

Іван Попель

Героїчний шлях

Торонто (Канада) - 1986р.

Цю мемуарну книгу склали спогади п.Івана Попеля про свого батька – відомого українського православного священика, отця протоєрея Михайла Попеля, а також документи й фотографії, що наочно ілюструють життєву дорогу о.Михайла та його родини.

Життя о.Михайла, молодість його дітей припали на важкий, буремний, жорстокий період ХХ століття – час двох світових воєн, передвоєнних і повоєнних лихоліть. Але людина, яка за таких трагічних обставин завжди вмiла зберегти людяність, гідність, вірність і віру, викликає почуття гордості і стає прикладом для наслідування. Ті перипетії долі цілої родини, що постають зі сторінок спогадів, та гола, неприкрашена правда, той непересічний характер о.Михайла, його незборимий дух пронизують нас до глибини душі, змушують замислитись над тим, як її величність ІСТОРІЯ формує долю однієї людини чи сім'ї і як кожна людина своїм життям вписується в цю світову історію, виконуючи Боже веління.

На громадських засадах корекцію матеріалів і друкування Спогадів здійснювали: доктор філології Геннадій Вознюк – літературна редакція; філолог-літературознавець Ігор Василичин – мовна корекція і комп'ютерна верстка; доктор геодезії Ігор Тревого – відповідальний редактор і менеджер праці.

Львів – 1999р.

Отець протоєрей Михайло Попель.

Вірую... в єдину, святу, соборну і Апостольську Церкву
(3-тий член Символа Віри).

Іван Попель

Героїчний шлях

Всі права за автором

Шановні Товариство
та Микола Свистух
присіміть ту книгу
Івана Попеля!
Торонто 31.01.2009р.
Popiel

Торонто (Канада) – 1986р.
(доповнено і виправлено 20 липня 1995 року)

Книгу цю присвячую дорогим моїм Батькам

Мамі, Магдалені Попель з дому Демко, уродженці села Босько Сяніцького повіту на Лемківщині, яка померла 16.03.1941р. в таборі ГУЛАГу НКВС Соснівці Асінського району Томської області в Сибіру.

Татові, отцю протоєрею Михайлові Попелю, народженому в селі Добра Шляхетська Сяніцького повіту на Лемківщині, – громадському і релігійному діячеві Лемківщини та Волині.

Св. Володимир Великий – хреститель України-Русі
988 року у святу Православну віру.

Знімка зроблена автором у березні 1974 року в Києві.

Від автора

На початку хочу подякувати всім, причетним до мого опису-спогаду, і насамперед кузинці Ірині Адамчук, що подала мені думку написати про мого батька-священника отця Михайла Попеля.

Отож 1981 року я розпочав шукати матеріяли, що стосуються особи о.Михайла. Якимсь чудом потрапив до мене журнал «Українське Православне Слово» за липень 1958р., у якому на 6-й сторінці Трентонська православна громада згадує священника о.Михайла Попеля. То був перший сигнал і поштовх до пошуку та нагромадження матеріялів. Кузинка Ірина прислала мені одну сторінку з календаря, але не подала, з котрого року цей календар; на тій же сторінці є знімка: Братство свсв. Петра і Павла, відділ 245 УНС. На тій знімці є о.Михайло Попель, Магдалена Попель з дому Демко та її родичі – Іван і Текля з дому Тепла, що родом із села Босько Сяницького повіту на Лемківщині. З часом я почав збирати і знімки, які дістав від сестер Галі та Лесі і брата Славка. Ті знімки допомогли мені пригадати деякі моменти з нашого життя, дещо доповнили Галя, Леся та Славко. З пам'яті відтворив я схему містечка Мельниця, табір Сосновка-Асіно і прізвища начальників того табору. 1991 року побував у Львові та в Польщі у брата Славка, і він дав мені різні документи, що чудом збереглися після вивезення нас 1940 року до Сибіру. Спільними силами відтворювали ми події та прізвища людей, причетних до нашого життя.

Не менша подяка належить пані магістрові Раїсі Бігун за змогу скористатися матеріялами-записками про життя та пастирську працю православних священників у 1945-1960 рр. Дякую також пану професорові, докторові Мар'янові Бензі з Християнської теологічної академії у Варшаві за щирю прихильність до цієї справи. Щирю подяку складаю пану професорові, докторові габіл. Казимирові Урбану з Економічної академії у Кракові за безсторонній, неупереджений перегляд цих споминів та опублікування коротких фрагментів з поданням змістовного вступного слова у журналі «Pszegląd Prawosławny» №№ 4,5,6 і 7 за 1995р. А пані Гражині Назарук – за добрий переклад з української на польську мову. Висловлюю щирю подяку редакції журналу «Pszegląd Prawosławny» за уміщення тих споминів у своєму престижному журналі. Дай Вам Боже щастя! Також дякую православному священникові отцю Петрові Мельничуку із села Мельниця Ковельського району на Волині, який у 1991 році подав мені деякі моменти з життя тієї парафії від 1940 до 1991 року. Щира моя подяка пані магістрові Христині Стець за безкорисливе коректування тих споминів.

На жаль, мушу ствердити, що не все можна було відтворити, бо, по-перше, час зробив своє, та й ми, на той час малі діти, не могли запам'ятати всього, що робили старші. Однак, на мою думку, важливим є те, що ті знімки та документи будуть доповнені і не зникнуть з пам'яті. Ця праця має на меті не глорифікувати (звеличувати) мого батька, а лише показати працю його та інших священників,

котрі не шкодували ні сил, ні часу, ні своїх нужденних ресурсів для добра людей та Церкви в тяжких обставинах. Посвята тих священників є велика, і немає слів похвали та подяки їм, бо для них головною справою в житті було служіння Богові і Народові. Голодні, нужденні, перемучені і переслідувані різними фанатиками, несли вони потіху і розраду всім морально та духовно спраглим: чи то православним, чи то греко-католикам. Для них була тільки одна мета – нести слово та Божу благодать усім, хто цього потребував. Вони прислужилися для добра людей, ходячи від села до села в період смути та страшеного горя під час війни, а ще більше під час насильницького виселення українців з рідних земель у 1945р. та в 1947р. під час сумнозвісної операції «Вісла». Свій труд вони завершили успіхом – створенням низки православних парафій на західних землях Польщі у Вроцлавському, Зеленогірському, Познаньському, Кошалінському, Щецинському та Ольштинському воєвідствах. Честь і хвала їм усім за труд і страждання на Ниві Христовій, нехай Всевишній Господь Бог нагородить їх Царством Небесним. Воздай же їм, Господи!

Хай ці спогади надихають на подальші опрацювання й осмислення життєвого подвигу тих священнослужителів і мирян, які присвятили своє життя службі Богові та рідному Народові.

Іван Попель

***Сказав Господь: «Хто хоче йти за мною,
Нехай відречеться від себе і
Візьме хрест свій та йде
За Мною»
Євангеліє (Марк, с. 34-91)***

Мати, Магдалена Попель з дому Демко, народилася в селі Босько Сяніцького повіту на Лемківщині, померла 16.03.1941р. в таборі ГУЛАГу НКВС Соснівці Асінського району Томської області в Сибіру.

Батько, отець протоєрей Михайло Попель, народився в селі Добра Шляхетська Сяніцького повіту на Лемківщині, – громадський і релігійний діяч Лемківщини та Волині. Батько був настоятелем православних парафій на Волині (Рівне, Порицьк, Киригін, Котів, Мельниця) та Лемківщині (села Гирова, Тилява, Липовець в 1926-1933 роках і Устя-Руське, Квятонь, Сквіртне, Реґетів у 1946-1947 роках). З 1940 по 1946 рік був довголітнім в'язнем радянських сталінських таборів в Асіно Томської області, перебував на засланні в Казахстані. По виселенні акцією «Вісла» 1947 року з Лемківщини став організатором ряду православних парафій на західних землях Польщі.

CIERNISIA DROGA

Jan Popieł, autor wspomnień z okresu wojny, w tym czasie przeżył w obozie w Kołomyżach. W 1947 roku wrócił do Polski i zamieszkał w Warszawie. Jego granatowa kurtka, była to ciernista droga, jaką przeszło wielu duchownych prawosławnych (i nie tylko) - tak w Polsce, jak i w innych krajach - w bieżącym stuleciu.

Żyje zapewne jeszcze wiele osób, które pamiętają dostojną, zwalistą sylwetkę ks. Popieła. Tu przypomnijmy skrótowno podstawowe daty. Urodził się 21 lutego 1886 roku w Dobrej Szlachce w Sanockiem. Po ukończeniu sanockiego gimnazjum i odbyciu służby wojskowej w armii austriackiej decyduje się w 1909 roku na wyjazd do Stanów Zjednoczonych. Po kilku latach pracy podejmuje studia na wydziale teologii starokatolickiej (mimo iż był grekokatolikiem) uniwersytetu w Chicagu, które kończy w 1916 roku. W tym też roku zawiera związek małżeński z Magdaleną Demko, urodzoną w Hlesku (również w Sanockiem), której rodzinę losy zagnały także do Ameryki Północnej.

Po ukończeniu studiów zostaje wyświęcony na kapłana starokatolickiego i podejmuje pracę duszpasterską w parafiach - m.in. w Milwaukee i Trenton. Tam wiąże się ściśle z środowiskami emigracyjno-ukraińskimi, zwłaszcza prawosławnymi. Na prośbę tych ostatnich prowadzi działalność duszpasterską także w środowiskach ukraińsko-prawosławnych. Wtedy to dojrzewa w młodym duchownym decyzja o przejściu na prawosławie.

Po zakończeniu działań wojennych powraca wraz z rodziną do Europy, wiążąc naderżnię z niepodległym pań-

stwie. Kontynuuje tam nadal działalność duszpasterską, tworzy szereg prawosławnych parafii, wiąże się dłużej z parafiami w Kołomyżach i Szprotawie. Umiera 16 stycznia 1961 roku w zielonogórskim szpitalu.

Ię burzliwą i ciernistą drogę przybliżył Jan Popieł we wspomnieniach pisanych w połowie lat osiemdziesiątych w Toronto. Warte są one wydania w całości, jednakże obecne warunki pozwalają jedynie na druk fragmentów. Publikowane obecnie obejmuje okres stosunkowo krótki - lata 1940-50. Ale okres jakże tragiczny i brzemienny nie tylko dla ks. Popieła i jego rodziny. Jak każde wspomnienie, tak i te nie są pozbawione subiektywizmu, ucn być może niekiedy drastycznych, nie zawsze racjonalnych. Ale na tym polega wartość wspomnień, choćby najbardziej kontrweryjnych. Czytelnika nie muszą więc razić np. ustąpienie o niektórych duchownych grekokatolickich czy innych. Oni również odpłacali się podobnymi. Nie muszą także próby wy tłumaczenia, nawet najbardziej irracjonalne, tych czy innych wydarzeń z przeszłości (np. rola hierarchów rzymskokatolickich w akcji "Wisła"). Były one żywotne wówczas i sprzyjały tworzeniu mitów. Ale dodajmy na usprawiedliwienie autora, że jeszcze dałś mużna usłyszeć podobne po "przeciwnej" stronie. Zresztą we wspomnieniach przewijają się bez przerwy wątki "polskie" i "polsko-ukraińskie", w tym dobrym i nie najlepszym świetle. Nie należy się temu dziwić; tak się one układały. Warto tu zwrócić uwagę na postać Katarzyny Demko, która podzieliła tragiczny los polskich uczonych w Lwowie w lipcu 1941 roku. Warto zapamiętać nazwiska

Jan Popieł, autor wspomnień z okresu wojny, w tym czasie przeżył w obozie w Kołomyżach. W 1947 roku wrócił do Polski i zamieszkał w Warszawie. Jego granatowa kurtka, była to ciernista droga, jaką przeszło wielu duchownych prawosławnych (i nie tylko) - tak w Polsce, jak i w innych krajach - w bieżącym stuleciu.

Żyje zapewne jeszcze wiele osób, które pamiętają dostojną, zwalistą sylwetkę ks. Popieła. Tu przypomnijmy skrótowno podstawowe daty. Urodził się 21 lutego 1886 roku w Dobrej Szlachce w Sanockiem. Po ukończeniu sanockiego gimnazjum i odbyciu służby wojskowej w armii austriackiej decyduje się w 1909 roku na wyjazd do Stanów Zjednoczonych. Po kilku latach pracy podejmuje studia na wydziale teologii starokatolickiej (mimo iż był grekokatolikiem) uniwersytetu w Chicagu, które kończy w 1916 roku. W tym też roku zawiera związek małżeński z Magdaleną Demko, urodzoną w Hlesku (również w Sanockiem), której rodzinę losy zagnały także do Ameryki Północnej.

Po ukończeniu studiów zostaje wyświęcony na kapłana starokatolickiego i podejmuje pracę duszpasterską w parafiach - m.in. w Milwaukee i Trenton. Tam wiąże się ściśle z środowiskami emigracyjno-ukraińskimi, zwłaszcza prawosławnymi. Na prośbę tych ostatnich prowadzi działalność duszpasterską także w środowiskach ukraińsko-prawosławnych. Wtedy to dojrzewa w młodym duchownym decyzja o przejściu na prawosławie.

Po zakończeniu działań wojennych powraca wraz z rodziną do Europy, wiążąc naderżnię z niepodległym pań-

stwie. Kontynuuje tam nadal działalność duszpasterską, tworzy szereg prawosławnych parafii, wiąże się dłużej z parafiami w Kołomyżach i Szprotawie. Umiera 16 stycznia 1961 roku w zielonogórskim szpitalu.

Ię burzliwą i ciernistą drogę przybliżył Jan Popieł we wspomnieniach pisanych w połowie lat osiemdziesiątych w Toronto. Warte są one wydania w całości, jednakże obecne warunki pozwalają jedynie na druk fragmentów. Publikowane obecnie obejmuje okres stosunkowo krótki - lata 1940-50. Ale okres jakże tragiczny i brzemienny nie tylko dla ks. Popieła i jego rodziny. Jak każde wspomnienie, tak i te nie są pozbawione subiektywizmu, ucn być może niekiedy drastycznych, nie zawsze racjonalnych. Ale na tym polega wartość wspomnień, choćby najbardziej kontrweryjnych. Czytelnika nie muszą więc razić np. ustąpienie o niektórych duchownych grekokatolickich czy innych. Oni również odpłacali się podobnymi. Nie muszą także próby wy tłumaczenia, nawet najbardziej irracjonalne, tych czy innych wydarzeń z przeszłości (np. rola hierarchów rzymskokatolickich w akcji "Wisła"). Były one żywotne wówczas i sprzyjały tworzeniu mitów. Ale dodajmy na usprawiedliwienie autora, że jeszcze dałś mużna usłyszeć podobne po "przeciwnej" stronie. Zresztą we wspomnieniach przewijają się bez przerwy wątki "polskie" i "polsko-ukraińskie", w tym dobrym i nie najlepszym świetle. Nie należy się temu dziwić; tak się one układały. Warto tu zwrócić uwagę na postać Katarzyny Demko, która podzieliła tragiczny los polskich uczonych w Lwowie w lipcu 1941 roku. Warto zapamiętać nazwiska

Jana Płaka czy Janiny Tabor, nie mówiąc już o rodzinie, która przysparzyła Popiełom po wywoźce z Łemkowszczyzny w 1947 roku.

Warto zwrócić uwagę i na taki "szeregół", jak odtworzenie planu łagru Sosnowka. Łagru zapamiętanego przez 15-letniego chłopca. I wreszcie na łagrową "sprawkę", informującą o śmierci Magdaleny Popieł.

Wspomnienia te były pisane prostą ręką - przez syna u ojcu i rodzinie. Wątpić nie należy o zdyktę i tenne dokumenty. Pisane były po ukraińsku. Dla przybliżenia ich polskiemu czytelnikowi zdecydowano się je przetłumaczyć. Nie nadawano im formy literackiej. Byłoby to sprzeczne z przyjętymi konwencjami. Tu chodzić winno o autentyczność i szacunek dla tekstu i autora. Wprowadzono jedynie poprawne nazwy miejscowości, imion i nazwisk - tam, gdzie było to możliwe - oraz poprawiono daty, które autor ewidentnie pomylił. Niestety, profil "Przeglądu Prawosławnego" nie pozwala na przytoczenie rozbudowanych przypisów, komentarzy itp. Czytelnik może je jednak znaleźć w bogatej już, na szczęście, literaturze wspomnieniowej i naukowej.

Chciałbym w zakończeniu złożyć panu Janowi Popiełowi z Toronto serdeczne podziękowanie za udostępnienie tekstu wspomnień oraz za wyrażenie zgody na druk, przynajmniej ich fragmentów.

Chciałbym również podziękować pani Raisie Biegun z Jeleniej Góry za pomoc w nawiązaniu kontaktu z autorem wspomnień.

Kazimierz Urban

Героїчний шлях українського православного священника-патріота отця протоєрея Михайла Попеля

Мій батько отець протоєрей Михайло Попель народився 21 лютого 1886 року в селі Добра Шляхетська, що над річкою Сян, Сяницького повіту на Лемківщині. Батьки його – Пилип та Юстина з дому Демкович. Родина Пилипа та Юстини була велика: вони мали дев'ятеро дітей – Івана, Степана, Осипа, Михайла, Марію, Анну, Андрія, Целіну та Юлію.

Рід Попелів виводиться зі славної Перемиської землі з української православної шляхти гербу САС. Онук перемиського православного єпископа Івана Романовича Попеля (1578-1634рр.) Іван Попель (1795-1876рр.) прибув як священник до Доброї, і від нього пішла наша родинна галузь, яка з часом розділилась у різні сторони. Одна залишилася вірна українському народові. Дід мого батька Іван Федорович Попель (1843-1911рр.) був інженером-геометром, який з часом зубожів (мав 160 моргів поля, а також ліси).

Село Добра Шляхетська розташоване між горами на правому березі річки Сян на віддалі 18 км на північ від княжого міста Сянік. Ідучи від Сянока до села Добра, минаємо такі села, як Трепча, Лішна, Мриголод, Гломча, переправляємось на протилежний бік річки Сян і вже знаходимося в селі Добра, яке поділяється на Добру Шляхетську і Добру Рустикальну. Далі в долині річки Сян на відстані близько 3 км лежить старовинне село Улюч.

Село Добра складається з присілків, розкиданих між горами та вздовж гірських потічків, які спливають до Сяну. Це зокрема присілки Річка, Самовиця, Плішава, Добрянка, Закуття, Стара Річка, Діл, Попелівка, Замагура, Піддебів, Горішній Кінець, Ратнівка, Ратно, Червенне.

У селі поширені були такі прізвища: Попель (Popiel), Білоус, Окаєнний, Нісевич, Гнатусько, Добранський, Демкович, Угрин, Гусак, Сталений, Панкевич, Швед, Щурко, Білас, Волянський, Грициняк, Крайник та інші.

Село Добра Шляхетська і Добра Рустикальна до Другої світової війни налічувало: українців 1712 душ, поляків 190 душ та жидів 60 душ. У селі була трикласна двомовна школа з трьома учителями. Була там також кооперативна «Самопоміч» і товариство «Просвіта» – Український Народний Дім.

Село Добра згадується ще 1402 року. У 1433 році вже існувала там православна церква, побудована над берегом річки Сян на досить високому пагорбі. Церква і кладовище біля неї огорожені були муром з дикого каменю. Під час набігів татар церква згоріла; з часом на залишках мурованої з каменю церковної брами надбудовано церкву у вигляді вежі-дзвіниці. Брама на тій дзвіниці була прикрита кам'яним муром у вигляді корита, а над нею на чотирьох грубих стовпах побудовано церкву. Вхід до неї був у стелі підносними дверима, а входилося по драбині; той вхід знаходився з південної сторони і був невидимий. На першому поверсі була церква, а над нею – дзвіниця та вікна в стінах, які служили для стеження за ворогами. Під час тривоги люди з села

ховалися в церкві-вежі і на дзвіниці, потім підтягали драбину й опускали двері в підлозі і там тихо перебували, доки не минала тривога. З часом люди побудували церкву на давнішому місці – площі, а та церква-вежа донині виконує роль дзвіниці. Це, мабуть, єдина своєрідна архітектура церкви у вигляді вежі на терені Лемківщини.

Село Добра згадується в старовинних матеріялах-хроніках ще з 1402 року. У 1433 році вже існувала тут православна церква. Тут трохи подам дані про події тих часів. Церкву добряни збудували над берегом річки Сян на досить великому пагорбі, що домінував над річкою-долиною. Сама будівля церкви споруджена з дерева в стилі тодішніх храмів, які знаходилися в Сяніцько-Перемиській землі. Сама церква і церковний цвинтар огорожені були кам'яним муром з дикого, необробленого каменю, що його добували тут же на місці в селі. Церковна громада була підпорядкована Перемиському православному єпископові. У сусідніх селах також були вже церкви: в Улючу, Лодині, Гломчі, Мриголоді та інших селах. Населення Доброї, як і сусідніх сіл, займалося землеробством: люди сіяли жито, овес, ячмінь, часами пшеницю, льон, коноплі, випасали рогату худобу. Обробляли ліс та випалювали вугілля, займалися рибальством. Сама земля, можна сказати, не була дуже-то добра, але село забезпечувало себе вдосталь збіжжям. Населення провадило спокійний триб життя, та спокій селян не раз був порушений набігами татаро-монгольських орд. Татаро-монголи на своїй дорозі нападали на села, міста і городи, нищили їх, палили хати, грабували все, що могли: худобу, зерно, господарське знаряддя. Людей забивали, а молодих, сильних, здорових чоловіків, жінок і дітей забирали в ясир. Пов'язаних шнурами та ланцюгами, їх приковували до своїх возів і забирали з собою. Тих нещасних змушували до тяжкої невільничої праці, а декотрих з них продавали як живий товар. Тому-то під час набігів тих орд люди втікали зі своїх хат і ховалися по вертепах, ярах, гущавинах та в густих лісах.

Так сталося і в селі Добра: орда несподівано набігла на мирне, працелюбне село, спалила хати, стайні, і разом з тим згоріла дерев'яна церква. Після відходу орди люди знову відбудували своє житло та стали думати, як запобігти несподіваному злу. По довгих роздумах дійшли висновку, що конче треба зробити якусь споруду, звідки можна наглядати за ворогом. Побудували вежу-дзвіницю, про що я вже згадував раніше; перший поверх – то була церква, а другий поверх, власне дзвіницю, використовували як спостережний пункт, з якого, чергуючи вдень, оглядали околицю. Під час тривоги дехто втікав у яри, потічки, ліс та інші сховища, а ті, котрі не мали сил на втечу – старші люди, хворі та діти, – ховалися у церкві та дзвіниці. Підтягали драбину, опускали міцні дерев'яні двері в підлозі церкви, прикриваючи ними діру. Сидячи тут тихо та спокійно, перебували до того часу, поки не минала тривога. Та прохідна мурована брама під церквою впроваджувала ворога в оману. Вбігаючи в браму, ворог не знаходив ніяких дверей, а відразу опинявся на цвинтарі, застаючи пустку і тишу, та й вертався назад тією самою брамою.

Церква, споруджена над вхідною брамою, стоїть до сьогодні і хоч не

виконує ролі храму Божого, та надалі використовується як дзвіниця. На жаль, до нинішнього дня (1990р.) не встановлено точної дати побудови церкви-дзвіниці, а те, що подають теперішні знавці архітектурних споруд, є досить неточне, помилкове і, навпаки, затирає істину. Мабуть, беруть час від якогось ремонту чи перебудови. З часом добряни збудували нову церкву на місці спаленої, але, на жаль, не збереглося жодних писаних документів, як виглядала та споруда. Скільки згоріло церков за цей період в Добрій, ніхто не знає, але та остання, що стоїть до сьогоднішнього дня, збудована під кінець ХІХ століття у 1879 році. Архітектурний вигляд дуже простий: двозрубна, одноярусна, завершена двопохилим дахом, покрита гонтами. До 1940-1945рр. завершена була трьома банями із залізними трираменними ажурними хрестами.

Під час Другої світової війни ті бані були знищені, а по виселенні українського прошарку у 1945-1947рр. дах над церквою відбудовано вже у стилі римо-католицького костела з так званою «сигнатуркою» і після 1947 року церква стала римо-католицьким костелом. Тут мушу підкреслити, що не змінено внутрішнього вигляду церкви і зберігся в цілості іконостас. Останнім греко-католицьким парохом у селі Добра був отець Іоан Гайдукевич, який 1945 року був вивезений на Радянську Україну. Церква-дзвіниця – це, мабуть, єдина своєрідна архітектурна споруда не лемківсько-бойківському терені.

Друга світова війна принесла нові нещастя не тільки для села Добра; вона завдала чимало горя та спричинила безліч людських жертв серед українського населення Лемківщини, Перемиської землі, Надсяння, Белзької землі, Томашівщини, Холмщини, не оминаючи і Підляшшя. Нова комуністична влада чинила терор, насильство над етнічним польським прошарком. Почалась насильна полонізація тих земель, а за тим і латинізація православного та греко-католицького населення, яке опинилося в межах кордонів повоєнної демократичної Польщі. Цей стан використали різного типу націоналістичні польські організації, такі як АК, WiN, BCh, AL, GL, а то й звичайні грабіжницькі банди, що стали нашістю для мирного українського населення. Колись тихе та спокійне свідоме українське село Добра зазнало нищівного удару як з боку урядових, костельних (римо-католицьких) кіл, так і з боку різноманітних націоналістичних польських організацій. Після насильницького вивезення частини людей 1945 року в Радянську Україну в 1947 році село розгромили за допомогою Польського війська так званою акцією «Вісла». Акція «Вісла» охопила всіх без винятку: чи був партієць-комуніст, чи служив у Польському народному війську, чи брав участь на фронтах у Радянській армії, чи навіть був у створеній комуністом Гомулкою партизанці AL, GL, яка діяла на Лемківській землі. Без винятку всіх брутально вивезли на західні землі Польщі. Польські комуністи вирішили акцією «Вісла» раз і на завжди розв'язати етнічну проблему Польщі з метою швидкого асимілювання українського населення. Повна полонізація і латинізація та затирання слідів існування автохтонів – це була їхня мета. Нищили церкви, цвинтарі, придорожні хрести і каплички, а навіть цілі села, змінювали назви сіл, бо буцімто Польща є тільки однонаціональна. На

місце виселених автохтонів-українців у села й містечка було наслано польський елемент, а ті вже знали, що мають робити: затерти сліди по етнічних українцях! Ті, котрі не виїхали на Радянську Україну, вивезені були на західні землі Польщі. Добряни теж були розсіяні по цілих західних землях, зокрема по воєводствах Вроцлавському, Зеленогірському, Кошалінському, Щецінському, Ольштинському. Їхня доля склалася по-різному. Кинуті по німецьких господарствах, дуже зруйнованих війною і грабунками, вони застали незасіяну, здичавілу землю. А вдома залишили обсіяні поля, посаджену картоплю. Почалося нове життя у ворожо наставленому польському суспільстві. Розпочали нове життя не на своїй батьківській землі – гірка то є правда, але правда, бо так і було.

Початкову освіту мій батько здобув у рідному селі Добра Шляхетська. Пізніше ходив до гімназії в Сяноці. Дорога була далека, але для малого Михася, допитливого хлопця, вісімнадцятикілометрова віддаль не була перешкодою. Любов до навчання була понад усе. Не всі в сім'ї були однаковою мірою захоплені наукою малого хлопця. Наприклад, батько Пилип недооцінював школи, хоч його батько був інженером-агрономом, прадід був священником, а прапрадід Іван Романович Попель – передостаннім православним єпископом у Перемишлі. На відміну від нього, мама Юстина була іншої вдачі. Вона наполягала, щоб усі діти ходили до школи і здобували освіту. Батько, маючи свій власний філософський погляд, часто говорив, що школа не потрібна ні для дівчат, ані для хлопців. На його думку, дівчата мають бути справжніми господинями і насамперед повинні родити та доглядати дітей – їм освіта не потрібна. Для хлопців, які займаються господарством, освіта теж є зайвою. Часто можна було чути сварку між батьком та мамою щодо освіти. Остання, як могла, допомагала дітям, котрі ходили до школи, а особливо дбала про Михася, який був найбільш прив'язаний до книжок.

Закінчивши 1898 року початкову школу, Михась був зарахований до гімназії в місті Сянік. Уже в гімназії у Сяноці він виявив нахил до історії церкви та й до самої релігії і священництва. У бесідах і дискусіях зі шкільними товаришами його головною темою була українська церква. Будучи українським патріотом, він хотів бачити українську церкву істинно народною, в якій би можна було служити і Богові, й українському народові. З того приводу він був незадоволений тогочасним церковним керівництвом і священництвом. Однаковою мірою йому було огидне як москвофільство, з одного боку, так і плазування перед Римом та самим папою і польськими магнатами, з іншого. На тому тлі виникали гострі сутички зі священником о.Йосафатом Коциловським, який викладав у гімназії в Сяноці катехизм. Пізніше катехита о.Йосафата Коциловського було призначено греко-католицьким єпископом у Перемишлі. «Скоріше на моїй долоні волосся виросте, як ти, Михасю, будеш коли-но священником», – любив повторювати роздратований викладач катехизму. Та все ж Михась не піддавався: він знав і цілим єством відчував, що Україна ще з давніх часів була православною – з часів перших апостолів, бо й апостол

св. Андрій Первозванний приніс цю віру Христову у столичний город Київ, та й княгиня Ольга прийняла цю віру. А князь Володимир не тільки прийняв цю віру, а й охрестив весь свій народ у тій же святій православній вірі – вірі Вселенській, Головою якої є сам Ісус Христос, що віддав своє життя за спасіння роду людського. Батько завжди говорив та підкреслював, що лише той може бути добрим українцем, хто є вірним православ'ю.

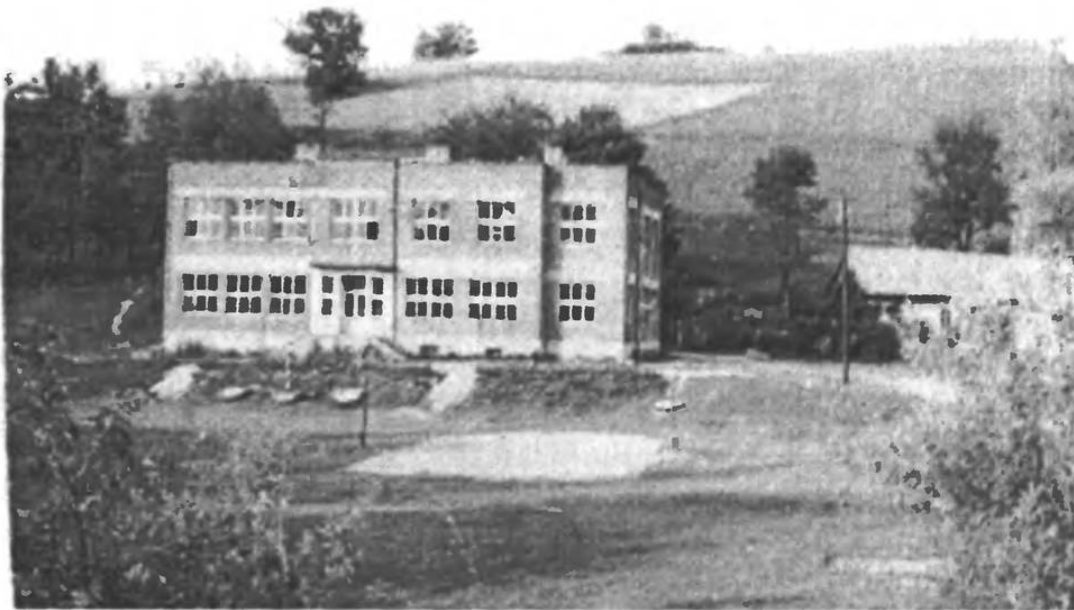
Церква Воздвиження Чесного Хреста в селі Добра Шляхетська Сяніцького повіту. Збудована в кінці XIX століття (1879р.).

Хата родини Попелів у селі Добра Шляхетська – присілок Ратно.

Дзвіниця-церква в селі Добра Шляхетська, побудована 1433 року на руїнах спаленої татарами давнішої будівлі-церкви.

Школа в селі Добра Шляхетська, збудована перед Другою світовою війною у 1937-1938рр. Після виселення українців 1947 року влада повіту у Сяноці хотіла її розібрати, а цеглу вивезти до Сянока.

Група дітей школи в селі Добра Шляхетська (за школу тепер служить колишня плембанія, яку пізніше замінили на крамницю). Учителем є пан Мар'ян Попель. Знімку зроблено 1954 року.

Навесні 1906 року Михась Попель нарешті завершив гімназійне навчання й отримав атестат зрілості в Сяніцькій гімназії. Але дорога до університету була йому закрита: його несвідомий батько не хотів платити за навчання та за утримання десь у бурсі чи в приватному помешканні, ще й витратити кошти на книжки і шкільні матеріали. За порадою старшого брата Осипа, який тоді відбував службу в австрійському війську в Перемишлі, Михайло вступив охотником (добровольцем) до військової школи і через рік навчання здобув підстаршинське звання, бо офіцерська військова школа також не була для нього відкрита: не мав цензу маєтності, а тим більше що був русином (українцем), а не польською, австрійською чи угорською національності (лише ці національні групи мали вагу в австрійському війську, адміністрації та й взагалі в суспільно-політичному житті Австро-Угорської імперії). Бачачи це все, відчував невдоволення: його турбувало, що русини не мають жодних прав. Не міг з таким політичним ладом погодитися. Його повсякчасною мрією було навчання в університеті, а служба у війську була для нього нецікавою і чужою. Було неприємно усвідомлювати, що служиш чужому народові, для чужих, ворожих сил – поневолювачів свого рідного українського народу.

У 1908 році залишив службу в австрійському війську, де більшість офіцерських кадрів складалася з польської шляхти та магнатерії, а вони на русинів-хлопів дивилися з висока і з погордою, принижуючи їх на кожному кроці.

Розпочав Михась знову шукати свого місця в житті, щоби принести користь не тільки самому собі, а й цілому своєму народові.

Брати Йосип та Михайло Попелі в австрійському війську. Перемишль, 1908 рік.

W-05-541 BC

The Statue of Liberty-Ellis Island Foundation, Inc.

proudly presents this

Official Certificate of Registration

in

THE AMERICAN IMMIGRANT WALL OF HONOR

to officially certify that

John and Tekla Demko

came to the United States of America from

Ukraine

joining those courageous men and women who came to this country in search of personal freedom, economic opportunity and a future of hope for their families.

Lee A. Iacocca

The Statue of Liberty-Ellis Island

За океаном

Молодечі сили та жива фантазія не давали спокою молодому запасникові. У той час багато людей виїздило за океан, до Америки, Канади та деінде, в пошуках кращої долі. «А чому й собі не спробувати?» – розмірковував Михайло. Отож після виходу зі славетного австрійського війська, в якому переважав польський елемент, що вважав себе за найкращих патріотів Австро-Угорської імперії, Михайло почав готуватися до виїзду за океан. Вважав, що в демократичній, ліберальній державі жде його краща доля. Як мені здається, він нікого не втаємничував у свої заміри, шукав найліпшої нагоди здійснити свої плани.

Часами пригадую собі, як батько оповідав про свої труднощі в отриманні необхідних паперів – афідевісу та американської візи. По всіх перепонах вдалося Михасеві виїхати до вимріяної Америки, і 8 березня 1908 року на 23-му році свого життя він ступив на вільну американську землю. Він був записаний у списку під 22-м номером в 67-особовій групі і прибув кораблем під назвою «S. M. Kaiserin Aug. Victoria» – маршрут Гамбург-Америка.

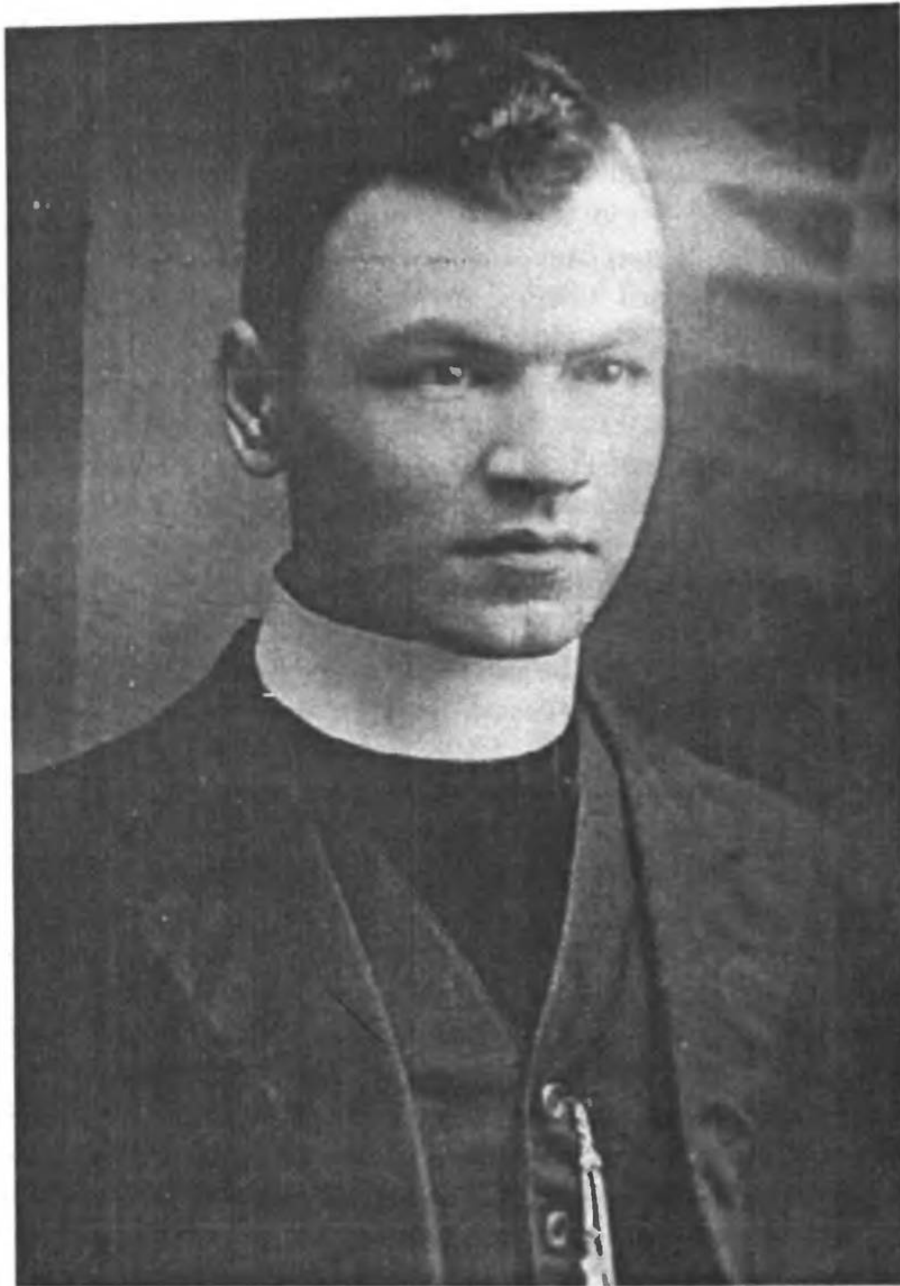
Ці дані про приїзд мого батька Михайла Попеля подав Іван Попель, син Михайла і Анни, родом із села Добра Шляхетська, який дістався до архівних документів, що знаходяться в National Archive and Records Services, 7 th R. Pennsylvania Ave. N.W. Washington, DC 20408, telephon – 202-501-5400.

Тут хочу щиро подякувати за працю та сприяння пану Іванові Попелю з Нового Йорку (Нью-Йорку) – ці дані я отримав 20.07.1992р.

Як видно, Михась Попель переїжджає через короткий час із Нового Йорку до міста Чикаго. Тут, на новім континенті, для молодого шукача пригод і ліпшої долі все було новим і незвичним. Важке і рухливе велике місто не випромінювало очікуваного тепла.

Працював спочатку дуже важко, розуміється, на фізичних роботах. Щойно згодом пощастило йому знайти роботу в друкарні. Працюючи лінотипістом, перечитував багато різних статей, при нагоді вдосконалюючи англійську мову. Згодом і сам почав писати на релігійні теми. А мрії тягнули до вищого і більшого. За порадою колег і добрих знайомих допитливий Михайло вступив на старокатолицький теологічний факультет Чиказького університету. Між тим викликав до Америки двох сестер – Марію, яка потім вийшла заміж за Михайла Турського, й Анну, котра пошлюбила Михайла Доловського.

У 1916 році він закінчив навчання на теології, а 20 вересня 1916 року повінчався з Магдаленою Демко, дочкою Івана і Теклі Демко. Текля була з дому Тепла. Магдалена Демко народилася 1 квітня 1898 року в селі Бусько Сяніцького повіту на Лемківщині. Родина Демків приїхала до Америки, як мені здається, у 1905 році.

о.Михайло Попель яко старокатолицький священник у юрисдикції єпископа
С.Г.Канфори – 1916 р.

**Магдалена Попель з дому Демко.
Знимку зроблено в 1918р. в Мілвоки – США.**

The Certifies That

Michael Popel
of Chicago Illinois
and Margurita Franko
of Gary Indiana
were by me united in

Holy Matrimony

According to the ordinance of God and
the Law of the State of Illinois
at Chicago on the 23rd day of September
in the year of our Lord 1916

Witnesses:

Joseph Peset

Rev. Paul M. ...

Mary Franko

...

Михайло Попель – православний священик, зі своєю жінкою Магдаленою Попель, уродженою Демко, та дочкою Мирославою-Ольгою Попель.
Мілвоки, 1918р.

Братство св. Петра і Павла, від. 245 У.Н.С. в Трентоні, Н. Дж.

1. о.Михайло Попель.	2. Магдалена Попель.
3. Текля Демко.	4. Іван Демко.

Родина Демко (Денько) згадується в судових актах 23 червня 1436р. як проживаюча в селі Беско (Босько) над Віслоком.

Іван Демко був іще з краю дяком, активним діячем у своїм селі і, приїхавши до Америки, негайно залучився до суспільного життя української громади. Тут, на Американському континенті, він, як і Михайло Попель, належав до Братства св.Петра і Павла, до відділу 245 Українського Народного Союзу в місті Трентоні Н.Дж.

Того ж 1916 року Михайло Попель був висвячений у сан диякона, а 27/14 вересня 1916 року – в сан священника старокатолицьким єпископом С.Г.Канфорою. Перебував у юрисдикції того самого єпископа й обслуговував різні парафії, зокрема Jaliet, I.U. св.Володимира, у 1917 році Milwaukee Wis. U.S.A. св.Покрови, в 1919 році в Trenton N.I. св.Петра і Павла. Богослужіння відправляв українською мовою для всіх українців і тим притягав українців до церкви. Так сталося, що одного дня прихожани Трентонської парафії переважаючою більшістю голосів вирішили, що їхня церква повинна бути православною. На жаль, у той час в Америці не було українських православних священників. Не було й українських православних громад-церков.

Тоді трентонські парафіяни звернулися до о.Михайла Попеля з пропозицією-

проханням перейти на православну віру й очолити їхню церковну громаду. Отець Михайло радо на це погодився. Більше того, він знайшов те, що шукав від гімназійної лави серед чужорідних і ворожих українському духові релігій, — українську православну віру.

У К Р А Т Ї Н С Ь К Е П Р А В О С Л А В Н Е С Л О В О

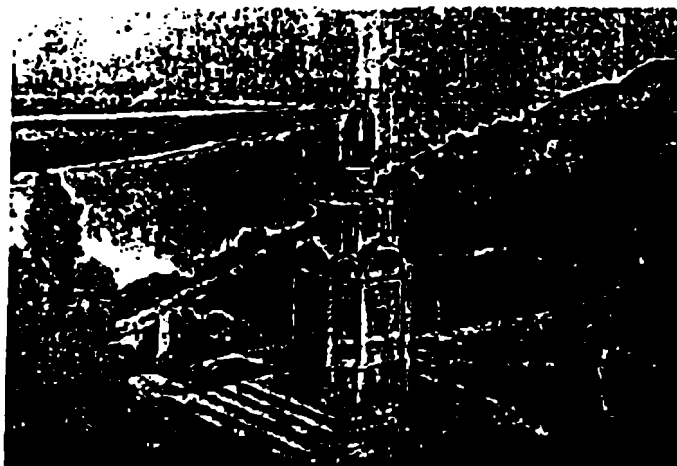
UKRAINIAN ORTHODOX WORD,
Box 596, South Bound Brook, N. J.

Entered as Second-class Matter at the Post Office at South Bound Brook, N. J.

РІК ІХ. — Ч. 7.

ЛІПЕНЬ, 1958 — JULY, 1958

VOL. IX. — № 7.

ПАМ'ЯТНИК СВ. ВЕЛИКОМУ КНЯЗЮ ВОЛОДИМИРУ
В КИЄВІ, НАД ДНІПРОМ.

Трентонська Православна Громада

Українська Православна громада в Трентоні має право на велику місце в історії місцевої Православної Церкви в Америці. Во то з Трентонської парафії, що її організував ще в 1919 р. о. М. Попель, розпочалась широка організація українських православних парафій у США. Незабаром від того, що о. Попель був у юрисдикції старо-католицького єпископа Карфолі, на величчя громади українців в Трентоні не зверталися не уваги, а шире її віддавало працювати для добра своєї Церкви за своїм українським самозаконем.

Організація йшла так, що коли ж трентонські українці дізналися, що і в Канаді і в інших містах США починають організувати громади Української Православної Церкви, якраз же серед трентонських громадян виникли і такі, які висловлювали бажання приєднатися до цього ширшого руху. Але повстали і перешкоди, бо деякі не хотіли приєднатися до Православної Церкви. Проте на зборах більшістю голосів було вирішено, що Трентонська громада має бути православною. Сам о. Попель тож погодився перейти до УПЦеркви. Однак, обставини склалися так, що він незабаром змінив до Крайш-Вейн, де й став душпастирем. Тим часом о. Володимир Касків організував православну парафію в Гершір, Н. Я., і до нього звернулася Трентонська громада, прохачи прибутти до неї за парою. Передавши Гершірську парафію о. Л. Кушнірові, у вересні місяці того ж 1919 року, перейшов до Трентону. Він переорганізував громаду й заініціював церкву, і це було перше заініціювання українська православна громада в Америці. В той самий спосіб Трентон став містом справжнім Вибаком відомої як американської землі Української Православної Церкви. Відома в величчя Трентонська громада відтог ставала великою, а в якій помічався український оселення Святий Христос в Євangelії Святий, Соборній Апостольській Церкві Православної суціль. Освятили своєму часу не створили "Дібро" а. митрич В. Касків.

Тим же чином Трентон став центром не тільки місцевої української громади. Тут помічав час знайшовся також центр цієї організації Української Православної Церкви в Америці. Сюди з'їжджалися священники в представничу парафії, думали, радились спільно, як закріпити організаційні форми відомої Римої Церкви. До Трентону приїжджав митрополит Східної Православної Церкви Германос, який перебрав був тимчасовий духовний провід над Українською Православною Церквою в США. Тут був оселений міцно родив тимчасовий "Дібро", на волю якого о. В. Касків вояк чинив свого здоров'я, а також матеріальних засобів, виконуючи одначасно всіляку працю: редактора, урядовця, ексцидатора, друга. Не можна забувати, що з його друзів і знайомих допомагали йому і його друзини і діти.

За 18 років існування цієї парафії перебувало тут 13 священників. Час цей працював саме на тяжкі роки депресії. Громада була невеличка, мало боргів, і їй було важко тільки вводити нові доходи, а до того не мало відповідного помешкання для священника. Кожен священник, перебуваючи в церкві, тікав, шукаючи кращої діли в кращій ділі.

Як прийшов до Трентону року 1934 у розпал страшної депресії. В громаді а встав таке убозство, що жалілося. Парафіян було 40 родин, а церковні каси 17 центів, а боргів 6000 доларів. Першої неділі по Службі Божій відбувся традиційний мітинг, на якому не прийняли за парю. Касир кажда пропозицію призначити мені платити 50 доларів на місяць, не більше. Він не був великий, чи зможу в доставити пожиття і ці 50 дол., бо попередньому парою о. Л. Кушнірові виборилим 300 доларів. Я не міг погодитися на таку платню й просив дати мені бодай 75 дол. з умовою, що в їх сам собі зроблю. Усі присутні, як зняткою несира, погодилися на мою пропозицію.

Розпочався праця. Ніде ж з однієї громади а не переживав такої радості, як у Трентоні. В Трентоні

Поселившись у Трентоні, отець Михайло всі свої сили спрямував на розбудову церковно-національного життя громади. Водночас він приділяв постійну увагу організації церковних громад в інших містах, де проживали українці з колишньої Австро-Угорщини, зокрема з Польщі, Буковини, взагалі з Галичини. Так він організував українську православну церкву-громаду в місті Мілвоки. Під його керівництвом українці в тому місті побудували, а власне перебудували один з храмів на православну церкву св.Марії, яку було посвячено 10 жовтня 1917 року.

Отець Михайло Попель – український православний священник в місті Мілвокі США у 1918р.

І досі в церковній залі під храмом на почесному місці висить портрет о.Михайла Попеля – першого священника цієї церкви-парафії. 17 жовтня 1918 року в Мілвоки народилася перша дитина в Михайла та Магдалени – дочка, яку охрестили ім'ям Мирослава-Ольга.

З Європи в цей час надійшла звістка, що на Україні постала самостійна демократична держава.

Без найменшого вагання отець Михайло вирішив (і з цим погодилася дружина Магдалена) повернутися на Україну, де він міг приєднатися до активних творців нового українського життя.

ПАМ'ЯТКА з МІСІЇ
23-24 падолиста 1918р.
в.Мілвоки. Віс.
о. М.Попель

Українська православна церква св.Покрови в Мілвоки США.

**Українська православна церква
св.Покрови
в Мілвоки, США.**

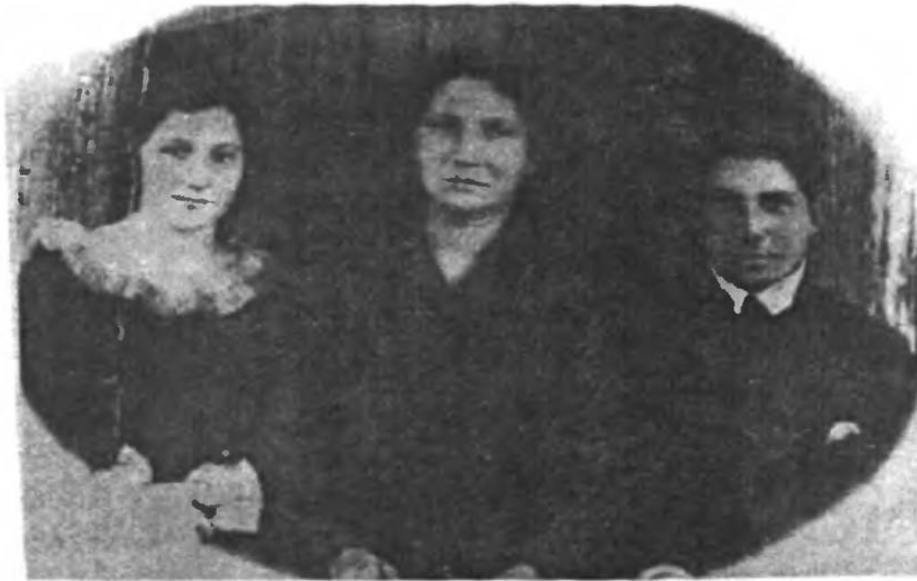
**Вид на іконостас православної церкви св.Покрови в Мілвоки.
Знімка зроблена автором улітку 1976 року.**

Шлюб маминої сестри Марії Демко, дочки Івана і Теклі з дому Тепла, народилася 1896 року в селі Бусько Сяніцького повіту на Лемківщині.

Перший ряд зліва: Катерина Демко, Іван Демко, Михайло Адамчук – родом з Буковини, Марія Демко (молода пара), Текля Демко з дому Тепла, Михайло Демко; другий ряд зліва – стоять: Адамчук, брат Михайла, його жінка з дитиною на руках, о.Михайло Попель, Магдалена Попель з дому Демко з дитиною на руках – Мирослава-Ольга – і подружня пара, не знаю прізвищ.

Знімка зроблена в Чикаго (США) у 1918р.

Катерина Демко, Текля Демко з дому Тепла, Михайло Демко.
Знимку зроблено в 1920-1925рр. на Волині.

Катерина Демко, дочка Івана і Теклі,
народилася в селі Бусько
пов. Сянік 8.VI.1905р., розстріляна
німцями 4.VII.1941 року у Львові.

Православна церква свсв.Петра і Павла в Трентоні.

✚ Buchs-Bahn
am 10 1919 nach *Bob*
No. 431

No. 431

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
IN THE NAME OF THE REPUBLIC OF POLAND

Passport
Pasport

Wszystkie władze cywilne i wojskowe, aby pozwoliły bez przeszkód przejechać Panu *Ms. Michałowi*
Daniel
obywatelowi Rzeczypospolitej Polskiej,
Christur
zamieszkałemu w *Trenton N.J.*
717 Anderson Str.
udającemu się do *Polski*
z żoną i dziećmi
1) *żona Magdalena*
2) *córka Myroslawa Olga*
Ważny na *trzy* miesiące

All civil and military authorities
heroby requested to grant free passage
to *Mr. Michael Daniel*
Priest
citizen of the Republic of Poland, re-
siding at *Trenton N.J.*
717 Anderson Str.
who travels to *Poland*
with wife and child *Yone*
1) *wife Magdalena*
2) *daughter Myroslawa Olga*
Valid for *3* months

На Волині

5 серпня 1919 року о.Михайло, дістав нарешті довгоочікуваний польський паспорт під номером 431 і 9.10.1919 року вирушив через Відень у свої рідні Карпати на Надсянсько-Лемківську землю в село Добра Шляхетська присілок Ратно. 4 листопада 1919 року отець Михайло з цілою своєю родиною повернувся на Україну. Разом з ним приїхала і його теща Текля Демко зі своїми дітьми Катериною та Михайлом Демком. Старша її дочка Марія, яка вийшла заміж за Михайла Адамчука, буковинця, залишилася в Мільвоки – Америці. Тесть Іван Демко помер 1918 року під час епідемії грипу. Приїхавши в Україну, о.Михайло негайно почав клопотатися про прийняття його до Святої Православної церкви. Незабаром мрія здійснилася: 5/18 грудня 1919 року він був прийнятий Преосвященнішим Діонісієм, єпископом Кременецьким, у Свято-Богоявленському монастирі в місті Кременці на Волині.

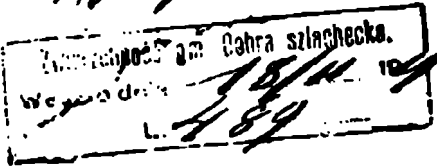
А 30 січня 1920 року його було призначено настоятелем Свято-Покровської церкви в селі Бережці Любомирського повіту, що на Волині. Там він душпастирував до 1922 року. У селі Рівному 12 квітня 1920 року в сім'ї з'явилася друга дочка – Наталя, а 1 вересня 1922 року в селі Порицьк народилася третя дочка, якій дали на хрещенні ім'я Галя. У той час о.Михайло був настоятелем у селі Порицьк того ж повіту на Волині. 17 серпня 1922 року консисторія перевела о.Михайла в парафію до села Карасін Великий (волость Маневичі, повіт Ковель на Волині), де він був настоятелем Свято-Михайлівської церкви. У селі Карасін сім'я збільшилася на сина, якому при хрещенні дали ім'я Володимир (народився 22 травня 1924р.), а 21 січня 1926 року в селі Карасін народився другий син, якому при хрещенні дали ім'я Іван у пам'ять діда Івана Демка.

Podpis: Sarcok

Gmina: Dobra szlachecka

Kraj (Gubernia) Poloka

258.

Poswiadczenie jako Lewityma

Podpisana wierzchnia gmina powiatowa
w Wielkim Brzegu: Michał Proszel p. h. g.
gr. kat. wstawiłszy gminie w Dobry szlach
skiej urzędowi dnia 21. lutego 1886. i do
gminy wstawiłszy przynależny akt
pocz. k. b. m. przyjechał do
potwierdzenia, sto podpisany i tu się
wzajemnie

Lewityma gmin
Dobra szlachecka d. 18 listopada
1914
Janusz...

Podpisany: ...
stwierdził...

Janusz...

КАНЦЕЛЯРІЯ
ЕПИСКОПА
КРЕМЕНЕЦКАГО.

Грудня 22 1919 г.

№ [redacted]

Кременець,
Волинской губерні.

Святицтва.

Святицтва, це ка Мичал
Ропил жист выдана зрону
до Удѣлу [unclear]
[unclear] [unclear]
2 Кременець до свѣста свего
[unclear]

Вс. Панарк Катедралны
А. Громиды

КАНЦЕЛЯРИЯ
ЕПИСКОПА
КРЕМЕНЕЦКАГО.

30 Января 1920 г.

№ [redacted]

Кременець,
Волынской губернии.

Священнику с.
Милану Потелю.

По распоряжению Его
Превосвещенства канцелярия
имеет честь довести Вам,
что резолюцией Его Превосва-
щенства отъ 16/29 янв. 1920 года
за № 509 В61 утверждены въ
должности настоятеля
Бережницкого прихода, Влади-
мирволинского уезда. —

Секретарь Протопродья
[Signature]
[Signature]

Kraj Galicyjski

powiat polit. arnob

86

Karta przynależności.

mocą której Urząd gm. Dobrowlache świadczą, że

Nazwisko Michał Topiel

Charakter lub zatrudnienie ksiądz prawosławny

Wiek 36 lat urodzony 2. VII 1885 r.

Stan żonaty

posiada prawo swojszczyzny w gminie Dobrowlache

Własnoręczny podpis strony K. Winiar Topiel

Dobrowlache dnia 2. lutego 19 22

Topiel

Село Карасін Великий Ковельський повіту

От. Сень Горун (1873-1920) – один з
найвизначніших організаторів
українського сокільництва і стрільцтва,
отаман УСС.
Чистий дохід з розпродажу призначений
на викупно «Українського Городу» у
Львові

Spółdzielczość w Zakopanem 30.

dnia 20. maja 1926

Wzrost 1.27.24.26

Uchwała

Przewód spółkowy po sędziustwie z Dąbrowskich Popielowicz siostrzy
27/12 1925 w dobrej atmosferze i z pełnym porozumieniem
ostatniego woli rozporządzenia na podstawie ustawy z pozostałymi po niej
wobec Filipa i siostry. -

Zrzeszenie się spółki przez Filipa Popielowicza na rzecz małżonki, ówczesnej
Cecylii i Julii niemożliwe warunkowo oświadczenie wzięzione na podstawie
wobec ustawy przez sędziów i Andrzeja Popielowicza [nie] w imieniu własnym a przez
Filipa Popielowicza i siostry Cecylii i Julii Popielowicz siostrzy
obecnymi Michała i Jana Popielowicz, Annę z Dołowskich i Marię z
Kurkiel przytoczone do wiadomości spł. -

Zarząd spółki powierza się Filipowi Popielowiczowi i zarządca uwalnia
się z odpowiedzialności, podjętą realność spółki w tej sprawie -
bądź inaczej. -

Przewód spółkowy z Dąbrowskich Popielowicz
Dla ewentualnego należącej do spółki wydatki się równocześnie

zapisać

DEKRET PRZYJĘCIA SPÓŁKI

Spółka po sędziustwie z Dąbrowskich Popielowicz siostrzy Filipa siostrzy
27/12 1925 w dobrej atmosferze i z pełnym porozumieniem ostat-
niego woli rozporządzenia, przytoczone do wiadomości ustawy z pozostałymi po niej
wobec Filipa i siostry w rozmiarze i w całości zarządca się spółki przez Fi-
lipa Popielowicza na rzecz siostry Cecylii i Julii Popielowicz, siostrzy
obecnymi Michała i Jana Popielowicz, Annę z Dołowskich, Marię z
Kurkiel przytoczone do wiadomości spł. -
wobec ustawy z Dąbrowskich Popielowicz siostrzy Filipa siostrzy
27/12 1925 w dobrej atmosferze i z pełnym porozumieniem ostat-
niego woli rozporządzenia, przytoczone do wiadomości ustawy z pozostałymi po niej
wobec Filipa i siostry w rozmiarze i w całości zarządca się spółki przez Fi-
lipa Popielowicza na rzecz siostry Cecylii i Julii Popielowicz, siostrzy
obecnymi Michała i Jana Popielowicz, Annę z Dołowskich, Marię z
Kurkiel przytoczone do wiadomości spł. -

Podpisano i
[Signature]

БЛАЖЕННИШИЙ МИТРОПОЛИТ
ВАРШАВСЬКИЙ І ВСІЄЇ ПОЛЬЩІ
МАКАРІЙ

Почаївська лавра
Цю знимку Православній церкві подарував Український Наддніпрянський хор.
Диригент Д.Котко

Засідання Св. Собору Єпископів Св. Православної Церкви в Польщі 13 лютого 1939 року
Предсідателем Его Блаженство, Блаженніший Митрополит Діонісій. Слева: Высокопреосвященніший Архієпископи Феодосій и Алексій, Преосвященніший Єпископи Антоній, Тимотеї и Мстоей. Справа: Высокопреосвященніший Архієпископ Александръ, Преосвященніший Єпископи Савва, Симоъ и Поликарпъ.

15 2 7 1948

RZECZPOSPOLITA POLSKA

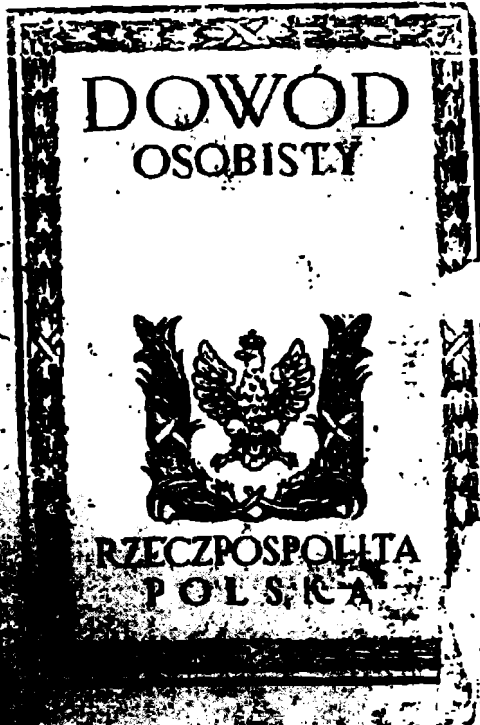
Województwo Województwo
Powiat Wieliczki

DOWÓD OSOBISTY

DLA

OBYWATELA RZECZPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Miasto 936/II-12104

Imię Stanisław
Czy Stanisław
Nazwisko Stanisław
Miejsce Wieliczka
Tętno podwyższone
Szerokość tęczówki

Pełna nazwa uczelnia i miasta ponada
Wzrost 160cm 170cm

Stwierdza się niepełność słuchu i wzroku
człowieka i jego towarzysza, oraz jego własno-
ści i państwa.

Podpis /

Miejsce na fotografię

Wzrost 160cm
Stanisław Stanisław

PRZYNALEŻNOŚĆ PAŃSTWA POLSKA

Na podstawie...

Śmieciowe państwa
 gminy wydziału par gminy
 Dobra-Selachucha 20mg 14 III
 1922. 2 318/22

Kowal 11 km. 1/2 S. 20 km

1830r.

gmina
 w Dobra-Selachucha par. 14 III
 Filip Juchowicz
 gr. 14 III
 1922. 2 318/22

gmina
 w Dobra-Selachucha
 par. 14 III

1922. 2 318/22

Miejsc. w powiecie

Województwo Wielkopolskie
 Gmina Łopuchów dnia
 25/7 1929r.

Województwo Wielkopolskie
 Gmina Łopuchów

Łopuchów

1929. 7 25/7

Miejsc. w powiecie

Województwo Wielkopolskie
 Gmina Łopuchów dnia
 25/7 1929r.

Województwo Wielkopolskie
 Gmina Łopuchów

Łopuchów

1929. 7 25/7

1937

**DOWÓD
OSOBISTY**

**RZECZPOSPOLITA
POLSKA**

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Województwo Wielkopolskie
 Powiat Kościański

**DOWÓD OSOBISTY
DLA
OBYWATELA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Nr dowodu 93411-1010725

OPIS:

Imię Władysław
 Oczyma niebieskimi
 Wzrost 180 cm
 Ciężar ciała 70 kg
 Włosy brązowe
 Ciężkie znamiona brak

Właściciel dowodu Władysław Władysławowicz
 Władę otrzymał z ojca i matki

Swiadczy się tożsamość właściciela niniejszego
 dowodu osobistego z jego fotografią, oraz jego oświad-
 czeństwy podpisem.

Pięczęć _____ Podpis _____

Własnoręczny podpis właściciela dowodu

Władysław Władysławowicz

RYSOPIS:

Wzrost średni

Oczy niebieskie

Włosa ciemne

Proponcja prostopadła

Wzrost średni

Oczy niebieskie

Włosa ciemne

Proponcja prostopadła

Wzrost średni

Oczy niebieskie

Włosa ciemne

Proponcja prostopadła

Wzrost średni

Oczy niebieskie

Włosa ciemne

Proponcja prostopadła

Wzrost średni

Oczy niebieskie

Włosa ciemne

Proponcja prostopadła

Wzrost średni

Oczy niebieskie

Włosa ciemne

Proponcja prostopadła

Wzrost średni

Oczy niebieskie

Włosa ciemne

Proponcja prostopadła

Wzrost średni

Oczy niebieskie

Włosa ciemne

Proponcja prostopadła

Posiada znajomość czytania i pisania rosyjskiego
Władza językami rosyjskim i niemieckim

Stwierdza się tożsamość właściciela niniejszego
dowodu osobistego z jego fotografią, oraz jego własno-
ręczny podpis.

Podpis [Handwritten signature]

Imię i nazwisko Magdalena Popiel
 Data urodzenia lub wiek 1899.
 Miejsce urodzenia Mr. Besko pow. Sandomierz
 Imię rodziców Jan. Tekla
 Wzrost 160 cm
 Ciężar 50 kg
 Stan rodzinny niezadana
 Miejsce pobytu (miejsce zamieszkania) gm. Dobra-Selachowska pow. Sandomierz
 Miejsce pobytu (miejsce zamieszkania) gm. Dobra-Selachowska pow. Sandomierz
 Miejsce pobytu (miejsce zamieszkania) gm. Dobra-Selachowska pow. Sandomierz

PRZYNALEŻNOŚĆ PAŃSTWOWA POLSKA
 Stanunek do wojskowości nie
 Na podstawie jakich dokumentów (dokładów) przysiężności do Państwa Polskiego została stwierdzona? na podstawie przysiężności
z dnia 14. VIII 1922 r. L. 318/22

Kowal, dnia 11 kwietnia 1922 r.

Wzrost: _____
 Podpis: _____

Miejsce na miejscu
 Wymiar 2 1/2 1932
 Jan. Popiel

Kraj

Ukraina

Powiat polit.

Lwow

Land

Polit. Bezirk

L. *57*
Z.

Świadectwo przynależności.

Heimatschein.

Mocą którego *podpisana Dyrekcja Gminy*
womit vom _____

poświadczą że — bestätigt wird, dass
Nazwisko *Fella Jemko*

Name

Charakter lub zatrudnienie *wdowa rolniczo*
Charakter oder Beschäftigung _____

Wiek *39*

Alter

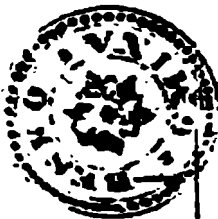
Stan *wdowa po Jemku*
Stand _____

posiada prawo swojszczyzny w gminie *Becko*
das Heimatsrecht in der Gemeinde _____ besitzt.

Własnoręczny podpis strony _____

Eigenhändige Unterschrift der Partei _____

Becko dnia *5 lutego* 1920
den _____

*Wójt gminy
Fiolki*

ВОЛИНСЬКА
ДУХОВНА КОНСІТОРІЯ

20 травня 1928 року

Ч. 5400
КРЕМІНЕЦЬ.

з Варшави
Священнику Михайлу Попелю

БЛАЖЕННІШИМ ДІОКЕСИЗМ, МІТРОПОЛИТОМ ВАРШАВСЬКИМ і ВОЛИНСЬКИМ
і всієї Православної Церкви в Польщі, революцією від 21 травня ц.р.
Вас командіровано для виконання пастирських обов'язків в с. Гіров,
Кросненського повіту, Львівського воєводства.

Повідомляючи про це Духовна Консисторія пропонує Вам негайно не
отримання цього одбуту до місця командірування, но поперед явитися
до вик. об. Благочинного Малопольської округи священнику Михайлу
Іваськову в с. Тяляві, Кросненського повіту, Львівського воєв. для
отримання документів, вказівок і інформації.-

Член Консисторії, протоієрей

Секретарь

Діловод

Przebran
Określenie Matopolskiego
1736

Tylawa 29/VI. 1928r.

Do
Ks. Prawosławnego w Hylonie, par. Kra
K. Michała Bapila

Delegacja -

Zgodnie z rozporządzeniem Warszaw-
skiego Konsystorza Prawosławnego, z dnia
13/VI. r. b. Wielbny Ksiądz niżej udat-
se do wsi Florzka i sąsiednich wsi
dla odprawiania nabożeństw, dla tam-
tejszej ludności prawosławnej. -

Ks. Michał Gwałtowny
p. o. Przebran Matopolskiego.

Другий Галицький православний з'їзд у м.Тиляві.
Відбувся другого жовтня 1928р.

Перший зліва о.Михайло Попель.

Третій зліва сидить о.монах Пантелеймон Руденко,
пізніший ігумен Почаївської лаври, а згодом єпископ.

Гирова

Село Гирова, повіт Кросно – Лемківщина. Його засновано дуже давно: є згадка, що існувала парафія вже 1706р., а церкву було збудовано 1770 або 1780 року. На мою думку, церква мусила існувати перед 1770р., а в 1770р., напевно, була відбудована по якомусь нещастю: пожежа, повінь або знищив ураган. Церква в селі Гирова присвячена Покрові Пресвятої Богородиці. Є відомості за 1936р., що в селі на той час проживало 430 душ православних християн, 226 душ греко-католиків-уніатів, і була однокласна школа. Метрики проводяться від 1784р.

НАКАЗ

од Варшавско-Східної митрополії

Священнику с. Гирова

Михайлу Попелю.

ПРИКАЗАЛИ: вслѣдствіє жалоби г. Львовскаго Воеводи по поводу допускаемыхъ Вами въ церковныхъ проповѣдяхъ выпадовъ противъ мѣстнаго завѣдывающаго школы Ладвика Галевича, согласно резолюціи ЕГО БЛАЖЕНСТВА отъ 18 мая с.г. за № 3106, предложить Вамъ впредь избѣгать всякихъ выступленій противъ мѣстныхъ властей и униатовъ, не давая поводовъ къ нареканіямъ на Васъ со стороны и властей и униатовъ.

18 мая 1929 года № 1926.

Членъ Консисторіи

Страниславъ Т. Павань

секретарь

Сакалль

Референтъ

А. Станиславъ

КАРТКА Ч. II.

Членъ Волинскаго Епархіального Зібрання у Почтавокій Липі 20 Вересня (3 Жовтня) 1927 року

Св. св. Михайло Попелю

від

благочинницької округи

Володимир

Каміньського

повіту.

Голова Зібрання *Проф. В. Вервеса*

Секретарь

Св. св. М. Попелю

NAKAZ

od Warszawskiego Miejskiego Konsystorza

Prawosławnego Ks. Michała Topićla

Warszawsko-Ciechanowski Dyocjezalny Prawosławny

NOTACJA: zawiadomić, iż z powodu włączenia wsi Myrowa do filji etatowej we wsi Mszanna został ciężko obciążony do naliczenia pomocy duszpasterskiej rektorowi filji etatowej we wsi Mszanny -- z podporządkowaniem pod względem służbowym rektorowi filji we wsi wskazanej .

m. st. Warszawa, dnia 25 września 1928 r. Nr. 517h.

~~Członek Konsystorza~~

sekretarz

Referent

Przewodniczący J. Kurkowski

Aug. Sakau

Lot. Puszczyński

NAKAZ

od Warszawsko-Chełmskiego Konsystorza
Prawosławnego dla Księdza Nichala

Popiela

Warszawsko-Chełmski Konsystorz Prawosławny

ROZKAZEM: zawiadomić Księdza, że na mocy zarządzenia Jego
Świątobliwości Ks. Metropolity Ksiądz winien niezwłocznie wyjechać
do wsi Lipowca z takim wyrachowaniem, aby móc zjechać
w dniu św. Piotra i Pawła /12 lipca r.b. według nowego sty-
lu/, poświęcenia kaplicy we wsi rzeczonyj.

m. st. Warszawa, dnia 5 lipca 1929 r. Nr. 2325.

~~Członek Konsystorza~~

Ks. J. Kawatery

zł. Sekretarza

Dot. Gencini

Wobec
Województwa 14/VII. 1929 r.
Przeznaczony przez
Musajina Totorca; obaw.
szereż Troszkowa.
Muskowa Ob. O. n. n. n.
Musajina Ap. n. n. n.
1298077 kop. 1929.
Nr 2.

Kawatery

Starostwo w Sausku Sausk, dnia 20 miesiąca 1929 r.
 L. Hojsk. 1964/29. Popiel Michał 1886/229 - ulas z art. 55. -
 Do Hłb. Ks. Michała Popiela w Głurowie, powiat Krosno.
 Zamaxemiam Hłbnego Hs, zgodnie § 374 rozp. wyk. do ustawy o
 powołaniu obok Hojsk, że Starostwo w Sausku na podstawie skądinąd
 Hm. Sprawy Krosn. № 63 L. Hojsk. 1945 / z dnia 16/3 1929
 uwzględniając ogłoszoną prośbę przynajmniej Hłbnemu Hs, ulas z art. 55
 powołanej ustawy, jako kaciarni użyczenia prawołanwego -
 Starosta powiatowy:
 Wp. podpis
 pieczęć okrągła
 Komunik.

[Handwritten signature and initials]

4

Wypowiedź nr 20/1932
 w p.w. Juch.

OWIEC

22

5

IX. Adnotacje o zmianach miejsca zamieszkania (pobytu, adresu), dokonane przez urzędy mel-dunkowe, a zagranicą przez urzędy konsu-larne.

14

POUCZENIE.

1. Zaświadczenie niniejsze ma być przechowy-wane jak najstaranniej.
 W razie zniszczenia zaświadczenia przez naturalne nazyście należy zwrócić się do P. K. U. o wydanie duplikata, dołączając zniszczone zaświadczenie.
 W razie zagubienia, kradzieży lub utracenia za-świadczenia w inny sposób (pożar, powódź i t. p.) należy fakt utraty zgłosić w posterunku (komisar-jacie policji państwowej, ogłosić trzykrotnie w jed-nem z pism codziennych, oraz wnieść podanie do właściwej P. K. U. o wydanie duplikatu zaświad-czenia.
 Do podania należy dołączyć poświadczenie poste-runku (komisarjata) policji państwowej, w którym fakt utraty został zgłoszony, oraz poszczególne egzemplarze dzienników, w których utrata została ogłoszona.
 Od opłacania w dziennikach wolni są ci, którzy wykazują się urządzeniem świadectwem ubóstwa, dołą-czonym do podania.
 Duplikat zaświadczenia podlega opłacie stemplo-wej według obowiązujących przepisów skarbowych. Zaświadczenia niniejszego nie wolno dawać lub przyjąć w zastaw lub na przechowanie z za-strzeżeniem, utrudniającym zwrot. Wina niezastę-sowania się do powyższych przepisów pociągającej skuteczną do odpowiedzialności na podstawie art. 98 Ustawy o powoz. obow. wojsk.

2. Zaliczeni do pospolitego ruszenia bez broni obowiązani są do osobistego zgłoszenia się na wez-wanie władz wojskowych i cywilnych w sprawach wojskowych.

15

3. Zaliczeni do pospolitego ruszenia bez broni na podstawie art. 38 lit. „D” Ustawy o powoz. ob. w. mogą być powołani do służby wojskowej podczas pokoju w wypadkach, przewidzianych w art. 40 i 84 Ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym oraz z chwilą ogłoszenia mobilizacji.
 Zaliczeni do pospolitego ruszenia bez broni na podstawie art. 55 Ustawy o powoz. ob. wojsk. (duchowni) mogą być powołani do służby wojskowej w wypadkach przewidzianych w art. 84 Ustawy o powoz. ob. wojsk.
 Powołanie do służby wojskowej odbywa się zapo-mocą imiennych kart powołania lub obwieszczeń.

4. Zaliczeni do pospolitego ruszenia bez broni (art. 38 lit. „D”) obowiązani są do odbywania zebrań kontrolnych na każdorazowe zarządzenie Min. Spr. wojsk.
 Powołanie odbywa się zapomocą obwieszczeń.

5. W razie powołania do służby wojskowej lub do zebrań kontrolnych należy przynieść ze sobą niniejsze zaświadczenie wraz z ewent. kartą mob. oraz te przedmioty i przybory, które władze poleca im przynieść ze sobą.

6. Zaliczony do pospolitego ruszenia bez broni otrzymał może już w czasie pokoju kartę mobiliza-cyjną, określającą jego przeznaczenie na wypadek mobilizacji.
 Kartę mobilizacyjną należy przechowywać staran-nie w niniejszym zaświadczeniu.
 W razie utraty karty mobilizacyjnej należy fakt ten zgłosić w posterunku (komisarjacie) policji państw., oraz wnieść do właściwej P. K. U. podanie o wydanie nowej karty mob., załączając zaświad-czenie posterunku policji państw.

7. Każdą zmianę miejsca zamieszkania lub adresu należy zameldować w miejscowym urzędzie meldunkowym (gminnym) tak przy wyjeździe jak również przy przyjeździe.

Przyjazd należy zameldować w ciągu dni 8. Również należy wymeldować się przy odejściu do służby wojskowej, a po powrocie ze służby wojskowej zameldować się w ciągu dni 8.

W razie wyjazdu w podróż trwającą dłużej, niż dni 14, należy rozpoczęcie i ukończenie podróży zgłosić do urzędu meldunkowego. Jeżeli przy wyjeździe w podróż nie można było przewidzieć, że nieobecność potrwa dłużej, niż 14 dni, należy zgłoszenia o wyjeździe dokonać dodatkowo w miejscu, gdzie się podróżujący danej chwili znajduje, najpóźniej w 14 dni po wyjeździe.

Wrazie zatrzymania się w jakiejś miejscowości na dłużej, niż dni 14, należy przybycie i odjazd zgłosić w urzędzie meldunkowym (gminnym) w danej miejscowości.

Przebywający stale lub podróżujący zagranicą powinni do 14 dni dopełnić przepisanych zgłoszeń do właściwej władzy konsularnej, najbliższej ich miejsca zamieszkania oraz zawiadomić właściwy Urząd konsularny o każdej zmianie miejsca pobytu.

Winny niedopełnienia bez uzasadnionych przyczyn obowiązku zgłoszenia zmiany miejsca zamieszkania (pobytu i adresu) ulegnie karze grzywny do 500 zł, lub aresztu do 6 tygodni, albo obu tym karom łącznie.

8. Zaliczeni do państwowego ruszenia bez broni na podstawie art. 53 Ustawy o powst. ob. wojsk. (duchowni), w razie wystąpienia ze stanu duchownego, nowicjaty (zgromadzeń) lub seminarjów duchownych, powinni uszykować zadość powołanemu obowiązkowi wojskowemu na ogólnych zasadach w myśl art. 56 Ustawy o powst. ob. wojsk.

Nr 6423/29. Druk. M. S. Wojsk.

У тридцятих роках на Лемківщині почав відроджуватися православний рух. 21 травня 1928 року о.Михайло згідно з резолюцією Блаженнішого Діонісія, митрополита Варшавського та цілої Польщі, був призначений до місіонерської праці на рідній Лемківщині, як рідний син цієї землі.

Не відкладаючи справи, о.Михайло почав виконувати покладену на нього місію відродження православ'я на Лемківщині. І вже того самого року він організував православну парафію в селі Гирова Кроснянського повіту. Побудував церкву св.Покрови Пресвятої Богородиці, був також співзасновником православної парафії в селі Полянах того ж Кроснянського повіту. 5 серпня 1929 року організував православну парафію в селі Липовець Сяніцького повіту, де побудував нову православну церкву, яка була висвячена на пам'ять св.Миколая Мирліківського. Одночасно Блаженніший митрополит Діонісій призначив о.Михайла настоятелем цієї церкви.

1928 року померла теща Текля Демко з дому Тепла, яка народилася в селі Босько Сяніцького повіту на Лемківщині. Отець Михайло взяв під опіку її неповнолітніх дітей – Михайла, якого послав у дяківську семінарію, та Катерину, яка згодом закінчила учительську семінарію у Львові.

У селі Липовець 8 листопада 1929 року в сім'ї появилися ще один син, якому на хрещенні дали ім'я Ярослав. У той час сім'я о.Михайла проживала в селі Липовець на Лемківщині.

Бабуня Текля Демко родом з села Босько Сяніцького повіту на Лемківщині та її наймолодші діти Катерина і Михайло Демко (народилися в США).

Знимку зроблено було в Риманові Сяніцького повіту 1928 р., а бабуня Текля померла того ж самого року в селі Гирова біля Дуклі.

Тилява

Село Тилява Кросненського повіту на Лемківщині засноване ще в XIII столітті і, мабуть, вже тоді існувала там церква, на що вказують історичні документи від 1537р. Грамота від 26 березня 1633 року свідчить, що було ґрунтовне обладнання місцевої парафії.

У другій половині XVIII століття побудовано було в селі кам'яну церкву (1787р.). На початку XIX століття закладено однокласну школу, а в 1911р. зусиллями селян тут було побудовано муровану чотирикласну школу. У 1908р. в селі засновано читальню ім. М.Качковського, а в 1912-14рр. для читальні побудовано двоповерховий мурований будинок. Перед Першою світовою війною село Тилява було головним осередком «староруського» руху на околиці. Група селян 1911 року здійснила поїздку до Києва для контактів з осередками православного релігійного життя. Делегатами були Я.Пушкар, Г.Панець, Я.Кирпан. На вічі 16 листопада 1926р. ухвалено, що село Тилява і сусіднє село Тростяна повертаються до Святої Православної віри, до віри св.Володимира Великого, до віри Христової.

У 1787р. побудовано церкву Рождества Пресвятої Богородиці. У селі було в 1935р. 900 чоловік православної віри, 31 чоловік греко-католиків та 11 душ латинників. Від 1842р. в парафії провадилися метрики. Просвітянську працю в селах Тилява та Тростяна вели свідомі лемки-українці – отець монах Пантелеймон Рудик, отець Михайло Попель, отець М.Тріска та інші свідомі українці.

Село Тилява Кросненського повіту – Лемківщина. Церква Рождества Пресвятої Богородиці, побудована 1787 року.

Широко по всій Лемківщині розгорнулася місіонерська праця. Починаючи зі сходу і закінчуючи на західних окраїнах зеленоверхої Лемківщини, як гриби після дощу, поставали православні церкви-парафії. 2 жовтня 1928 року в селі Тилява на Лемківщині відбувся Другий Галицький православний з'їзд. На цьому з'їзді був присутній також отець Михайло Попель. Не маю змоги назвати всіх учасників цього з'їзду, однак хочу підкреслити, що серед присутніх були відомі діячі Православної церкви, зокрема отець монах Пантелеймон Рудик, земляк з Лемківщини, пізніше ігумен Почаївської лаври, а згодом єпископ. Пам'ятаю, що також були присутні отець Осип Тріска та отець Дмитро Хиляк, настоятель в селі Ізби (повіт Новий Санч, воєвідство Краків) та ряд інших священників. На жаль, не можу подати ні імен, ні прізвищ їх усіх. Діяльність отця Михайла Попеля, проповідника близької українському серцю православної релігії, дуже не подобалось польському урядові, місцевій польській адміністрації та римокатолицькому кліру. Через Православну Консисторію у Варшаві польський уряд наполягав, щоби отця Михайла Попеля негайно увільнили від місіонерської праці на Лемківщині. У лютому 1932 року отця Михайла Попеля було переведено в село Воютинь Луцького повіту на Волині, де він став настоятелем Свято-Покровської церкви.

У Воютині народилась іще одна дочка, яка на хрещенні одержала ім'я Олександра (ми називали її Леся); вона народилася 28 лютого 1933 року. Я пам'ятаю навіть час її народження: тоді був у нас в гостях старший батьків брат Осип. День якийсь був навіть гарний, приємно світило та гріло сонце, хоч то був лютий, а ми, всі діти, тихенько сиділи в сусідній кімнаті – до нас на ту нагоду зійшлася не така й мала череда сусідських дітей. Ми тихенько та з великою напругою сиділи й очікували на новонароджену дитину.

Rada Szkolna Powiatowa
w SANDOMIACH
Dnia 25 MARCA 1931 r.
Nr. 923/31.

Wielebne ks. Michała POPIELA
w/
LIPOWCU

W sprawie wniesionego skazania przez Wiel. ks. Marię Zawadę z dnia 24.II.1931. w sprawie wrotaenia dzieci ze szkoły przez tamt. naucz. p. Marię Podchorodecką osnując, że przeprowadzone dochodzenia wykazały, że wymieniona nauczycielka dzieci ze szkoły nie wydalała ani też w rodzinne sprawy się nie wtrącała. Doniesienie przeto nie było oparte na prawdzie. Wymienione dzieci wydalił z nauki religii ks. Czuma z powod. lenistwa.

Odpowiednie zarządzenia wydałem kierownictwu szkoły, by w przyszłości takie i tzn podobne wypadki nie miały miejsca.

Przewodniczący
RADY SZKOLNEJ POWIATOWEJ:

[Signature]
/A. Szerkowski/

WARSZAWA
KONSYSTORIA PRAWOSŁAWNYCH KOSYTOŁÓW
dn. 7 Lipca 31.
1931

UPOWAZNIENIE.

Zgodnie z decyzją Jego Eminencji Ks. Metropolity Kościoła Prawosławnego w Polsce z dn. 7 kwietnia r. b. 1.3012, Warszawsko-Chelmski Konsystorz Prawosławny niniejszem upoważnia księdza Michała Popela, pełniącego obowiązki duszpasterkię dla ludności prawosławnej wsi Lipowice, pow. Kresno, woj. łódzkie, do dziać w skład filji etatowej we wsi Tylawie, pow. Kresno, tegoż województwa, do podpisywania w zastępstwie w. z. / rektora wymienionej filji etatowej ks. Pawła Pantelajmona Rudyka, ksiąg matrycznych, oraz wykazów i wyciągów z takowych.

Konsystorza *[Signature]*
Referent *[Signature]*

Липовець

Село Липовець Сяніцького повіту на Лемківщині засноване ще в XV столітті, вірогідно, переселенцями з Закарпаття. Назва села взялася від того, що село постало в липовім лісі і містилося по обох боках гірської річки. Селяни обробляли убогу землю: сіяли жито, овес, ячмінь, льон та коноплі, садили картоплю, капусту, буряки, цибулю та часник. Випасали рогату худобу й овець, годували свині та домашню птицю – кури і гуси. Вирубували ліс, випалювали деревне вугілля, виробляли гонти і домашнє устаткування: діжі, балії, корита, нецьки (ночви), маснички, ложники, сільнички, зварки (виварки) – діжі для луження білизни та полотна, діжі місити тісто на хліб, дійники та сита для цідження молока і пересіву борошна, маглівниці (рублі) та лозові опалки, кочерги-коцюби та різнорідні колиски. Виправляли овечі шкури на кожухи та пряли вовну на рукавиці і светри. Робили лляне та конопляне полотно на білизну особисту та на постіль, а з конопляного прядива – штани, спідниці, опаски, мішки та різнорідні шнури, поворози. Робили самі вози, сани, борони, плуги тощо. Село працювало тяжко, але жили спокійно та побожно.

У 1920-30рр. відродилося православ'я. В селі станом на 1935 рік проживало 650 душ, серед них православних 525 душ, греко-католиків 7 душ, поляків-латинників 13 душ та жидів 15 душ. У селі була однокласна школа з русько-українською мовою навчання, існувала читальня ім. М.Качковського і «Просвіта». Церкву св.Миколая було побудовано ще 1640 року, але невідомо дат побудови церков до того ж часу. Ту стареньку гарну дерев'яну церковцю було розібрано в 1935 році; вона була тризрубна, триярусна, з трьома копулами (банями), завершеними залізними трираменними хрестами і за українсько-руською традицією при основі хреста знаходився серпоподібний місяць – символ перемоги християнства над мусульманами. У 1928-1931рр. стараннями пароха, православного священника отця Михайла Попеля, в селі побудовано нову церкву під уніформом св.Миколая. Першими організаторами віднови православної церкви в селі Липовець були отець Пантелеймон Рудик, отець Михайло Попель та ряд свідомих парафіян-селян, на жаль, не пам'ятаю їх усіх, але між іншими були Котик Михайло, Мац Іван, Варіанка Микола, Намуда Василь, Васічко, Щерба, Маргоник та інші, честь і хвала їм усім за труд і Боже діло.

1945 року мешканців села Липовець насильно було вивезено на Радянську Україну, а тих, що залишилися, переселено на західні землі Польщі так званою акцією «Вісла». Частина липовецьких селян опинилася в селі Налеп, повіт Свідвін, воєвідство Щецін. У Липовці не залишилося нікого, село вимерло, хати розібрали поляки із сусідніх сіл і містечок, у новозбудованій церкві зробили вівчарню. Хоч Божий храм є спрофанований, обкрадений, зруйнований, та все ж стоїть як вірний сторож українського села на Лемківщині. Вірю: при Божій допомозі село відродиться, прийде до нового життя. Тож поможи, Господи!

Старовинна дерев'яна церква св.Миколая в селі Липовець Сяніцького повіту на Лемківщині, збудована в 1640 році, розібрана в 1935 році.

Школа в селі Липовець Сяніцького повіту.

Знимку зроблено в 1929-30рр.

1. Галина. 2. Іван (видно тільки голову)

3. Володимир (видно тільки голову), біля огорожі в першому ряді за дівчатами, які стоять на колінах.

Село Липовець Сяніцького повіту.

**Родина о.Михайла Попеля.
Перший ряд: Галина, мама Магдалена,
Іван, Володимир, бабуня Текля Демко, Наталя.
Стоять Оля та о.Михайло.**

Старший брат о.Михайла Попеля, Осип з жінкою Брониславою з дому Волянська і сином Маркіяном. Знимку зроблено в 1933 році.

Молодша сестра отця Михайла Попеля Целіна з чоловіком Володиславом Кічоровським, народженим у містечку Мриголод, повіт Сянік, і її найстарша дочка Марія.

Знимку зроблено близько 1931р.

Копує: 1/34
15 березня 1934
L 5974

Наказ
в Волинській Духовній Консисторії
Священнику с. Зомтина, Луцького повіту, Михайлу
Покедю.

Благотнішим Владиславом Митрополитом, резолюцією в дня 13 березня ц.р., Ва, для користі служби, перемінені на посаду Настоятеля до м. Овдатки, Гороховського повіту.

Повідомляючи про це, Духовна Консисторія пропонує Вам заравже по отриманні цього відбутти до місця, перемінення і про день візду донести Консисторії.

Член Консисторії, протоієрей *[підпис]*
Секретар *[підпис]*
Столоначальник *[підпис]*

[підпис]
1934

22 CZER 1934
L 12902
K. Kramtonica

Священнику о. М. Покедю.

Мого високопреосвященством, високопреосвященнішим АLEXIEM, АРХИЄПІСКОПОМ ВОЛИНСЬКИМ І КРЕМ'ЯНСЬКИМ, резолюцією в дня 20 червня ц.р., Вас тимчасово почислено вантат.

Повідомляючи про це, Духовна Консисторія про цьому додає, що в ближчому часі Мого високопреосвященством Вам буде предоставлена друга парафія.

Член Консисторії, протоієрей *В. Ковалський*

Секретар *[підпис]*

Столоначальник *[підпис]*

WOLYNSKI
Konsystorz Duchowny
Липня 1934
L. 13712

Наказ
з Волинської Духовної Консисторії
Священнику Михайлу Попелю
(Почта і м. Овдютичи, Гороховського пов.)

Духовна Консисторія, в виконання резолюції ВИСОКОПРЕОСВЯЩЕНОГО АЛЕКСІЯ, АРХІЄПІСКОПА ВОЛИНСЬКОГО і КРІМ'ЯНСЬКОГО, в день 4 липня ц.р., пропонує Вам в разі отримання цього повернути Настоятелю Овдютичської парафії священнику Вісаріону Левницькому обшукну книгу з документами згаданої парафії, і про виконання довести Консисторії.

Член Консисторії, Протоєрей *В. Ковалевський*
Секретар *Шим*
Столоначальник *Демид*

*Рогожин
7/7 1934р. кан.
Вислаш
Липня 1934р.*

WOLYNSKI
Konsystorz Duchowny
Липня 1934
L. 13722

Наказ
з Волинської Духовної Консисторії
Священнику Михайлу Попелю.
(Почта і м. Овдютичи, Гороховського пов.)

Духовна Консисторія, в виконання резолюції ВИСОКОПРЕОСВЯЩЕНОГО АЛЕКСІЯ, АРХІЄПІСКОПА ВОЛИНСЬКОГО і КРІМ'ЯНСЬКОГО, в день 3 липня ц.р., пропонує Вам відбути до с. Буни, Луцького повіту, для виконання там настоятельських обов'язків на час від 15 липня до 15 жовтня ц.р.

Член Консисторії, Протоєрей *В. Ковалевський*
Секретар *Шим*
Столоначальник *Демид*

W O B E Y N Y K I
Konsystorz Duchowny
8 Серпня 1934 г.

L. 15746
Krzemieńce

№ 107/III 342

Наказ
в Волинської Духовної Консисторії
Священникові м. Овдотич, Гороховського повіту,
Михайлу Поцелю.

ВИСОКОПРЕОСВЯЩЕННИМ АЛЕКСІЕМ, АРХІЄПИСКОПОМ ВОЛИНСЬКИМ І КРЕМ'Я
НЕЦЬКИМ, революцією в день 8 серпня ц.р., Ви переміщені на посаду
вик. об. Настоятеля до с. Углі, Ковельського повіту.

Повідомляючи про це, Духовна Консисторія пропонує Вам зараз-же
по отриманні цього відбутися до місця нового переміщення.

Член Консисторії, Протоєрей

В. Ковальський

Секретар *Ванішин*

Столоначальник

Лиферавин

W O B E Y N Y K I
Konsystorz Duchowny

WR7 1934 г.

L. 17125
Krzemieńce

Священнику с. Углі, Ковельського повіту,
о. Михайлу Поцелю.

ВИСОКОПРЕОСВЯЩЕННИМ АЛЕКСІЕМ, АРХІЄПИСКОПОМ ВОЛИНСЬКИМ
І КРЕМ'ЯНЕЦЬКИМ, революцією в день 4-го вересня ц.р., Вас
переміщено на посаду Настоятеля парафії с. Хотина, Косто-
польського повіту.

Повідомляючи про це, Духовна Консисторія пропонує Вам
по одержанні цього, відбутися до місця переміщення.

Член Консисторії, протоєрей

В. Ковальський

Секретар

Ванішин

Столоначальник

Лиферавин

WOLYNSKI
Konsystorz Duchowny.
12 КВТНЯ 1934
L. 20334
receptacoe

Наказ
Волинської Духовної Консисторії
Священникові Михайлу Понелю
(м. Овлятичи, Горохівського повіту)

ВИСОКОПРЕОСВЯЩЕННИМ АЛЕКСІЕМ, АРХІЄПІСКОПОМ ВОЛИНСЬКИМ І
КРЕМ'ЯНЕЦЬКИМ, революцією з дня 12 квітня ц.р., Ви звільнені від
призначення до Хотинської парафії, Костенківського повіту, і з
15 квітня ц.р. призначені на посаду Настоятеля до с. Ратнева,
Луцького повіту.

Повідомляючи про це, Духовна Консисторія пропонує Вам відбутися
до місця призначення.

Член Консисторії, Протоєрей

В. об. Секретаря

Столоначальник

В. Шовалович

Г. Г. Г.

Г. Г. Г.

WOLYNSKI
Konsystorz Duchowny
1 Листопада 34
L. 21611
receptacoe

Священникові Михайлу Понелю
(Овлятичи, Горохівського повіту)

Духовна Консисторія повідомляє Вас, що ВИСОКОПРЕОСВЯЩЕННИМ
АЛЕКСІЕМ, АРХІЄПІСКОПОМ ВОЛИНСЬКИМ І КРЕМ'ЯНЕЦЬКИМ, революцією з
дня 1 листопада ц.р. Ви, відповідно прохання, виключені з шари Волин-
ської єпархії.

При цьому надсилається Вам повідомлення про те, що Ви не знахо-
дитеся під забороною в священнослуженні і про відсутність пере-
код до переходу Вас на службу до іншої єпархії.

Член Консисторії, Протоєрей

В. об. Секретаря

Столоначальник

В. Шовалович

Г. Г. Г.

Г. Г. Г.

POLESKI KONSYSTORZ
PRAWOSŁAWNY.

Dn. 21 grudnia 1934 r.

Nr. 14186

m. Płock

ks. Michała Popiela

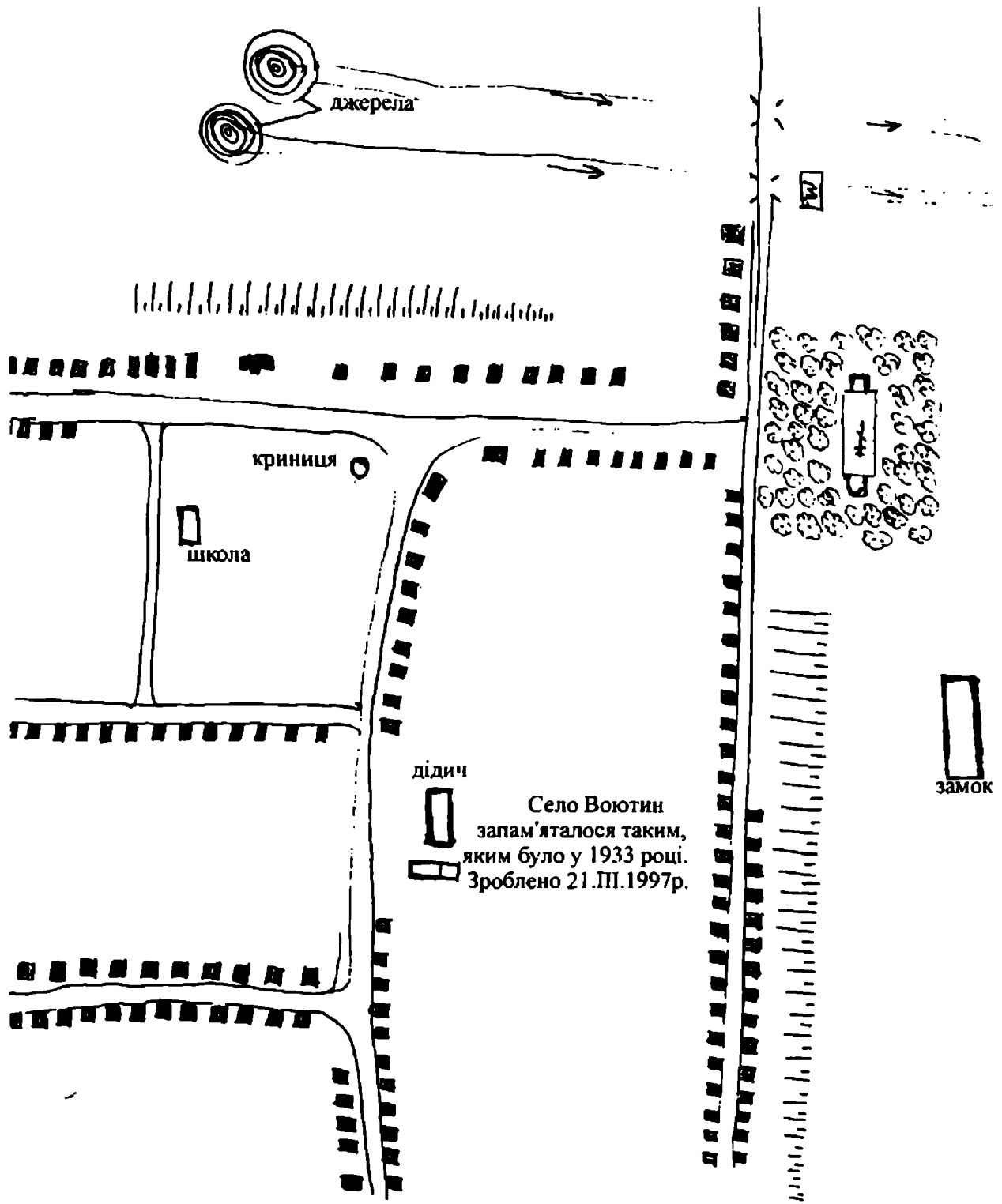
m. Odszintycze

pow. Horochów n/Woź.

Konsystorz Duchowny podaje do wiadomości, iż podanie
księdza o udzielenie stanowiska pasterskiego w djecezji
Poleskiej; decyzją A. B. EG. ARCHIEPISKOPA POLESKIEGO ALEKSANDRA
z dn. 7 b. grudnia Nr. 2106, załatwione zostało odmownie,
z powodu braku wakansów.-

Sekretarz

Członek Konsystorza

Знову на Волині

Вище я вже згадував про обставини переведення отця Михайла Попеля на Волинь. Тим разом те переведення не було надто добрим для отця Михайла. Село Воютинь Луцького повіту, можна сказати, було досить велике, а до того ж не скупчене – розтягалося на досить велике поселення: творило його кілька вулиць і доріг, які в центрі вільно сходилися. Хлібороби були здебільшого навіть досить заможні, хоч було і кілька бідніших родин. Парафіяльну землю за якийсь там сніп обробляло декілька заможних селян, котрі верховодили в селі, – всі, зокрема і священник, мусили їх слухати та виконувати все, що вони хотіли. Священник не мав жодних прав, крім обов'язків душпастиря, він не міг сам управляти парафією, а навіть парафіяльним наділом землі. Мав у розпорядженні тільки невеличку хату і шматок городу для своїх потреб. Не було ані хліва, курника, дровітні, ні стайні чи конюшні, та навіть не було клуні. Земля уся була власністю жменьки кумів, які скільки хотіли, стільки і давали попові. З того не міг вижити священник, а тим більше той, що мав багато дітей.

Отець Михайло почав домагатися свого, обстоюючи свої права як священника в цьому селі. Насилу сам почав обробляти шмат землі, яка була парафіяльною, купив пару корів, коня, побудував примітивну стайню – хлів для корів і свиней, стіни якої були із сухої кукурудзяної соломи. Сам косив траву на сіно, косив збіжжя та молотив, наймаючи у діди́ча парову молотилку. Почав організовувати національне життя парафії, але не все міг сам зробити, бо саме село було майже скомунізоване і було під впливом комуністів, яким не подобалась активна діяльність священника – українського патріота-самостійника. Тим комуністичним діячам не було до вподоби і те, що священник не хотів бути під їх впливом і став економічно незалежним. Розпочався шантаж та погрози з використанням різних провокацій. Так, одного разу прийшли, щоби священник позичив їм свій підрядник, у якому він служить службу Богу. Цей підрядник був потрібний для ролі в якійсь п'єсі, де виступає п'яний дяк. І тут виникла авантюра, коли священник категорично відмовився позичити їм цей підрядник. Почалася сварка, шантаж, мало не згоріла примітивна стайня-хлів. Пішли доноси до консисторії, не кажучи вже про поліцію.

У селі, здається, була п'ятикласна школа з русько-українською мовою як предметом. Керівником школи був українець, а вчителі – польського походження. Церква була велика, гарна, побудована на горі, недалеко від маєтку поміщика-поляка. Крім нього, був ще один поміщик-поляк і був поміщик-українець, але не був аж такий багатий, як ті поляки.

У селі був водяний млин, через церковні луги пливли дві досить великі річки, що витікали з двох джерел. Не пригадую назв цих річок, а сіножаті, якими вони пливли, лежали багато нижче, ніж наша вулиця.

Через несприятливі обставини в сільській громаді отець Михайло був змушений залишити дуже гарне, велике і багате село. Так склалося, що отець Михайло не міг одержати відповідної парафії, де була б повна семикласна школа, потрібна для дітей, які вже підросли і потребували вчитися.

Form 100-1126

Form 100-1126

THE GREEK CATHOLIC UNION OF RUSSIAN BROTHERHOODS OF THE U.S.A.

CEO. H. KOMLOS,
FINANCIAL SECRETARY

HOMESTEAD, PA.

Jan. 11, 1935.

Fr. Michael Admachuk,
1462 S. 53rd Street,
W. Milwaukee, Wisc.

Poctenyj Brate:

Na vas list omej... to rekordov so jedinan: je dne 30-ho
Aprila, 1935 bylo... to Dopol Denko \$128.50, a to
hrosi bylo v kraja odobranu.

Postat jas braterskim,
[Signature]
Sekretar.

Odprimo do 4. 1935 h.

WOLEYNSKI
Konsysterz Duchowny
1 SRP 1935
L. 17518
Kraconiosce

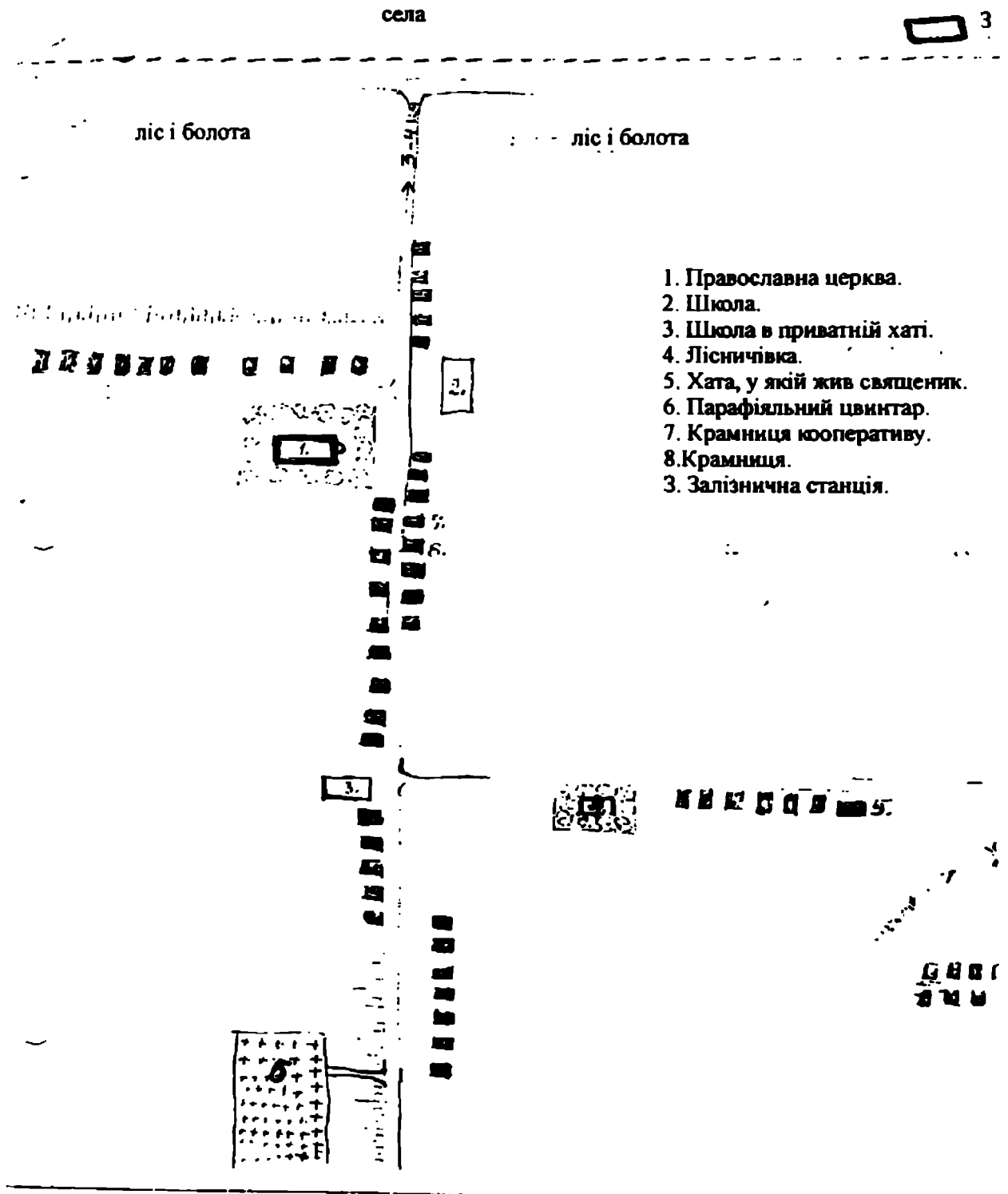
Н а к а з
з Волинської Духовної Консисторії
До вик.об.2-го священика Хорлунської пара-
фії, Луцького пов., м.с.Михайла Понеля

ВИСОКОПРЕСВЯЩЕННИ АЛЕКСИЙ, АРХИЄПІСКОПОМ ВОЛИНСЬКИМ І
БРЕМЯНЕЦЬКИМ, революцієм в днх 4 вересня 3 р. Ви в 1 вересня
переміщені на посаду настоятеля до парафії, Костопольського
повіту.

Новідомляючи про це, Духовна Консисторія пропонує Вам відбу-
ти до місці переміщення а також представити до Консисторії
14 вл.40 гр. канц. оплати у тіх справі.

Член Консисторії, Протоєрей *[Signature]*
/ Секретар *[Signature]*
Оголоначальник *[Signature]*

Село Котів

Котів

Село Котів Луцького повіту на Волині. Саме село Котів було невелике, а до того ж дуже розкинуте і, як мені здається, було небагате – люди жили убого, але в Бозі. Дерев'яна церква була побудована при головній дорозі, тризрубна, двоярусна, завершена трьома банями з залізними ажурними хрестами, назовні стіни церкви оббиті гембльованими дошками, дах покритий бляхою. Невеличка школа знаходилася праворуч навпроти церкви, а деякі класи містилися у приватній хаті; керівником тієї невеличкої школи, як мені пригадується, був українець. Було і дві крамниці – кооперативи. Був у селі і лісничий-поляк. Парафія в Котові не мала своєї хати для священника, а наймала житло у селян, землі парафіяльної було небагато. Священик тут жив убого, як і всі селяни-парафіяни, село було спокійне та миролюбне. Пам'ятаю, що неподалік нашої хати протікала невеличка річка-потік, через яку пролягала кладка. Одного разу ми, діти, бавились біля тієї кладки, а Леся, маючи тоді, мабуть, два і півроку, переходила тією кладкою і впала у воду. Зауважили ту подію сусідські діти, які бавились разом з нами, – зробився крик, і тоді брат Володик скочив у річку та витягнув її на берег; вода вже занесла її десь на 10-15 метрів від тієї кладки.

Під час короткого перебування в селі Котів сім'я отця Михайла пережила велике горе. На Великдень на саму Всеношну померла на 17-му році життя найстарша дочка Оля. Це сталося 28 квітня 1935 року (15. IV. 1935р.) Після родинної трагедії ще не встигла загоїтись болюча рана, як прийшла звістка, що помер батько отця Михайла Пилип Попель у селі Добра Шляхетська, де жив ціле своє життя, а мати отця Михайла Юстина померла ще 21 грудня 1923 року теж у своєму селі Добра. Два старші брати отця Михайла, Степан та Іван, загинули ще під час Першої світової війни, мабуть, в австрійському війську.

Як вже я згадував, дочка отця Михайла Оля померла 28.IV.1935 року в селі Котів якраз на Великдень із суботи на неділю, коли отець Михайло був у церкві і відправляв Великодню службу Божу. На вербну неділю зайшла до хати якась сусідка та, стоячи ще на порозі, спитала, як чується Оля. У тому часі Оля була дуже хвора та ослаблена: мала запалення легенів. Ця жінка, як пригадую собі, радила мамі, що в такому випадку добре варити чай із соснових бруньок, які тепер весною розвиваються, і що такий чай-напій є дуже корисний на сухоти. Треба відзначити, що всі сусіди переживали наше горе і хто міг помагав.

Передвеликоднього тижня до нас знову зайшла сусідка і спитала, чи мама спекла вже паску. Коли довідалась, що паска вже спечена, порадила, спекти маленькі паски для кожної дитини окремо. Мама так і зробила і перед спеченням позначила кожне тісто, щоб було знати, котре є чие. Всі паски спеклися гарні, рум'яні, крім однієї, яка належала Олі. Коли сусідка це побачила, сказала, що це недобрий знак, дитина не житиме довго, і вийшла з хати. Наступного дня прийшла знов і вже від порога спитала, чи Оля вже померла, чим дуже розгнівила маму. Я особисто ходив до столяра в понеділок замовляти труну, столяр не дуже був рад в такий день майструвати, бо це велике свято і, може, сподівалися гостей. Той столяр мешкав у протилежнім кутку села.

Чин похорону відбувся, мабуть, в середу чи то в четвер, і було багато людей.

На похорон Олі приїхав мамин брат Михайло Демко і батьків брат Андрій. Тіло Олі поховали на парафіяльному цвинтарі в селі Котів, вічна їй пам'ять, нехай спочиває в Бозі. Цей цвинтар розташований по правому боці вулиці-дороги, яка йде від школи і церкви, на горбі. Поставлено дубовий хрест, могила була прикрашена квітами. Самітня ця могила, нікому доглядати, лишилася сумна думка. Мирослава-Ольга народилася 17.V.1918 року в Мілвоки США. У 1925-1932рр. отець Михайло Попель, Олин батько, мав парафію в селі Липовець на Лемківщині. Не пам'ятаю точно, коли то було, а було це влітку приблизно 1928-1929рр. День був гарний, теплий, мама ішла з Олею до дантиста в містечко Яслиська, бо в Олі сильно болів зуб. Треба було переходити через невеличку гірську річку, яка протікала через село Липовець. Оля сказала мамі, що хоче скупатися, бо дуже жарко. І тут трапилось нещастя: скочила з мостика у воду, потрапила на камінь і дуже вдарила кістку нижче коліна. (У тому місці діти не раз купалися і Оля теж). Замість до дантиста Олю відвезли до лікаря, який після обстеження сказав, що ногу треба ампутувати. Однак почали її лікувати і, хоч нога довго боліла, сестра мучилася, але ходила до школи.

Православна церква в селі Котів Луцького повіту.
Знімку зроблено в 1935 році.

Дочка отця Михайла і Магдалени Попель Мирослава-Ольга, народилася 17.V.1918 року в Мілвоки США, померла 28.IV.1935 року в селі Котів на Волині.

**Старша сестра отця Михайла Попеля Марія Попель з мужем Михайлом Турським.
Знимку зроблено в 1947 році в Чикаго (США).**

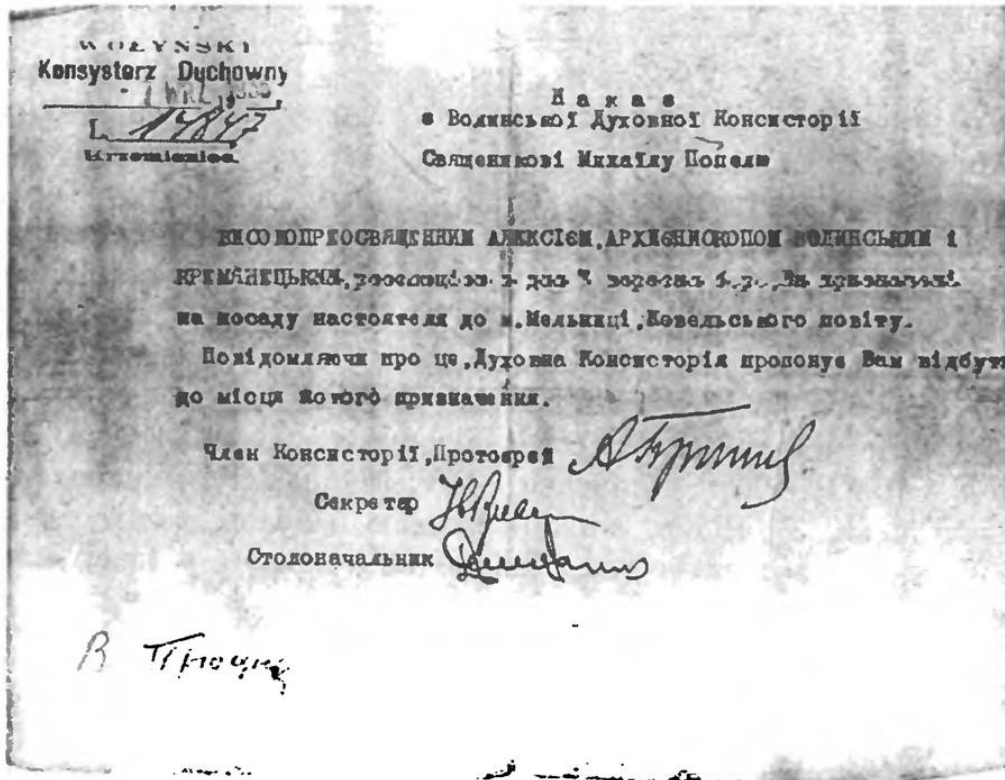
Молодший брат отця Михайла Попеля Андрій з родиною: його жінка Юстина з дому Грициняк, обоє з села Добра Шляхетська, пов.Сянік, і їхні діти – Емілія з 1922 року, Микола з 1924 року, загинув на війні в Німеччині в 1945р., Леокадія з 1927р., Ніна з 1929р. Андрій Попель мешкав у місті Володимир-Волинський, де працював секретарем у суді. Після Другої світової війни виїхав до США і проживав у Чикаго, де й помер у 1974 році.

Наймолодша зі всіх дітей Пилипа і Юстини Попель, Юлія Сталена, народилася в селі Добра Шляхетська Сяніцького повіту 1907 року, померла 1992 року. Чин похорону здійснив отець протоєрей Петро Бублик у катедрі української православної церкви св.Володимира, що на вулиці 404 Батурств у Торонто. Тіло покійної спочиває на українському православному цвинтарі св.Володимира на оселі Київ в Оквіл, Онтаріо на 1280 Дандас-стріт захід. Чоловік Юлії Микола Сталений народився 1912 року в селі Добра Шляхетська. Загинув 29.09.1945 року в лісах села Добра, правдоподібно, від рук УПА (одна версія). Підозрювали його у зраді, начебто він доносив полякам у містечку Мриголод про діяльність УПА. У них було четверо дітей: Текля, народжена 27.VIII.1936р., Іван – 2.V. 1942р., Анна – 10.XII.1939р., Станіслав – 4.IV. 1945р. Усі діти народилися в селі Добра Шляхетська. У 1950р. отець Михайло Попель заопікувався однією дитиною – Анною, яка закінчила Садівничий технікум в Ілаві Жеганським, воєвідство Зелена Гора.

Містечко Оздючиці на Волині, отець Михайло Попель бере участь у святі Дня матері в місцевій школі.

Мельниця

Отець Михайло Попель 7 вересня 1935 року отримав православну парафію в містечку Мельниця Ковельського повіту, де була повна семикласна початкова школа, але з навчанням польською мовою. У школі викладалась тільки одна година тижнево так званого по-польськи «рускего ензика», тобто української мови.

Після Першої світової війни Волинь потрапила під Польшу, нові окупанти почали жорсткіше затискати українців і православну церкву. Вони завели сильний терор супроти всього, що було національне, українське. Щоб розпочати колонізацію і латинізацію українських земель одразу почали переслідувати церкву. Так, відразу ж після війни, у 1919 році, в містечку Мельниця поляки забрали велику муровану православну святиню й обернули її на римокатолицький костел. Тут слід згадати, що церква під час війни 1914-1919рр. згоріла – від гарматного пострілу загорівся дах. Поляки використали цей момент: церква нібито зруйнована, відбудували, причому дах зробили такий, як мають костели, і цей дах завершили однією невеличкою банею – так званою сигнатуркою. Хочу підкреслити, що в селі була лише жменька поляків. Православне село залишилося без церкви, мабуть, не мало вже ні політичної, ні фінансової сили, щоб обстояти свою власність, – велика громада та прилегли до неї поселення залишилися без релігійної обслуги. Звичайно, після економічної кризи 1925 року селяни Мельниці й околиць спромоглися на побудову своєї православної церкви. Очевидно, що подбали і про душпастиря – до містечка був призначений перший по війні священник, отець Іван Никонорович Матюха. Це була молода людина, а до того ж енергійна і патріотично настановлена.

Отець Іван вміло і з самовіддано взявся за святе діло відновлення церкви та духовості українського життя в містечку Мельниця. Він розпочав заходи щодо побудови храму та організації церковного життя. Внаслідок енергійних пошуків дізналися, що в селі Троянівка Маневицького району в лісі є невеличка святиня, яка колись була церквою для російського царського війська. Після відступу царського війська під час Першої світової війни з Волині та церква залишилася і перейшла у власність Троянівки, бо цей ліс був власністю того ж села. Мельничани відкупили цю святиню, перевезли її до містечка в 1927 році та поставили на західнім краю містечка, на валах, які колись захищали городище. На валах був також дуже старий цвинтар, біля нього було зроблено площу і там поставлено церкву. Це недалеко, майже на тій самій вулиці, де була стара мурована церква. Від цієї вулиці розпочиналися вали городища.

Православна мурована церква, яку забрали під костел, стоїть на правому березі річки Мельничанки на перехресті двох вулиць у західній частині того містечка. По лівому боці тієї річки навпроти церкви-костела стоять паровий млин та електровня. Міст через ту річку був зроблений під час війни і вже був досить старий. Десь у 1937-1939рр. цей міст, як і другий міст, що на головній вулиці містечка по дорозі до Голоб, були розібрані і побудовані нові, більші та міцніші конструкції, хоч і дерев'яні. У той час і врегульовано річку: поглиблено, очищено, зміцнено береги. Регуляція річки призвела до осушення навколишніх

боліт. При регуляції річки працю мав тільки і виключно польський елемент. З місцевих, а особливо з українців, ніхто не дістав там роботи. Дехто з місцевих українців скористав тільки тим, що надавав житло таким працівникам. Ну й трохи розжилися з того жиди-крамарі.

Наш отець Іван Никонорович не шкодував ні зусиль, ні часу – згуртував громаду, вплив у парафіян нову надію, надихнув новим життям, підбадьорив. Люди стали більше вірити у свою силу, у своє «Я». Отець Іван створив потужний, енергійний церковний комітет і церковний змішаний хор. Сьогодні не годен пригадати всіх заслужених хористів, а було їх немало: Поліна Літот, її сестра Варвара, Шура Стасюк і багато інших. Другим настоятелем церкви Архистратига Михаїла був отець Ковалевський. Третім священиком був від 7.IX.1935 року до 2.V.1940 року отець Михайло Пилипович Попель. Четвертим священиком був отець Федір Денисович Дідун. П'ятим священиком був отець Петро Федорович (прізвище не запам'яталось). Шостим священиком був отець Анатолій Мельник. Сьомим священиком на день 28 серпня 1991 року є отець Петро Іванович Мельничук.

28 серпня 1991 року, приїхавши до Мельниці, де не був від 1940 року, я застав отця Петра Івановича з групою парафіян при роботі: вони мішали глину на штукатурку в розбудованій хаті священика. Отець Петро Іванович і пані добродійка гарно нас прийняли, хоч були дуже зайняті ремонтом і добудовою хати. У тій групі робітників був мій шкільний колега Іван Сінкевич. Іван Сінкевич мешкає на вулиці Козацькій у Мельниці, він брав участь у Другій світовій війні в Радянській армії і був поранений чи то контужений.

У 1935-1940рр. регентом церкви св.Архистратига Михаїла в Мельниці був пан Жуківський Осип, а після нього регентом був пан Невіркович Григорій, хористкою церковного хору була і Серафима Жуківська. Отець Михайло Попель негайно взявся до праці і поставив собі за першочергову мету підняти національну самосвідомість серед парафіян. Дітей своїх одразу записав до школи, залучав їх до хору, але через брак у них музикального слуху у них, диригент – дяк пан Невіркович виключив їх із хору. Зате вони брали участь у шкільних виставах і танцях.

Серед парафіян була невеличка група так званих москвофілів, для яких українська свідомість та відправа служби Божої по-українськи були нечуваним гріхом. Навіть у хаті священика табло з українськими гетьманами, Запорізькою Січчю і гербами українських земель їх денервувало, і вони щоразу робили доноси до польської поліції. Після таких доносів обов'язково приходив до хати поліцай і наказував зняти зі стіни це табло, а після його виходу з хати табло знову переможно поверталось на своє місце. Отець Михайло не боявся відкритої боротьби за свою слушну справу: часто відправляв службу Божу по-українськи, а деколи навіть лунало «Боже Великий» по-українськи. Звичайно, знаходилися донощики, які негайно повідомляли про це польську поліцію, – багато неприємностей мав з того приводу отець Михайло. Але все-таки отець не піддавався, розпізнавав донощиків і, коли вони були в церкві, заради спокою, відправляв службу Божу по-старослов'янськи, а коли їх не було в церкві, то знову лунала українська мова. Останнім часом польська влада жадала, щоби

проповіді виголошувалися польською мовою, і дедалі настирливіше вимагала цього. У школі всі предмети велися тільки і виключно польською державною мовою, навіть під час перерви діти мали між собою говорити по-польськи.

Тут, у селі Мельниця, отець Михайло зміг ширше розвинути національну працю, бо тут було більше молоді й інтелігенції: агроном, фельдшер, вчителі, медсестра, молодший дяк і т.п. Вона була ідейно краще згуртована, ще й допомагав молодий енергійний дяк Невіркович, щойно по дяківській семінарії. Отець Михайло розпочав свою діяльність від організації української бібліотеки, яку придбав за власні кошти. Пізніше почав створювати самодіяльний гурток, до якого входили і молоді, і старші люди – жінки й чоловіки. Найбільш активними, як мені пам'ятається, були родини Котовичів, Жуківських, Дударів, Лотоцьких, Ткачуків, Сінкевичів, Зілінських та інших. Не меншу увагу отець Михайло приділяв і церковному хорові, який мав великий успіх. Був це багаточисельний змішаний хор, що стояв на досить високому рівні. Колишній хорист пан Борис Жуківський з церковного хору потрапив до славного хору імені Д.Котка. Як уже вище згадувалося, хором керував дяк Невіркович. У 1938-1939рр. було збудовано хату для дяка; вона стояла при дорозі біля церкви.

Отець Михайло був натхненником і організатором молочарні і маслосоюзу, які успішно працювали, і село мало збут на молоко та яйця. Після великої пожежі 1938 року, що сталася під час самих жнив і спалила майже ціле село – вздовж однієї вулиці Вилицької, отець також виступив співзасновником громадського шпихліра (комори). Побудували той шпихлір біля Народного дому по другому боці вулиці Поштової. Він мав надавати допомогу господарям, що зазнали збитків від пожежі, повені, градобиття тощо. Отець Михайло заохочував молодь іти до шкіл у Ковлі, Луцьку та Рівному, а дехто подався навіть до Львова; отець Михайло послав свої дві доні, Наталю та Галю, до Української торговельної гімназії у Львові.

Влітку 1938 року нашу православну парафію св. Архангела Михаїла інспектував Блаженніший Полікарп, єпископ Луцький. Ці відвідини були для парафії великим празником і величавою подією, якої не було до того часу, навіть старші люди не пам'ятали подібної події.

Парафія до цього торжества гідно приготувалася: було добудовано церкву, поставлено тріумфальну браму, створено кінну бандеру, діти, святково вбрані, з кошичками квітів, вітали достойного гостя. Запрошено було сусідських священиків та їх вірних зі своїми церковними хорами. Місцевий хор теж належно підготувався до цієї події. Настрій був урочистий, піднесений, всі святково вбрані, найшла і наїхала маса народу. З пошанівком, величаво зустріли свого владика при вході до храму – хлібом та сіллю. Богослужіння велося довго, пожежна команда стояла в почесній варті і по службі Божій супроводжувала владика до хати настоятеля, де відбулося прийняття. Люди довго згадували ту подію у своїм селі.

Містечко Мельниця налічувало близько 3200 душ, тут переважно мешкали жиди (майже 85%), а прилегле село, в якому проживало 90% українського населення, налічувало близько 2700 душ. Було кілька родин поляків, німців і дві-три родини росіян.

У містечку було 49 крамниць, власниками майже всіх були жиди; одна крамниця була у поляка і одна в росіянина, в українських руках було декілька будок з м'ясом та м'ясними виробами. Був римо-католицький костел, дві синагоги, церква, цвинтарі православний, католицький та два цвинтарі жидівські. Було дві чи три корчми, паровий млин, електровня, дві аптеки, крамниця зі шкільними матеріалами, крамниця скупу збіжжя, гандлярі кіньми, торговиця та ринок-ярмарок, оліярня, два вітряки, бойня, цегельня, баня, декілька ковалів, стельмахів, що робили тесані вози, кілька слюсарів, виріб скринь, виріб цембровин (цямрин) до криниць, багато шевців і кравчинь, декілька перукарень, коминар (трубочист), пошта, загін поліції, пожежна команда, автобус, що ходив до Ковля і до Луцька через Голоби, ще було дві чи то три пекарні (в одній виробляли мацу), був завод, де виробляли лимонад, оранжад і морозиво, був і водовоз, був також і фотограф. У містечку було два лікарі, два фельдшери, один з них українець, та була акушерка. Через містечко ішла бита камінна вулиця (дорога до Голоб) з хідниками з бетонних плит, хідники були викладені на кількох вулицях, вулиці були освітлені електричними ліхтарями, електрифіковані були й усі крамниці, хати і школа.

Шкільний будинок був дерев'яний партеровий, але з дуже великими шкільними класами, а їх було п'ять, та фізично-природничим кабінетом, канцелярією-учительською та канцелярією керівника школи. Усі шкільні класи вміщували приблизно по 35-40 дітей, школа працювала у дві зміни; був іще інший будинок школи у приватній хаті, там було два класи, ця школа була для жидів-гуситів, і окремих будинок для частини жидівських дітей.

Учителі семикласної загальної школи в містечку були польського і жидівського походження, була й одна українка – Ольга Нісевич, яка навчала так званого руського єнзика (української мови), хоч у селі не бракувало вчителів-українців – сільських дітей, які позакінчували учительські семінарії. Через те, що вони не були римо-католиками і поляками, а православними українцями, для них не було місця в тій школі, де переважала українська дітвора (90%), а навчання вже від першого класу велося тільки і виключно польською мовою.

Учителів переважно набирали з центральної або західної Польщі, і вони не володіли мовою того етносу, серед якого їм доводилося працювати, – українською. Сам керівник школи Генріх Вуйцік походив з Познаньського воєводства, української мови не опанував навіть до 1943 року, хоч між українцями проживав десь 27-28 років. Учителька Петрушка походила з Варшави. Та зрештою всі вони походили з центральної Польщі, а їх було не так мало: пан Бомба, пан Червінський, пан Свінціцький, пан Мусіал і пані Мусіал, пані Анна Бжозувна. Крім того, наша українка Ольга Нісевич та вчителька жидівської релігії. Мені здається, що була іще одна вчителька – пані Качмарек; не всіх подав я вчителів, які були в Мельницькій школі до 1939 року. А місцеві вчителі змушені були сидіти на батьківських господарствах і збільшувати кількість безробітних на селі.

Події від 1940 року, які сталися в житті села Мельниця, подав мені православний священик отець Петро Іванович Мельничук, коли перший раз від 1940 року я відвідав Мельницю 28 серпня 1991 року.

Я приїхав, а властиво, прилетів до Львова відвідати найстаршу сестру Наталю, яка не була вивезена в Сибір разом з нами. Це було 19 серпня 1991 року: літак приземлився на Львівському летовищі о 14-й годині, в той час у Москві був заколот проти президента Радянського Союзу Михайла Горбачова. Але у Львові я застав спокій як на летовищі, так і в місті; спокій був також по цілій Україні; спостерігав я за настроєм мешканців Львова, які збиралися в центрі міста та на спортивному стадіоні. Всі в напруженні стежили за подіями у Москві і цілому Радянському Союзі; були різні мітинги; говорили про те, щоб використати момент і взятися до боротьби та визволитися від комуністично-російського ярма, але все ж таки люди зберігали спокій, стриманість і поміркованість. Життя міста продовжувалось усталеним чином і ритмом: крамниці, базари, міський транспорт працювали нормально, як і всі фабрики, заводи, школи; на вулицях майже не видно було ні військовиків, ні міліції. Всі мешканці стежили тільки за подіями, що відбувалися в Москві та Києві.

24 серпня 1991 року сталася історична подія для України і цілого українського народу, а може, і для Європи та цілого світу: Верховна Рада України під проводом Леоніда Кравчука проголосила Акт про державну незалежність України і прийняла синьо-жовтий прапор як прапор вільної самостійної демократичної Української Держави. По телебаченню показали цей величавий момент, коли великого розміру прапор було внесено під час засідання Верховної Ради України до залу. Телебачення передавало всі події, які відбувалися в Москві, Києві та у Львові.

Я вже згадував, що відвідав село Мельниця, але, на жаль, там мене вже зустріли двоє працівників КДБ з Луцька, правда, чемно поводитися зі мною, але пізніше виявилось, що мої фотоплівки засвітлені. Погода була дощова, переїхав я машиною через село і колишнє мертве містечко, що в цілості згоріло під час війни. На вулиці Велицькій випадково зустрів я одного чоловіка та й питаю його, чи він місцевий. Він відповів, що так (на вигляд мав понад 60 років), був дуже незадоволений, що його хтось турбує, а до того ж у таку сильну зливу. Я сиджу в машині, а він надворі під деревом стоїть, та й питаюся його, чи він пам'ятає священика отця Михайла Попеля, я його син Іван. Він нервово та зі злістю відповів, що пам'ятає, то був добрий націоналіст і не схотів більше говорити, відвернувся та відійшов від машини. І ми під зливою залишили таке близьке серцю село і таке вже далеке. Через Голоби та Луцьк повернувся я до Львова, а 2 вересня 1991 року залишив рідну Україну і поїхав у Польщу до міста Кожухова (повіт Нова Сіль) відвідати брата Славка з його дружиною. Брат Славко також стежив за всіма подіями, що проходили у Москві, Києві, Львові, а також у Варшаві, Польщі. І далі ми разом з братом стежили за подіями, які відбувалися в Україні.

Sąd Grodzki w Sanoku O.I.

dnia 4 listopada 1935.

Sygnat. akt. k. 461/35.

U c h w a ł a.

Przedłożone przez dr. Romana Rogóla notariusza w Sanoku jako kandydata sądowego alim. spychane po s. Filipie Ropielu dnia 27 lipca 1935. w Dobroju zarząca przyjmuje się do wiadomości Sądu: osobom interesowanymi dozwala się wglądać w akta i brać odpisów.

Podstawę zarzący pozostawił dla ostatniej woli rozporządzenia a to jedno opisane dnia 19 marca w obecności świadków Józefa Dątkowicza, Andrzeja Dobosza, Aleksandra Stalonskiego i Józefa Dątkowicza a drugie ustnie złożone wobec świadków Jana Urbana, Józefa Krajnika i Jędrzeja Dątkowicza i Cecylii Uhrynowej na co opisano zapisek z daty Dobroja szlachetka dnia 25 czerwca 1935 r. które z powodu niestanowienia w nich dziedzika uniwersalnego uznaje się za kodycyły przeto uderza się, podług postanowień art. 1006 na podstawie ustawowego porządku dziedziczenia z powołanymi z ustawy dziedziczeni dziećmi spadkodawcy Józefem Ropielcem, Janem, Andrzejem, i Julją Ropielami, Anną zam. Dołowską, Marią zam. Turską i Cecylią Kiczorowską.

Dla rozostających nieobecnych i nieznanych z miejsca pobytu Anny zam. Dołowskiej i Marii zam. Turskiej i Jana Ropielca ustanawia się kuratora w osobie ich brata Józefa Ropielca a zarazem doręcza się mu dekret kurateli.

Zatwierdza się poruczenie Julji Ropiel przez kandydata sądowego zarządcy majątkiem spadkowym.

Oświadczenie się do spadku wniesione na podstawie ustawy przez Józefa Ropielca imieniem własnem i imieniem Anny Dołowskiej i Marii Turskiej i Jana Ropielca tudzież przez Andrzeja Ropielca i Cecylię Kiczorowską na podstawie ustawowego porządku dziedziczenia z dobrodziejstwem prawa inventarza bez uwzględnienia powyż wymienionych ostatniej woli rozporządzeń jakoteż oświadczenie się do spadku wniesione przez ks. Michała Ropielca na podstawie ustawowego porządku dziedziczenia z dobrodziejstwem prawa inventarza z uwzględnieniem powyż przeprowadzonych ostatniej woli rozporządzeń przyjmuje się do wiadomości Sądu i zatwierdza się imieniem powyż wymienionych kuranc

Wedle inwentarza spadku stan czynny wynosi 2527 zł. 17 gr.

Małoczytność i kosztu komisyjne dr. Romana Rogoźna notariusza w Sanoku jako komisarza cywilnego za sporządzenie aktów spadkowych po sp. Filipie Popielu ułożyła się na kwotę 40 zł. które to kwotę poleca się . Julii Popiel jako zarządcy masy spadkowej do dni 6 pod rygorem odpowiedzialności względnie słożyć do kas. księgi pieniężnej .

Zarządcami Julio, Andrzej i Józef Popiele i Cecylia Kieborowska użyczyli się od dnia 30 od dnia wyrażenia ich tej uchwały unieśli ostateczną o uwzględnieniu ostatecznej woli rozporządzenia i z tej czynności wykonali się przed Sędzią albowiem w przeciwnym razie porządek spadkowy ułożył się zgodnie z podstawą ustasowego porządku dziedziczenia z uwzględnieniem pozostawionych przez spadkodawcę ostatecznej woli rozporządzeń .-

~~Wobec powyższego
Sędzią
w Sanoku
[Signature]~~

Sąd Grodzki w Sanoku G.I.

dnia 29/XII. 1936.

Sygnat. akt. A. 401/36.

U c h w a ł a.

W sprawie spadkowej po sp. Filipie Popiele w dobrej dnia 27 lipca 1935.

W sprawie powyzszej Julia Andrzej i Józef Popiele i Cecylia Niczorowska w oznaczonym im tas. uchwałą z dnia 5 listopada 1936 Roz. A. 281/35 cząstkowo nie unieśli pozwu o unieważnienie ostatniej woli rozporządzenia z dnia 19 marca 1935 r. wobec świadków Józefa Dankowicza Andrzeja Dobosza Aleksandra Stalonego i Józefa Janikowicza i rozstrzygnę dnia 25 czerwca 1935 r. wobec świadków Jana Szura Józefa Krajnika Jędrzeja Dankowicza i Cecylii Chrinowej uchwałą wydale się następujące.-

P r z y z n a n i e s p a d k u.

Sąd Grodzki w Sanoku przyznaje spadek pozostaly po sp. Filipie Popiele w dobrej dnia 27 lipca 1935 w pozostawieniu z dwóch ostatniej woli rozporządzeń a to z dnia 19 marca 1935 r. wobec świadków Józefa Dankowicza Andrzeja Dobosza Aleksandra Stalonego i Józefa Janikowicza i drugiego rozstrzygniętego dnia 25 czerwca 1935 wobec świadków Jana Szura Józefa Krajnika Jędrzeja Dankowicza i Cecylii Chrinowej za kodycylo uznanych warunkowo do spadku ośmiu dzieciom: dziećmi to jest dziećmi spadkodawcy Józefowi Janikowi Janowi Andrzejowi i Julii Popielom po Filipie Anusie z Popielów żonowiczej Marii Popielów Turkiczej i Cecylii z Popielów Niczorowskiej w nastawie ustawowego porządku dziedziczenia z dobrowolnym prawem inweterna.- z uwzględnieniem jednakowoż powyższych ostatniej woli rozporządzeń i na ten usnaje postępowanie z uchwałą uchwalono:

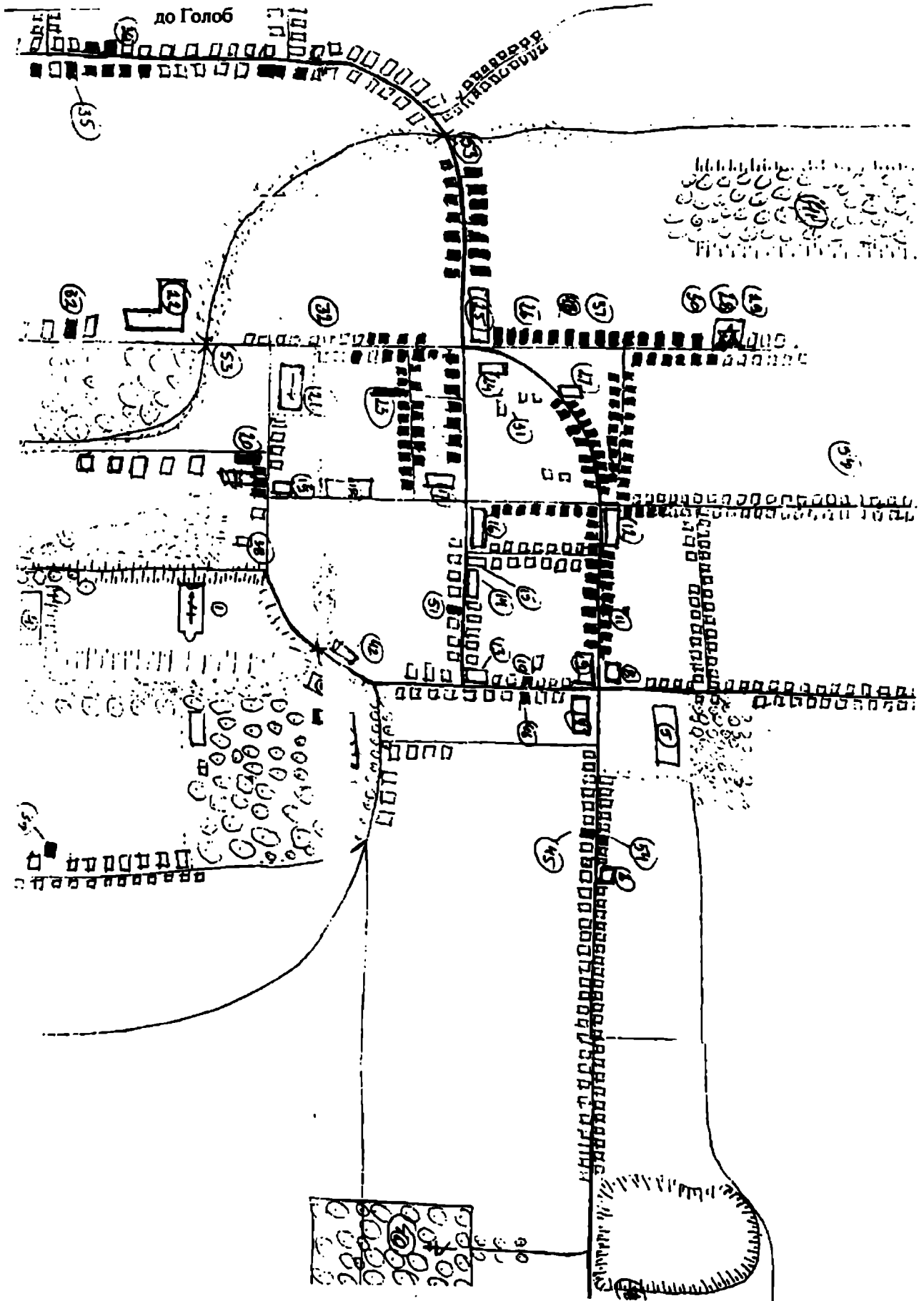
Zarazem wzywa się spadkobierców by do trzech miesięcy od dnia doręczenia im tej uchwały uregulowali stan tabularny nieruchomości w spadku pozostalych zgodnie z faktycznym stanem posiadania i posiadania albo w przeciwnym razie wystąpić na nich nakazem

grzywna po 10 złotych.-

~~ZŁOŻONE W...~~
~~o nakazie...~~
~~...~~
~~ROMAN...~~

Мельница

**Легенда до мапи-плану містечка Мельниця Ковельського
повіту
(стан на 1940 рік)**

0. Дяківська хата.
1. Православна церква св.Михаїла.
2. Семикласна початкова школа.
3. Нова школа.
4. Плебанія священика.
5. Народний дім і пожежна ремиза (пожежне депо).
6. Пошта (начальник пошти і листоноша були поляками).
7. Поліцейний постерунок (поліцейна дільниця).
8. Громадський шпихлір (громадська комора).
9. Стельмахарня (виріб коліс і возів).
10. Кузня (коваль українець).
11. Фотограф (поляк). Слюсар (жид). Акушерка (полька).
12. Залізний магазин (власник жид).
13. Початкова школа в приватному домі.
14. Школа жидівська.
15. Бляхарня (власник жид).
16. Магазин для закупівлі збіжжя (власник жид).
17. Лікар (жид).
18. Конярня. Торгівля кіньми (власник жид).
19. Столярня (власник жид).
20. Беторня (власник жид).
21. Римо-католицький костел, перероблений з православної церкви після 1-ї Світової війни.
22. Паровий млин та електростанція (власник жид).
23. Пекарня (власник жид).
24. Ресторан (власник поляк).
25. Магазин залізних виробів (власник жид).
26. Аптека.
27. Промисловий магазин. Одяг (власник жид).
28. Божниця.
29. Жидівська баня.
30. Хата для дяка, у 1939 році ще не була викінчена.
31. Будки з м'ясними виробами.
32. Дім фельдшера Славика, воїна Січових стрільців.
33. Дідич Гаврись (жінка полька).
34. Торговиця худобою (дідич Гаврись).
35. Стельмахарня (власник жид).
36. Автобусний гараж.
37. Магазин канцелярських виробів і книгарня.
38. Хата дяка.

39. Землянка старого дяка Лотоцького.
40. Православний цвинтар.
41. Старий жидівський цвинтар.
42. Хата поліція Свінціцького.
43. Перукарня (перукар жид).
44. Магазин промислових та продуктових товарів (власник жид).
45. Лотоцький (місцевий багач).
46. Котович (активний громадський діяч).
47. Жуківський (багатий господар та громадський діяч).
48. Дудир (його господарство було сучасним: стайня з вікнами та дерев'яною підлогою; гній тримав в бетонному гнійнику; сад, город, пасіка, рибні стави – все огорожене; жінка росіянка).
49. Вітряки (два власники українці).
50. Забудова селянських хат.
51. Жидівський різник.
52. По дорозі до Голобів римо-католицький цвинтар, новий жидівський цвинтар, цегельня, бойня худоби та свиней і кілька хат-господарств.
53. Мости через річку. Побудовані в 1938-39рр. на місці старих мостів. Річка угрунтована.

Громадський колектив та церковний хор зі своїм священиком отцем Матюхою, котрий побудував у 1927 році православну церкву в містечку Мельниці Ковельського повіту. Члени хору: Варвара Літот, Поліна Літот, Шура Стасюк та інші, прізвищ інших членів хору не роздобув, за що дуже вибачаюсь перед тим колективом.

Православна церква св.Архангела Михаїла в містечку Мельниця Ковельського повіту (угорі – вид іконостасу).
Велику муровану церкву поляки перетворили на костел після Першої світової війни.

Площа-ринок в містечку Мельниці.
Знімку зроблено в 1936р.

Семикласна початкова школа в містечку Мельниці, 1937р.

Священик отець Ковальський,
дяк Невіркович і церковний староста
пан Мицько.

Перед дверима православної церкви
в Мельниці Ковельського повіту.

Православний
священик з родиною
під час жнив.

Волинь, 1930 рік.

Візитація деканом-благочинним церкви святого Михаїла в містечку Мельниця.
Церковний актив, другий справа сидить дяк (прізвища не пам'ятаю),
перший з правої сторони стоїть дяк Лотоцький. Біля благочинного сидить
о.Михайло Попель.

Курс куховарення та ручних робіт.
За столом сидять о.Михайло Попель та керівник школи Г.Вуйцик
(Мельниця, 1937р.).

Церковне свято: хресний хід довкола церкви в селі Мельниця з отцем Михайлом Попелем.

**Його Блаженство Полікарп, єпископ Луцький, візитує православну церкву св.Архистратига Михаїла в селі Мельниця в 1937 році.
Настоятелем парафії є отець Михайло Попель.
На знімці видно прислужників – це Володимир та Іван Попелі.**

Його Блаженство Полікарп, єпископ Луцький, візитує православну парафію в селі Мельниця; отець Михайло Попель та його родина: добродійка Магдалена, Володимир, Іван, Ярослав та Леся. Знімку зроблено в 1937 році.

Достойного гостя проводжають до хати священника.

**Школярі з Мельниці на екскурсії в Луцьку в 1938-1939рр.
Учителька пані Петрушка, вгорі посередині стоїть Володимир Попель.**

**Пані Зіна Жуківська і пан Володимир Дудар із села Мельниця
на згадку Наталі Попель, 8.V.1940р.**

Учні 5-го класу початкової школи в містечку Мельниця.
Угорі посередині під стіною стоїть Володимир Попель,
між дітьми посередині сидить отець Михайло Попель, вчителька Петрушка
і керівник школи Генрик Вуйцик.

Пані Ольга Нісевич,
вчителька української
мови.
Після приходу в 1939
році «совєтів» її було
поставлено директором
школи.

Катерина Демко зі своєю ученицею на вулиці
Львова.

Наталя Попель і односельчани.

Ці знімки зроблено, правдоподібно, в Ошаві Канада і прислано для о.Михайла Попеля, який мав зв'язок з тією громадою.

Єпархіальний з'їзд. Вгорі в білому підряснику стоїть отець Михайло Попель, сидить Блаженніший Полікарп, єпископ Луцький. Унизу сидять Оля і Наталя Попель (X).

Єпархіальний з'їзд. Блаженніший Полікарп, єпископ Луцький. Перший зліва в білому підряснику стоїть о.Михайло Попель.

Пан Володимир Ткачук із села Мельниця – активний громадський діяч. Знімку зроблено 18.VI.1939 року і подаровано на пам'ять Наталі Попель.

Отець Зозуля з сином і дочкою, 1937р.
У 1940 році вивезений до Сибіру.

Шкільний ансамбль
у Мельниці.

На лекції релігії в школі
у Володимирі-Волинському, 1935р.

Самодіяльний художній ансамбль
в містечку Мельниця, 1937р.
Перший зліва пан Котович,
сидить керівник школи пан
Генрик Вуйцик.

Самодіяльний художній ансамбль
у містечку Мельниця, 1937р.
Виїзд на виступ до якогось села.

Група учнів Мельницької школи зі
своїм священиком отцем
Михайлом Попелем.
Іван Попель, Іван Зілінський,
Люба Лотоцька, Сінкевич,
перша зліва сидить Леся Попель.

Львів 11.ІІ.1938 року, звичайна праця в бурсі. Під гербом сидить Галя Попель, а четверта зліва – Наталя Попель.

Праця в бурсі.
Торговельна школа у Львові.

Учениці першого класу
Торговельної гімназії у Львові.
Справа Галя Попель,
перша зліва в береті – дівчина з
Мельниці.

Візитація гетьманичем Данилом Скоропадським української бурси Торговельної школи у Львові в 1936 році. Перша справа стоїть Наталя Попель.

У городі бурси Торговельної школи у Львові в 1936 році. Стоїть гетьманич Данило Скоропадський. Усередині стоять дві дівчини, перша справа – Наталя Попель.

**м.Львів. На першій ряді третя зліва пані Іванна Левицька,
справа над законницею Наталя Попель.**

**м.Львів. Пані Іванна Левицька, з правого боку над священником
Наталя Попель.**

**Бурса Торговельної гімназії у Львові,
друга справа сидить на кріслі Наталя Попель.**

**Рідношкільне свято на площі
Батька Сокола у Львові 5.VI.1938р.
У тім святі брали участь Наталя і
Галя Попель.**

Під «советською» владою

Першого вересня 1939 року почалася Друга світова війна. Несподівано німці напали на Польщу, і протягом трьох тижнів упала «могутня і сильна» польська держава. Впала разом зі своїм «супердемократичним» правом, під котрим міг жити лише поляк і католик, бо всі інші – це худоба і бидло, їх право – це підневільна праця, а «свобідно і вільно» неполяк міг жити тільки в Березі Каргузькій.

Ось за таких обставин на Волинь прийшла «советська» влада – теж одна з «найдемократичніших» у світі (де розстріли, катування, висилання до Сибіру, голод, каторжна праця були щоденно). Населення Волині по-різному зустрічало нову владу, не знаючи точно, яка вона насправді «демократична». Найбільшу радість виявляли жиди, що мешкали в містечку Мельниця, а їх, як мені здається, було понад 3200 душ; мали свою управу, мали теж 49 різних крамниць, дві Божниці, баню, два цвинтарі (я вже про це згадував вище). Був рабин, вчителька релігії, були школа гуситів і пекарня для виробу маці. Одне слово, вони тримали у своїх руках всю економіку міста й околиць.

Серед українців найбільше захоплення панувало поміж комуністів. Пам'ятаю, як червоноармійці в'їхали на танках і вантажних автах і як їх зустрічали. Була й тріумфальна брама, появилися вже порозклеювані портрети Сталіна, Леніна, Маркса та Енгельса і багато інших лозунгів. Червоноармійці зі своїх авт кидали в натовп газети та цигарки. «Босц, дай закурить!» – просив дехто зі сміливіших. – «Бери і кури, бо в нас є багато!» За кілька днів головою місцевої управи було призначено агронома-землеміра Дударя, який виявився комуністом від давнішого часу, але був добре законспірований.

Та коли настав час розраховуватися за свою діяльність, то товариш Дудар кудись подівся. Директором школи була призначена вчителька Ольга Нісевич – також виявилось, що є комуністкою, але згодом мусила відступити свою посаду попередньому керівникові Генрику Вуйцикові. Товаришка Ольга Нісевич як керівник великої школи не зуміла утримати дисципліни серед учнів – настала свобода. Учительський колектив змінився: поповнився новими вчителями, переважно жидівського походження. Прийняли, а властиво запросили до педагогічного складу двох синів українського поміщика Гаврися – Григорія та Михайла. Вони вже ходили до гімназії у Ковлі і володіли українською мовою, хоч їхня мати була полька і римо-католичка. Безробітні вчителі з села також отримали вже працю в сусідніх школах, і навіть дочка попа, Наталя, якийсь час учила в Мельницькій школі. У містечку жидівське населення дедалі ставало агресивнішим, піднімало голови, кажучи: «Наші прийшли». І при кожній нагоді вони повторювали: «Ну, тепер ти мене не будеш називати жидом чи пархатим жидом, ти пам'ятай: я єврей».

Загалом спочатку панувала радість, що вже немає Польщі, що скінчилася «демократична» держава.

Нова робітничо-селянська влада поділила селян на куркулів, середняків, бідняків та трудову інтелігенцію, не згадуючи про торговців та іншого роду населення. Почали нацьковувати одних на одних, буцімто через них існує

несправедлива суспільна система. Обклали всіх новими податками, яких до того часу не було і нікому навіть і не снилося про такі податки. За все мусили люди-селяни платити: за землю – зерном і грошима, за кури – яйцями, за худобу – молоком і м'ясом, за вівці – вовною і шкірою, за свині – м'ясом і шкірою, за гуси – яйцями і пір'ям, за сади – плодами.

Крім того, наклали на всіх господарів особливий податок – так звана лісозаготівля: вируб і вивіз дерева з лісу на залізничну станцію. Не зважали на те, чи в господаря був один кінь чи два, – всі мусили вивозити той ліс, то був «государственный» (державний) закон. А крім того, ще й загальний податок з господарства, що було великим тягарем для кожного хлібороба, бо задаром забирали зерно, яйця, вовну, пір'я, шкіру, м'ясо, молоко та дармовий вивіз лісу, а де вже взяти гроші, щоб заплатити податок-налог? І все це в ім'я справедливості, в ім'я побудови нового, кращого життя!

Із церкви познімали дзвони, а було їх три, і не дуже-то великі, можна сказати, середнього розміру. Вони були придбані парафією завдяки старанням священника отця Михайла Попеля у 1937 або 1938 році, але не довго тішилася церковна громада тими дзвонами. Тепер ті дзвони знайшли своє місце в клубі і слугували для скликання селян на мітинги, які відбувалися щодня пополудні, щоб люди, бува, не забули, як тепер вже добре і гарно всім живеться. Просто любо стало жити!

Жидівські крамниці спорожніли, а кооперативна крамниця, яка щойно постала, так ніколи й не почала наповнюватися. Нічого не можна було в ній знайти: ні солі, ні нафти, ні цукру, ні муки-борошна, ні хліба – нічого не стало. Раз колись привезли зелену коров'ячу сіль та сірники, пов'язані шнурком. На мітингах люди домагалися харчів, а комісар говорив їм, що до Голоб прийшло два вагони скрипок. Він все повторював, що треба виконувати план із заготівлі зерна, дерева, молока, м'яса і так далі. Люди майже забули, як виглядає одяг чи взуття, не кажучи вже про цукор, цукерки та інші ласощі. Почали наводити нову культуру, закладати комсомол, до якого приймали пролетарів і бідняків.

Добралися і до нашої бібліотеки. Мовляв, служила вона тільки вибраним, а тепер вже буде служити всім. Одного дня під'їхали фурманкою під хату священника і почали забирати з полиць всі підряд книжки та носити до фурманки. Покидали їх, як дрова, на віз, а куди повезли, невідомо. Відкрився вже також шлях на Сибір, «на білі медведі», як казали в нас. Першим поїхав – «добровільно» – учасник визвольних змагань фельдшер Славик, а за ним і інші: родини поліцаїв, акушерка Павловська та ще декілька свідоміших українських родин.

Зачепили і родину священника, але поки що отця Михайла Попеля кілька разів викликали до районного центру в Ковлі. Одного вечора після повернення з району отець перед цілою своєю родиною розкрив таємницю, чому його так часто викликають до Ковля. «У районі мене, – каже отець Михайло, – намовляють перейти на бік атеїстів. Навіть до такого дикунства дійшли, що намовляють, аби під час богослужіння – під час великого входу – кинути чашу з Христовими Дарами на підлогу і сказати: Бога немає, я вас дурих, люди». Священникові сказали виразно: або атеїзм з добрим життям для родини Попелів,

або Сибір! Я, тоді 14-літній юнак, лише подумав про себе: «Нехай буде так, як тато скаже!» І тато вирішив: «Краще страждальницький шлях, аби з Богом та самостійницькими думками про Україну». Ніхто з нас, дітей, ані й мама не противилися проти такої думки тата. Ми усі вважали, що тато знає, що робить, бо він є не лише священиком, але й головою родини.

А переслідування продовжувалося. Кожного разу, як викликали до району на допит, то все застерігали, що нікому про це не можна говорити, бо то проти закону. Отець Михайло не мав довірених людей, щоб розповісти про свою і не тільки свою біду, – всі більше чи менше переживали подібне.

Священик виконував свої душпастирські обов'язки, вдаючи, що все добре, все йде нормальним трибом, а сам не знав, чим те все скінчиться. Інтриги збільшувалися, а біда наближалась. Одного разу навіть прийшли, щоб викинути родину священика з хати. Та про це довідалися деякі парафіяни, і тільки завдяки добрим людям не дійшло до того. Благали активістів: «Адже в нього купа дітей, що буде з тими дітьми, чи насправді той піп був такий недобрий, що заслуговує на вигнання з хати? Ви самі бачите, що там, де він живе, то, може, мало є місця, а він ніколи не бажав, щоби парафія добудовувала хату, і сам все робить коло хати і коло церкви та дбає про парафію та нас всіх». Тим разом закінчилося, дякувати Богові, на тому, що залишили нас у хаті і поки що в спокою.

Але верхівка комуністів не переставала чіплятися до нас: насилали провокаторів, а ті, не знаючи комуністичних методів, працювали на шкоду сусідів, рідні і священика з родиною. Наклали норму на вивіз дров з лісу, пізніше піднесли різні податки. Доводилося все здавати: м'ясо, шкіру, молоко, яйця; вже й свиней не можна було колоти – треба було мати дозвіл із сільської ради тощо.

Як священик міг виконати свою норму вирубу лісу і вивозу його, коли майже всі дні був зайнятий? Треба було сповідати хворих, хоронити упокоєних, відправляти панахиду за померлих, молебень, хрестити новонароджених дітей. А парафія була велика: крім Мельниці, належали до неї довколишні села, до яких треба було йти переважно пішки (підвода була рідко). У районі все намовляли мого тата і відкривали чудові перспективи, коли піде на співпрацю, а дітям обіцяли школи, університети. Але отець Михайло все-таки стояв на своєму і помалу готувався до виїзду на страждальницький, страшний схід – Сибір, «на білі медведі», як у нас почали вже говорити.

У той час приїздив з Володимира-Волинського батьків молодший брат Андрій. З ним батько ділився своїм горем, і вони спільно обмірковували тодішню складну ситуацію. Однак нічого конкретного не видумали, вирішили почекати, може, і не буде так зле. Може, все скінчиться і повернеться до нормального життя. А насправді життя вже не повернулося до норми – вивози набрали щоденності, арешти також, біда поглиблювалась. Люди позамикали роти – всі ходили і не знали, що то таке, чи справді доведеться жити в такім страхові і в такій біді. Уже й надійшла звістка про тих, кого вивезли на Сибір у лютому 1940 року, що вони опинилися десь у Казахстані. Але чутка передавалася тихо довіреним людям: всі були під страхом і боялися провокації.

Почали вже активісти шукати за товаром, який пропав із жидівських крамниць: одяг, взуття, стоси матеріялу та й взагалі все, що до того часу ще було

в тих крамницях. Уже самі жиди зрозуміли, що треба все поховати перед «нашими», бо скоро нічого не залишиться і самим доведеться ходити голими, босими і голодними. Активісти винюхували, нишпорили, підслуховували, залізними прутами кололи купи гною, сіна, соломи, землю, зривали стелі та підлоги. Шукали не за своїм майном: чи вони думали, що через те самі збагатіють?

Паніка охопила вже всіх: і міщан, і селян, дехто вже ховав зерно та все, що можна було сховати. Як бачимо, жити стало «веселей», прийшов уже «справжній рай на землі».

Різдво Христове, Новий рік, Водохреща проминули нібито непогано, хоч уже не ходили колядники, все немовби повисло в порожнечі, але церква ще жила і діяла. Людей, правда, вже стало трохи менше на богослужіннях, але ще були. Великий піст теж не набагато змінився, люди за традицією хто як міг готувалися до свят Воскресіння Христового. Великодні свята минули майже спокійно. Активісти сміливо демонстрували, що вони безбожники-атеїсти, дехто засумнівався у вірі в Бога, але ще вдавав, що він віруючий та побожний, і відвідував церкву. Ходили різні чутки, навіть такі, що ніби вже один православний священник з такого-то села перейшов на атеїзм – вихваляють його за цей почин, але наскільки це була правда, важко сказати. Говорити і писати в радянській пресі можна було, що хочеш, лише, щоб було по їх думці.

І ось однієї ранньої весняної ночі 2 травня 1940 року десь після півночі хтось постукав у двері, стукіт сильний та настирливий повторювався декілька разів. То, здається, було з четверга на п'ятницю. До хати увійшли люди у військовій формі і, може, міліціонери – вони всі мали майже однакові мундири. Після перевірки документів, паспортів, наказали збиратися. Тут не могло бути жодної помилки чи дискусії – Сибір.

Усі в хаті затихли, немовби прийшла несподівана смерть. Зробилося тихо, і кожен щось робив: вдягався та взувався, мама пакувала, що було під руками: одягу, постіль, пальта та ще якийсь там барахло, а тато стояв і зовсім був безпорадний, ніби не розумів, що діється, розгубився. Ми, діти, також були розгублені і з плачем щось помагали мамі пакувати. Пригадую, що нам все повторювали: «Вам нічого не потрібно, все вам дадуть». Навіть не тільки одяг і взуття, але й хліба не дозволили взяти з собою. «Вам все дадуть, – повторювали, немов папуги, та все кричали: «Скорей, нет вре́мені!». Перед хатою вже стояла готова до їзди підвода з фірманом і конвоєм.

Лише сестра Наталя, яка в той час гостювала у маминої сестри Катерини Демко, залишилася у Львові.

*Тепер хочу розповісти про трагічну долю, що дісталася моїй тітці Катерині Демко. Уночі під ранок 3 липня 1941 року, відразу після вступу німців до Львова, Катерина Демко, вчителька англійської мови, разом з польськими вченими Львівського університету була заарештована. Удосвіта 4 липня 1941 року командир німецької частини GFP Крюгер вийшов на подвір'я бурси, в якій утримували всіх професорів, і запитав у відлученої групи арештованих, чи всі вони є з прислуги? «Ні, – відповіла одна, – я є вчителька». «Якщо так, то під стіну!» – скомандував німець. Прислугу звільнили, а вчителька Катерина Демко

була розстріляна того самого ранку разом із групою польських професорів.

*Див. книжку: «Oberländer». — Wydawnictwo Zachodnie, Poznań — 1960 — Warszawa, autorzy Aleksander Drożdżyński i Jan Zaborowski, strona 77.

ZARODNIE WE LWOWIE

Aresztowania połączone były z rabunkiem — szczególnie w zniszczonym mieszkaniu prof. Greka i prof. Ostrowskiego (Budynek z mieszkań tych zabrano wszystkich domowników). Aresztowanych zwozono samochodami na ulicę Abrahamowicza, gdzie — przypominamy — w dwu stojących naprzeciw siebie budynkach mieścił się sztab zgrupowania jednostek Abwehry, kierowanego przez dr Oberländera. Samych więźniów zwozono do „Bursy”.

Opis przebiegu wydarzeń w samym budynku „Bursy” zawierają wspomnienia spisane przez prof. Franciszka Groera, jedynego z uczonych, którego szczęśliwy traf uratował od śmierci (MD-23).

W opisie tym chcielibyśmy zwrócić uwagę na jeden niepozorny ale szczególnie dramatyczny fragment. Dowódca jednostki GFP (Krüger) wychodzi na podwórze bursy, gdzie czeka część aresztowanych.

„Równocześnie zwrócił się do grupy służby z zapytaniem: tutaj czy wszyscy służba — nie, ja jestem nauczycielką — odpowiedziała jedna z kobiet i zrobiła krok naprzód. Nauczycielka? zapytał dowódca — wobec czego marsz pod ścianę”.

Służba została zwolniona — ona wraz z uczonymi rozstrzelana. Była to Ketty Demkow, obywatelka Stanów Zjednoczonych A.P., nauczycielka języka angielskiego w domu prof. Ostrowskich.

Egzekucja odbyła się wczesnym rankiem 4 lipca w dwu partiach — mniejszej i większej. Jak wynika z opisów świadków — każdą partię rozstrzeliwała inna jednostka (zwraca uwagę zupełnie odmienna „technika” i sceneria obu egzekucji — pierwsza pospieszna, niezgodna z „regulaminem” takich egzekucji: druga — z pełną precyzją, znaną wszystkim, którzy przeżyli okupację niemiecką).

Сибір, 1940-1946рр.

Гореславний шлях родини отця Михайла Попеля в Сибір, «на білі медведі», почався 2 травня 1940 року з залізничної станції в Голобах. Тут нас швидко вкинули до вагона, який вже стояв на станції і в якому вже було кілька родин. Плач і ридання не припинялися; найбільше плакали діти: хотіли їсти, пити, були змучені, нервові, невиспані.

Старші проклинали свою долю, кричали, жінки спазматично ридали, нарікаючи на своє горе, дехто голосно молився, просячи Бога про поміч та Матір Божу про змилювання над ними. Діти кричали, хотіли на сторону, а тут двері вагона зачинені наглухо, вікна закриті залізними дверцятами, кругом тихо і глухо. Хтось дитині показує дірку в підлозі вагона біля дверей і каже справляти свою потребу до тієї діри, бо іншої ради немає, дверей не відчинять. Дитина по хвилині роздумів полагоджує свою фізіологічну потребу таки прилюдно – колись би так ніколи не вчинила.

Десь під вечір, а може, це було пізно ввечері, вагон як скажений струснувся від поштовху локомотива, шарпнуло тим вагоном так, що всі попадали на підлогу, аж мало не вирвало шлунку. Шарпнуло ще кілька разів, усі відчули, що вагон їде, але куди? Бог його знає: в напрямі Луцька чи до Ковля?!

Уранці ми опинилися таки на станції Ковель; цілу ніч забрало, щоби доїхати до Ковля, віддаленого від Голоб десь на 18 кілометрів. Через шпари в стінах видно було багато поїздів з худоб'ячими вагонами. Так, то був Ковель. Раптово відчинилися важкі двері, і ми почули команду-крик: «Забірай речі і прахаді в другий вагон!»

Коли ми вийшли з вагона, почули розпачливий лемент людей, плач, лайку, жінки та діти заходились у спазмах, а тут солдати горлають, щоб скоріше переходили в інший вагон. Хтось кричить, що хочуть нас вивезти в Сибір, товарні вагони вже подані, на вікнах залізні ґрати, а до того ж обкручені колючим дротом; на дверях-воротах вагонів чорніли масивні залізні засуви. Щодва-три вагони стовбичив вартувий у військовій формі з гвинтівкою, завершеною довгим багнетом. На даху одного з вагонів видно було обладнане кулеметне гніздо. У кожному вагоні були триповерхові нари, на яких мали розташуватися каторжники.

Наша родина отримала нари на першому поверсі – розмістилася повністю. Пригадую собі дві родини, які були в тому ж вагоні: одна родина з Сокаля, здається, на прізвище Островські, вже старшого віку, і родина Яна Птаха з двома рудими дівчатами.

Тут також біля дверей-воріт у підлозі вагона була діра, яка слугувала нам довгий час за туалет. Вагон аж розривався від плачу, крику, лайки, голосного моління і нарікання на долю. Чорна, страшна і невимовна людська трагедія висіла в смертному, проклятому повітрі переповненого товарняка. Священик Михайло, хоч був без взуття на ногах, намагався бути спокійним, навіть байдужим до всього, що діялось. Натомість мама безперервно гірко плакала, передбачаючи чорну долю всієї родини, і не могла збагнути, чому стільки горя впало на нас, особливо на малих дітей, які ще не знали нічого доброго у своєму

житті. Згадувала, мабуть, далеку безпечну Америку, а ми, діти, були розгублені, не все могли ще зрозуміти і відчути, як старші.

Пізно ввечері наш страдницький ешелон вирушив у східному напрямку, і як рушав поїзд, то знову був сильний удар вагонів – мало що не повиривало нутроців або збило з ніг, як хтось стояв. Помучені своїм горем та долею, люди заснули, погодившись уже із долею. Нехай буде вже той Сибір, може, Господь Бог не залишить нас у такій тяжкій ситуації. Під ранок, ледь почало світати, хтось сказав, що ми вже, мабуть, минули Сарни і Шепетівку. Через великий спротив і нарікання людей вартові якось погодилися зняти колючі дроти з віконних ґрат – легше було дивитися крізь ті чотири віконця вагона – і не зачиняли залізних дверцят на вікнах – залишилися лише густі залізні ґрати.

Не пам'ятаю всіх міст, через які нас везли. Спочатку наш поїзд прямував на південний схід України, а пізніше щось сталося і нас скерували просто на північ, а з часом на схід, на Транссибірську магістраль. Вже ми на території безмежної Росії, минаємо Куйбишев, Уфу, Свердловськ, минаємо гори Урал – незабутній краєвид гір і долин, покритих вічним лісом, та виритих у горах тунелів. Минули ми Курган, Петропавловськ, Омськ, Новосибірськ – гарна станція Тайга, Томськ 1, Томськ 2, вже в Чулимській низовині і нарешті станція Асіно. До Асіна ми прибули вранці, здається, в перші дні липня 1940 року.

Вже довгий час поїзд стояв, аж відчинили двері-ворота вагонів і наказали людям виходити зі своїм майном надвір. Спочатку люди не вірили, що закінчився їх страдницький шлях.

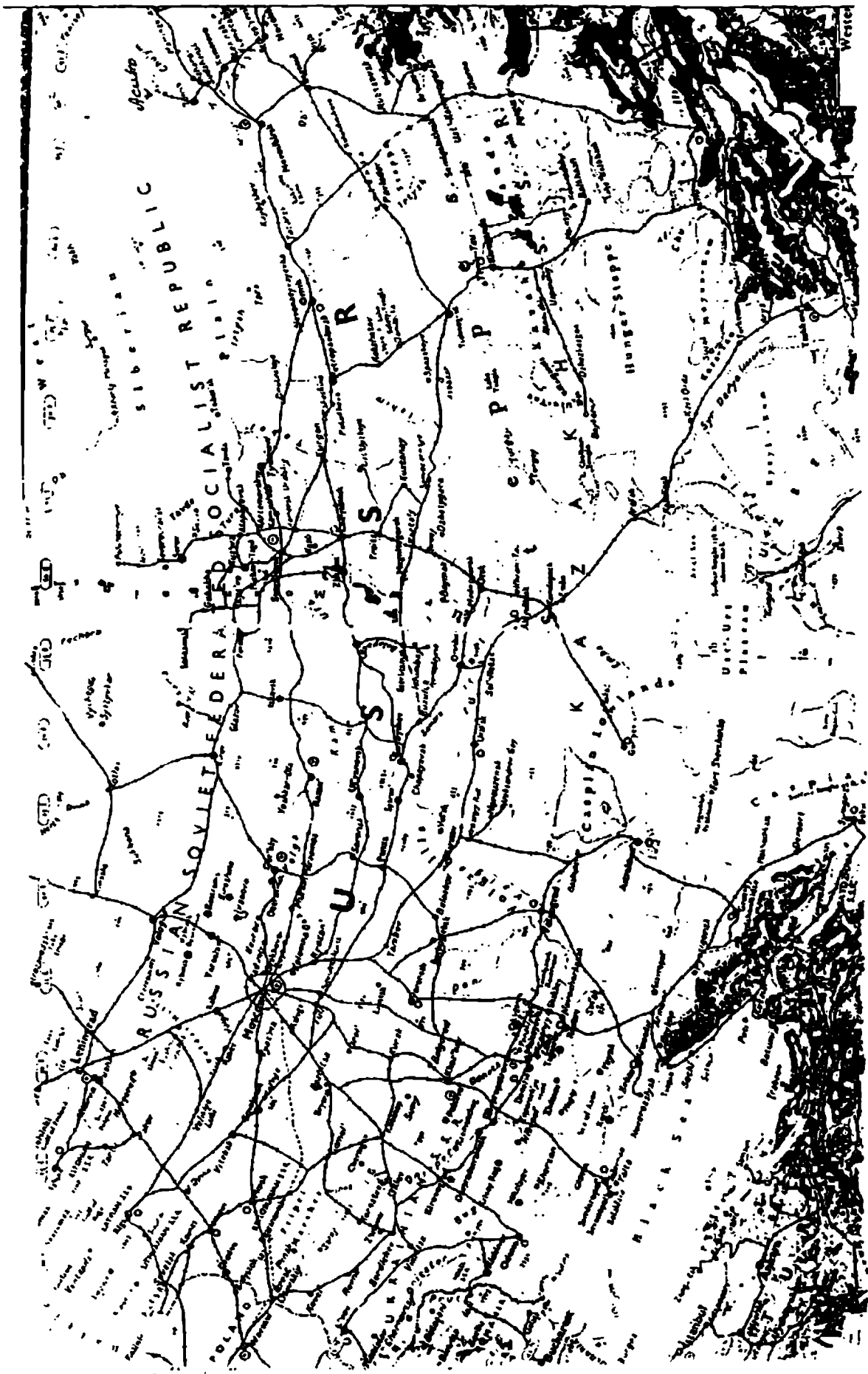
День був ясний, сонячний, весняний, пахло відродженою природою і теплим свіжим повітрям. Люди охоче виходили з тих проклятих вагонів, де бракувало повітря, була тіснота, задуха, сморід, розмножились воші. Цілу дорогу їх супроводжували плач, лемент, стогін хворих, скиглення дітей, а також спрага і голод. Дехто намагався накласти на себе руки, а найгірше було те, що цілу дорогу безперестанку лунала груба лайка вартових.

Треба згадати і те, що час від часу подавали пайку хліба, якусь гарячу зупу, кип'яток (окріп) на чай та зимну воду до вмивання. Хто мав із собою сухий чай чи каву, той міг випити собі того напою. У нас такого чогось не було – пили чисту воду.

Потрохи люди повиносили свої клуночки, посідали на них та насолоджувалися свіжим повітрям і сонячним теплом, очікуючи подальшої команди. Довкола видно було тільки ліс, тайгу; діти бігали та бавилися, бо були вже нарешті надворі, на волі.

Під вечір під'їхала військова кухня, і почали щось давати: дорослі і старші діти одержували густу вівсяну кашу, хліб та кип'ячену воду, натомість діти десь шести-семирічного віку отримали манну кашу з медом. Опісля під'їхали вантажівки і почали перевозити людей по черзі: ладували родинами до вантажних машин і везли кудись у тайгу.

Їзда виявилася не така вже й далека – може, п'ять-шість кілометрів. Так дісталися ми до місця призначення. Був це табір ГУЛАґу Сосновка-Асіно Асінського району Томської області.

Табір Асіно (ГУЛАГ)

За григоріянським календарем на свсв.Петра і Павла наш поїзд доїхав до Петропавловська, а вже до Асіна ми прибули на Петра і Павла за юліянським календарем – ту невелику віддаль ми долали повні два тижні.

Пам'ятаю деяких начальників-керівників Асінського табору, як-от: Кондрашкін, Бастрикін та Мільянов. Правда, я не знав їхніх військових звань і забув їхні службові посади. Бастрикін був, як мені здається, або начальником тартака, або завідувачем продовольчого відділу ЛПТ Асіно Чулимського ліспродторгу. Кондрашкін, правдоподібно, був начальником лагерь (табору). Сам табір був розташований у тайзі на краю Чулимської низини і нараховував приблизно 20-24 досить великих дерев'яних бараків з однією головною в'їзною брамою. Табір був огорожений плотом з колючих дротів, як мені здається, висотою до 2,5м. На кожному розі табору була вежа, де перебував як удень, так і вночі вартувий-стрілок, як його називали; додатково ще ходив патруль, уночі обов'язково з собакою, караул стояв також і коло брами.

На території табору знаходились, окрім бараків для лагерників (в'язнів), допоміжні будинки НКВД, контори начальників, адміністрація, табірні магазини, клініка, шпиталь, крамниця, де продавали тільки пайок хліба, крамниця з харчовими продуктами, крамниця з одягом і взуттям, невеличка крамниця з яриною (квашеними огірками, капостою, картоплею), а також продавались риба сушена і червона риба – горбуша, чай з лісових ягід – сушених і спресованих. Далі йшов барак, де розмістилася бухгалтерія, наступна була таборова кухня та їдальня – «столовая». Окремий барак у вигляді літери «U» – це баня-лазня з чоловічим і жіночим відділами; далі розташувалась водокачка – вежа зі збірником води, якісь магазини та кип'ятильня, де можна було отримати переварену воду впродовж майже цілої доби.

Позаду табору знаходилася кінська база (здається, три великих стайні), а за кінбазою, в корчах у лісі, – таборовий цвинтар без хрестів і будь-яких написів. У напрямку Асіна було розташоване селище, як його називали, Городок; у тім Городку розмістилася вся адміністрація табору, НКВД, прокурор, міліція, бухгалтерія, інші причетні бюро-контори та пов'язані з ними інституції. Городок Асіно мав школу, а властиво, дві: одна – чотирикласна, друга – п'яти-семикласна, клуб, малу фабрику дерев'яних виробів, де продукували ложки, миски, тарілки, вішаки тощо.

Була також дресурня собак, запасна дизельна електростанція, станція водяних pomp, їдальня і ресторан для начальства, аптека, пожежна команда, магазин з нафтою, вкопаний в узбічний укіс дороги. Тут, в Городку, розмістилися і житлові будинки для таборової знаті. Адміністративні будинки були кількаповерхові, натомість житлові будинки – партерові (одноповерхові) на дві родини, кожна мала окремих вхід з вулиці. У протилежному напрямку від табору знаходились два маленькі села – «деревні» Феоклістівка і Федякіно. Глибше в тайзі були ще селища, об'єднані в колгоспи.

Від головної брами табору дорога вела просто через болота-багна до тартака – лісопильного заводу. Сама дорога була вимощена широкими грубими

дошками, по яких могли їхати вантажні авта. Часто по цій дорозі гнали в'язнів, так званих зеків (заключонних), до праці на тартак – десь 3 чи 4км від табору. Сам тартак був розташований на віднозі річки Чулим і складався з трьох окремих комплексів. Там була фабрика для переробки дерева на різні напівфабрикати. Колоди з плотів (з річки) витягали за допомогою лебідок і тимчасово складали в стоси, а потім такими лебідками і візками на шинах доставляли вже до рамових пил. Після розпилювання на відповідні розміри дошки, бруси, стовпи, лати тощо візками на шинах розвозили по пляцу і складали вже за призначенням.

Був при тартаку ще один відділ, так звана «пойма» (заплава), яка перебувала під особливою охороною: там працювали дуже «небезпечні» в'язні. У цій закритій тормі зеки всі роботи виконували вручну за допомогою своїх м'язів, наприклад, руками витягали з води сплавлювані річкою колоди і вручну завантажували їх на вагони-платформи. Тут всі роботи зеків здійснювалися під наглядом озброєних вартових-стрільців. Натомість у тартаку в'язні-зеки були умовно вільні, хоч сам тартак був огорожений колючим дротом, а в брамі постійно стирчав вартовий. Більшість в'язнів, що працювали в тартаку, витягали з допомогою «лебьодок» (лебідок) дерево з води, інші стояли на обслузі тартачних пил, а ще інші забезпечували розвезення та складання вже переробленого дерева та виготовлення напівфабрикатів. Інша група в'язнів була на вирубі лісу та інших підрядних роботах, як-от: догляд за кінями на кінбазі, у транспорті, в бухгалтерії, обслуга бані, водокачки, електроварні, шпитальний персонал, клініка, прибиральниця в школі і заготівля опалу-дров на зиму для школи, здається, і допомогу в таборовій кухні надавали в'язні. Натомість у крамницях і кухарями працювали вже виключно місцеві люди, як також з місцевих був учительський персонал.

Як мені здається, табір нараховував усіх людей з дітьми та старими і немічними десь приблизно від 6000 до 8000 осіб. Населення було різноманітне щодо національностей, найбільшу групу становили жиди, здебільшого з центральної Польщі, Німеччини, Австрії, Чехословаччини, Литви та Латвії. Були також жиди з західних земель України, Білорусії. За жидами щодо чисельності йшла група поляків, переважна більшість яких прибула з центральної Польщі та Прибалтики; менша група поляків була з Волині та Галичини.

Українська група була нечисленною, більшість – це були українці з Холмщини та Підляшшя, які 1939 року добровільно поїхали на Україну і там нарешті скуштували добра, яке дала їм «влада Советів»! Коли вони збагнули, куди потрапили, то хотіли повернутися назад на батьківщину – Холмщину, додому, але замість цього їх запакували в табори, де їх зустріла добра нагорода за відданість «родіні». Було ще в таборі кілька родин циган, німців і росіян з-під польського кордону.

У тому багатонаціональному вертепі й опинилися ми – родина православного священика Попеля. Були там також один православний священик з Холмщини і один римо-католицький ксьондз. Був там також і брат Йосифа Пилсудського Ян з родиною, але він подавав себе за литовця.

Вантажними машинами привезли нашу родину зі станції Асіно до табору і

Табір Асіно (ГУЛАГ)

За григоріянським календарем на свсв.Петра і П'авла наш поїзд доїхав до Петропавловська, а вже до Асіна ми прибули на Петра і П'авла за юліянським календарем – ту невелику віддаль ми долали повні два тижні.

Пам'ятаю деяких начальників-керівників Асіньського табору, як-от: Кондрашкін, Бастрикін та Мільянов. Правда, я не знав їхніх військових звань і забув їхні службові посади. Бастрикін був, як мені здається, або начальником тартака, або завідувачем продовольчого відділу ЛПТ Асіно Чулимського ліспродторгу. Кондрашкін, правдоподібно, був начальником лагерь (табору). Сам табір був розташований у тайзі на краю Чулимської низини і нараховував приблизно 20-24 досить великих дерев'яних бараків з однією головною в'їзною брамою. Табір був огорожений плотом з колючих дротів, як мені здається, висотою до 2,5м. На кожному розі табору була вежа, де перебував як удень, так і вночі вартувий-стрілок, як його називали; додатково ще ходив патруль, уночі обов'язково з собакою, караул стояв також і коло брами.

На території табору знаходились, окрім бараків для лагерників (в'язнів), допоміжні будинки НКВД, контори начальників, адміністрація, табірні магазини, клініка, шпиталь, крамниця, де продавали тільки пайок хліба, крамниця з харчовими продуктами, крамниця з одягом і взуттям, невеличка крамниця з яриною (квашеними огірками, капустою, картоплею), а також продавались риба сушена і червона риба – горбуша, чай з лісових ягід – сушених і спресованих. Далі йшов барак, де розмістилася бухгалтерія, наступна була таборова кухня та їдальня – «столовая». Окремий барак у вигляді літери «U» – це баня-лазня з чоловічим і жіночим відділами; далі розташувалась водокачка – вежа зі збірником води, якісь магазини та кип'ятильня, де можна було отримати переварену воду впродовж майже цілої доби.

Позаду табору знаходилася кінська база (здається, три великих стайні), а за кінбазою, в корчах у лісі, – таборовий цвинтар без хрестів і будь-яких написів. У напрямку Асіна було розташоване селище, як його називали, Городок; у тім Городку розмістилася вся адміністрація табору, НКВД, прокурор, міліція, бухгалтерія, інші причетні бюро-контори та пов'язані з ними інституції. Городок Асіно мав школу, а властиво, дві: одна – чотирикласна, друга – п'яти-семикласна, клуб, малу фабрику дерев'яних виробів, де продукували ложки, миски, тарілки, вішаки тощо.

Була також дресурня собак, запасна дизельна електростанція, станція водяних pomp, їдальня і ресторан для начальства, аптека, пожежна команда, магазин з нафтою, вкопаний в узбічний укїс дороги. Тут, в Городку, розмістилися і житлові будинки для таборової знаті. Адміністративні будинки були кількаповерхові, натомість житлові будинки – партерові (одноповерхові) на дві родини, кожна мала окремих вхід з вулиці. У протилежному напрямку від табору знаходились два маленькі села – «деревні» Феоклістівка і Федякіно. Глибше в тайзі були ще селища, об'єднані в колгоспи.

Від головної брами табору дорога вела просто через болота-багна до тартака – лісопильного заводу. Сама дорога була вимощена широкими грубими

дошками, по яких могли їхати вантажні авта. Часто по цій дорозі гнали в'язнів, так званих зеків (заключонних), до праці на тартак – десь 3 чи 4км від табору. Сам тартак був розташований на віднозі річки Чулим і складався з трьох окремих комплексів. Там була фабрика для переробки дерева на різні напівфабрикати. Колоди з плотів (з річки) витягали за допомогою лебідок і тимчасово складали в стоси, а потім такими лебідками і візками на шинах доставляли вже до рамових пил. Після розпилювання на відповідні розміри дошки, бруси, стовпи, лати тощо візками на шинах розвозили по пляцу і складали вже за призначенням.

Був при тартаку ще один відділ, так звана «пойма» (заплава), яка перебувала під особливою охороною: там працювали дуже «небезпечні» в'язні. У цій закритій тюрмі зеки всі роботи виконували вручну за допомогою своїх м'язів, наприклад, руками витягали з води сплавлені річкою колоди і вручну завантажували їх на вагони-платформи. Тут всі роботи зеків здійснювалися під наглядом озброєних вартових-стрільців. Натомість у тартаку в'язні-зеки були умовно вільні, хоч сам тартак був огорожений колючим дротом, а в брамі постійно стирчав вартовий. Більшість в'язнів, що працювали в тартаку, витягали з допомогою «лебьодок» (лебідок) дерево з води, інші стояли на обслузі тартачних пил, а ще інші забезпечували розвезення та складання вже переробленого дерева та виготовлення напівфабрикатів. Інша група в'язнів була на вирубі лісу та інших підрядних роботах, як-от: догляд за кіньми на кінбазі, у транспорті, в бухгалтерії, обслуга бані, водокачки, електроварні, шпитальний персонал, клініка, прибиральниця в школі і заготівля опалу-дров на зиму для школи, здається, і допомогу в таборовій кухні надавали в'язні. Натомість у крамницях і кухарями працювали вже виключно місцеві люди, як також з місцевих був учительський персонал.

Як мені здається, табір нараховував усіх людей з дітьми та старими і немічними десь приблизно від 6000 до 8000 осіб. Населення було різноманітне щодо національностей. найбільшу групу становили жиди, здебільшого з центральної Польщі, Німеччини, Австрії, Чехословаччини, Литви та Латвії. Були також жиди з західних земель України, Білорусії. За жидами щодо чисельності йшла група поляків, переважна більшість яких прибула з центральної Польщі та Прибалтики; менша група поляків була з Волині та Галичини.

Українська група була нечисленною, більшість – це були українці з Холмщини та Підляшшя, які 1939 року добровільно поїхали на Україну і там нарешті скуштували добра, яке дала їм «влада Советів»! Коли вони збагнули, куди потрапили, то хотіли повернутися назад на батьківщину – Холмщину, додому, але замість цього їх запакували в табори, де їх зустріла добра нагорода за відданість «родіні». Було ще в таборі кілька родин циган, німців і росіян з-під польського кордону.

У тому багатонаціональному вертепі й опинилися ми – родина православного священика Попеля. Були там також один православний священик з Холмщини і один римо-католицький ксьондз. Був там також і брат Йосифа Пілсудського Ян з родиною, але він подавав себе за литовця.

Вантажними машинами привезли нашу родину зі станції Асіно до табору і

розселили в бараках, попередніх зеків з яких вже перевели в інші місця, але не знаю куди, бо таборів тут було дуже багато, хоч, здається, вони були менш чисельні. Наша родина потрапила до крайнього бараку, що стояв біля самого дроту-огорожі. Барак був розділений на дві частини, вхід до бараку знаходився збоку до кожної частини-половини. Через середину вздовж бараку йшов коридор – прохід, а з боків розміщалися триповерхові нари. Вздовж стіни також тягнулися триповерхові нари таким чином, що люди лежали головами до голів, отож упоперек бараку лежало четверо осіб. Самі нари були поділені на секції розміром 4 × 2,5 метра – виходить, що ширина бараку мусила бути десь 12 метрів.

Велика наша родина отримала «квартиру» – місце на нарах – на першому поверсі тих нар розміром 4 × 2,5м. Першої ночі заснули ми всі як побиті, але вже вранці прокинулися, покусані блощицями та клопами. Тих пекельних істот було так багато, що все тіло вкрилося червоними плямами. Я вже згадував, що розмножилися воші, але тепер долучилася й інша біда – блощиці. Ті блощиці так немилосердно покусали тіло, що не видно було шматка чистої шкіри, – усі драпалися, чухалися, шукали тих паразитів, витрясали з особистого одягу, з білизни, з постелі, кричали та нарікали на своє безталання та горе, а тіло пекло немов огнем. Хто мав незакорковану пляшку, то за ніч майже з половина її була наповнена блощицями і тараканами.

Наступної ночі люди вже не йшли до бараку, а ночували надворі на своїх клунках, з яких цілий день витрясали те прокляте робацтво, що не давало їм спати, а до того ж покусало ціле тіло. І тут прийшла незгода з табірною владою, яка насильно хотіла загнати людей до бараків. Бо режим вимагав, щоби «вільні» люди ночували всередині бараків і були під охороною, за що відповідає начальство. Наступної ночі люди знову застрайкували і знову ночували надворі, правда, погода дозволяла, бо не було ні дощу, ані дуже-то холодно. Але нарешті начальство зрозуміло, що діло їм так просто не перейде і буде щоразу гірше. Сігнали якусь групу людей, каторжників, які почали заліплювати шпари глиною та газувати згори донизу ті завошивлені і заблощичені бараки. Через декілька днів зеки вигортали лопатами ту гидоту з приміщень. Незабаром новобранців почали сортувати і декотрих вивозили до інших таборів, навіть декого повертали до таборів на Уралі, а тих, котрі залишилися, спонукали йти до праці.

Однак перший місяць на роботу ніхто не ходив. Почали перебудову бараків, бо після переведення частини в'язнів до інших таборів стало вільніше, а тут було багато людей з родинами і треба було зробити для них якісь ліпші умови життя, хоч би не на спільних нарах. Для родин зробили окремі кімнати-квартири. Також обладнали одну кухню на цілий барак – комунізм. Наша сім'я мала виняткове щастя: отримала кімнатку розміром десь 5 × 4м, що розміщалися на самому кінці 13-го бараку. Не велике щось, але все-таки свій куток. Дали «чудові» меблі: чотири ліжка, збиті з дощок і поставлені на дерев'яних підставках – кобилках (мовби двері), один стіл – ногу з кобилок – і, здається, двоє табуреток-стільців. Була і грубка для ogrівання квартири, а в грубці була й духовка, в якій можна було варити, не користуючись бараковою кухнею. В бараку були і більші кімнати та кімнати переходові, в яких уміщували по кілька родин чи самотніх

осіб. У першій кімнаті відразу при вході до бараку був туалет, як мені пригадується, на чотири місця, але без перегород; клоачну яму періодично посипали хлоркою та вапном і час від часу спорожняли. Спочатку встановили на день триразове харчування і на карточки видавали хліб та інші харчові продукти; якщо хто мав гроші, то міг ще собі прикупити. Для дорослих пайок хліба становив 600 грамів денно, для дітей, хворих і немічних – 400 грамів на день; пайок хліба треба було викуповувати кожного дня, бо вже на другий день та порція пропадала. Також давали карточки на інші продукти і товари. Хто мав гроші, міг собі купити зимовий одяг чи взуття. Ніхто поки що тим не переймався, бо кожен жив сьогоденним життям. У крамниці були куфайки, ватовані штани, валянки, як їх тут називали «піми» чи «бурки», зимові шапки та рукавиці. Хто був заможний і при грошах, той почав купувати всі ті потрібні речі – запасатися на холодну сибірську зиму.

Ми ж не могли купити тих необхідностей на зиму, бо не було за що, не мали навіть достатньо грошей, щоб викуповувати пайку хліба, яка належала родині. Наближалася рання сибірська зима (табір лежав поміж двох сибірських рік – Обі та Чулими). Наша сім'я була зовсім не готова до цього іспиту. Не було в нас ні одягу, ні взуття, ані грошей.

Батько, за порадою одного росіянина, інженера-електрика, добровільно зголосився до роботи, і тому отримав легку працю біля водокачки. Обслуговував її разом з тим інженером-росіянином. Але довідавшись, що батько є священиком, начальство перевело його на значно гіршу і тяжчу працю – вичищати гній зі стайні на кінбазі, а згодом перевели його до праці на тартак.

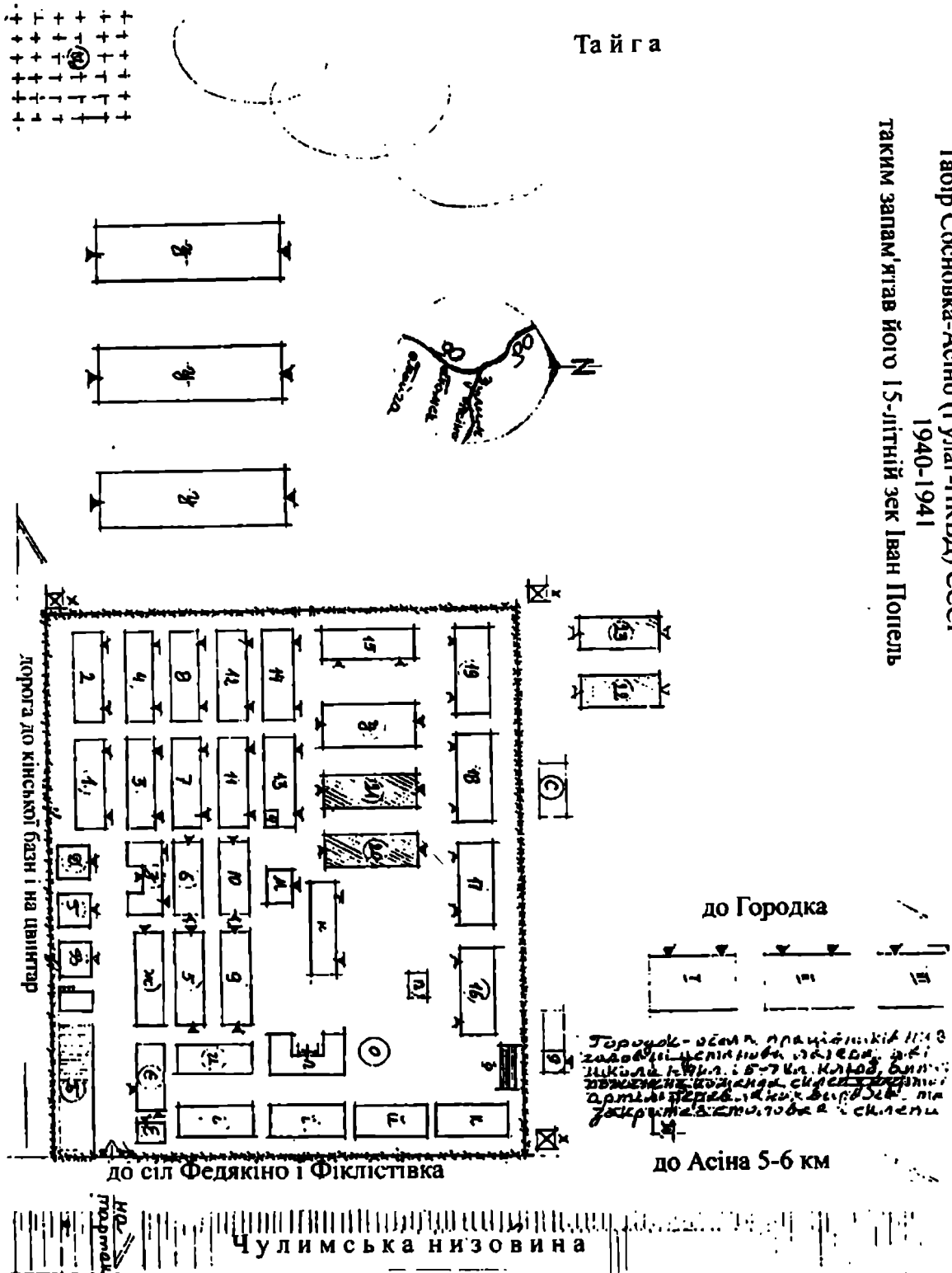
На тартаку вже працювали мама, сестра Галя та брат Володимир. Від тяжкої роботи на тартаку мама захворіла на серце, і її перевели працювати прибиральницею на кухню закритої їдальні в Городку. Працюючи на кухні, мама час від часу передавала нам, дітям, у школу дещо з їжі: начальницьким дітям щоденно доставляли до школи другий сніданок, і тому мама могла час від часу і нам щось передати, якщо залишив на тарілці якийсь гулагівський вельможа. Виснажена непосильною працею та злиднями, мама померла в таборовому шпиталі 16 березня 1941 року. Нам, дітям, не дозволили попрощатися з мамою, дозволили тільки татові, а ми, плачучи, стояли під дверима трупарні.

Могилу видовбували батько та знайомий ще з вагону поляк Ян Птах, а також один українець, здається холмшак, прізвища якого я не пам'ятаю. Акурат у тім часі зима була у повнім розпалі: стояли великі сніги та сильні, пекучі морози, тому землю крушили долотами, бо іншої ради, щоб зробити яму, не було.

Табір Сосновка-Асіно (Гулаг-НКВД) СРСР
1940-1941

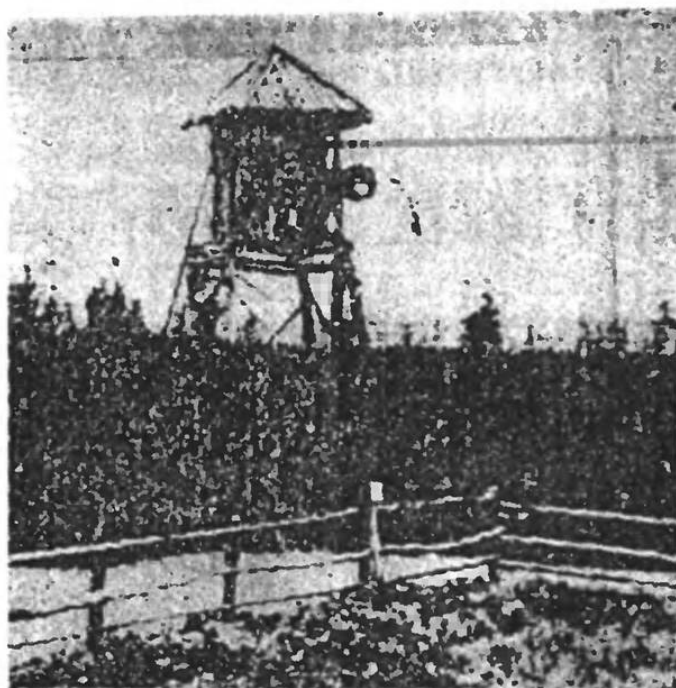
таким запам'ятовує його 15-літній зек Іван Попель

Тайга

Легенда до мапи-плану табору Асіно

- А. Головна брама
- Б. Сцена-амфітеатр
- В. НКВД
- Г. НКВД
- Д. НКВД
- Е. Крамниця з яриною
- Є. Крамниця з харчами та одягом
- Ж. Бухгалтерія
- З. Кухня, їдальня та клуб
- І. Магазини
- Ї. Магазини
- Й. Магазини
- К. Магазини
- Л. Баня-лазня жіноча і чоловіча
- М. Хлібна крамниця
- Н. Поліклініка
- О. Водокачка – збірник на воду
- П. Кип'яток – гаряча вода (окріп)
- Р. Підземна станція pomp
- С. Електровня – дизель
- Т. Дресура собак
- У. Лікарня
- Ф. Латрина
- Х. Вежі
- Ч. Кінська база – 3 великих стайні
- Ц. Цвинтар без хрестів та будь-яких написів
- І, ІІ, ІІІ. Доми двородинні для НКВД – Городок
- 1-23. Бараки для в'язнів – «заключонних»
- 20, 21, 22, 23. Бараки, побудовані восени 1940р.
- 13. Барак-«квартира» № 4, де перебувала семиособова родина отця Михайла Попеля (5 x 4м).

**Вежа в советському концентраційному
таборі**

На знімці персонал шпиталю табору Асіно Томської області (1940-1941рр.)
Таборовий шпиталь був навпроти бараків № 13 і 14 на розі таборової площі.
Подаю деякі прізвища, які запам'ятались:

А. Начальство табору Асіно:

Кондрашкін – начальник табору (так нам здається)

Бастрикін – начальник тартака або завідувач продовольчого постачання

Мільянов – начальник

Керн – начальник «Пойми» (заплави)

Б. Шпитальний персонал:

Dr. med. Głas – lekarz chorób wewnętrznych

Dr. med. Szpigelman – chirurg

Dr. med. Talerman – chirurg i ginekolog

Dr. med. Drobner – lekarz

Dr. med. Dziewulski – lekarz dziecięcy

Dr. med. Dziewulski sun – lekarz internista

Dr. med. Sztachelski – lekarz

Pani Dziewulska – akuszerka

Pani Tenenbaum – akuszerka

Pani Halina Popiel – sanitariuszka

Pani Janina Tabor – pomoc kuchenna, pochodziła z pod Częstochowy

Pan Wolf – łejejan w szpitalu

Pani Margules – z rodziną

Pan Ptak – z rodziną

Pan Cerbes – z rodziną

Pani Drosdowska – z rodziną

Pan Dziadura – z rodziną

Pan Ostrowski – z rodziną

Pan Jan Piłsudski – z rodziną (syn Kazimierz).

о.Михайло Попель.
Знимку зроблено в таборі Сосновка -Асіно р-ну в 1940р.

Галя Попель у тайзі (1940-41 рік),
табір Сосновка-Асіно.

о. Михайло Попель

Магдалена Попель

Галя Попель

Володимир

Ярослав

Іван

Олександра

Знімки зроблені в 1941-1942рр. у таборі ГУЛАГ Асіно Томської області

Магдалена Попель

Володимир Попель

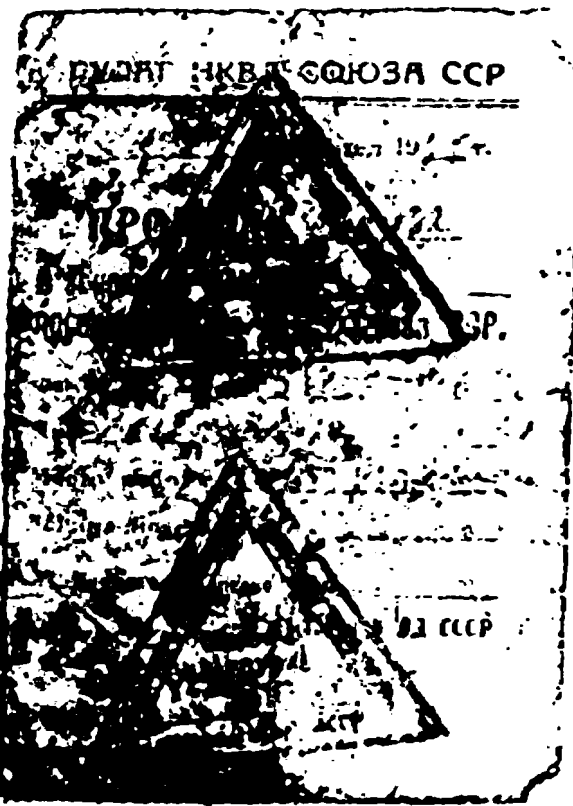

Фамилия Понис Имя Михаил Отчество Иванов Место работы учаб Занимаемая должность У Нач. Торг. Отд. "12 августа 1940 г.	ГУЛАГ НКВД РСФСР III квартал 1940 г ПРИБУС Б 3586 В вах. ступ. отозван № 1 лагерь ГУЛАГ № НКВД СССР Ж
--	--

справка

Дата Понис Михаилу Филиппу
 в том, что у него умирала жена
 15, III-4/2. Понис Михаил Иванович
 зарегистрирован в марте 1941 г.
 в село Ациловский район.

Зав. З. И. Иван

29-8

Незачислено гражданцев:

Взрослых 0/0

Детей 4/0

К пропуску выданы заборные книжки

И.М.

1. За злоупотребление заборными книжками (сдача, злупа, передача посторонним лицам и пр.), виновные привлекаются к уголовной ответственности, как за преступление, направленное к ущербу организации снабжения работников и служащих важнейших отраслей промышленности.
2. Книжка и пропуск при утере возобновляется в течение квартала.
3. При отъезде работника выдается пропуск, а книжка производится по-прежнему.

Копия хранится в архиве
Информация Карельского края, г. С.-П.

29-825

Народный Комиссариат Торговли Союза ССР
 № _____

Заборная книжка № 76

Фамилия: Почин

Имя и отчество: Евгений Иванович

Место работы: Самолет

Должность: Вальщик

М. П. _____

Предприятие: _____

Материал № _____

Столовая № _____

Без печати действительна

Примечание

Дата	Штрафы
5	
10	
15	
20	
25	
30	

1. Заборная книжка без подписи не действительна. Товары не отпускаются. При предъявлении заборной книжки выдают продукты и книги. Прокорм и книги отпускаются в Торговле Союза.

2. Без отметки о выполнении работы продукты питания не провозятся и книги не выдаются.

ИАС. № _____

Москва 1947 г.

Заборная книжка № 1634

Фамилия: Почин

Имя и отчество: Евгений Иванович

Место работы: Самолет

Должность: Вальщик

М. П. _____

Издана и пропуску № _____

М. П. _____ НКВД СССР

1	2	3	4	5
6	7	8	9	10
11	12	13	14	15
16	17	18	19	20
21	22	23	24	25
26	27	28	29	30

31	32	33	34	35
36	37	38	39	40
41	42	43	44	45
46	47	48	49	50
51	52	53	54	55
56	57	58	59	60

Дата: _____
 Покупка: _____

Заборная книжка без изъятия действительна только в отношении отпускаемых при предъявлении книжки одного вида, а заборная книжка на другие виды, пропуск и книжка отработана, передается в Торговое Отделение.

Важно! Выходя из предприятия продукты питания не продаются и книжка отработана.

Майск 1947 г.

Заборная книжка № 1634

Фамилия: Полещук
 Имя и отчество: Евгений Михайлович
 Место работы: С/Т. Коча
 Должность: Д. Д. Д.

Заборная книжка выдана к пропуску № _____

М. П. НКВД СССР

Народный Комиссариат Торговли Союза ССР

III квартал 1947 г.

Заборная книжка № 678-10

Фамилия: Полещук
 Имя и отчество: Евгений Михайлович
 Место работы: Самолетов
 Должность: Ваштади
 М. П. предприятия: Д. Д. Д.
 М. П. №: 2
 Столовая №: 2

Место отбора: _____

Без печати недействительна

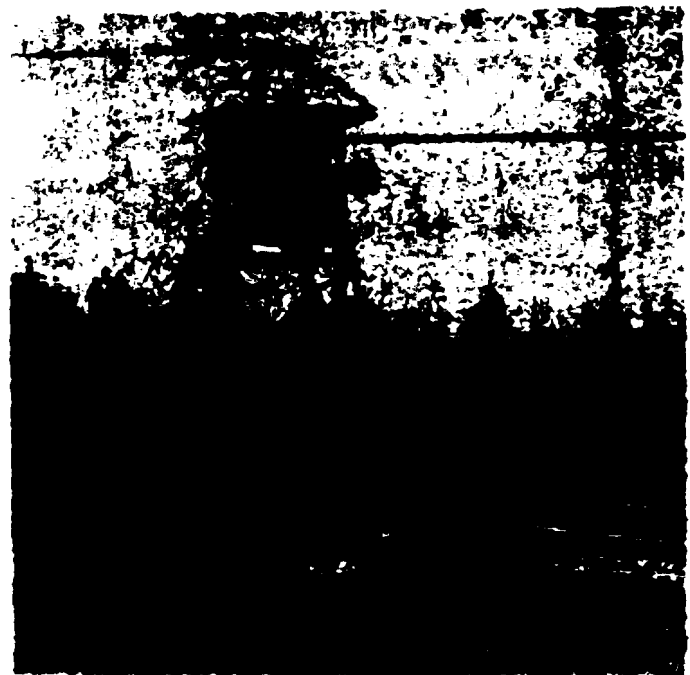
I certify these to be true copies
 of the original documents.
 Toronto, Ontario, Canada
 November 1, 1993

Christyna Bidak

Christyna Marie Bidak, a Commissioner, etc.
 Municipality of Metropolitan Toronto, for
 Buduchina Credit Union Limited.
 Expires October 16, 1995.

м. Попель Галина М.
 обл. Новосибирська
 Асино - Асино
 Барак № 13 кв. 4
 СССР?

Урагане вітру на мить
 і на ртотю. Канцелярський
 рік, вроді собі в мене і кривий
 мені. Як швидко на вроді
 на півсяк до тебе коучи, шугу
 то мати ш. Як швидко бо швидко
 робота, поділяю мій.
 Галина М. Г. і Галина М. Г.
 Урагане вітру на мить
 і на ртотю. Канцелярський

Вежа в сибірському концентраційному таборі

Наш табір Сосновка-Асино був огорожений колючим дротом висотою понад 2,5м

Через якийсь час батько з паном Птахом довбали землю на могилу тому холмщаківі. Обставин смерті, на жаль, не пам'ятаю. Ми, старші діти, ходили до праці, а молодші відвідували школу. До школи ходили переважно діти жидів, українців, зокрема й холмщаків. Син Яна Підлуського Казимир ходив до одного класу з моїм старшим братом Володимиром. Поляки, правда, не посилали своїх дітей до школи. Казали: «Ми до кацапської школи дітей посилати не будемо». Правду кажучи, та шкільна група дітей була маленькою.

У нашій семиособовій родині четверо працювали, але за зароблену платню не могли забезпечити навіть викуплення хлібних пайків, не кажучи вже про щось інше. Від заробітку відраховували: за вагон, у якому нас везли в Сибір; за охорону, яка «підлувалася» про нас цілу дорогу, щоб нам, бува, хтось не заподіяв кривди; за харчі, які ми діставали під час їзди і тут вже на місці; за кімнату-квартиру в таборі; за світло; за дрова на опалювання, які сам на плечах своїх мусив принести з тартаку (якщо не приніс, то й не зігрівся і не зварив їжі); за воду; за сміття; за вивіз «туалету», що був при вході до бараку; за лазню; за лікаря; за сторожу, яка вартувала в таборі і гнала на роботу, і т. д. Тих податків і відрахувань було так багато, що часом не вистарчало грошей те все оплатити. Отож борг переносили на наступні місяці.

Я часто ходив у тайгу по гриби, ягоди, дику цибулю і часник. Правда, треба було пробиратися під дротами огорожі, коли не було близько стрільців. А ті гриби і ягоди добре підтримували нашу кухню. Часом збирав я і щавель, а інколи вдавалося зловити й кілька рибин. Але все то скінчилося, коли прийшла зима.

Одного разу я пережив у тайзі певну трагедію. Якось вибралися ми з братом Славком до тайги по гриби. Було вже під кінець літа. Назбирали ми грибів і пішли назад до табору. Але замість того, щоб іти до табору, ми заблудилися, збилися з напрямку і пішли зовсім не тією дорогою, якою прийшли. Аж раптом перед нами з'явилась велика галявина. Ми вийшли на край лісу і побачили велике поле, все засаджене картоплею. Спорожнивши свої кошики від грибів, ми негайно почали викопувати картоплю і так були зайняті роботою, що навіть не помітили сторожа, який біг у наш бік. Звернули на нього увагу тільки тоді, коли він почав горлати на всю околицю: «Воры, это здесь колхозное поле, не кради – воры!». У руці він тримав невеличку, але дуже замашну і гостру сокиру. Я вже встиг збагнути, що дідусь зовсім старий і немічний і, напевно, не зможе нас упіймати. Навіть незважаючи на страшну сокиру, думав я, він, мабуть, не в змозі буде нас догнати. Страх поволі розсіявся, і ми вже не дуже поспішали втікати – поставали й очікували, що буде далі. Дідусь побачив двох молодих хлопців і був трохи здивований, бо в той бік тайги ніхто з села не ходив, адже село було розташоване дуже далеко, та й місцеві діти так не вбиралися, як ми. Дід поволі наблизився до нас, тримаючи все ж сокиру в руці, і почав розмовляти, розпитуючи, хто ми і звідкіля тут узялися. Ми погано розуміли один одного, бо дідусь розмовляв по-російськи, а ми по-українськи. Дорогою до краю поля ми розповіли йому дещо про себе та про нашу гірку долю. Ідучи, ми зайшли до його буди-шатра, зробленої з хросту та прикритої соломомою. На землі теж була солома, на якій він і спав, накриваючись старою куфайкою. Солома, що лежала на землі,

виглядала вже як січка. Вислухавши нас, дідусь тільки похитав головою і пообіцяв, що він сам наготує нам картоплі, тому що ми можемо поламати бадилля. А накопану картоплю він, мовляв, сховає тут, під соломою, і коли наступного разу ми прийдемо і навіть на застанемо його в буді, то зможемо взяти собі цю картоплю.

І відтоді між нами зав'язалася дружба. Ми пообіцяли, що прийдемо ще раз за декілька днів. На прощання дідусь порадив нам прикрити картоплю грибами, щоб ніхто не помітив, що лежить у кошику. Дорога назад до табору була значно швидшою: ми вже не блукали, а пішли так, як нам порадив дідусь. Про свою пригоду ми розповіли все вдома. Старші вирішили, що потрібно і нам щось тому дідусеві дати й наготували трохи нашого хліба. Наступного дня ми з братом Славком знову пішли збирати гриби і взяли хліб для дідуся. Підійшовши обережно під його «хату», ми уважно оглянули всю галявину і тільки тоді увійшли до буди, з якої дідусь пильно вдивлявся в поле. Коли ми дали йому той хліб, він узяв його, поцілував, перехрестився і сказав: «Діти, як давно я вже їв хліб».

Ще кілька разів ходили ми по картоплю і кожного разу носили дідусеві хліб. Але одного разу не застали ми нікого, ніде не видно було дідуся. Десь зникла також і буда. Через деякий час знайшли ми свіжонасипану землю величиною з могилу. Ми відразу здогадалися, що тут поховали того дідуся. На тім самім місці, де жив, там і помер, там його і поховали. Смутно стиснулися наші серця, що так по-мученицьки скінчилося людське життя. На тім місці, де стояла буда, залишилася тільки чорна пляма попелу. Був чоловік – і нема, трудився з малих літ, як у неволі, тишився скромним сибірським життям, любив когось, та й його, мабуть, любили, а за це все отримав після смерті від «влади» нагороду, «бо у нас старікам пошана і почот», як співається в одній «советській» пісні. Постояли ми з братом над тією могилою незнайомого нам дідуся, помолилися і подалися назад додому з порожніми кошиками і переповненою жалем душею. Ніколи більше ми не ходили в той бік тайги.

Поволі в таборі налагодився «нормальний» триб життя. Люди-«зеки» були розподілені на робочі колони. Тепер уже кожен знав, де його робоче місце, хто є його начальником чи бригадиром. Найчисленніша група в'язнів була призначена до праці на тартаку. Сам тартак, як я вже вище згадував, був розташований в долині річок Чулим та Об над невеличкою річкою, яка впадає до Чулими (назви не пам'ятаю). Тартак складався з трьох комплексів і так званої «пойми» (заплави), де були задіяні найбільш «небезпечні» в'язні, які працювали під постійним наглядом охоронців-стрільців. Після роботи тих зеків, що працювали на «поймі», замикали на ніч в тюремні камери, і випускали тільки наступного дня до роботи. Ці в'язні вручну завантажували вагони важкими колодами. У середині тієї «пойми» була ще одна закрыта тюрма-карцер.

Правда, як «пойма», так і ціла територія комплексу тартака були загороджені колючим дротом. Але поза «поймою» в'язні працювали вільно, без постійного нагляду охоронців-стрільців. Наскільки я пам'ятаю, праця на тартаку мала тривати вісім годин, але насправді ми були зайняті значно довше. Потрібно було завчасно дійти до місця роботи і повернутися назад у табір. Крім того, багато

часу забирали перевірка та інші організаційні заходи. Спочатку колони «зеків» формувалися у бригади та ланки перед головною брамою табору чи тартака. Після перевірки всіх присутніх колони в'язнів оточувала охорона. Як правило, старший виголошував пересторогу-попередження: «Крок вперед, вліво чи вправо розцінюємо як втечу і без попередження стріляємо». Після тих зловісних попереджень вартовий відчиняв браму, і колони за колоною марширували у своїх напрямках: одні йшли на тартак, інші – в тайгу на вирубку лісу, ще інші – на кінбазу чи до багатьох інших різноманітних робіт поза зоною табору. Після повернення з робіт відбувалася ще одна перевірка, і тільки після того можна було повертатися до свого бараку. Усі роботи, які виконувалися «зеками», були чітко знормовані, і потрібно було виконати цілу норму, бо інакше не давали гарячого обіду, за який все-таки потрібно було платити гроші. Старі, хворі та каліки працювати не йшли.

Я вже згадував про крамниці, які були в таборі і що можна було в них купити, якщо були гроші. Під зиму завозили і дитячі пальта, і звичайне сіре полотно, підшите конопляним клоччям. Але і в цьому ми не мали щастя, бо директор школи був завзятим комуністом і, зрозуміло, вважав, що попівські діти можуть обійтися взимку без теплого одягу, тому він не давав нам талонів на ті пальта. Довго потрібно було скаржитися всюди і сваритись, поки нарешті і ми отримали талони на вимріяні пальта. Дали нам також талони і на валянки-бурки, зшиті з ганчір'я, які можна було носити тільки з калошами. Але як би там не було, вони давали хоч якесь тепло для ніг.

Наші бідні холмщаки, які ходили з нами до школи, були одягнуті в штани, сорочки та рубахи з мішковини. Мішки були від зерна, яке вже давно скінчилося. Вони також отримали талони, але без таких труднощів, адже «родіна» не забуває про бідних. У такому убогому одязі парадували лише діти холмщаків та попа.

Температура взимку часто була нижчою від -60°C . Праця на свіжому повітрі була дозволена до температури до -30°C . Правда, в тайзі, коли спадають сильні морози, вітру майже не відчувається, а сніг падає помалу, неначе ліниво, гарний, пухнастий. Не доведи, Боже, сполохати пташинку, бо тільки вилетить з гнізда, як тут же і замерзне.

Повертаючись з роботи, в'язні несли на собі в'язки дров. Фактично то були тріски-відходи, які кожен мусив збирати і нести на собі часто по декілька кілометрів, щоб було чим увечері обігріти свою хатку-кімнату в бараці, бо іншого способу на придбання опалу не було. Як не подбаєш про себе, то сиди і мерзни. Отже, мусив кожен рештками власних сил тягнути ті тріски на паливо, щоб нагріти свій злидений куток у бараці.

І так минають сірі, безнадійні дні. Люди живуть надією, що так довго воно не триватиме, потішають самі себе, як можуть. Дехто ще одержує листи від рідних і знайомих. Правда, не дуже ті листи могли потішити людей: всюди життя робилося дедалі важчим. Крім того, листи проходили торемну цензуру і не про все можна було писати. А життя в таборі йшло своєю дорогою: одні в'язні хворіли чи навіть помирали, інші народжувалися. Кажучи правду, смертельних випадків на роботах було небагато. Пам'ятаю, що одного в'язня

привалила колода на тартаку, інший загинув від електричного струму, працюючи на стовпі, – це був один із синів того росіянина з Варшави, бо другий його син доглядав запасну дизельну електростанцію.

Трапився ще й інший випадок, але не з в'язнем. Узимку під час полювання був поранений ведмідь, і як тільки мисливець наблизився до своєї здобичі, розлючений звір встав і напав на нього, і поки надійшла допомога, добре покалічив переслідувача-мисливця. Тільки після того, як ведмідь побачив людей, що поспішали на допомогу, він утік, хоч і був поранений, утік, а пошкодженого чоловіка привезли на санях до табірної шпиталю, де він, правдоподібно, і помер від ран.

Доходили чутки, що біля Кракова німці створили табір і там винищують людей, переважно жидів. Про це не можна було говорити відкрито – люди переказували ці жахливі вістки один одному у великому секреті і тільки близьким особам. Коли і яким чином надійшла така звістка до табору Асіно, не знаю, але виходила вона з жидівського оточення.

Молодші і сильніші змагалися за те, щоб виконати робочу норму і таким чином отримати обід з двох страв. Для тих, хто працював добре і не мав дисциплінарних порушень, у неділю видавали перепустку, і вони могли вільно піти до міста Асіно на базар. Люди переважно ходили на місцевий базар, де могли щось купити або щось продати. На колгоспнім базарі можна було купити відро картоплі за 10-12 рублів; пуд житнього борошна коштував 18-20 рублів (пуд відповідає вагою 16 кілограмам); можна було купити молока, меду, сиру, м'яса, навіть і ведмежого, кедрових горіхів, капусти, моркви і риби. Найбільше мені смакувала риба горбуша. Ми з братом Славком ходили збирати щавель, дикий часник чи цибулю, а часами збирали ягоди черемхи, багаті на вітамін С.

Непрошеною прийшла люта сибірська зима. Мороз скував землю і воду, глибокий сніг укрит все навкруги – люди почали відморожувати різні частини тіла, особливо обличчя. Від місцевих людей ми довідалися про таке: якщо хтось відморозить якусь частину тіла, то не можна її відігрівати руками чи теплою водою, а лише натирати снігом до того часу, аж поки відморожене тіло не повернеться до норми. Люди з Європи про це, мабуть, не знали, і тому спочатку було багато нещасних випадків, пов'язаних з відмороженням вух, лиця, носа, пальців ніг і рук.

Я вже згадував, як ми були одягнені в ту люту зиму – наполовину голі. Навіть ті, хто працював не завжди, могли купити собі якесь тепле вбрання – куфайку чи ватні штани. Нам же не вистарчало грошей навіть для купівлі харчів, визначених картками, хоч їх на кожну картку було не так і багато. Спочатку ми обкутували від холоду ноги різним лахміттям, на яке надівали калози. Тільки пізніше обжилися валянками та бурками.

Так сталося, хоч це й не дивно, що якомусь начальникові не сподобалося те, що піп працює на водокачці, і батька перевели на іншу роботу: відкидати гній з-під коней на кінбазі. Але й ця робота була не найгіршою, бо працював він частково під дахом і недалеко від табору. Щоб іще більше принизити попа, погнали батька до роботи на тартаку, де праця була винятково важкою, а до того ж у відкритому полі і на віддалі 3-4 кілометрів від табору. Мама, працюючи в

«закритій» їдальні, час від часу могла принести нам чогось їстівного, особливо залишків, недоїджених «советськими» вельможами, але найчастіше вона могла принести лушпиння з картоплі, яке ми старанно мили і потім варили. Все-таки це була чималенька харчова допомога для того, щоб пережити сибірську зиму та нелюдські умови табірної життя.

Та враз неждано-негадано на нашу родину впало чергове нещастя: 15 березня 1941 року, виснажена каторжною працею та важкою хворобою, після операції в табірному шпиталі померла наша мама.

Як я вже згадував раніше, сестра Галя працювала у табірній лікарні, і одного разу, десь у грудні 1940 чи то в січні 1941 року, туди принесли дуже хвору дитину – хлопця років чотирьох. Йому треба було зробити переливання крові, але, на жаль, ніде не могли знайти людини з відповідною групою крові, навіть у шпиталі, лише згодом з'ясувалося, що цю групу крові має помічниця медсестри Галя Попель. Лікарі звернулися до Галі Попель, щоб вона дала згоду зробити переливання крові, бо в іншому разі дитина помре. Хоч Галя й сама була виснажена голодом, вона все-таки вирішила подати ту невідкладну допомогу. І вже за деякий час, коли й наша мама потрапила до шпиталю і лікарі вирішили, що необхідно зробити операцію (а ослаблений мамин організм мав сильну анемію і без поповнення крові такої операції не можна було проводити), – знову Галя дала свою кров для лікування мами. І, як кажуть, операція вдалася, тільки пацієнт помер. Так сталося і з нашою мамою, хоч після кількох днів стан здоров'я хворої поправився, ми всі були дуже втішені, що мама скоро повернеться до нас. Але одного дня прибігла додому Галя і принесла сумну звістку, що раптово погіршився стан здоров'я мами. 15.III. 1941р. мама померла в табірному шпиталі на 42 році свого сповненого працею життя, залишивши сімох сиріт, наймолодша з яких Леся мала тоді лише вісім років.

Протягом усього терміну перебування в таборі батька майже кожної ночі викликали на допити-слідства до НКВД. Ті допити й надалі продовжувалися і по смерті мами. Тепер майже кожної ночі він мусив іти до слідчого на допити, які тривали кілька годин, а деколи навіть усю ніч. Видно було, що вони вимувували батька. Він повертався від слідчого втомлений і виснажений, а вранці вже знову мусив іти на роботу на цілий день. Такі тяжкі допити були й раніше і також тягнулися довгі години, але тоді ще жила мама, і ми, діти, того аж так тяжко не переживали. Тепер разом із батьком мучилися й ми, бо не могли заснути аж до його повернення додому, бувало часом і так, що, чекаючи батька, втомлені засинали.

Слідчий, як пізніше вже й ми довідались, без кінця наполягав на тому, аби батько признався, що він є поляком:

- У тебе і польське прізвище, і сам ти з Польщі!
- Ти поляк?.. – без перерви запитував слідчий.
- Ні, я український православний священник, – твердо відповідав батько.

Наступного вечора повторювався той самий діалог:

- Ти поляк?!
- Я вже вам не раз казав: я український православний священник, – відповідав батько.

Кожного вечора слідчий торочив одне і те ж!

– Ти поляк?

Нарешті батькові урвався терпець, і він їм заявив:

– Якщо вам вигідніше, щоб я був поляком, то нехай так і буде.

– От і добре, – зітхнув з полегшенням слідчий. – А тепер, дедушка, іди додому, – якимось дивно промовив він, – і дивись, нікому не розповідай про цю розмову, – застеріг в кінці.

Батько був родом із Сяніцького повіту, який у той час був окупований німцями, і з якихось причин «советській» владі вигідніше було вважати людей з тих околиць польськими громадянами чи поляками.

Від того часу батька перестали викликати поки що на допити, і ставлення до нас змінилося на краще. Ми помітили, що навіть продавці в крамницях почали нам трохи допомагати: часом давали обрізки хліба, іншим разом залишали для нас якусь крупу чи щось інше до їжі; навіть дістали для нас каструлю – поливаний горщик.

Незважаючи на те, що слідчі заборонили батькові розповідати іншим, про що говорилося на допитах, він все-таки часто радився про ці дивні допити зі священником з Холмщини і з росіянином – інженером з Варшави. Проте вони обидва не могли ніяк збагнути, в чому полягала справа.

У школі нам поводилось не дуже-то солодко. Найбільше докучав директор школи, який викладав також такі предмети, як алгебру, фізику і креслення. Він називав нас попенятами, буржуями, фашистами. Учителі в основному ставились до нас, як і до інших дітей, зичливо. До цієї школи ходили діти як місцевих табірних чиновників, так і діти з навколишніх сіл-колгоспів. Спочатку, коли ми почали ходити до школи, місцеві діти ставилися до нас дуже вороже, попихали нами, дивилися на нас з погордою, так ніби ми були люди нижчої раси, давали нам різні прізвиська, обзивали фашистами, буржуями тощо. Але з часом той настрій змінився, і діти почали ставитися до нас, табірників, приязніше, навіть по-приятельськи. Російську мову ми спочатку вивчали в одній групі, а через деякий час нас розмістили по різних класах.

У нашому таборі було багато в'язнів, котрі сиділи від початку встановлення «советської» влади, тобто від 1918-1919 року. Деякі з них вже навіть не мріяли про свободу та родинне життя. Їхнє життя було вже повністю пов'язане з табором, з каторгою та з невідомою працею. Ці люди, як правило, були вже старшого віку, загартовані, з твердим характером, міцним духом та сильними нервами. Досить сильні фізично і психічно, вони походили з різних середовищ і представляли різні професії. Тепер майже всі зекі здобули професії столярів, будівельників, слюсарів, візників та багато інших табірних професій.

Як я вже згадував, у лісі за кінбазою в кущах був розташований цвинтар, не схожий на жоден інший в цілому світі. Не було там ні хрестів, ні стовпців з іменами чи хоч би номерами в'язнів. Не було навіть могил; тільки по слідах свіжозасипаних ям можна було дізнатися, що там хтось був похований. Страшно навіть подумати, скільки там було поховано зеків – невинних людських жертв, які загинули тільки тому, що якомусь більшовикові не сподобався зовнішній вигляд, чи професія, чи, може, іще щось інше, бо, хто не з нами – той проти нас,

той ворог, а ворога треба знищувати.

Час минав, але наша доля не покращувалася, а навпаки, біда дедалі більше обсідала нашу злиденну кімнатку. Ми змушені вже були навіть продати замки від светрів, щоб придбати в колгоспі борошно та хліб.

Настала довгождана весна. Надворі потепліло. Радістю наповнилося повітря. Але нас нічого вже не тішило, бо не було між нами дорогої нам всім мами. Якою вона була передбачливою, коли часто повторювала: «Я не вірю, що німець не нападе на Росію». Не дочекалась вона того часу.

Друга світова війна, яка вже майже два роки гуркотіла в Європі, збільшилась ще на одну війну – тим разом між двома приятелями-друзями: фашистською Німеччиною та комуністичною Росією. Сталося це 22 червня 1941 року. Без оголошення війни німці напали на Росію (Радянський Союз).

Становище в'язнів у таборі раптово погіршилося. Почалися непосильні утиски як на роботі, так і в таборі. Раптово спорожніли табірні крамниці і розпочався голод. Голодували всі, навіть стахановці та ударники, бо їм обрізали пайки. Мабуть, тільки чиновники не відчували цього. Хворі в госпіталі відчували це найбільше: їм теж зменшили пайку до 400 грамів хліба на день. Треба відзначити, що денне харчування в'язнів складалося переважно з хліба. Хліб був основою прожиття, хіба що хтось мав ще й гроші і міг докупити що-небудь у крамниці чи їдальні. Хворих незабаром почали виганяти з лікарні, бо не було чим ані годувати, ні лікувати. Я часто приносив до шпитальної кухні щавель, дикий часник чи цибулю, бо, крім хліба, хворим фактично не було що подати. Я все-таки знаходив можливість виходити з табору і шукати чого-небудь істинного. Крім того, ми мали одну знайому польку з Ченстохови, яка працювала в лікарнянській кухні. Та полька заприятлилася з нашою сестрою Галею. Часом вона віддавала нам свою картку на пайку хліба, а через деякий час пані Яніна Табор допомогла влаштуватися Галі працювати в табірній лікарні помічницею медсестри.

Одного вечора начальство наказало всім каторжникам відразу після роботи зібратися в амфітеатрі, який знаходився біля головної брами. Над сценою була вивішена декорація, що зображала польський прапор і орла. Один з представників табору вийшов на сцену і заявив, що поляки і жиди підлягають амністії і є вільними і що відразу можуть виїхати, куди забажають, крім прифронтової смуги і великих міст. Та звістка вразила нас як блискавка з ясного неба. Цього ми всі, в'язні з різним типом мислення, очікували найменше. Тепер нам стало зрозуміло, чому той слідчий так умовляв батька назватися поляком. Мабуть, таким способом хотів допомогти нам вийти з табору. З часом ситуація ще більше з'ясувалося. Коли наша мама була в лікарні, то по сусідству з її ліжком лежала жінка якогось начальника. Видно, мама перед операцією дуже просила цю жінку допомогти її дітям, якщо вона не вийде після операції живою (то наш здогад). Мабуть, та жінка пообіцяла мамі і по змозі допомагала нашій родині. Велике спасибі їй за це. Ми дізналися, що між «советським» і польським урядами було укладено договір. Цей договір був підписаний між Сталіном і Сікорським 30 липня 1941 року, а 12 серпня 1941 року радіо повідомило, що на підставі польсько-«советської» угоди 18 серпня 1941 року оголошено амністію

для поляків і жидів. Інші національності, у тому числі й українці, під цю амністію не підлягали.

Цієї ночі колючі дроти, які огороджували табір, зникли, значно зменшилась охорона, і не видно було вже собак. Утворився справжній розгардіяш: в'язнів, котрі не потрапили під амністію, вивозили до інших таборів, а в наш табір почали привозити поляків та жидів (я не пам'ятаю, чи в'язням, котрі підлягали амністії, були видані якісь документи, які стверджували, що вони є вільними людьми).

Табірна атмосфера цілковито змінилась. Ми раділи з нежданої свободи, але водночас переживали і боялись непевного майбутнього. Нас потрохи почали виганяти з табірних бараків: мовляв, ви вільні люди, їдьте собі, куди хочете. Але нам не було куди податися, та й коштів не було. Жиди, як плем'я більш організоване і заможніше, подалися одразу до Ташкенту, Алма-Ати, Караганди, Семипалатинська, Томська, Новосибірська, Петропавловська, Омська та інших великих міст. Більшість поляків, котрі були фізично сильніші, подалися до навколишніх колгоспів, де могли заробити собі на хліб; дехто з них, може, подався за жидами до більших міст.

Табірні магазини перетворилися на пустку. Не було там навіть хліба, сірників чи інших товарів. Їдальня перестала працювати, нестача харчів стала настільки відчутною, що люди почали вже навіть пухнути з голоду. Але ними ніхто більше не цікавився – вільні люди. Одне слово, вільні люди мають право голодувати і навіть померати з голоду. Колишніх в'язнів почали мало-помалу вивозити з табору на «холодну» волю. Ми теж зі страхом чекали нашої черги, коли батька викликали до комендатури і сказали йому, що ми є вільними людьми і можемо забиратися з бараку. Батько відповів, що ми хоч і попали під амністію, але змушені залишитися в таборі на місці, бо не маємо грошей для купівлі квитків на поїзд, щоби виїхати.

Наша родина, особливо діти, спочатку зраділи, що ми вже вільні. Але все-таки ми вже призвичаїлися у таборі, і нам здавалося, що тут легше буде прожити, ніж на волі, бо є дах над головою. Проте наша радість тривала недовго, бо життя цілком змінилося. Нам не давали більше попередньої пайки хліба, посилювався голод. Через кілька тижнів нам наказали покинути табір і нашу «квартиру». Це нас дуже пригнобило, адже наближалася зима, а ми не мали ні одягу, ні взуття, ні грошей, ані навіть хліба. Отак привезли нас до табору, де ми стільки часу жили і працювали, а після того, як ми стали вільними, звеліли забиратися, кинувши напризволяще. За декілька днів нас просто насилу вигнали з табору – ми хіба були одні серед колишніх в'язнів, яких насилу вигнали. Нам залишилося тільки взяти свої клуночки на плечі й піти світ за очі, але куди? Однак порятунком стала залізнична станція, під дах якої ми якось долізли з останніх сил. Кілька днів ми просиділи на залізничній станції, а батько пішов до колгоспу Асіно шукати роботи і квартири. За декілька днів татові вдалося знайти кімнатку в однієї старшої родини в селі Асіно. Там ми прожили зо два місяці, а батько із сином Володимиром пішли на роботу в колгосп.

Розпочалася вже друга сибірська зима 1941-1942рр. Вона заповідалася не менш строюю, була особливо холодною, з сильними, пекучими морозами і

колючими вітрами. Але поки що скута морозом земля ще не вкрилася своєю пухнастою покрівлею. Ми, діти, сиділи безвилазно в хаті, господар якої не любив холоду і хату ogrівав («топіл печку»), так що ми тішилися хатнім теплом. Голод таки докучав, батько з Володиком ходили до колгоспу на роботу, а ми сиділи й очікували, проте хоч не мерзли. Час від часу господарі допомагали нам з харчами, бо не були дуже скупими, але все-таки ми всі відчували голод. Через деякий час дід-господар довідався, що його новий житель є священиком, і, як ревний комуніст-атеїст, рішуче звелів нам забиратися з хати, кричав, що він не хоче мати попа у своїй хаті і таки прогнав нас. Отже, ми знову опинилися на вулиці й пішли на вокзал. Оформивши потрібні документи, наша втомлена, голодна та перемучена сім'я вирушила у незнану нам дорогу. Перед тим просиділи на станції Асіно десь два-три дні, батько перерахував гроші, щоб визначити, скільки ми зможемо проїхати і до якого міста. Після купівлі квитків ми змогли доїхати аж до Петропавловська. А що робити далі, куди їхати, ми не знали – хотілося ближче до Європи. Тому наша зворотна дорога прямувала на захід. Пересадка на інший поїзд у Новосибірську, компостування квитків зайняло багато часу, тому ми затримались у місті. І знову дорога, ми проминули такі міста, як Томськ II, Томськ I, Тайга. У Новосибірську, поки зробили компостування квитків, знову минуло пару днів, але хоч під дахом та в теплі; спали ми на бетонній підлозі на своїх клунках. Увесь вокзал був забитий людьми, а до того ж було багато військових і не менше міліції, що безперестанку перевіряла документи та квитки. Набралося стільки людей, що звичайні пасажирські поїзди-вагони не вмщали всіх, тому начальство станції вирішило підставити товарні вагони, один чи два; ті вагони дочепили до пасажирського поїзда і всіх таких босяків, як ми, посадили у ті вагони. Зрозуміло, що ми розмістилися на підлозі, і нам дісталася середина вагона навпроти дверей-воріт. Вагон не обігрівався, і пасажири грілися власним теплом. У таких люксових умовах ми доїхали через декілька днів до Петропавловська, проминувши велике місто Омськ.

По дорозі ми часом губились, померзлі, голодні; зима була в розпалі, і кожен дбав про самого себе, бо йшла війна. Уже в Петропавловську почали ми збиратися докупки: першими доїхали Володик і Леся, тому вони померзли і зголодніли найбільше, пізніше доїхали вже пасажирським поїздом батько і Галя, а в кінці теж пасажирським поїздом з Омська добралися і ми зі Славком. В Омську ми удвох пішли на вокзал, щоб купити чогось поїсти, і в той же час відїхав зі станції поїзд з Володиком і Лесею, а ми залишилися, тримаючи горшки з якоюсь зупою. Завідувач станції посадив нас у наступний поїзд, який ішов до Петропавловська. Зібралися вже нарешті ми в Петропавловську на станції. Трохи відпочили та зігрілися після тієї «дуже» приємної поїздки. В їдальні на вокзалі можна було купити гуляш із печінки, ліверну ковбасу, ще щось м'ясне і капусняк, який тут називають «ші».

Ми сиділи бездіяльно в теплому, хоч і наповненому смородом і задухою вокзалі, міліція щоразу перевіряла наші документи і квитки. А батько пішов шукати якоїсь роботи; прийшовши за деякий час, сказав, що роботу можна знайти, але немає квартири. Хтось порадив батькові поїхати до Тайинчі, десь

близько 200 кілометрів на полудневий схід у напрямку Караганди.

Люди швендяли по місті і околицях, шукаючи і роботи, і житла; серед них був і наш батько, а ми сиділи бездіяльно на вокзалі.

Тайинча

Люди порадили шукати роботи де-небудь у радгоспі або на елеваторах, бо тільки там найскоріше можна було дістати і працю, і квартиру. Батько знову подався на розшуки і залишив нас самих на станції Петропавловська. Батька не було довго, а ми й надалі сиділи на вокзалі. Добре, що у теплі, і можна було час від часу щось купити у вокзальній їдаленьці. Через тиждень батько повернувся з пошуків і сказав, що знайшов і працю, і квартиру на Тайинчинському елеваторі. Потім купив квитки для нас усіх, і ми поїхали до Тайинчі, де батько знайшов працю на будові елеваторних магазинів

В елеваторських бараках дали нам кімнатку-квартиру, де ми й оселилися. Квартира була десь розміром 3 × 4,5м, а може, ледь-ледь більша, з одним вікном і плитою для ogrівання. Вхід з коридору. Таких квартир у бараці було, мабуть, з двадцять по обох боках коридору; у коридорі було тепліше, ніж у самій квартирі. Ми розклали свої клуночки на дерев'яній підлозі і так заквартирували, сплячи на долівці.

Так розпочалося наше життя в Казахстані, а власне у північному Казахстані. У жовтні 1941 року зима тут була вже в повному розпалі. Казахстанська зима не є слабшою від сибірської, а може, навіть і гіршою. У Казахстані немає лісів, як у Сибіру, і зі степів віють сильні вітри, які місцеві мешканці називають «буранами».

З часом дали нам дві «койки» – нібито ліжка, стіл і один чи два табурети, але палива не дали, тому не було чим палити в плиті і не було що і на чім варити. Тато працював на елеваторі будівельником – робітником на будові магазину для продажу зерна. Праця була на вільному повітрі – мороз, вітер і снігові завії. Щоб полегшити родинне життя, старший брат Володимир теж пішов працювати на будову. Стало трохи легше матеріально, адже двоє працювало.

У сусідньому селі на колгоспному базарі можна було купити картоплю; за відро треба було дати 3-4 карбованці, а за пуд пшеничної муки 10-12 карбованців, також можна було купити молока, сиру, яєць, квашеної капусти; аби були гроші, купити можна було всю необхідну їжу. Батька і брата Володимира перевели працювати кочегарами до сушарні зерна. Там вже було тепліше, але праця була важча і відповідальніша: треба було стежити, щоб не пересушити зерна.

Щойно наше життя почало формуватися, як знову на нашу сім'ю звалилося нове нещастя. Вранці одного дня, ідучи до праці на елеватор, батько потрапив у хуртовину і був засипаний снігом у глибокій ямі. Того ранку надворі бушувала страшна заметіль, а батько був перемучений безконечною важкою працею, недоїданням та допитами. Буран звалив його з ніг; він упав у снігову яму і не мав сили вилізти з неї, а сніг вже присипав, і так під снігом він пролежав цілий день.

Аж тільки ввечері, як буря трохи вгамувалася, прийшли люди з його праці і запитали, чому батько не вийшов на роботу. Ми відповіли, що батько вийшов ще вранці до праці і повинен там бути. Почалися квапливі розшуки. Робітники розчистили дорогу-стежку від нашого бараку аж до брами елеватора. Тільки пізно ввечері знайшли батька іще не замерзлого насмерть. Він був цілком задубілий, але ще при диханні. Швидко відвезли його до лікарні і там повернули до життя. Після цього тато не міг більше працювати, а брат не міг для нас усіх заробити на прожиття.

Дякувати Всевишньому Богові, життя тут, у Казахстані, було трохи легше, ніж у таборі Асіно. Харчові продукти тут були набагато дешевші, і, маючи гроші, можна було бідненько прожити. Мені вдалося намовити брата, щоб він приносив з праці трохи зерна, з якого можна було зварити кашу або перетерти на борошно. Спочатку брат боявся це зробити, але голод переміг страх, і він почав потрохи красти те зерно, яке він сушив. Ми, менші діти, ходили на станцію і крутилися навколо ресторану, шукаючи недоїдки. І хоч міліція нас часто проганяла, ми таки щовечора ходили до ресторану і виїдали все те, що знаходилося на брудних тарілках, а недогризки хліба ми забирали додому, де їх їли і тато, сестра Галя, Леся та брат Володик.

Десь у січні чи то в лютому 1942 року на нас знову наскочила нова біда. Одного разу, як брат ішов з роботи додому, його обшукали на вартівні в головній брамі, знайшли в кишені пальта зерно пшениці. Зважили – було близько одного кілограма пшениці. Склали протокол про крадіжку, і цей протокол було передано прокурору. За крадіжку зерна братові загрожував щонайменше рік ув'язнення. Нам усім було дуже прикро, що через нас брат повинен страждати в тюрмі. Ми радили йому втікати з елеватора, що він і зробив. Через два місяці дав нам знати, що знаходиться в зернорадгоспі Кіяли і знайшов там роботу. До Кіял брат дістався залізницею. Хоч стояла зима, але колія була очищена від снігу, бо тією дорогою щокілька хвилин ішли поїзди з вугіллям із Караганди на Урал через Петропавловськ. Він передавав, щоб ми якнайскоріше переїздили до нього в радгосп Кіяли. Брат купив нам квитки на поїзд з Тайинчі до Кіял і повідомив, що виїде по нас на станцію саньми, щоби нас забрати. Десь під кінець квітня 1942 року ми приїхали до Кіял, де нас зустрів брат з підводою, запряженою волами; привітавшись, заладували ми свої манатки на сани і самі там якимось умістились.

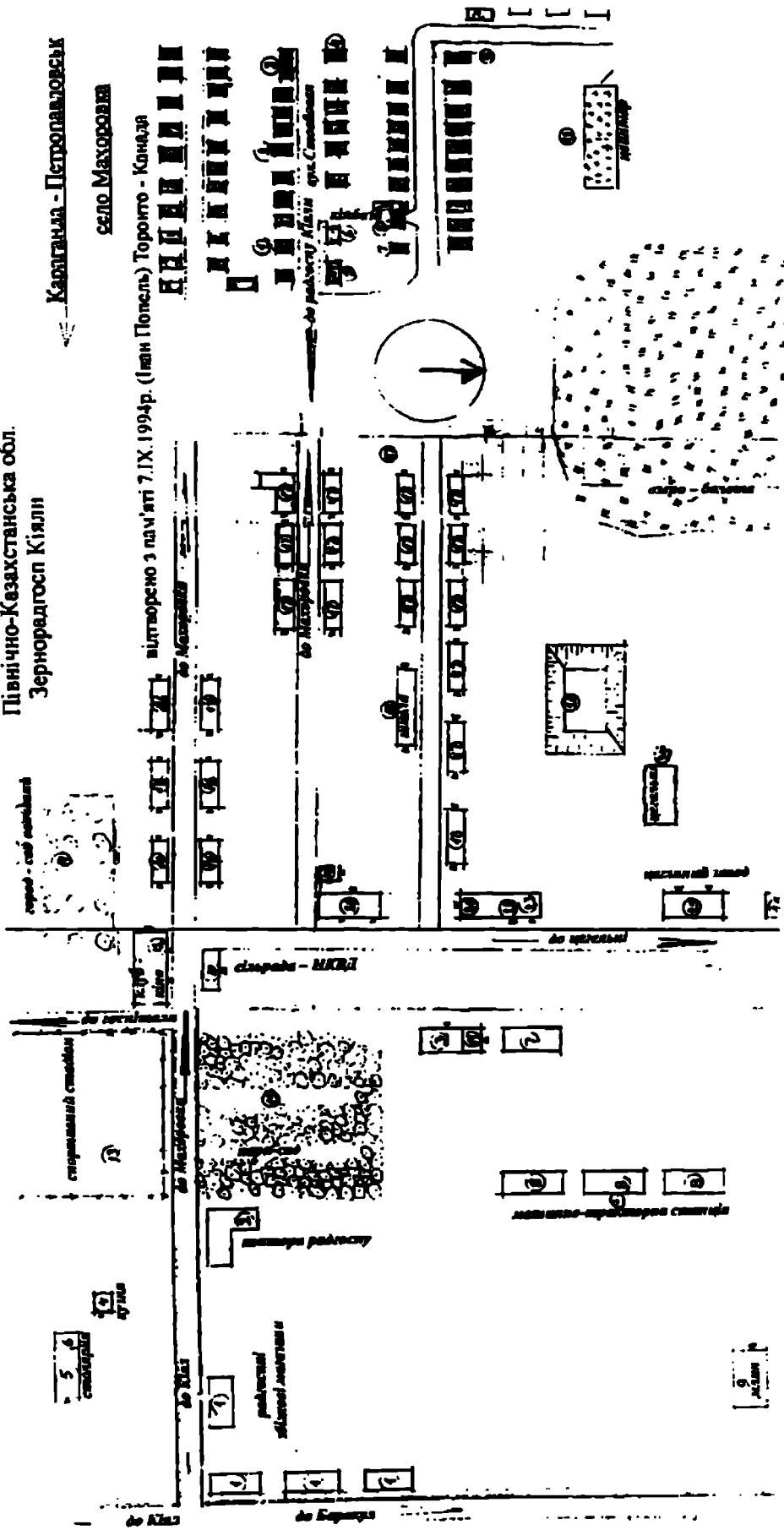
Батько розрахувався з елеватором і здав їм ту квартиру, ліжка та стіл з табуретами. Ніхто в дирекції елеватора не поцікавився, де подівся його син і що з ним діється, – без перешкод виписали з паспортного стола. От і їдемо в Кіяли. Тим разом поїзд був не товарний, а пасажирський і не переповнений, бо було обмеження переїздів, а щоби купити білет, треба було мати відповідну довідку.

Сиренко
 Дима Степано вич. ст
 В этом году он получил
 только патент на
 свой изобретение. Субсидии
 за этот период не было
 1944 года на 14/14 ч
 по данному делу
 1944 год
 1944 год

Радийський р-н
 Північно-Казахстанська обл.
 Зерноградгосп Кізялі

Картаман - Петропавловськ
 село Махоровка

вигворено з пам'яті 7.IX.1994р. (Іван Попель) Торонто - Канада

Легенда мапи-плану зернорадгоспу Кіяли

1. Магазини збіжжя
2. Контора радгоспу
3. Контора
4. Кузня
5. Столярня
6. Помешкання коваля
7. Магазин
8. Машинно-тракторна станція
9. Млин
10. Місцева управа НКВД (українською: НКВС – Народний комісаріат внутрішніх справ)
11. Міліція
12. Клуб-кіно
13. Спортивний стадіон
14. Город-сад
15. Парк
16. Хати вельмож радгоспу
17. Бараки радгоспних робітників
18. Школа-десятирічка
19. Магазин картоплі – землянка
20. Крамниці з харчами і книжками
21. Їдальня радгоспу
22. Перукарня
23. Лазня
24. Цегельня
25. Шопи на цеглу
26. Басейн
27. Студня

Не показана на рисунку лікарня та бензинова станція

Легенда до мапи-плану села Махоровка

1. Хата Шанауріна
2. Хата пані Міхальської
3. Хата Пашки
4. Хата Красноручки
5. Хата одного з дирекції радгоспу
6. Хата трьох дітей-сиріт
7. Хата Галкіна, адміністративного директора радгоспу
8. Кінбаза
9. Хата Криворучка, коменданта радгоспу
10. Молочарня
11. Хліви
12. Цвинтар

Кіяли

Уже десь з половини квітня 1942 року ми поселились у зернорадгоспі Кіяли Советського (Радянського) району Північно-Казахстанської області. Ми замешкали в одному із радгоспних бараків, у якому одержали квартиру-кімнатку, і навіть велику як на нашу родину. В тій кімнаті була поселена ще одна родина: це були німці з-над Волги, вони мали з собою багато мішків зерна, яке привезли іще з дому.

Батько й надалі хворів, йому зробилося ще гірше, навіть не міг ходити, часто забирали його до лікарні, коли йому було особливо погано. Так ми і мешкали в тій же кімнаті. Дві родини – приблизно 12 осіб. Вхід до кімнати був з коридора, було два вікна, грубка для варіння їжі і повно шуму, крику й задухи.

Я теж пішов працювати: брат і я вивозили волами сміття з-під бараків. Наше життя трохи поліпшилось, але із взуттям було дуже погано. Уже наближалась весна, та все-таки ще було дуже холодно; раз падав сніг, а то знову холодний дощ, земля розкисла – чорнозем, ми обмотували ноги в ганчір'я і так переходили зиму.

Перелом 1941-1942 років був дуже рухливий та нервовий, а переважно для поляків і жидів. Уряди Польщі та Радянського Союзу підписали 14 серпня 1941 року військовий договір. На підставі того договору генерал Сікорський добився дозволу створити Польську армію на території Радянського Союзу і за згодою Сталіна призначив генерала Владислава Андерса головнокомандувачем цієї армії. Генерал Андерс до того часу перебував від вересня 1939 року у Москві. Одні казали, що він був у тюрмі на Луб'янці, а інші, – що в головному штабі Червоної армії у відділі історії.

Генерал Андерс розпочав створення Польської армії з колишніх полонених і громадян Польщі, які опинилися в Радянськiм Союзi: були вивезені на Сибір, до Казахстану чи деінде. Збірним пунктом було визначено місто Бузулук, і там містився головний штаб Польського війська.

З усіх кутків Союзу тягнулися до Бузулука вже вільні люди – переважно колишні солдати і чоловіки військового віку; деякі їхали зі своїми родинами, а деякі – вже у військовій польській уніформі (вони спершу їхали до штабу, а тоді починали шукати свої родини). І та мандрівка тривала майже цілий 1941-1942 рік. Генерал Андерс не дуже-то хотів брати до своєї армії ні жидів, ні українців чи білорусів, хоч вони й були польськими громадянами.

Не всі-таки попали в ту армію і то з різних причин. Генерал Андерс прагнув за всяку ціну вивезти ту армію, яка налічувала близько 96000 чоловік, і вже у квітні 1942 року за межі Радянського Союзу вийшли 28000 вояків, 2000 юнаків і близько 11000 цивільного населення. Того самого року (1942) в серпні вийшла друга велика група Війська Польського за межі Радянського Союзу до Ірану та інших країн Близького Сходу – 44000 війська, 3000 юнаків та близько 26000 цивільного населення. Андерс не журився долею тих, котрі ще залишилися, розсіяні по Сибіру, Казахстану та інших частинах Радянської імперії, а їх налічувалось іще з півмільйона. Ті рештки або не знали про амністію Польського війська, або з різних причин не могли скористатися з нагоди виїзду

(а часу на здійснення цієї операції було мало).

Та частина, котра залишилася в Союзі, з часом зазнала різних перепон: їх змушували приймати радянське громадянство, а хто відмовлявся, того судили і замикали до тюрем. Настав страх, вже навіть боялися люди говорити про Польську армію, про Сікорського та про Андерса. А життя тривало, люди мушили якось жити. Батько десь вже з Кіял написав до генерального штабу Польської армії у Бузулук листа з проханням, щоб його прийняли православним капеланом для православних вояків армії. Мені здається, він отримав листа з відповіддю, що прохання відкинули з огляду на відсутність у Польській армії православних українців і білорусів. На превеликий жаль, той лист не зберігся. Я думаю, що в архівах Андерса повинна б залишитись і відповідь.

Ніхто не дбав про тих, що лишилися: ні «Совети», ні еміграційний уряд у Лондоні. Добре було вже те, що життя, як мені здається, унормувалося, влада трохи притихла і перестала змушувати колишніх громадян Польщі приймати радянське громадянство. Але набір до Радянської армії продовжувався, мабуть, ще й у грудні 1942 року; на військову комісію викликали і брата Володимира 1924 року народження. Перед лікарською комісією в рекрутів запитували, чи належать до комсомолу; якщо ні, то в армію не беруть і мають того за ворога радянського народу та будуть судити. Черга дійшла і до брата, і на запит, чи комсомолец, брат не знав, що сказати, але хтось там із черги виручив його, сказавши: «Він поляк». Тоді той чиновник запитав його, чи хоче йти в польську армію. Брат сказав, що ні. А ті, що сказали «так», залишилися вдома і до армії не пішли. Через кілька днів прийшов братові виклик у «трудармію», і скерували його в Курорт Боровое за Караганду. Так брат потрапив до армії.

У селі Махоровка біля радгоспу Кіяли мешкало декілька родин поляків, вивезених із Західної України. Вони вже отримували допомогу з Америки, зокрема різну одягу, взуття та харчі – м'ясні консерви, маргарин, молоко в порошку, цукор та інші продукти. Ту допомогу розподіляв так званий «муж довір'я». Тим «мужем довір'я» була полька-вчителька Міхальська. Було видно, що вона добре зналася на тій професії, бо вже за короткий час купила собі хату, корову, свині та кури. А біднота як була, так і залишилась біднотою. Вона роздавала, кому хотіли і скільки хотіла. Ми, українці (було нас у Кіялах дві-три родини), не діставали нічого, бо вона все твердила, що допомагає тільки полякам і жидам.

І ось на початку лютого 1943 року прийшла несподівана звістка про дозвіл «віросповідання». Тепер хто хотів міг йти до церкви і молитися. Та подія збіглася з перемогою радянських військ під Сталінградом. Батько відразу розпочав душпастирську роботу: відправляв богослужіння, хрестив дітей та дорослих. За свою пастирську працю мав пайку хліба як робочий. На богослужіння приходили не тільки мешканці Кіял, Махоровки, але і віддалених сіл.

ССРС ІШКІ ІСТЕР ХАЛЫК КОМИССАРИАТЫ
 АЗАМАТТЫК ХАЛ АКТЫ БӨЛІМІ

НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ СССР
 ОТДЕЛ АКТОВ ГРАЖДАНСКОГО СОСТОЯНИЯ

ӨЛІМ ТУРАЛЫ КУӘЛІК
 СВИДЕТЕЛЬСТВО О СМЕРТИ № 46

Азамат Гр. Понемь Богдан Михайлович
 Умер(ла) 26/11 1942 г. Кизил обл. Коз
Кизил с. Совет

О чем в книге записей актов гражданского состояния о смерти аз
 туралы 1942 ж. г. 26 күні числа 5 айындагы
 тіркеу кітабына тиісті жауу жүргізілген
 мекска произведена соответствующая запись под № 46

Өлген жері --
 Место смерти

Жасы не изв.
 Бозор не изв.
 Турағы жері не изв.
 Мекені не изв.

1942 г.

М.О. Богдан
 М.О. Богдан

М.О. Богдан
 М.О. Богдан

Упродовж цілого 1942 року я працював разом з братом Володимиром у коменданта радгоспу, тобто в господарського (виробничого) керівника, який підлягав адміністративному директорові радгоспу – Галкіну. Сам Галкін був у минулому білогвардійцем – капітаном царської армії. Ми виконували всяку роботу, яку нам комендант Безручко наказував: вивозили сміття, привозили комиш-очерет або полин до пекарні, пасли робочих волів, викидали гній зі стайні, складали цеглу до випалювання, доглядали вночі волів, допомагали ковалеві і столярові. Коротко кажучи, займалися різною роботою.

Після смерті в травні 1942 року брата Богдана Галя пішла на роботу в лікарню санітаркою; Славко та Леся сиділи вдома та час від часу підходили під шкільні вікна і заглядали до середини, як діти вчаться. До школи вони не могли йти з тієї причини, що не мали в що ні вбратися, ні взутися, а до того були брудні та голодні. Тато хворів, а ми двоє заробляли дуже мало. Я мав тоді 16 років, а брат був старший на два роки, але голод і недостача не давали нам повного розвитку ні фізичного, ні розумового.

Як я вже згадував, колишні громадяни Польщі намагались дістатися до генерала Андерса і якнайскоріше втекти з радянського раю, що декому і вдалося. Так проминув 1942 рік у радгоспі в Кіялах. Прийшла зима з 1942 на 1943 рік, фронт все більше потребував не тільки людей, але хліба, м'яса, одяжі та різної

зброї. З радгоспу забрали коней, корів та волів, забрали і в казахів також коні, корови, вівці, верблюди. Радгоспне зерно вивезли майже під мітлу, обмежили пайку хліба. Радгоспний магазин-крамниця спорожнів, крім пайки хліба, більше не було нічого, навіть крихти солі. Але вельможі радгоспу зі свого таємного магазину діставали все, що їм хотілося: м'ясо, сир, масло, молоко, сметану, яйця, муку, крупу, хліб. Одне слово, для них не було на перешкоді, що йде десь там війна. На радгосп наклали нові плани. НКВД мав роботу: вишукував дезертирів, шпигунів та диверсантів. Не знаю, наскільки це було правдою, що в 1942-1943 рр. диверсанти підпалили декілька елеваторів у нашій околиці.

Хлопці 1923, 1924, 1925 років народження тренувалися майже щодня по кілька годин на день: вивчали муштру та різні військові вправи, освоювали зброю. Навчання переважно проходило на вільному повітрі; незважаючи ні на морози, ні на снігові бурі, вітри та дощі. Всі жили війною; вже почали приходити вістки про загиблих на фронті, так звані «ізвещенія». Жінка, яка отримала таке «ізвещеніє» діставала привілей як «красноармійка», що давало їй якісь там пільги. Весна 1943 року заповідалася тепла, раніше як звичайно розпочалася посівна. Всі вийшли в поле на свої ділянки-участки. 25 квітня 1943 року був наш православний Великдень – Воскресіння Христове, але мало хто приготувався до тих Пасхальних свят: майже всі пішли на посівну. Ми, хлопці і не тільки, вже ходили босі і вже по-літньому вбрані. Я в той час працював на кінбазі біля коней: годував їх, чистив, викидав гній і час від часу возив якогось вельможу повозкою.

Десь 24 або 25 квітня 1943 року раптово зробився великий грізний буран. Та буря розпочалася десь близько 11.00 години ранку: небо затягли чорні, важкі хмари, стало дуже темно, почав падати дощ – спочатку дрібний, з часом перетворився в грубі краплини, а до того дуже холодний з холодним вітром. Все наповнилося страхом, не тільки люди, а й усе живе: пташки, корови, коні, вівці перейнялися страхом та якимсь невідомим почуттям. Дощ перетворився в мокрий сніг, дуже холодний, температура щоразу знижувалася, стало морозно, почав падати вже сухий сніг. От і весна перетворилася за кілька хвилин у люту зиму. Далі падав сніг і дув сильний вітер. Ураган тривав приблизно 3-4 години і стих десь по обіді.

Брат Володик перебував у трудовій армії в Курорті Боровое за Карагандою, писав листи не дуже то і втішні. Пізніше виявилось, що він працює на видобуванні каменю та вугілля, які вручну треба вантажити на вагонетки, вузькоколійки. Є і норма до виконання. Я в той час працював на кінбазі зернорадгоспу Кіяли, а сама база знаходилася в селі Махоровка, яке прилягало до радгоспу, у дворі одного казаха – імені не пам'ятаю. Сусідом кінбазі був адміністративний директор радгоспу Галкін. Галкіну тоді підлягала кінбаза, а завідувачем тієї кінбазі на той час був Шанаурін, старший вже чоловік. Галкін, як капітан, під час Другої світової війни ще 1942 року хотів добровольцем вступити до лав Радянської армії, щоб захищати «родіну», але не прийняли його, бо він колись був білогвардійцем («неблагодійним»), і зі смутком він залишився в радгоспі.

Як тільки небо затягло темними хмарами, завідувач кінбазі Шанаурін, нервовий та дуже сердитий, прибіг на кінбазу. Він мешкав недалеко від кінбазі (

десь до 1.5 км) на іншій вулиці Махоровки, а всі вулиці тієї Махоровки йшли рівнолегло від радгоспу. Він почав кричати, щоби скоро позаганяти коні до стайні. Між Махоровкою і радгоспом було невелике, мілке і болотисте озеро, навкруги якого були болота і пасовиська. Там тоді й перебували наші коні, які якраз не працювали. Між ними було 12-15 дворічних лошат. Там також паслися радгоспні корови та воли й отара овець. Шанаурін нервово підганяв нас, щоб якнайскоріше загнати коней до бази. Ми, всі хлопці, ходили вже по-літньому босі та легко вбрані. Того дня всі були на полі: сіяли ярину; день був гарний, теплий, аж любо і приємно було на душі. Але трохи забракло нам часу осідлати коней, і як були ми босі та майже голі повискакували на коні і гайда на пасовисько загнати тих коней додому до бази. А Шанаурін кричить, нервується, ми як шалені гонимо до стада, вже доїжджаємо, а тут зірвався сильний вітер з дощем і стримав наше змагання. Ми переїхали від бази, може, 500-600 м, а один хлопець закричав скільки сил: «Ребятка, давай назад до бази, бо ми всі тут замерземо», – і сам перший завернув свого коня, а ми, решта хлопців, за ним.

Хлопці вже збилися в купу та йшли за вітром від кінбази вздовж берега озера. Буря посилювалась, а ми вже перемокли до останньої нитки; ноги задерев'яніли від холоду; коні під вітер не хотіли йти, треба було сильно тримати за повід та поганяти їх. З великими труднощами, змагаючись із вітром та нашими кіньми, ми врешті повернулися щасливо до кінбази, але без стада коней, замучені, мокрі, змерзлі; тіла наші тремтіли від холоду, страху та нервів, і ми не могли встояти на ногах. Наші коні вже були в стайні і також тремтіли від холоду та напруги. Шанаурін уже змирився із втратою частини стада, ми були раді що самі порятувалися, встигли втекти від сніговію.

А казах, власник тієї хати і кінбази, бачачи ту грозу відразу розпалив піч, щоби ми просушилися та нагрілись і зробив кип'ятку, щоби ми хоч трохи попили гарячого, бо ми були майже голі і босі. Як насунувся той грізний сніговій, ми сиділи вже під дахом у затишку.

Помалу почало прояснюватись небо, темні, снігові, важкі хмари пішли в степ. Розпогодилося добре близько третьої-четвертої години після обіду. Степ та все, що на ньому є: хати, бази, дороги, поля, городи, – все покриті сніг. Болото і вода замерзли. Тепер настав гарячий час для тих, хто залишився. Позапрягали коней та волів у сани і поїхали шукати свою худобу: коні, вівці та корови. Було небезпечно. Худоба збилася в табуни і йшла за вітром, а оскільки на їхньому шляху були болота, степові невеликі, мілкі озера, все топилось в грязюці, не можучи витягнути ніг. Там затримав їх холод і мороз, скуло їх льодом і, так замерзаючи, гинули корови, воли, коні та вівці. Ті табуни, які попали на села-аули, ховались між хатами-юртами, плотами та в інших затишних кутках. Найхитріші люди, користаючи з нагоди, заганяли ту худобу до своїх стаєнь-сараїв, щоби собі привласнити чи на годівлю, чи на м'ясо. Рятівні бригади вишукували свою худобу і як напідкакали ще живу, то гнали додому.

Вже після бурі худоба, яка врятувалася, стояла перемучена, перемерзла, трясучися з холоду, хоч уже настав спокій, тиша та сонце. Гірша справа була з худобою та вівцями, котрі замерзли, застрягнувши в болоті чи то в озері. Доводилося їх різати: косами перерізували горло, а сокирами відрубували ноги і

так клали на сани. Мороз ще тримався, хоч уже й заясніло сонце, шлючи нам своє не дуже-то тепле проміння. Нервова, важка та дуже копітка робота продовжувалася до пізньої ночі. Звозили ту загиблу худобу, щоб виконати план м'ясозаготівлі. Всю худобу, овець і коней відправили до Петропавлівська на м'ясокомбінат у рамках м'ясозаготівлі. У радгоспі багато худоби пропало і зникли наші коні. І десь на другий день директор радгоспу видав наказ негайно шукати коней: йому найбільше шкода було тих дворічних лошаків. Ті лошаки чистої арабської крові були предметом особливої турботи, уваги і гордості всього радгоспу та його директора.

Указ. ССР—Каз. ССР
 Solty...
 QI...
 H K...
 HCC...

Сім. Смирнов
 Врай васи камаї на
 рабиди ея / об
 Якиме. Микола
 в помой. Доволю
 дял аи гварки в РРК
 2. Маї 1913.
 6.00 руб.
 10 сунд.
 Круглий штамп: КОМУНАЛЬНИЙ РАДГОСПУ...
 Директор...

Вже вранці наступного дня після бурі завідувач кінбазу Шанаурін сказав: «Едем искать наших лошадей, может, что-то найдём». Я не поїхав, бо не знав тієї околиці, а до того в таку дорогу я не мав у чому їхати. Першого дня хлопці повернулися з нічим – вони їхали на осідланих конях верхи; на другий день – теж без результату; на третій день хлопці знайшли два наші жеребці – радості не було меж. Ось ще перед обідом бачимо: майже галопом жене коня один з наших хлопців, які вранці поїхали шукати коней, кінь цілий у піні; зіскочив з коня, вбігає до кінбазу і кричить до мене, схвильований: «Ванька, Володька!..» – кричить та все повторює: «Володька!..» – і далі каже до мене: «Немедленно запрягай скорей повозку, ничего не спрашивай и едь в степь. За элеватором, за станцией в направлении Караганды там скирда гною стоит, и мне кажется, что в той скирде твой брат есть».

Я швидко і нервово запряг коня до повозки, а думкам нема кінця: що сталося? Чому Володик опинився в скирті гною, бо ж він перебуває у трудармії в Курорті Боровое? Що з ним таке? Як він і чому в купі гною? Їду, підганяю коня, щоби скоріше доїхати, але через радгосп їду не дуже-то швидко, щоби не викликати якихось підозр – нерви шарпають, і мені здається, що вже всі знають та стежать за мною. Минаю елеватор, минув залізничну станцію, виїхав у відкритий степ, а купи гною якимось і не бачу; їду далі, розглядаюся довкола: нічого не видно, тільки степ і тиша. Знову нервово підганяю коня, повозка тільки підскакує по вибоїнах, час від часу переїжджаю калюжі то малі, то більші, коня підганяю, нерви в напрузі: де ж та купа гною? І нарешті вона, як мені здалося, десь за 50 метрів з лівого боку дороги. Їду, але нічого не бачу, а може, то не та купа гною? Розглядаюся та їду далі: не видно ніякої іншої скирти гною, а може, то та? Скручую з дороги, під'їжджаю ближче, щоби приглянутись, і вмить прийшла думка, що він міг сховатися в гною, як побачив, що хтось їде.

Як я під'їхав ближче до купи того гною, він упізнав мене та, розглядаючись на всі боки, нарешті виліз, не вірячи власним очам, що це я сиджу на повозці. Радощів було багато, ми обнялися, і він сказав, що з ним є ще один хлопець родом з елеватора. Ще розповів, що зранку бачив когось на коні, але той скоро завернув коня і кудись поїхав, а вони думали, що то якийсь урядник і тому знову сховалися в гній. У тім гною вони проспали цілу ніч і вже думали йти далі, але їх настрашив той на коні. Заспокоюючи їх, я їм розповів, що це був Коля з кінбазу (а він їхав шукати коней, які пропали під час бурі), що він зауважив їх і впізнав, тому й завернув коня і дав мені знати про них. А от чи він не замельдує їх до НКВД, про що турбувались вони, я не знав.

Я поклав тих нещасних у повозку, накрив соломою і, вже вертаючи назад додому, коня не дуже-то підганяв, але нерви шарпали, все набігала думка, аби ніхто не побачив їх. Під'їхав я під барак елеватора, той другий вмить зіскочив з повозки та шез у дверях бараку (не питався я ні імені, ні прізвища). Далі до радгоспу ми вже їхали вдвох: я на козлах, а брат лежав під соломою. Обережно ми під'їхали до кінбазу; на подвір'ї нікого не було, але вже решта наших хлопців про ту подію знала; привіталися з Володимиром ніби нічого не сталося. Тут же хлопці і вирішили, що найліпше йому буде зостатися тут, бо є де переховатися, та й хлопці вирішили, що допоможуть з харчами. Шанаурін удавав, що нічого не

знає, тільки наказав усім хлопцям пильно стежити і мовчати. Найбільше тут помагав Коля Паламаренко: він жив неподалік кінбази.

У Колі був ще один старший брат і сестра, вони жили самі без батьків: їхні батько та мама пропали десь у таборах. Вони жили дуже бідно: ні постелі, ні одягу, ні взуття. Їхня сестра працювала в радгоспній конторі, вони жили скромно, навіть убого, але дружно, допомагаючи одне одному. Того вечора завів я брата додому, в хаті вже про це знали, зустріч була і весела, і сумна, бо ми всі переживали за його долю. Брат трохи поїв, але батько наказав йому багато не їсти, бо був дуже переголоднілий і щоби не сталося якесь нещастя. Всі плакали, та кожен на свій лад радив, як запобігти нещастю. Батько в нервах узяв військовий білет та й спалив, щоби не було і сліду, думав, що як спалить той нещасний документ, то запобіжить тому нещастю. Десь дуже пізно вночі брат попрощався з усіма, і ми пішли на кінбазу. Він зарився в сіно, а я пішов до «дежурки», і так спокійно минула ніч. День минув теж без якихось труднощів, хлопці принесли молока та хліба. На другу ніч хлопці замкнули нещасника в скриню, де переховували овес для коней, пізніше поклали під жолобом для годівлі коней і знову в сіні. Минали дні, нічого особливого не діялося, життя на кінбазі так ніби й не змінилося.

Під кінець квітня 1943 року, а може то було в перших днях травня, я отримав виклик до армії; такі виклики отримало і багато хлопців, зокрема і з кінбази. Хлопці між собою про щось поговорили і порадили мені, щоб я свій виклик віддав братові Володикуві, але щоб ніхто про це не знав навіть у хаті. Так я і зробив. Ідучи на залізничну станцію, хлопці взяли Володика всередину гурту, а мені наказали триматися віддалік, і так ми доїхали до «Советського» (Радянського) району у військкомат. Перед будинком військкомату всі стояли в шерензі, а мені наказали стати десь збоку і нічого не говорити. Вийшов з будинку військкомату якийсь урядник, подивився на призовників, полічив щось, подивився у свій список та поіменно почав викликати; кожний, почувши своє прізвище, голосно відповідав: «Єсть!». Так дійшло і до мого прізвища: «Попель Іван!» – і тут настала тиша. Він ще раз повторив: «Попель Іван», – а тут якийсь хлопець крикнув, що у нас є тільки Попель Володимир. Запанувала тиша, урядник глянув у свій список і каже: «У мене написано Іван». Тут уже всі гуртом почали кричати, що то помилка, що має бути Володимир. Тут же було наказано виступити вперед Володимиру, і він, виступивши, підтвердив, що він є саме Попель Володимир. Його повернули на місце, викреслили ім'я «Іван», а натомість вписали «Володимир». Усі хлопці стояли поважно, чекаючи, що буде далі. Потім усіх завели до бані, до лікаря і до їдальні на обід. Пізно ввечері під'їхав якийсь товарний поїзд, до якого було дочеплено один пустий вагон. Через те, що Володик захворів на курячу сліпоту, хлопці допомогли йому сісти до вагона, я попрощався з ним, і то вже була наша остання зустріч. Поїзд з призовниками поїхав у Петропавловськ, а я іншим, вже особовим поїздом повернувся в Кіями. Хлопці мене попередили, щоб я не ховався, а сміливо йшов на роботу, а як будуть питати, чому не в армії, то я мав сказати, що це була помилка. Отже, брата поки що порятовано, і він опинився в армії. Тоді підлягали призову хлопці 1924-го, 25-го і частково 26-го років народження. Доля кинула

брата під Москву в Сельце у Польську армію, яку створював генерал Берлінг і польські комуністи.

Про мене не забули: надійшла і на мене черга, покликали до військкомату і після перевірки, бані, лікарської комісії скерували до Петропавловська в перші дні червня 1943 року. Таких як я призовників розмістили в шкільному будинку недалеко від православної церкви. Тут панувала військова дисципліна. Хлопці-росіяни, які вже проходили військовий вишкіл удома, не мали жодних проблем в опануванні військових вправ, чи статутів, чи то зброї. Часто нас ганяли на різні роботи, часами й на м'ясокомбінат. Видно, що вони тут відокремлювали всіх тих, котрі мали йти до Польської армії. Десь у вересні 1943 року зібрали і сформували групу приблизно з 30 хлопців, до якої увійшов і я.

Так я потрапив до Польського війська, де вже була створена, а власне творилася 2-га дивізія. Наразі я перебував на карантині в запасному полку. Після цього у грудні того ж року мене з іншими солдатами було зараховано до лав 3-ї дивізії, а після реорганізації я потрапив до 7-го піхотного полку. Отже, вже нас двох братів забрали в армію. Славко і Леся – ще безпорадні діти, тато хворий, одна Галя така, що працює. У той час ми мешкали в Пашки (її чоловік був на фронті) в кінці Стоббової вулиці.

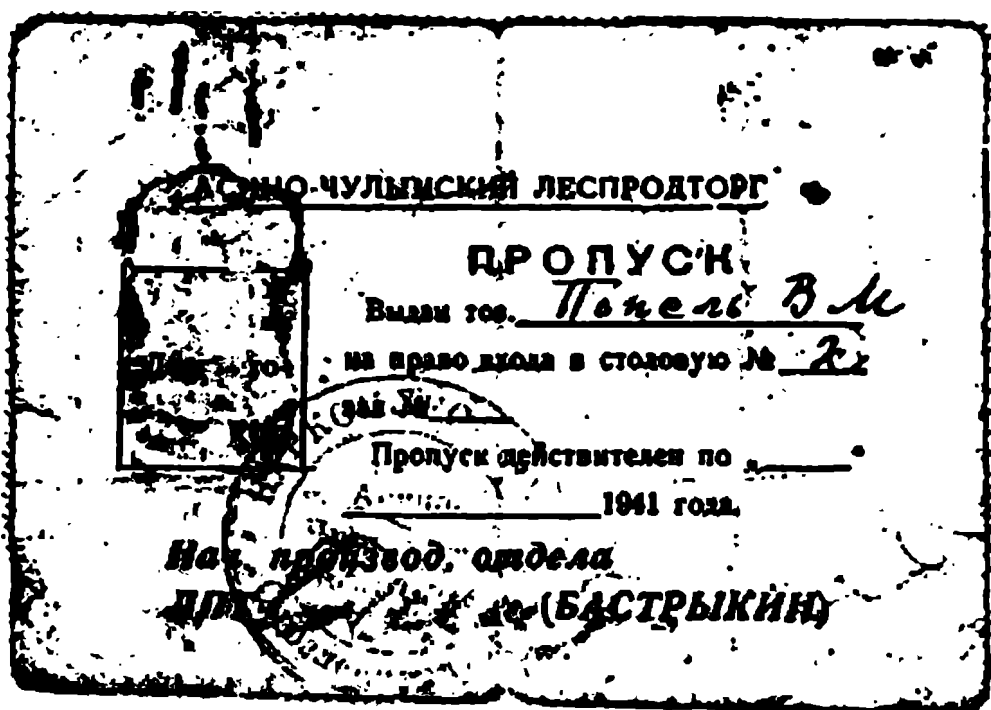
Пашка мала свою досить велику дерев'яну хату, хлів на корову та на свині і мала свою корову. Наше становище було дуже трагічне. Ми не мали нічого: ні крихти муки, хліба, картоплі, ані одягу чи взуття. Хлопці, які до того часу працювали, тепер вже в армії, на війні. Леся зі Славком, поки ще тепло, ходили в степ і збирали кізяки на опал, а після викопання в радгоспі картоплі всі люди з Кіял та Махоровки, в тому числі Леся та Славко, ходили збирати залишену картоплю і переприховували її на зиму; не так багато того було, але все ж якась уже запомога. Після жнив усі ходили в степ збирати колоски пшениці та стручки гороху. Збирали навіть тоді, як випав перший сніг.

Галя ще працювала, але змушували її йти на курси комбайнерів – вона не хотіла йти на ці курси. Вже настала зима 1943-1944рр., зима люта, а тут не стало що їсти, до того ж воші не полишали нас. Галі загрожував суд за саботаж, бо відмовлялася взяти участь у курсах комбайнерів: хотіла йти на курси шоферів. І ця біда не забарилася: Галю судили за саботаж, арештували та посадили в тюрму у Петропавловську, де вона просиділа, а власне пропрацювала задарма 8 місяців. Отож тепер у хаті залишився хворий, німічний батько і двоє дітей – Леся та Славко. Голод докучав дедалі більше, і батько пішов у сусідні села, колгоспи, щоб роздобути трохи муки та картоплі. Леся згадувала один епізод, що батько пішов, а вони, тобто Леся і Славко, сиділи в хаті і щоразу виглядали, чи він не вертається, і аж через кілька днів тато повернувся цілий замерзлий, вуса, борода й обличчя покриті льодом, а на плечах мішок з дорогоцінною картоплею; але поки батько дійшов додому, до Махоровки, то з картоплі поробилися камінчики. Отже, було що їсти кілька днів: картопля зробилася солодка, але голод можна було приглушити.

На квартирі у Пашки розмістили ще одну родину, яку вивезли з Чечні й Інгушії. Та родина привезла із собою трохи зерна; хоч були вони бездомні, але зате поки що мали що їсти. Поляки і жиди діставали допомогу з Америки, а ми

ні, хоч двоє з родини перебували у Польській армії. Іншим разом, згадувала Леся, тато пішов у сусідні села і не було його вдома майже тиждень, а вони зі Славком сиділи самі в хаті на кухні нашої господині Пашки і з голоду могли лише тільки співати, щоб забити думку про їжу. Одного разу чеченка не стерпіла, що діти вже кілька днів нічого не їли, крім води. Вона прийшла до кухні (а жила в кімнаті разом з Пашкою) і принесла жменю кукурудзяної крупи. Варила, пробувала, ще раз досипала тих круп, аж вийшла якась не дуже густа зупа, якої дала поїсти Лесі та Славкові. Втішилися вони тією стравою, наповнили свої шлунки і далі співали та очікували повернення батька. Через кілька днів він вернувся і, як згадує Леся, прийшов змучений, цілий в снігу і льоді, аж не видно було навіть очей. На плечах у нього був мішок з маленькою картоплею вагою десь із пуд, отож було знову що їсти на кілька днів.

З війська час від часу вони діставали листи то від Володика, то від мене – листи типові: «живий та здоровий, а як у вас?..». Батько вже потрохи почав відправляти богослужіння. Люди ще боялися, недовіряли. З фронту писали і допитувалися, чи вже дозволено молитися, чи вже відкриті церкви, чи розпущені колгоспи, чи віддали корів, коней, верблюдів, яких держава забрала нібито на фронт, чи отримали більше землі під город?!

 WOJSKO POLSKIE		Ser. C. 007258 *		
PJENIEŻNA STĄŻECZKA - ROZROCHUNKOWA DLA OFICERÓW NA 1945 ROK		I. <u>2^a Pułk Piechoty 198.</u> <small>(nazwa formacji wydającej)</small> <u>ruk. P. Kosciuszki</u> <small>kolęzeczna wzmocniona</small>		
		II. Nazwisko <u>Dopiel</u>		
		III. Imię <u>Mładosław</u>		
		IV. Imię ojca <u>Mikhała</u>		
		V. <table border="1"> <tr> <td style="text-align: center;">Stopień stopniowy</td> <td><u>chorąży</u></td> </tr> </table>	Stopień stopniowy	<u>chorąży</u>
Stopień stopniowy	<u>chorąży</u>			
		VI. <table border="1"> <tr> <td style="text-align: center;">Dziękuję list za numeracja określona na dn. 1.1.1945 r. (nie wliczając -list-ów)</td> <td><u>Jedną miesiąc 19 dni</u></td> </tr> </table>	Dziękuję list za numeracja określona na dn. 1.1.1945 r. (nie wliczając -list-ów)	<u>Jedną miesiąc 19 dni</u>
Dziękuję list za numeracja określona na dn. 1.1.1945 r. (nie wliczając -list-ów)	<u>Jedną miesiąc 19 dni</u>			

СМЕРТНОСТЬ

Дорогой отец,
 Завтра будет день, когда
 мы будем бороться за
 нашу свободу и за
 свободу нашей родины.
 Я надеюсь, что ты
 увидишь сына и
 вместе с нами.
 Я люблю тебя и
 надеюсь на твою
 поддержку.
 Твой сын,
 Владимир Попел

Михаил Попел

Лист, написаний на фронті 3.12.1943р. Володимиром Попелем, до батька о.Михайла Попеля.

Уст. ССК-Рос. СС
 Sollystyk Qazaqstan oslym
 QIANKA ROLYK ELJK
 KИCЯ БИРСИ ИИ
 КСР...
 Сөсеро да...
 18 " 21 " 194

Справка
 Банк нестелющая гр. ки
 Станислав Гаврилов Михаил
 Гаврилов в том, что
 и с...
 1. Станислав Михаил Гаврилов
 вст 1886 г рождился
 2. Станислав Ярослав Стан
 рождился
 Станислав Гаврилов
 4. Станислав
 Гаврилов

I certify this to be a true copy of the original document.

Toronto, Ontario, Canada
 September 21, 1993

Chrystyna Bidiak

Chrystyna Marie Bidiak, a Commissioner, etc.,
 Municipality of Metropolitan Toronto, for
 Buluthin Credit Union Limited.
 Expires October 16, 1993.

Beim Kopie der Karte 1873/74

die gesamte Länge
besteht aus 1000
Längeneinheiten. Die
Länge der Karte ist
1000 Längeneinheiten.
Die Breite der Karte
ist 1000 Längeneinheiten.
Die Fläche der Karte
ist 1000000 Längeneinheiten.
Die Länge der Karte
ist 1000 Längeneinheiten.
Die Breite der Karte
ist 1000 Längeneinheiten.
Die Fläche der Karte
ist 1000000 Längeneinheiten.

Postamt
Hamburg
Hamburg
Hamburg
Hamburg

Postamt Hamburg
Hamburg 187

любко уважали
о. Митаме!

Ваше письмо и открытку
получил. Спасибо. В наше му-
шкетерское время издательский никаким
не провозили. Знаю, как. Ваш
издатель, дает себя чувствовать
за недостаточной теплотой оде-
жа как у меня так и у ма-
тужики. Случились по причине
разрешения открытки второму
церковному молитвенному дому так
теперь неизвестно. Случилось об
открытии. Советов по делам учета
в республике. Отношения с сово-
кисно никаким. Вообще совет в
отношении случаев - беден. Напу-
тили второй номер тур. ма. При-
езжайте к Николаю по возможности
с его содержанием и тем о нем.

На твій вітаний лист. Прошу
пам'яті брвн, бо всім значить
що такє гієтотни еліє іна
Вігі рогнію. Віу Наметні
не мато нічого.

Поздоровляю Ває
всіз з щілого серця,
і дякую о कोरोю
пуберотіу.

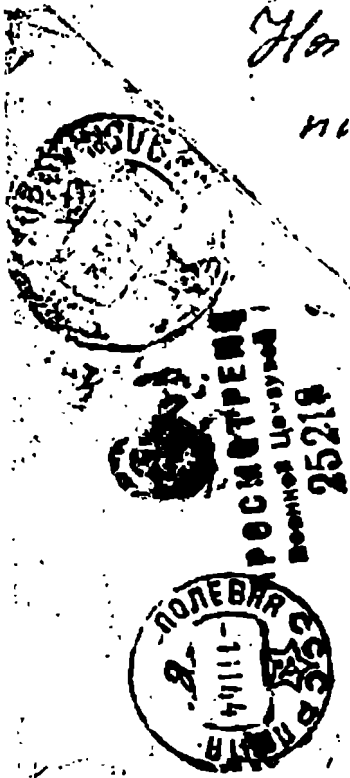
Севердлазак оди.

Савєтотні р-о м
отамілі і потні Буділі.

Топель Міхала. Га.

№ 64 690 А

Топель Вадим

Владим

31/5 44р.

Дорогий Дмитре!

Відати отримав від Вас листа за якого
Вам всім дякую з цілої душі, лист був
писаний 25/5 44р. Дуже я втішувся
коли дістав листа маті з такою охайною
я поради здоровий, того і Вам всім
благаето з цілого серця. Від Вас
востаннє писано отримав прабі
три неділі тому назад від Янка
также давно як отримував. Не знаю
чому так давно не пише, як я бачу
що не тільки я страчую так різко
ощати від його, але і Ви. Тимчасом що
страшним надію на виїзд, не знаю що
у Вас там робиться. Наприклад з
Антодінско то вже вивезли давно,
але де тамті вже наслідують в Харків.
Дякую Бог що і Вас як в майшорин
засі виведуть.

Flugansage

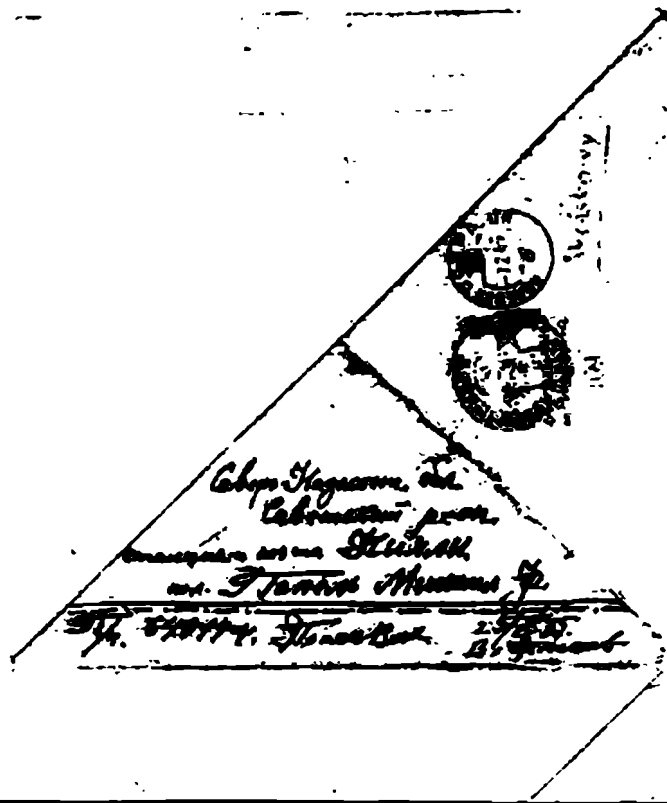
A Abt. Name/Flug./Photo		B Gradnetz		C Kennzahlzeit		Dienststelle
D Startzeit Uhr		E Zahl Baumuster		F Höhe		Tag:
Landezit Uhr						Aufgenommen durch
G Flugweg nach Gradnetz:						um Uhr
H Frankaufzug um Uhr. bei						Weitergegeben
J Frankaufzug um						an: um:
L Zeitdauer						

Handwritten notes in German:
 - In column C: "München" (Munich)
 - In column F: "10000 ft" (10,000 ft)
 - In column G: "Frankfurt" (Frankfurt)
 - In column H: "Frankfurt" (Frankfurt)
 - In column J: "Frankfurt" (Frankfurt)
 - In column L: "10 min" (10 min)

28/11/44

Дорогий Віта!

Вперше слова цього листа зашляло
 Вам він ширі і гарячі поздравлення,
 і бажаю Вам він все найкращого
 А зараз здоровий час і Вам Готжато і цілі
 душі. Дуже мені приємно, що, як
 Вас давно нічого не отримував, не знає
 що з Вами там сталося. Але що я зроблю
 нічого не хочу нічого. Там мене має
 трохи так щоб мені хотіло нічого
 позрикатися, а то нічого. Може бути що
 і я маю писати до Вас то Ви на це
 не дивіться, мені не завжди можна
 Буває і так що забуду і сам за себе
 сама дуже добре знаю де і яка муш
 робота. Від Гітла може давно нічого не
 маю. Він мене підмінив, і що з ним
 нічого він мені не пише. Від Гітла
 не має нічого нічого мені і нічого не
 відкаже. Отже прошу з Вас писати мені
 і Гітла і мені, а то ми так будемо
 що не маємо почати. На мій рахунок
 жадало Вам він гарні поздравлення,
 і бажаю Вам він все найкращого
 Прийміть гарячий поцілунок
 Володимир

23/1. 45г.

Дорогой Саша!

Вот тебе письмо за неделю, пишу
 я гдетам в лагере. Это письмо мне
 пишу гдетам. Дядя Вася. Не могла написать
 как я замечала как гдетам что. Дядя
 Саша прекрасный человек. Но не могу
 вам на сейчас написать, но очень
 хочу написать. Замечу, но что мне будет
 написать. Очень мне вам пишу. Дядя
 Саша и здоровый и красивый. Дядя
 Вася из этого лагеря. Дядя Анка гдетам
 очень. Дядя Саша гдетам
 очень хорошая, и очень красивая. Дядя
 Саша. Вам пишу за здоровый человек.
 Дядя Саша гдетам. Вы очень хороши. Дядя
 Вася. Дядя Саша. Дядя Саша. Дядя Саша.
 Дядя Саша. Дядя Саша. Дядя Саша.
 Дядя Саша. Дядя Саша. Дядя Саша.
 Дядя Саша. Дядя Саша. Дядя Саша.
 Дядя Саша. Дядя Саша. Дядя Саша.

Ваша
 Дядя Саша

Як я вже згадував, сестру Галю було засуджено за те, що не хотіла йти на курси комбайнерів, і через те мусила відсидіти свою кару. Настав перелом зими з 1944 на 1945 рік. Життя в родині було трагічне, бо не було кому опікуватися хворим батьком, а до того ж іще не самостійні були Леся та Славко.

Галя, відсидівши свій термін, таки була змушена йти на ті ж курси комбайнерів, хоч восени минулого року була на курсах трактористів. Батько вже потрохи почав провадити свою місійну працю в селі Махоровка та навколишніх селах, вже й життя стало легшим. Люди почали нам допомагати хто чим міг: приносили муку, зерно, картоплю, часом молоко, сир і масло. Так тривало аж до того часу, коли прийшла черга на виїзд до Польщі.

У квітні 1945 року і до нашої хати прийшла сумна, трагічна звістка: надійшло «ізвещеніє», що син Володимир загинув 16 лютого 1945 року в боях під Міркіш Фрідріх – повіт Дойче Корон. Як пізніше оповідав батько, йому снилося, як він пам'ятає, 16.ІІ.1945р., що Володя вернувся з фронту додому і приніс під пахвою Іванову голову. Тато рано встав, розповів сон Лесі, Славкові та Галі і каже, що Іван загинув на фронті – насправді я тоді також був у боях на Валі Поморському. Всі оплакували мою смерть, аж виявилось, як надійшла звістка («ізвещеніє»), що то загинув не Іван, а Володимир. З того батько зробив висновок, що Володя приніс додому Іванову живу голову, отже, він живий. Так, дяка Богові, що Він мене зберіг не тільки живого, але я навіть не був серйозно поранений. Мій командир взводу, лейтенант Гаркавий, попереджав мене, щоб не пити алкоголю та не йти ніде без виразного наказу, не красти, не відставати від частини, а особливо натискав, щоби завжди були чисті мої ноги та онучі.

ПОЛЕВАЯ ПОИТА

64014

Форма № Б/24

СЕКРЕТНО

(после выполнения)

Экз. № 1

194 г.
1945

№ 0206

Советскому Районному (городскому)
военному комиссару Севко Козацкий области (край)
г. Тирокановск

ИЗВЕЩЕНИЕ

Прошу известить гр. Тоню Миканга, сына

проживающ. в д. Село Козацкий
о том, что ее (его) сын сын Кош. Рачи

Хоронтий Лейла Викторович Шмидлов в боях за

Родину, верный присяге, проявив героизм
и мужество, погиб 16.02 1945 г. и похоронен с отставкой

на поле боя над городом Меркши
Цедя Кош. Край

Командир полка
Станислав Шмаков

[Handwritten signature]

ЦТ ИКО. 2158

ZMIANY W STANIE SŁUŻBOWYM

ARMIA POLSKA

KSIAŻECZKA
WOJSKOWA

Topiel Jan
s. Michała

KSIAŻECZKA WOJSKOWA Nr.

KSIAŻECZKA WOJSKOWA Nr.

Nazwisko *Topiel*
 Imię *Jan s. Michała*
 Stopień wojskowy *plutonowy*
 Stanowisko *Żeń dcy i plut.*
 Służy rzeczywiście w *pp. 39.129. pu Traugutta*
 Miejsce i data urodzenia *v. Karosin p. Nowej Wólki 1910*
 Narodowość *Polka*
 Stan cywilny *konwalec*
 Gdzie i kiedy wcielony do Armii Polskiej *Szwarców 10.10.18. 5.1.1918*
 Miejsce i data przydziału *Karosin 1.1.1918*

Podpis D-ry jednostki

[Handwritten signature]

Закінчення Другої світової війни (1.IX.1939 – 8.V.1945pp.)

Друга світова війна закінчилася у Європі 8 травня 1945 року. Наша військова частина, тобто 3-я піхотна дивізія 1-ї армії Польського війська, яка входила до складу 1-го Білоруського фронту, дійшла до річки Лаби. Останній бій нашого 7-го піхотного полку був за місто Flatow, села Belzin і Brunne. Якщо я не помиляюсь, то 2 травня 1945 року нашу дивізію було переведено на південь від Берліна, коли вже капітулював сам Берлін. На 35-му кілометрі на захід від Берліна під час нічного постою в лісі було проголошено кінець війни, – то було з 8 на 9 травня 1945 року. Пам'ятаю ту хвилину: всі з радощів стріляли хто чим мав, радісні крики розносилися по цілій лісі, ніхто не спав і не відпочивав, а ще звечора мусили за військовим звичаєм окопатись і зайняти оборонну лінію. Хорунжий Бончар мав трофейний фотоапарат, і ми зробили з тієї події декілька знімок.

9 травня 1945 року десь по обіді зібрали нашу 3-ю піхотну дивізію на полях під лісом села Lancke, де командир дивізії офіційно заявив, що закінчилася війна і що німці підписали капітуляцію. По формальних урочистостях відбулися тут же таки на цих полях змагання з копаного м'яча (футболу): день був гарний, теплий, сонячний. Гарна весняна погода і звістка про кінець війни наповнили душу радістю, стало якось легше та веселіше. Тут ми ще простояли декілька днів. Нашу частину відправили у зворотну дорогу, але куди, ніхто з нас не знав. Пішки та кінним табором ми дійшли до Костшина, де нас завантажили на товарний поїзд, і десь по кількох днях ми опинилися на станції в Любліні. До Любліна доїхали вранці, та аж під вечір ми розвантажились і пішки перейшли через місто Люблін. Наша колона минула місто і по шосе дісталася до колишнього німецького концтабору під назвою Майданек. Тут ще залишилося трохи дерев'яних бараків, огорожених колючим дротом, скраю того концтабору знаходилася бетонова споруда – пізніше виявилось, що це є газова камера, де газом убивали людей, а на самому кінці того табору виднівся крематорій, де спалювали вже замордованих. По правій стороні того ж табору були бараки, в яких зберігали все, що залишилося від замордованих людей: різноманітний одяг, взуття, окуляри, протези зубів, протези ніг і рук, безліч різних дитячих забавок та багато мішків жіночого волосся. Біля тих бараків надворі лежали великі купи різного одягу. У крематорії не пам'ятаю скільки було печей, а ще на залізних ношах, на яких трупи всаджували до печей, було видно неспалені людські кістки, був також бетоновий стіл, де перед спаленням трупів шукали золоті зуби або щось інше, що ув'язнений міг ковтнути, лежали тут же великі купи людського попелу.

Не годен те все описати – ми були тим всім пригнічені: ніяк не вміщалося нам в голові, що щось таке мало місце і то скоєне нібито культурним західним народом. В армії нам нічого про такі події не говорили. Наш полк помістили на однім полі в бараках для колишніх каторжників. Настав нормальний військовий порядок: вишкіл, варта й інші військові справи. Моє здоров'я почало

погіршуватись: дев'ятнадцятирічний хлопець не міг побороти напруження фронтних подій, а тут іще нові переживання в Майданеку. Дійшло до того, що я опинився в полковому шпиталі, і вже непритомного мене перевезли до Окружного військового шпиталю на Краківському передмісті в Любліні.

Після інтенсивного лікування мене виписали зі шпиталю 23 червня 1945 року, та вже через декілька тижнів я знову потрапив до шпиталю, з якого вийшов 2 серпня 1945 року. Переживав за родиною, яка ще перебувала в Казахстані. А хвороба посилилася: мав уже проблеми з ходінням, сам власними силами не міг підвестися з ліжка, цілий час перебував під наглядом батальйонного лікаря лейтенанта Шатковського.

Тим часом виявилось, що зловили коменданта концтабору Майданек і що будуть його судити. Суд засудив його на кару смерті через повішення. Шибеницю збудували біля крематорію, і, крім коменданта, було страчено ще кількох його спільників. Я на ту екзекуцію дивитися не ходив: було неприємно і страшно.

Восени 1945 року нашу частину перевели у військові казарми на Краківському передмісті в Любліні. Я розпочав спроби демобілізуватися з війська; були певні труднощі, тому що не звільнювали офіцерів, та я звертався кілька разів до самого генерала Спихальського, який на той час був заступником Міністра оборони Польщі. Мої старання здійснилися аж 22 березня 1946 року. Я тут же розпочав пошуки своїх рідних і знайшов їх під кінець літа 1946 року у Валчі.

200 ССР-АВТО
ИСС-КБ ССР
КНИЖКА
СОВЕТСКОЕ
ВЕЩАНИЕ
И ТАМ
ВЕЩАНИЕ
И ТАМ
ТЕХНИКА
3-автомат
19 017
Книга, номер 100

Удостоверение

Временное

Выдано Кудинский ИСМ Металлозавод
Наркомхозов Касцев курсанту
т. Тонель И.И. в том, что он
действительно прослушал смешанные
курсы комбинатов с 30/11 по 3/12. 45
Государственной квалификационной
комиссии, являясь звеном комбината
Комбинат марки "Сирени" комбинат
это и удостоверение
Временное удостоверение выдано до получения
" стандартных бланков удостоверения
През комиссии
Сергей Яковлев

I certify this to be a true copy
of the original document

Toronto, Ontario, Canada
September 21, 1993

Chrystyna Bidialek

Chrystyna Marie Bidialek, a Commissioner, etc.
Municipality of Metropolitan Toronto, Inc.
Budapest Credit Union Limited.
Expires October 16, 1995.

Российская Империя
Таврическая Губерния
№ 03608/16

20/10. 45 г.
офиц. предств.

Удостоверение.

Выдано **Павлу Павлу Александрову** тому что он состоит
с. № 1937. на военной службе в Таврической Воинской.
Удостоверение выдано для получения упомянутых законодательных
таблиц и книг С. В. Р. для восстановления и на основании
по условиям воинской службы, если какие-либо случаи
г. **Павлу Александрову** выданы на основании законодательства
действующему законодательству дано право на получение...

Удостоверение действительна по 31/10/45
Начальник Штаба В/В П. П. **В. С. Б. 2015**
[Signature]
подпись

ВОЙСКОВАЯ ЧАСТЬ
ПОЛЕВАЯ ПОДРАЗДЕЛЕНИЕ
№ 0125/45
1945 г.

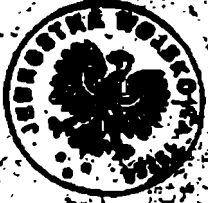
УДОСТОВЕРЕНИЕ

Выдан **Павлу Павлу Александрову**
австрия, фамилия, и. о. ...
в том что он состоит с. № 1937 ...
на военной службе в Таврической Воинской.
Удостоверение выдано для получения упомянутых законодательных
таблиц и книг С. В. Р. для восстановления и на основании
по условиям воинской службы, если какие-либо случаи
г. **Павлу Павлу Александрову** выданы на основании законодательства
действующему законодательству дано право на получение
этих книг.

Удостоверение действительна по 31/10/45 г.

Начальник Штаба В/В П. П. **В. С. Б. 2015**

[Signature]
подпись

Володимир Попель, сержант
Польського війська,
інструктор підстаршинської
школи 1-ї дивізії.
Представлений до звання хорунжого
1944 року і скерований до 2-го полку
на посаду заступника командира
роти-компанії.
До травня 1943 року
був у радянській Трудармії
в каменоломнях, Курорт Боровое
за Қарагандою (Казахстан).

Іван Попель, молодший лейтенант,
та його стрийко Осип Попель.
Знімку зроблено в Сяноку VII.1945
після виходу з військового шпиталю
в Любліні.

Іван Попель, молодший лейтенант.
Знімку зроблено в Любліні відразу після
виходу зі шпиталю в липні 1945 року.

Навесні 1946 року батька викликали на розмову до Петропавловська. Обласні чиновники, між іншим, намовляли його, щоб не повертався до Польщі, і давали обіцянку, що його буде висвячено в сан єпископа Ташкентського, якщо він згодиться і залишиться з родиною в Казахстані. О.Михайло від 1941р. був удівцем і тому міг бути висвячений на єпископа; ще з 1943 року він мав зв'язки з православним священиком з Петропавловська і вже провадив місійну душпастирську роботу в окрузі Кіял. Але йому вже набридло волочитися по Сибірові та Казахстані.

У батька було підірване здоров'я, крім того, мучила його турбота за сина Івана, котрий невідомо де служить у війську. Не погодився на привабливу пропозицію і заявив твердо, що воліє бути священиком на Україні, ніж єпископом на чужині. Чиновники з області все-таки намовляли і наполягали на своєму. Обіцяли, що допоможуть дітям закінчити школу, а потім знайдуть їм добру працю. Але батько, як завжди, залишився вірним своїм ідеалам і не погодився. Як прийшла черга на Кіяли виїжджати до Польщі, він отримав відповідні папери на евакуацію і, скориставшись із такої нагоди, подався з дітьми, Галею, Славком та Лесею, в незнану польську землю. Думав, що життя там не набагато змінилося від 1939 року.

Ще на кордоні у Бресті батько вбрався в підрядник, бо не знав, яке склалося становище українського духовенства в Польщі. Ані радянська преса, ані тим більше польська не писали про криваві події, що відбувалися на етнічних українських землях у межах Польщі.

2004 10 19

Zi. *100*

słownie złotych
tytułem zapomogi doraźnej wypłaceni

Zaksięgowano pod poz. Nr. *100*

Wojewódzki Urząd

Wojewódzki Urząd

Zi. *100*

słownie złotych
tytułem zapomogi doraźnej wypłaceni

Zaksięgowano pod poz. Nr. *100*

Wojewódzki Urząd

Wojewódzki Urząd

Wojewódzki Urząd

Wojewódzki Urząd

MIKOŁAJCZAKOWICZ
DO SRACI EWAKUACJI
Instytutu Polonii i Sydywskiej
w Warszawie (Warszawa) z dnia 6 lipca 1946 r.

ASTRAGZEMIE Nr 13 18666

Dr. J. J. J.

Mieczysław J. J.

zamieszkały (a) w *ul. Kijaty 6*

miasto woj. Pol. Tarnob.

Województwo Lubl.

rodzaje się wraz z członkami swej rodziny

rodz. Alexandra 1933 r.

ul. J. J. J. 1929 r.

2x

na stały pobyt do Polski na podstawie Umowy
Polsko-Radzieckiej z dnia 6 lipca 1946 r.

Polացачnik Польской Делегации

Wojewódzki Urząd

Wojewódzki Urząd

Wojewódzki Urząd

Wojewódzki Urząd

№ К-657-90/ 252

Приложение: архивная
справка на
I л.

Министерство Иностранных Дел
Российской Советской Федеративной
Социалистической Республики свиде-
тельствует свое уважение Посольству
Республики Польша и в ответ на ноту
№ 31-Д-980-90 от 18.10.1990 года
имеет честь препроводить архивную
справку о прощивании Попеля Иослава
Михайловича и Попель Александры
Михайловны на территории РСФСР в
1940-1941 г.г.

Министерство пользуется случаем,
чтобы возобновить Посольству уверения
в своем высоком уважении.

Москва, "11" апреля 1991 года

В ПОСОЛЬСТВО РЕСПУБЛИКИ ПОЛЬША
г. Москва

**МИНИСТЕРСТВО
ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ
РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ**

№ К-1803-93/1808

Министерство Иностранных Дел Российской Федерации свидетельствует свое уважение Посольству Республики Польша и в ответ на ноту № 31-Д-197-93 от 03.06.93 г. имеет честь сообщить, что по данным компетентных органов, сведений о пребывании и работе семьи Попель на территории Российской Федерации в архивах не обнаружено.

Министерство пользуется случаем, чтобы возобновить Посольству уверения в своем высоком уважении.

Москва, 29 июня 1994 года

ПОСОЛЬСТВУ РЕСПУБЛИКИ ПОЛЬША
г. Москва

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
СЫРТҚЫ ІСТЕР
МИНИСТРАЛЫҒЫ

МИНИСТЕРСТВО
ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

№ 257 - 2/22

Министерство иностранных дел Республики Казахстан свидетельствует свое уважение Посольству _____

Республики Польша в Москве

и в ответ на ноту № 31-4-197-98 от 03.03.1996 года имеет честь

сообщить, что, по сведениям компетентных органов, данных о пребывании, работе, реабилитации

на имя семьи Попель

в архивах не обнаружено.

Министерство пользуется случаем, чтобы возобновить Посольству уверения в своем высоком уважении.

Гор. Алматы 10. 05 1996 г.

ПОСОЛЬСТВУ Республики Польша
г. Москва

**AMBASADA
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
W MOSKWIE**

Wydział Konsularny

Nr 31-D-197-93

Moskwa, dn. 05.09.1994r.

PAN

JAROSŁAW POPIEL

ul.1 MAJA 45/15

67-120 KOZUCHÓW

W nawiązaniu do przesłanego na nasz adres wniosku, Wydział Konsularny Ambasady RP w Rosji przesyła w załączeniu notę Ministerstwa Spraw Zagranicznych Republiki Kazachstanu *i Fed. R* zawierającą odpowiedź na nasze wystąpienie.

Na podstawie tej noty stwierdzającej, że w tutejszych archiwach nie zachowały się materiały o Pana/i/ deportacji oraz na podstawie karty repatriacyjnej /ewentualnie jeszcze innych dokumentów, okres zesłania może być Pan/i/ zaliczony do czasu pracy, a także może się Pan/i/ ubiegać o inne uprawnienia przysługujące Sybirakom.

O wydanie kopii karty repatriacyjnej można się zwrócić do Archiwum Akt Nowych, Aleje Niepodległości 162, 00-554 Warszawa. Archiwum to specjalizuje się m.in. w gromadzeniu dokumentów o repatriacji.

Załączniki: j.w.

Z wyrazami szacunku

7a Kierownik Wydziału Konsularnego

Stanisław Łukasik

(Signature)
Kierownik Wydziału Konsularnego

Wojsko Polskie
Rejonowa Komenda Uzupelnien
Zagań.

L. Dz. [~]
Dnia 23. 11. 1948 r.

ZASWIADCZENIE Nr. 678

Na podstawie posiadanej ewidencji i przedstawionych dokumentów stwierdzam
że chor. Popiel Jan s. Michała

roczn. 1920. zamieszkały w Ulbrachtow Nr. 10 pow. Zary Włocławska
brał udział w walkach z Niemcami od 10. 8. 43 do 22. 8. 46
Członkiem Wojska Polskiego.

Wyżej wymienionemu przysługują wszelkie prawa i ulgi należące żołnierza zdemobilizowanego. Wydano, co do przedłożenia odnosnym władzom. -

Rejonowy Komendant Uzupelnien

MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ
DEPARTAMENT PERSONALNY
Nr. VI/1/304/127/ew.

Karlsruhe, dnia 11.11.1946

Z a ś w i a d c z e n i e

Departament Personalny M.O.N. stwierdza, że Ojciec
..... *Popiel Jan z Michala*
zapiszkaży *z Górnictwa pow. Żary*
Czerwonego Bojaka Polskiego w okresie przed dniem 1 maja 1945 r.
i został zwolniony dnia *22.03.1946 r.*
Zaświadczenie niniejsze wydaje się celem przedłożenia
właściwym władzom dla prowadzenia ewencji emigracyjnych na obszarze
Ziem Odszklanych i b.W.M. Gdańsk -

DEPARTAMENT PERSONALNY

R. S. K. E. - pułkownik

Довший час мене турбувала думка про те, куди поділися документи про звільнення нашої родини з табору в Асіно Томської області. Аж 22 жовтня 1995 року в неділю мені спало на думку: наша родина отримала документ, у якому говорилося, що, згідно з таким-то й таким параграфом такого-то числа, ми є вільні люди і можемо виїхати куди завгодно, крім великих міст і прифронтової зони. Ця амністія вийшла 18 серпня 1941 року завдяки угоді між еміграційним польським урядом у Лондоні й урядом СРСР. І на тій підставі ми залишили табір Асіно і вже десь у вересні 1941 року опинилися в Тайинчі Красноармійського району Сєверноказахської області, де батько дістав роботу на елеваторі. А щоб дістати роботу, треба було прописатись на постійне проживання в Тайинчі – в бараках, які належали до елеватора. У паспортному столі (так називалася та контора при міськраді Тайинчі) зажадали документа, на підставі якого ми вийшли з табору, і сказали, що той документ треба обов'язково здати в паспортний стіл, бо інакше не пропишуть на постійне проживання в Тайинчі. Ось таким-то способом пропав наш єдиний документ про те, що ми вийшли на волю з табору Асіно. Документ стосувався Михайла Попеля з дітьми, Володимиром, Іваном, Ярославом та Олександром, бо Галя Попель вже, здається, мала окремий документ.

Після виписання мене з лікарні, де я лікувався 2-му гарнізонному шпиталі в Любліні, я мав нагоду скористатися санаторійним лікуванням, але вирішив відвідати батькового старшого брата Осипа, котрий мешкав у Мриголоді Сянницького повіту. Я добре не знав, що діється в Польщі, що є різні партизанські угруповання і котрі з них вороже ставляться до сучасного польського уряду. З великими труднощами якось я добрався до того Мриголода; стрийко прийняв

мене добре, а його жінка думала, що я є Володик, видно, він писав до них. У селі Мриголод нібито була якась партизанська група, а насправді то була звичайна банда, яка грабувала довколишні українські села та сіяла терор супроти етнічного українського населення. Правда, про це стрийко не говорив мені: або сам боявся, або був також заляканий. Я до них приїхав у радянській офіцерській формі, яку я носив у польській армії. Вже пізніше я отримав польську уніформу. На мене дивилися з підозрою, і одного разу, коли я вертався із Сянока до Мриголода (12 кілометрів), в селі Мижибрід затримав мене Жубрид – відомий на Сяніччині польський націоналіст, нібито партизан. Йому не сподобалась моя особа, а до того ж у радянській уніформі; мене обшукав його підлеглий – хорунжий Пеньонжек. Жубрид був у ранзі капітана, він, як і його підлеглі, носив уніформу KBW (Korpus Bezpieczeństwa Wewnętrznego) – щось на зразок радянських військ НКВД. Та при мені не знайшли того, що вони шукали: партійного квитка чи посвідчення політрука, до того ж говорив я польською мовою, а на запитання, чому я в такій уніформі, я відповів, що таку дали мені, як виписали зі шпиталю в Любліні. Так з Божою поміччю я лишився живий, а мали вони замір розстріляти мене на тому місці (на так званій Червоній Глинці), де вони переважно виконували свої вироки. Як я повернувся додому до стрийка і описав йому свою пригоду, то він мені тільки сказав, що то був Жубрид і що мене там чекало. За кілька днів я виїхав до Варшави до Рембертова, де мав зголоситися в бюро офіцерів резерву, і незабаром отримав скерування у свою частину.

Українців з містечка Мриголод Сяніцького повіту в той час, як я там перебував, насильно вивозили на Радянську Україну, в тому числі мали вивезти і батькову сестру Целіну Кічеровську з родиною. Вже були речі завантажені на віз, і лише стараннями вуйкового брата, який за жінку мав польку (вона вчителювала у школі в Мриголоді), вдалося уникнути вивезення. А він обіцяв владі, якщо залишать брата вдома, увійти до лав PPR (Польська партія робітничка). Він у той час працював у гмінному уряді, і таким чином тета (тітка) залишилася.

У містечку Мриголод на той час русинів-українців було близько 56 душ, багато було родин мішаних і вже сполонізованих. Старовинну муровану церкву забрали і зробили римо-католицький костел. Свідома руська греко-католицька громада у 1901 році побудувала собі муровану святиню Успіння Пресвятої Богородиці. Після вивезення всіх русинів-українців 1945 року на Радянську Україну польські ура-патріоти римо-католики, щоб затерти сліди по етнічному населенню (русинах) з греко-католицької церкви зняли бляшане покриття і покрили цією бляхою шкільний будинок. Згодом у церкві зробили магазин (гмінна спулдзельня), а у вівтарній частині церкви зробили публічний туалет. Так зрозуміли Христову Науку!

Ватажок грабїжницько-терористичної банди Мриголода, Калинецький, був суджений Польським судом за свої «патріотичні дії» і по 18 роках вийшов на волю. Про інших його «співробітників» нічого не знаю, але думаю, що також були суджені.

1945 року по всіх залізничних станціях надворі під військовою вартою

скупчувалося повно українського люду зі своїм майном на возах та з цілими родинами, що «добровільно» їхали на Радянську Україну. До них нікого не допускали, і мені також не вдалося підійти. Але те, що я бачив на трасі від Сянока до Нового Сонча, вросло глибоко в душу. «Що це діється? – розмірковував я. – Чи то знову повторюються 30-ті роки? Як бути і що мені робити?» Мене скерували в офіцерську школу до Рембертова, і я вагався, чи йти, чи ні, думав, як будувати надалі своє життя. А тут ще й не було жодної звістки про долю родини: чи повернулася вона і коли, чи залишилася надалі в Казахстані? Не було з ким порадитись і навіть кому пожалітись.

Після мого повернення з Варшави до казарм дійшла до мене чутка, що в селі Верховина Люблінського воєвідства 6 червня 1945 року польські націоналістичні банди NSZ (Народних Сил Збройних) вимордували майже 200 українців, мешканців того села. Як стало відомо, 1-а дивізія піхоти поїхала боронити села, але вже було запізно. У тій частині служив і колишній мешканець села, а тепер вояк Польської армії ще від 1943 року, і він упізнав помордовану свою цілу родину (якщо не помиляюсь, він називався Литвин). Він був засланий до Казахстану, працював у якомусь радгоспі біля Кіял і часом заходив до нашого батька по різні поради. Побачене та вислухане зродило в мене думку якнайскоріше звільнитися з війська, але тільки легальним шляхом, щоб не потерпіла родина.

Свій задум здійснив я 22 березня 1946 року – закінчив службу в Польському війську, отримавши відповідні документи у Варшаві в Міністерстві оборони. Отже, я став цивільною особою і опинився на вулиці без грошей, одягу та без кутка. Тоді діяла устава, що помешкання міг дістати тільки повнолітній (21 рік) і якщо він жонатий. І без помешкання не хотіли приймати на будь-яку роботу, а шукав я у Вроцлаві, Свідниці, Легниці, Злоторії і в інших містах. Ото блудне коло: на війну, на фронт ти можеш іти, хоч і неповнолітній, і там згинути, а помешкання дістати – ні, бо таке є право. Бездомний вже нікому не потрібний: ти вже своє зробив, і тягався я по різних Червоних Хрестах та залізничних станціях. Об'їздив я майже цілу Західну Польщу в пошуках за родиною, бо вже приходили транспорти із Сибіру та Казахстану.

Пам'ятник у Верховинах

Цього року минула 50 річниця трагедії села Верховини, коли-то 6 червня 1945 р. формування NSZ убило майже 200 українців, мешканців цього села.
10 вересня о.р. о 15 год. 30 хв., напередодні свята Усікновення Голови св. Івана Хрестителя, коли Православна Церква особливо молиться за всіх воїнів та всіх невинно вбитих, відбудуться у Верховинах скорботні урочистості. Урочисту панахиду на могилі мучеників та посвячення нового пам'ятника, спорудженого старанням люблінсько-хелмської православної єпархії, очолять преосвященніший владика Авель.

Усі бажаючі пожертвувати на цей пам'ятник, можуть вплачувати свої пожертви на банкомат ратушов:

Kancelaria Prawoslawnego Biskupa
Lubelskiego i Chelmskiego
20-126 Lublin, ul. Ruska 15,
RKO II Oddział Lublin, nr 43528-128241-136
з зазначенням «Верховини»

(11)

Десь у липні 1946 року я нарешті віднайшов свою родину, що повернулася з

Казахстану, із Валчі, й опинилася в колійовці за німецькими будинками недалеко від тієї ж станції, де дістали невеличку кімнату. У хаті застав я тільки Лесю, і ми, сердешні, з плачем привітались. Славко в цей час десь бігав надворі, а Галя пішла відвідати свою давню колежанку Галош, яка щойно повернулася з Казахстану, а до 1939 року жила в Мельниці. Незабаром прийшов Славко – якось довідався, що прийшов брат, привіталися ми сердечно, потім прийшла і сестра Галя – і з нею привітався, та при сльозах розповідали ми своє пережите. На моє запитання, де ж є тато, відповіли, що тато поїхав до Варшави до Православної Консисторії заявити, що він повернувся з Казахстану, і думає, що дістане десь православну парафію і там улагодить собі й родинне життя. Я застав біду та горе: за тарілки слугували консервні банки, ні ложок, ні ножів, ні горнят, воду пили з порожніх консервних банок – взагалі ніякого посуду. Про одягу то вже не буду згадувати: лахміття подерте і брудне – вони вже і звикли до того. Їжу якусь діставали від Червоного Хреста – от так і жили, очікуючи на повернення батька з Варшави. Я не знав, за що братися і що робити: батька не було вдома, і я не знав, що він задумав.

За той час, як я їздив по Польщі, побачив, що в державі немає спокою, хоч війна закінчилась. Різні політичні групи билися тепер між собою: АК, WiN, ZWZ, BCh, Aα, Gα, Żubryd та багато інших. Усі вони хотіли добра для Польщі, і всі разом тепер накинулися на українців та білорусів: під приводом боротьби з УПА вбивали мирне українське населення, нищили православну і греко-католицьку церкви. Батько того всього не знав і не міг знати. До того ще долучилося насильницьке вивезення на Схід українського і білоруського етнічного населення. Бо Польща, мовляв, має бути тільки і виключно для поляків і римо-католиків. Те все, що я бачив, допомогло мені зрозуміти: нам, українцям, немає тут місця, а тим більше православним і до того з такими поглядами, як у нашого батька. Говорилося, що Польща є толерантна на віросповідання, так, може, колись і була? Я, не гаючи часу, думав, що поки батько повернеться, треба пошукати якоїсь хати.

Тут, на понімецьких землях, діялося те саме, що й на Лемківщині, Сянїччині, Перемищині, Холмщині і Підляшші. Вивозили німецьке населення за Одру, не буду тут про це писати – жах (хтось, думаю, про це напише). Знаючи ті землі раніше, я тепер поїхав до Свидниці – всі хати та господарства захоплені поляками з центральної Польщі і частково поляками з-за Бугу. Дехто з них зайняв по дві-три хати чи то рільничі господарки; деякі інші помешкання були пограбовані, і добро вивезено до центральної Польщі. Усі урядові посади обійняли різні партійні діячі або колишні члени АК, WiN і тому подібні елементи. Маса таких, як я, хлопців, переважно сибіряків, крутяться, їздять, шукаючи щось: чи хату, чи то житло, чи якусь господарку, – але надаремні їхні старання-розшуки: для одних ти є ворог, бо ти був у Сибіру, для інших – ти знову ворог, бо ти був у комуністичному війську, тому тобі ніхто не хоче допомогти, ані порадити.

Поїхав я до Свидниці та знайшов хату, якої вже ніхто не хотів, у селі Замково якихось 3-5 кілометрів від міста, правда, без меблів, але зате ще були вікна і двері, хоч ані краплини городу. По великих трудах вдалося мені її дістати, ту

руїну, – добре, хоч така, і тепер зможу я спровадити родину з Валча, а в Свидниці, може, знайду якусь роботу і школу, думав я. Життя в місті йшло вже звичайним трибом: крамниці були заставлені різним товаром, школи заповнені дітьми, всі установи міста працювали на повну пару, рух ішов на вулицях міста, працювали всі фабрики і навіть публічні басейни. Правда, було ще кілька будинків, але вже без вікон, дверей, підлог та розвалені печі: мародери шукали за золотом, дорогими речами, посудом, одягом, взуттям, білизною, перинами; вивозили дослівно все: коні, корови, вози, сіялки, борони, плуги, молотилки – крали й вивозили все разом з меблями.

Мені та хата підходила тому, що з села не так і далеко було до міста, де можна було знайти роботу, і до школи. Поки я то все полагодив у повітовій управі, минуло багато часу. Поїхав я до Валча по своїх. Приїжджаю, а батько вже повернувся з Варшави і хвалиться, що дістав парафію в Усті-Руському на Лемківщині. Я старався йому витлумачити, яка ситуація сьогодні в цілій Польщі, але він не схотів навіть про те й слухати, казав, що дістав парафію і мусить туди їхати, бо люди чекають на священика. Всі мої аргументи не переконали! Батько своє, а я своє, та він таки переміг і вирішив поїхати на Лемківщину. Поїхав, узявши з собою Славка та Лесю, Галя не схотіла, вирішивши залишитись у селі.

Отже, наша родина по шести роках розділилася: я з Галею поїхав до Замкова коло Свидниці, а вони – до Устя-Руського, повіт Горлиці, на Лемківщину. Роз'їхалися?! Я знав, що в батька нічого немає, крім брудного лахміття та вошей. Серце якось не дозволяло залишити їх у таких обставинах. Коли Галя пішла у Свидниці до праці, я кинувся на базар купувати все необхідне: перини, подушки, постіль, білизну, лощки, виделки, ножі та посуд, взуття, ковдри, а головне – особисту білизну та штани і якісь пальта. Поскладав то все у мішки, валізи і, як той «шабрівник-спекулянт», зі Свидниці через Катовиці, Краків їду до Горлиць, а з Горлиць різними підводами везу то все до Устя-Руського для батька.

Він уже служив в Усті-Руськім та Квятоні. Люди, що залишилися, допомагали матеріально хто чим міг: маслом, сиром, молоком, хлібом, салом чи капустою. Хата була, але майже порожня. Леся та Славко вже нарешті пішли до школи: Лесі вже було 13 років, а розпочала школу від 1-го класу, Славкові – 17 літ і також розпочав десь від 3-го чи то 4-го класу – неграмотні. Я все їздив між Свидницею та Устям-Руським. Пригод своїх не буду згадувати: сумні та болючі. Минула зима, а я все їжджу до Устя-Руського. Галя на роботі, а я в роз'їздах. Одного разу вертаюсь (то вже була весна 1947 року) і очам не вірю: вікна побиті, а двері порубані, печі порозвалювані – руїна. Галю знайшов у сусідній хаті в пекаря (здається, вони родом десь із гір). Сестра боялася іти мешкати у свою хату. Деякий час ми жили у тій пекарській родині.

16 lipca 46
1911

Do
W.Ks. Michała Popiela

Warszawski Duchowny Konsystorz Prawosławny niniejszym zawiadamia, iż, na mocy decyzji Jego Eminencji, Wielce Błogosławionego Dionizego, Metropolity Warszawskiego i całej Poleki, W.Ksiądz delegowany został do parafii we wsi Bartnem, pow.Gorlickiego, do pomocy proboszczowi tej parafii ks.Janowi Lewiarzowi w obsłudze potrzeb religijnych ludności prawosławnej na terenie wojew. Rzeszowskiego i Krakowskiego.

Członek Konsystorza *M. Stojanowski*
Sekretarz *Popiel*
Referent *Warkuszyński*

16 lipca 46
1911

Z A S W I A D C Z E N I E .

Warszawski Duchowny Konsystorz Prawosławny niniejszym zawiadacza, iż Ksiądz Michał Popiel delegowany został do parafii prawosławnej we wsi Bartnem, pow.Gorlice, do pomocy proboszczowi tej parafii ks.Janowi Lewiarzowi w obsłudze potrzeb religijnych ludności prawosławnej, zamieszkałej na terenie wojew. Rzeszowskiego i Krakowskiego.

Członek Konsystorza

Sekretarz

Referent

M. Stojanowski
Popiel
Warkuszyński

Спогади про трагедію Лемківщини отця митрофорного протоєрея
Віталія Сагайдоківського.
Сторінки 143, 144, 145 в книзі Правду не втопити – спогади з 50-річчя
пастирства 1927-1977. Торонто 1977 (Канада).

ТРАГЕДІЯ ЛЕМКІВЩИНИ

Советські переселенчі комісії, що діяли в кожному селі й були на щоденному утриманні селян з одного боку, та урядовий польський терор з другого, створювали катастрофальний стан для православного і уніятського населення безборонної Лемківщини. Особливо терпіло духовенство обох віроісповідань. І совести і полтяки ставили йому в обов'язок переселяватися самому і переконувати населення, щоб негайно переселявалося. Важко було витримувати тиск і врешті при кінці серпня 1945 р. православне духовенство – о.о. Мархева, Цехан, Барщевський, Космій, Тирановський і всі інші, – виїхали до СРСР, а з уніятського духовенства на Лемках також уже ніхто не залишився. На залізничних станціях тижнями чекали на транспорт до СРСР тисячі зруйнованих матеріально й морально лемків. Їх господарський інвентар горами лежав під дощем, а потім, на тих самих станціях і під снігом.

Я був адміністратором без духовенства, якщо не рахувати німецького старця прот. о. Д. Хиляка в Ізбах. Я поїхав у Яблочин і забрав на Лемківщину о. Леоніда (Пазинського), а подорожі у Кракові намовив о. протодиякона Ю. Бучинського рукоположитись на священика й приїхати до с. Фльоринки. Він так і зробив, нас стало трьох на всю Лемківщину. Я зі своєю паніматкою ходили крізь гори й ліси від села до села, від церкви до церкви. Відправляли Богослуження, оминали зустрічі з остогидними советськими переселенчими комісіями. Одної неділі в с. Руське Уст'є несподівано зустрівся я з Памфілом Лобачевським, кол. дяком з Лкоблшина. Він блукав з хворою дружиною по селах Ясельського й Кроснянського повітів, не маючи притулку. Ми домовились, що він загостить до мене у Королеву й забере свої речі: перину й одяго.

Тимчасом 18/31 жовтня на свято Єв. Луки треба було підправити в с. Ізбах кермиш (храмовий день), бо 87-літній прот. о. Д. Хиляк був хворий і вже не вставав з ліжка. На кермишу ще була добра тисяча лемків – своїх і гостей. В останній раз вони обцілювали ікони, стіни й підлогу своєї церкви, сповідалися і причащалися. Серед гостей був м. ін. предсідник, він же й дяк, с. Біличного, положеного при самій границі з Чехо-Словаччиною.

Після Літургії я з ним розговорився про можливість мості втечі через границю до Словаччини. Предсідник П. Гринів дозволив у потребі зголоситись до нього, але вночі, – й він дасть провідника до словацького села Петрової, 12 км. від Біличного.

Очевидно, я відвідував о. прот. Хиляка. "Я вмираю. Мою родину, доньку, зятя й внуків, вивезли до Советського Союзу. Я прослужив в Ізбах 61 рік. З того 50 літ у мурованій уніятській церкві й 11 у дерев'яній православній. Поховайте мене біля неї", – казав о. Хиляк, дякуючи, що я прийшов з-за 40 км. на кермиш до Ізб. До речі, цей полум'яний пастир скінчив теологію в Інсбруці і був знавцем грецької, латинської, німецької, польської, української й церковно-слов'янської мов.

5 листопада 1945 р. польська міліція приловила мене з паніматкою в нашій Королеві, саме-коли ми приймали обідом та ще й з чаркою (постарався сусід)

дорогого гостя П. Лобачевського, якого я запросив був забрати свої речі. Міліція доручила мені "везти" до гміни на день 6 листопада, тобто на черговий день. Настрій був зіпсований, виклик до гміни не тільки мене одного, але й отців Пузинського й Бучинського, не вщував нічого доброго. Наш гість з нами розпрощався, забрав свої речі, не відмовився за користування ними від грошової компенсації і пішов, а куди — то й він сам не знав, покищо до того села, в якому чекала на нього його дружина.

6 листопада о год. 10 вранці ми з о. Л. Пузинським приїхали до гміни Пташковиці в Королеві, а о. Ю. Бучинський з Фльоринки. І тут нам трьом було зроблено таке категоричне, не підлягаюче апеляції до вищих адміністрацій, зарядження на бланках з печаткою краківського воєводства і підписом старости Нового Сонча тошчиша Лябуша:

Отим Пузинському й Бучинському забратися до тижня часу з Лемківщини а мені до 24 годнів залишити терен польської держави¹⁾. Ми всі три змушені були підписати зобов'язання, що зарядження буде нами точно виконане.

Ще того вечора о. Пузинський виїхав у Яблочинський монастир, де й скоро помер²⁾. Отець Ю. Бучинський пробував боронитись, мовляв хвора жінка і стара теща при смерті, але безуспішно і врешті зголосився на виїзд до СРСР. Зі мною було інакше.

Примусове усунення мене з Польщі ставило крапку на мої церковні обов'язки адміністратора на Лемківщині. Але й без примусового усунення я був би покинув Польщу, бо передо мною стояла справа відшукати синів на Заході. Тому и згадане зарядження ми з паніматкою прийняли, перехрестившись.

Я мав у своєму розпорядженні 24 години. Треба було об'їхати ті церкви, в яких були Значні Святі Дари і забрати їх до церкви в Королеві, відправити в с. Богуші з приводу кермиша — храмового Свята св. Великомученика Дмитрія Солунського і там же, після Літургії повінчати дві пари молодих.

Вернувся я з об'їзду церков пізно ввечері. О 3 год. відсвіта я шийшов у рідних зі св. Дарами в чаші з церкви у Королеві до Богуші. П'ять км. дороги були враховані. Стояла чудова ніч, світили зорі й місяць, тишу порушувала гірська річка. По сусідніх селах дзвонили дзвони, люди знали, що в цьому часі я буду йти з Королеви до Богуші зі Св. Дарами.

Лемки з сусідніх сіл мали бути на кермиші в Богуші. На четвертому кілометрі мене зустріла маса народу з свічками в руках. Тут же, на ходу, почалась Літія, а на цвинтарі перед церквою благословення хлібів. Веселішк кінчалась у церкві, спів лунав під хмири. Після Літургії христосувались, як на Великдень. Щасливі були молоді, що встигли повінчатись. Вся відправа скінчилась о 10 год. вранці. Всі плакали, коли ми з паніматкою сідали на віз, щоб їхати до Нового Сонча, нам залишилось 1½ год. часу. По дорозі ми ще вступили до церкви в Королеві. Прощайте, милі лемки!

У Новому Сончі ми влаштувались в хаті мішаної родини Крамарчуків. Він був українець з Холма, вона — полька з-під Холма. Їхня донечка Ніна була в Холмі шкільна товаришка нашого Миколая. При їх допомозі ми зреалізували 20 кг. в'ялених снів і купили кілька пар жіночих панчіх та від одного советчика німецьку флейту. З панчохами, флейтою і буханкою хліба, одягнені в теплі свитери й плащі, ми вирушили 1/14 листопада 1945 р. з Нового Сонча до відомого курорту Крилиці. Біля колишньої розкішної вілли маршалка Пілсудського повернули на право й подались до милої Баниці, не затримуючись у ній, бо нас там знали. Вечоріло, як ми дістались до с. Ізб.

¹⁾ Цей документ в мене зберігається.

²⁾ З висою освітою, лінгвіст, скрипаль.

Отець митрат Д. Хилік чувся дещо краще. Доглядав його один парфізіан, бо вся родина була переселена в ССР. Ми попросили о. митрата нас похитати й запиталися, чи не міг би я в церкві в с. Біличному, до якого нам треба було дістатись, бо від нього до границі всього 1 км., відірвати Літургію, щоб нам обоєм з паніматкою запричаститись? "А чому ж би ні, скажи о. митрат, клячі від церкви в мене".

Напидкуруч були спечені проскурки, знайшлося також вино. Обнявши о. митрата й обцілувавши його руки, ми вирушили до Білична.

Нам віз одним конем той самий лемко, що доглядав о. митрата. Ми в'їхали на подвір'я старости с. Біличного, з яким на всякий випадок я обговорив був справу нашої нтечі через границю на кермані в Ірбах. Хоч вже було по півночі, в хаті старости світилося, бо в нього засиділись два сожтські солдати.

Він вийшов на двір і схвильовано сказав, де шукати хати однієї півніці, яка нас перетримає до завтрашнього вечора. За хвилини десять ми відшукати півніця й розпрошались із своїм візником. Здається ми снали до другої по півночі.

Карпатська ніч була така тиха й така темна, що йти стежкою між хатами до церкви справді було і лячно і важко. Але ось я дістаю ключа й одчиняю двері. Господи! Як нам стало добре! Засвітили чотири свічки: за Престолом, на Жертівнику, на крилосі и у Віитарі на аналої. Яка ж то була Літургія після Сповіді в церкві проблемою перейти польсько-чехословацьку границю! Після Літургії ще прочитали молебня. Ледве благословлялось на світанок, коли я зачиняв двері, повісивши ключ на клямці. Співати півні.

Цілий день ми пересиділи у дровітні. На заході сонця з'явився Степан – хлопцеві років 17.

WYKAZANE DUCHOWNY

KONSYSTORIA PRAWOSŁAWNA

№ 15 września 1946 r.

1200

Warszawa-Praga, Zygmuntowska 13

Do
W. Księża Michała Popieła

w Uściu-Ruskim.

Wobec braku Konsystora Prawosławnej diecezji w Warszawie, 12 września 1946 r. w mocy decyzji Jego Ekscelencji, Wielce Błogosławionego Biskupa, Metropolity Warszawskiego i całej Polski, z dnia 20 września br. W. Ksiądz mianowany został na stanowisko proboszcza parafii prawosławnej w Uściu-Ruskim, pow. Gorlickiego.

Dalunek Konsystorza *A. P. Stojanowski*

Sekretarz *Stojanowski*

Referent *Stojanowski*

Знову на Лемківщині Село Устя-Руське

Родина отця Михайла Попеля в Кіялах у Казахстані 3 червня 1946 року отримала відповідні папери на виїзд до Польщі, а під кінець червня 1946 року була вже на колишніх німецьких землях.

Негайно отець Михайло зголосився у Варшаві до Православної Консисторії. Православна Консисторія призначила його до Устя-Руського Горлицького повіту на Лемківщині у парафію, яка була вакантна: попереднього священика було ще 1945 року вивезено на схід – в Україну.

До парафії належали села Устя-Руське і Квятонь; людей залишилося небагато, бо більшість виїхала «добровільно» на Радянську Україну. Але й тих, що залишилися, переслідували і залякували різні грабіжницькі банди, міліція і не тільки. Говорили: русинська свиня – за Збруч. Українське населення жило в постійному страху, люди не знали, чи дочекаються ранку.

Священика радо прийняли й заопікувалися ним і родиною. Зокрема такі люди з Устя-Руського, як наприклад Крайник, а з Квятоня Костянтин і Мілько Пиріг, Салей, Галь, Прусак, Віслоцький та інші.

Отець Михайло Попель, настоятель парафії св.Параскевії в селі Устя-Руське
(1947р.)

Дочка о.Михайла Леся Попель в селі Устя-Руське (1947р.).
Влітку 1946р. повернулися з Сибіру.

Греко-католицька церква в селі Устя-Руське Горлицького повіту Жешівського (Ряшівського) воєвідства (збудована 1796р.).

Село Устя-Руське Горлицького повіту було засноване 1504 року. Назва села походить від злиття двох річок – Ропи і Ждиньки. Руська парафія в Усті-Руськім утворилася 1539 року. Церкву Преподобної Матері Параскевії було збудовано 1786 року. Я думаю, що мусила бути і старіша церква, про яку не згадується в писаних матеріялах: або вона згоріла чи то була дуже стара і розібрали її, а в тім самім місці побудували нову 1786 року, яка стоїть і по сьогоднішній день

Православних християн, як свідчить Шематизм за 1935р., було 417 душ, греко-католиків-уніятів – 327 душ, баптистів – 1 особа та 13 ізраїльтян-жидів.

Школа була однокласна двомовна (руська і польська) з одним учителем. Були читальня ім.М.Качковського, кооператив «Єдність». У 1920-1930рр. в Усті-Руськім постала православна парафія і в 1946-1947рр. до вивозу лемків-українців під час акції «Вісла» парохом православної церкви був о.Михайло Попель.

Метрики в парафії проваджено від 1786 року.

Що се ксьондз Свйонтек скаржив до УБ пароха Лося і павідателя Устя, о. Йосифа Хиляка, то цьому останньому скажано на УБ в Горлицях, і ксьондз Свйонтек сам признався до цього перед підписаним (який був коротко павідателем Гапчови, сусідуючої з Устям) і о. Королем Карлом, греко-католицьким парохом Снітниці, що їх ксьондз Свйонтек дня 3.V.1947, під час візиту у нього, просив посприяти о. Хиляка Йосифа з ним, щоб цей не писав на нього скарг до Преосвященного Степа. Тоді ксьондз Свйонтек признав, що скаржив о. Хиляка перед УБ за те, що о. Хиляк сварився з ним, що він (ксьондз Свйонтек) усунув з кивота в церкві в Устю, яку оба уживали, Найсвятіші Тайни, заложені о. Хиляком; тільки не він (ксьондз Свйонтек) писав скаргу, а убівці на підставі його зажалень зробили донесення до Повітового УБ в Горлицях. Се наївне оправдування себе ксьондза Свйонтка було неповним і нещирим, бо ксьондз Свйонтек ще кілька інших зовсім безпідставних закидів зробив до УБ на Хиляків, за які цей з женою був ув'язнений на УБ в Горлицях два тижні. Вправді тамошнє УБ, провіривши поставлені ксьондзом Свйонтком закиди і переконавшись про їх безпідставність, чи право о. Хиляка, пустило його, але о. парох Лося, вернувши додому, застав своє мешкання цілковито розграблене убівцями. За клевету вніс о. Хиляк скаргу на ксьондза Свйонтка до Преосвященного Степа і був особисто у нього на послуханні. На всі скарги о. Хиляка на ксьондза Свйонтка Преосвященний Степа відказав: «А якщо він (ксьондз Свйонтек) заперечить?». Бідний Преосвященний Степа не мав способу дійти до правди і о. Хилякові не дав ніякої сатисфакції. Ксьондз Свйонтек досьгодні безкарно запивається з убівцями.

Ксьондз Свйонтек, що так показався войовничий супроти греко-католиків, не вмів, чи не хотів собі дати ради з православним батюшкою, Попелем, який не тільки сидів спокійно в Устю Руськім, але й зайняв греко-католицьку церкву на дочерній Устя, де була окрема православна часовня. Ксьондз Свйонтек раз пробував її зауживати на костел і навіть, пересвятивши її, замкнув на свої замки. Але вже слідуючої неділі батюшка казав розбити замки, пересвятити знов церкву на православну і відправляв у ній без перешкоди до часу переселення українців на захід у червні 1947, коли то і православних виселено.

Торонто, 28-ІІ-1997 р.

**Мартирологія Православної Церкви:
Лемківщини, Надсяння, Холмщини та Підляшшя
в роках 1939 – 1950 і пізніше.**

1. дяк Бик, Дмитро
 - дяк на парафії Тарногорщині
 - замордований польськими партизанами під час 2-ої Світової Війни
2. отець Бігун, Степан
 - священник села Флоринки, Лемківщина
 - наказом старости Новосанчівського – Jozefa Labuzy – осінь 1945 р. негайне опущення повіту Новосанчівського і то негайно до 24 годин. О. Бігун Степан в березні 1946 р. а липні 1946 р. повернувся назад до свого села Флоринки а у 1947 р. акцією "Вісла" вивезений на Західні землі Польщі
3. отець Бобер, Олександр
 - священник села Переспа, Замойського повіту
 - 26-V-1944 р. замордований разом з дружиною (їх задушено польськими катами)
4. отець Бокієвич, Михайло
 - священник на Грубешівщині
 - замордований польськими партизанами у 1945 р.
5. отець Баранов,
 - священник м. Любліна, примусово усунений з парафії на внесок Польських Властей і осуджений у монастирі 16-XII-1959 р.
6. дяк Бобрович, Іван
 - з Грубешівщини, арештований Польською Комуністичною владою у 1947 р.
7. отець Віков, Е.
 - священник з Мромгова, ольштинське воєвідства, арештований Польською Комуністичною владою 20-IV-1949 р.
8. отець Гурнійчук, Василь
 - священник на Холмщині
 - замордований Німцями 4-V-1942 р.
9. отець Грицький, Леонтій
 - священний в селі Жданному Кросноставського повіту був жорстоко побитий польськими комуністичними бандитами
10. отець Голець, Микола
 - священник села Новосілки, Грубешівського

- повіту
 - замордований разом з дев'ятьма парафіянами польськими бандитами
 - йому відрізали язик, бороду, вуха, а потім відрубали голову 2-IV-1944 р.
11. отець Гурнійчук, Василь - священник на Володимирщині
 - замордований Німцями в Хачмі 2-II-1942 р.
12. отець Гуторкевич, Олександр - священник в селі Сліпня, Грубешівського повіту
 - замордований разом з дочкою Регіною, польськими комуністичними бандитами 10-IV-1944 р.
13. отець Дижий, Петро - священник в селі Біла на Підляшші, декан Більського деканату
 - Польські бандити вбили дружину священника і двох селян-українців які переховували отця декана
 - сам отець чудом врятувався
14. отець Дорошківіч, Дмитро - священник з Воловіна
 - арештований польською комуністичною владою 1948/1949 рр.
15. отець Захарчук, Сергій - священник у селі Набржжі, Заліського повіту
 - загинув тяжко катований польськими комуністичними партизанами 6-V-1943 р.
16. отець Зимовець, Микола - священник села Бончі, Красноставського повіту
 - був тяжко катований польськими комуністичними бандитами
17. отець прот. Зноєко, А. - священник у Вроцлаві, декан Вроцлавського воєвідства
 - арештований і засуджений за спрепарованим оскарженням (U.V.W.) у Вроцлаві 1948/1949 рр.
18. отець Кадій, Олександр - священник в селі Липинах громади Потік Долішній, повіт Люблін
 - замордований польськими партизанами
 - спочатку катований, потім привязаний до воза і так волочений до загибелі 2-IX-1943 р.
19. отець Коробчук, Лев - священник у селі Вербиковичах (Ласкові), Грубешівського повіту

- разом з дружиною і тридцятьма селянами замордований польськими партизанами 10-III-1944 р.
- 20. отець Кисіль, Авраам
 - священник парафії в Вайславичах, Холмський повіт
 - поранений 24-I-1944 р. польськими бандитами, в живіт
 - лікувався в м. Холмі
- 21. отець Короткевич, Йосиф
 - священник в селі Майдан Сопецький, повіт Тарногород
 - замордований польськими партизанами 2-VIII-1943 р.
- 22. отець Кондеус, Йосиф
 - священник в селі Полоськ, Білопідляського повіту
 - арештований польською комуністичною владою, в'язень концтабору Явожно з 5-VIII-1947
- 23. отець Костишин, Микола
 - під час 2-ої Світової Війни священник в селі Сойчиць на Холмщині
 - в'язень німецьких контаборів
 - арештований польською комуністичною владою, в'язень Явожна з 5-VIII-1947 р.
- 24. отець Калін, М.
 - священник міста Холма
 - польська комуністична влада примусово усунула його з парафії
 - осаджений у монастирі 16-XII-1959 р.
- 25. отець Ляшенко, Василь
 - священник в м. Грубешів
 - арештований польською комуністичною владою і ув'язнений в концтаборі Явожно у 1947
 - його дружину і діти вбито в селі Маалків 10-III-44
- 26. отець Левіаж, Іван
 - священник у селі Бортне, Лемківщина
 - переслідований польською комуністичною владою
 - примусово вивезений на західні землі Польщі у 1947 р. акцією "Вісла"
- 27. дяк Левицький, Дмитро
 - дяк у селі/парафії Липини, Білгорайського повіту
 - замордований польськими партизанами 8-VIII-1943 р.
- 28. отець Малеша, Степан
 - священник у селі Дратів на Холмщині

- розстрілений німецькими фашистами разом з дочкою і сином 19-VII-1942 р.
- 29. отець Мицик, Андрій
 - священник в селі Лащів, Замойського повіту
 - замордований польськими бандитами 9-IX-1943 р.
- 30. отець Мацькевич, А.
 - священник з Болостоку
 - арештований польською комуністичною владою 1948/1949 рр.
- 31. отець Масік, Віктор
 - священник у селі повіту Кросно-Лемківщина
 - примусово вивезений на західні землі Польщі акцією "Вісла" у 1947 р.
- 32. отець Мартин, Василь
 - священник-протопресвітер з села Теряшин на Грубешівщині
 - розстрілений польськими партизанами разом з донькою і внучкою у 1945 р.
- 33. отець Несторович, Олекса
 - священник у селі Орнати, Баранівського повіту
 - попередньо парох на Лемківщині
 - арештований польською комуністичною владою
 - ув'язнений у концтаборі Явожно 5-VIII-1947 р.
- 34. отець Огризко, Петро
 - священник у селі Чортівець, Замойського повіту
 - замордований польськими комуністичними бандитами під час Богослуження в церкві і тоді тіло спалили 10-IV-1944 р.
- 35. отець Олійник, Іван
 - священник в селі Залх, Білгорайського повіту
 - тяжко катований польськими комуністичними партизанами у 1943 р.
- 36. дяк Остапчук, Іван
 - дяк у селі Майдан, Сопецькій заміського повіту
 - замордований польськими партизанами VIII-1943 р.
- 37. отець Панчук, Іван
 - священник у селі Терєбін на Грубешівщині
 - замордований польськими бандитами з дочкою Євгенією 28-V-1942 р.
- 38. отець Повстюк, Дем'ян
 - священник у селі Павловиць
 - арештований польською комуністичною владою

- ув'язнений в концтаборі Явожно акцією "Вісла" у 1947 р.
39. отець Поліщук, Микола
- священник у селі Кальників, Жетівського воєводства
 - насильно усунений з парафії польською комуністичною владою Жешува з заборонаю перебуванню на терені воєводства Жешув в 1950 роках
40. отець Покровський, Микола
- священник у селі Штунь на Любомильщині
 - замордований польськими партизанами у 1943 р.
41. отець Попловський, Петро
- священник в місті Нарєво, Білостоцького округу
 - замордований та повішений на дереві у лісі недалеко міста Забудово через польських католицьких фанатиків в червні 1985 р. (правдоподібно розрізано живіт і напхано туди сіна)
42. отець Попель, Михаїл
- Липовець повіт Сянік-Лемківщина
 - Польські чиники у 1932 р. примусили Вишавську Консисторію щоби усунути його з Лемківщини
 - переїхав на Волинь до містечка Мельниця, Ковельський повіт
 - в травні 1940 р. советами з цілою родиною бив вивезений на Сибір і ув'язнений у лагері Г.У.Л.А.Г. Асіно, Томської області
 - 15-III-1941 р. добродійка Магдалена померла у лагері
 - 11-VIII-1946 р. повертає з родиною до Польщі і є парохом в селі Устіа Руське і Квятонь-Лемківщина
 - переслідований Польським Комуністичним Урядом (U.B.W.) та і через католицьких фанатиків в тім і через ksi. Swiatka з Устіа Руського
 - 6-VII-1947 р. примусово вивезений на західні землі Польщі акцією "Вісла" і дальше був переслідований через – U.B.W.
 - помер у Зеленій Горі 15-I-1961 р.
43. отець Риджанич, Михаїл
- священник у селі Грунча повіт Сянік-Лемківщина
 - переслідований польською комуністичною владою і польськими католицькими фанатиками з містечка Мриголод, очолуваний ксіон-

ΔЗОМ

- попередньо примусово вивезений з Лемківщини акцією "Вісла" на західні землі Польщі у 1947 р.
- 44. отець Русіцький, Т. - священник у місті Лодзі
- арештований і ув'язнений польською комуністичною владою у роках 1948/1949 рр.
- 45. отець Сенкевич, М. - священник член Холмської Духовної Консисторії
- замордований німцями у Варшаві у 1944 р.
- 46. отець монах Сінсієвіч, Афанасі - священник на Холмщині
- насильно вивезений на західні землі Польщі акцією "Вісла" 1947 р. і переслідуваний
- 47. дяк Сердинський, Лаврентій - дяк у селі Майдані, Сопецького замійського повіту
- замордований польськими партизанами в серпні 1943 р.
- 48. отець Собко, Іван - священник у селі Татаринець
- переслідуваний поляками
- замордований більшовиками у 1944 р.
- 49. отець Стефанович, - священник на Холмщині
- замордований німцями в час 2-ої Свотової Війни
- 50. отець Сагайдовський, В. - священник села Королева Руська
- наказом старости Новосанчівського Jozefa Labuzy з дня 9-XI-1945 р. до натихмістового опущення парафії
- невідома його судьба
- 51. отець Трофимович, Михайло - священник у селі Босько на Грубешівщині
- замордований польською повіцією 23-V-1943
- 52. отець Тавсюк, Д. - священник на Грубешівщині
- арештований і засуджений польською комуністичною владою у 1947 р.
- 53. отець Тарновський, Петро - священник у селі Флоринки, Лемківщина
- примусово вивезений на Радяньську Україну у 1944 р.

54. отець Тітєвський, Антон
- священник у селі Ціхоні, Лемківщина
 - 16-XII-1946 р. переслідований польською партизанкою W. I N. і до 25-XII-1946 р. примусово мусів опустити парафію у Богуші
 - акцією "Вісла" вивезений на західні землі Польщі у 1947 р. отець Тітєвський був раніше вивезений советами на Сибір – перебував у Казахстані де був парохом в селі Кушмурн – 1940-1946 рр.
(під загрозою смерти агентів U.B.P. мусів опустити Лемківщину)
55. отець прот. Хиляк, Дмитро
- священник у селі Ізби, Лемківщина 80-літній
 - примусово вивезений акцією "Вісла" на західні землі Польщі у 1947 р.
 - десь у 1949 році виїхав до рідних в Радяньську Україну, мешкав якийсь час у Львові і помер знедолений та переслідований як Польщею так і Советами
56. отець Швайко, Павло
- священник у селі Гробівець, Грубешівського повіту
 - замордований разом з дружиною польськими партизанами 28-X-1943 р.
57. отець Шевчук, Василь
- священник в селі на Холмщині
 - арештований польською комуністичною владою і засуджений до кару смерті
 - ув'язнений в концтаборі Явожно, вирок виконано у 1947 р.
58. дяк Ярошевич, Семен
- дяк у селі Молодятичі
 - замордований польськими партизанами 27-X-1943 р.
59. отець Бучинський, Юрко
- священник села Флоринки, Лемківщини
 - наказом старости Новосанчівського Jozefa Labuzy в осінь 1945 р. до негайного опущення повіту Новосанчівського і то в протязі 24 год.
60. отець Дорошкієвич, Володимир
- священник в Холмщині
 - переслідований і ув'язнений комуністичною владою Польщі
 - по виходу з в'язниці обраний на єпископа а по смерті Митрополита Стефана був обраний на Митрополита Варшавського і цілої Польщі з іменем Василій

61. Митрополит Варшавський ЮРІЙ
(Григорій Ярошевський) - перший Український Православний Митрополит у роках 1922-1923
- у 1923 р. замордований-застрілений фанатиком Російської Православної Церкви у Варшаві
62. Митрополит ДЮНІЗИЙ - Митрополит Варшавський і цілої Польщі
- весною 1948 р. у Варшаві заарештовано комуністичною владою Польщі і був інтернований
- перебував під поліційним наглядом
63. Єпископ МСТИСЛАВ
(Скрипник) - Єпископ Києва
- 22 вересня 1942 р. німецькі власті наказали опустити Київ і заборонено будь де пережити на Україні
- в жовтні 1942 р. заарештований і перебував сім місяців у в'язниці в Чернігові
- перебував у Варшаві а згодом виїхав у західню Європу – 1944 р.
64. 22-го червня 1948 р. Польські Комуністичні власті закрили Православний Богословський факультет на Варшавському Університеті
65. 12-13 липня 1990 р. польський римокатолицький фанатик підпалив і згоріла старовинна Православна Церква Преображення Господнього на святій Горі Грабарці - Холмщина
66. Єпископ ІЛАРІОН
(професор Іван Огієнко) - Єпископ Холмсько-Люблінський
- переслідований німцями та польською фанатичною партизанкою в роках 2-ої Світової Війни
- опустив Холм, Польщу з обяви загибелі від комуністів Польщі та Советського Союзу
- пізніше стає Митрополит Української Православної Церкви в Канаді

Опрацював та зоставив на підставі наступної літератури:

1. "Мартирологія Українських Церков", том I, Українське Видавництво "Смолооскип" імені Симоненка, Торонто, 1985ч Балтимор.
2. Церковний Вестник № 8 і 9 за 1991 р., орган Варшавської Православної Митрополії.
3. "Kosciol Prawoslawny w Polsce 1945 – 1970", Dr. Pawil Kazimierz Urban, Zaklad Wydawniezy "Momos" Krakow 1996.
4. Акція "Wisla", Dr. Eugeniusz Misilo – Dokumenty, Archiwum Ukrainskie, Warszawa 1993.
5. Отець др. Іван Плева, "Мартилогія Православних Церков на Волині та Підляшші під час Другої Речі Посполітої Польської 1918 – 1938".
6. Вісник Любачівщини, випуск 2, Львів 1996 р.

У В А Г А:

Дуже перепошую, що не всі потерпілі увійшли в цей список. Якщо у Вас є якісь дані про життя священнослужителів на теренах Лемківщини, Надсяння, Холмщини та Підляшшя, то прошу доповнити цей список, за що буду дуже а дуже Вам вдячний.

Із любов'ю у Христі,

Іван Попель

ЦЕРКОВНЫЙ
ВЕСТНИК

8

1991

Kazimierz Urban.

Z dziejów Kościoła Prawosławnego na Łemkowszczyźnie
Raporty ks. ks. A. Tatiewskiego i M. Popieja z 1946 r. o życiu
religijnym parafii.

W latach 1945 - 47 władze państwowe zamierzały do całkowitego uniesienia ludności ukraińskiej i łemkowskiej z Podkarpacia - terenów odwiecznie przez nich zamieszkałych. /1/. Dotyczyło to nie tylko grekokatolików, ale i prawosławnych. "Dogodną" okazją stały się tu umowy repatriacyjne z 1944 roku zawarte pomiędzy PKWN i rządnymi republik ukraińskiej, białoruskiej i litewskiej - w tym wypadku Ukraińskiej SRR. Przesiedlenia miały mieć charakter dobrowolny, jednak władze polskie starały się administracyjnie, przy pomocy presji, gróźb i zastraszeń, doprowadzić do całkowitego wyeliminowania "elementu ukraińskiego i rusińskiego" z tych terenów. Drugim "dogodnym" instrumentem okazały się przedwojenne przepisy z 1937 r. o elemencie niepewnym zamieszkującym w strefie przygranicznej - autorstwa tak potępianych wówczas rządów sanacyjnych. Owo "wypowiedzenie", przewidziane w tych przepisach, było często stosowane, podobnie jak i inne "nakazy" - kierowane do tych czy innych osób - uznanych za szczególnie niebezpieczne dla "integralności" organizmu państwowego. Takie imienne "nakazy" otrzymali m. in. wszyscy pozostali po wojnie duchowni prawosławni z powiatu nowosądeckiego jesienią 1945 roku - i to z terminem wykonalności w ciągu 24 godzin. /2/. Doprowadziło to do sytuacji, że na terenie tegoż powiatu posługę duszpasterską pełnił tylko ks. Jerzy Buczyński (obok delegowanego w marcu ks. S. Bieguna) z Florynki, a i jego dosięgnął wiosną 1946 r. "nakaz" starosty nowosądeckiego - Józefa Łabuza. Ówczesną rzeczywistość (maj 1946 r.) na tym terenie przedstawił szczegółowo w swoim raporcie do Konsystorza ks. Włodzisław Wieżański. /3/.

Na tych terenach (od Krosna po Nowy Sącz) pozostało ostatecznie - po ustaniu przesiedleń do ZSRR w połowie czerwca 1946 r. - dwóch duchownych: ks. Jan Lewiarz w parafii Bartne oraz ks. Dymitr Chylak w parafii Izby. W początkach lipca powrócił również do Florynki ks. S. Biegun, który w maju 1946 r. zmuszony został "nakazem" starosty nowosądeckiego J. Łabuza do opuszczenia powiatu. Pozostała wreszcie mniej lub bardziej rozproszona ludność prawosławna, świątynie oraz majątek parafialny. Wskutek przede wszystkim postawy lokalnych władz administracyjnych władze Kościelne nie mogły przyjść z wydatniejszą pomocą ani duchowieństwu, ani tym bardziej wiernym. Dopiero po ustaniu repatriacji zaistniały warunki

do wzmocnienia opieki duszpasterskiej nad pozostałą ludnością po przez delegowania nowych księży. Trzeba jednak przyznać, że już wcześniej władze Kościelne podejmowały takie próby, jednak duchowieństwo nie było zbyt skore - z racji bardzo niepewnych warunków pracy duszpasterskiej na Łemkowszczyźnie. /4/.

Jednym z duchownych, delegowanych już w lipcu 1946 roku, na teren powiatu nowosądeckiego był ks. Antoni Tatiowski. Ks. Tatiowski (ur. w 1913 r.) podjął się tych obowiązków, mimo, iż spędził sześć lat (1940-46) jako deportowany przez władze radzieckie w Kazachstanie, gdzie m. in. w latach 1944-46 był proboszczem parafii w Kuzmurn - skąd powrócił do Polski jako "repatriant". Tereny Łemkowszczyzny nie były obce dla ks. Tatiowskiego, bowiem w latach 1937-39 był proboszczem parafii w pobliskiej Ciechani i dopiero wybuch wojny przerwał jego działalność duszpasterską na Łemkowszczyźnie. /5/. Jego misja na teren powiatu nowosądeckiego (i nie tylko) miała za zadanie po pierwsze rozeznanie faktycznego stanu prawosławia po wysiedleniach ludności do ZSRR i w ogóle po wydebrzeniach wojennych oraz po wtóre - zorganizowanie napowrót życia parafialno-religijnego. W świetle zachowanych sprawozdań i raportów kierowanych do władz kościelnych, udało mu się zorganizować parafie w Pioruncie i Banicy, a także umocnić życie religijne w Królowej Ruskiej i Boguszy. Podejmował też starania o zorganizowanie nauki religii w szkołach w tych dwóch ostatnich miejscowościach. Zwłaszcza drugi z zachowanych raportów (z 22 września 1946 r.) dostarcza wielu informacji o stosunkach prawosławno-rzymskokatolickich na tym trudnym terenie i w tym tak trudnym okresie, a więc o klimacie wobec prawosławia nie tyle ze strony władz administracyjnych, ile lokalnego - nie zawsze przychylnego - otoczenia. Mają też swoją wymowę zachowane protokoły z zebrań parafialnych w Pioruncie i Banicy, mówiące o religijności tamtejszej ludności, jej deklaracjach odnośnie do utrzymania duchownego itp. w tych biednych i głodnych powojennych czasach.

Działalność ks. Tatiowskiego - formalnie jako proboszcza w parafii Banica - przyniosła widome efekty, jednak została brutalnie przerywana przez działające ugrupowania zbrojne. Otóż według jego relacji 16 grudnia 1946 r. odwiedziło go trzech wojskowych w mundurach polskich, rzekomo z placówki granicznej w Ptaszkowej, celem dokonania rewizji w poszukiwaniu broni. /6/. Później okazało się, że mieli to być żołnierze WiN-u, jakkolwiek nie można wykluczyć prowokacji władz bezpieczeństwa publicznego. Polecili oni ks. Tatiowskiemu pod groźbą śmierci, by opuścił swoją placówkę do 25 grudnia tegoż roku. Jak sam relacjonował - poinformował o tym parafian i 25 opuścił Boguszę...

Drugim duchownym, którego władzom kościelnym udało się wówczas delegować do pracy duszpasterskiej na te tereny, był ks. Michał Popiel. Ks. Popiel (ur. 1886 r.) również był związany z Podkarpaciem nie tylko poprzez urodzenie (Dobra Szlachecka k. Sanoka), ale i pracę duszpasterską w parafii Hyrowa (1928-29), a następnie w parafii Lipowiec (1929-40). Także i on lata okupacji spędził w okolicach Nowosibirska, skąd powrócił dopiero w 1946 roku.⁷¹ Michał Popiel został delegowany na teren powiatu gorlickiego, na usilne starania o pomoc duszpasterską ks. J. Lewiarza z Bartnego. Władze gorlickie nie były w tym przypadku, co trzeba podkreślić, tak antyprawosławne, jak nowosądeckie. Ostatecznie objął on parafię w Uściu Ruskim (wraz z Kwiatoniem) oraz "... za zgodą ludności prawosławnej..." parafię w Skwiertnem (wraz z Regetowem). Wytrwał on na swoim posterunku do maja 1947 roku, kiedy to podzielił los wysiedlonej w ramach akcji "Wisła" nielicznej i rozproszonej ludności łemkowskiej.

W archiwach kościelnych zachowały się niektóre sprawozdania i raporty obu duchownych o życiu prawosławnych na tym terenie - dotyczących zasadniczo okresu drugiego półrocza 1946 roku. Warto są one przytoczenia jako dokumenty historyczne. Ks. M. Popiel pozostawił ponadto wzruszający opis uroczystości odpustowych ("kiermesz"), jakie odbyły się 27/14 października 1946 r. w Uściu Ruskim i Kwiatoniu. Również i ten opis jest dokumentem historycznym, a ponadto zawiera głębsze refleksje o życiu religijnym parafii. Poniżej przytoczone zostały w całości zachowane dokumenty. Nie dokonywano żadnych zmian w tekście, żadnych ingerencji, nie poprawiano błędów (np. ortograficznych czy gramatycznych); nie dyskwalifikuje to bynajmniej autorów. Dokumenty te mogą zarazem stanowić przyczynek do historii prawosławia na Łemkowszczyźnie w latach 1945 - 47.

Przypisy:

- 1) Opracowanie to nawiązuje i stanowi niejako kontynuację artykułu: K. Urban, Z dziejów Kościoła Prawosławnego na Łemkowszczyźnie (Raport ks. W. Wieżańskiego z pobytu na Łemkowszczyźnie w maju 1946 roku), *Crkiewny Wiestnik*, Nr 7/91.
- 2) Por. m. in. Raport ks. W. Sahajdakowskiego, proboszcza w Królowej Ruskiej, z 9 listopada 1945 r., do Konsystorza Warszawskiego (w załączeniu odpis "nakazu" starosty nowosądeckiego J. Łabuza, skierowanego do ks. W. Sahajdakowskiego) *Prawosławne Archiwum Metropolitalne* (dalej PAM, sygn. R11-6D 1379).
- 3) Por. Raport ks. W. Wieżańskiego z 12 czerwca 1946 roku do Konsystorza, tamże.

4) Por. np. Pismo Konsystorza (nr 2288) z 13 listopada 1945 r. do ks. archimandryty Stefana Rudyka w Łodzi (przebywało tam wówczas kilku księży ponadetatowych); Pismo ks. archimandryty Stefana z 2 grudnia 1945 r. do Konsystorza, tamże.

5) Dane te zaczerpnięte z "ankiety personalnej" ks. A. Tatiewskiego, sporządzonej w 1953 roku, Archiwum byłego Urzędu do Spraw Wyznań,teczka "Akta personalne księży prawosławnych 1953-56" (bez sygnatury).

6) Raport ks. A. Tatiewskiego proboszcza w Boguszy (pow. Nowy Sącz) z 6 stycznia 1947 r. do metropolity Dionizego (raport pisany w Łodzi - K. U.), PAM, sygn. RII-6D 1379.

7) Dane zaczerpnięte z "Akta personalne...", por. przypis 5.

+ + +

Do
Duchownego Konsystorza Prawosławnego
w Warszawie

Ks. Tatiewskiego Antoniego

Raport.

Niniejszym podaję do wiadomości Konsystorza Duchownego, iż dla wyświetlenia konkretnych danych co do ludności wyznania prawosławnego, pozostałej po repatriacji do Z. S. R. R. jak z mojej strony, tak i ze strony ks. Stefana Bieguna były podjęte odpowiednie prace, wynikiem czego jest, dokładny wykaz ludności prawosławnej w wymienionych w wykazie wioskach i zorganizowanie parafij w Piorunce i Banicy.

Szczegóły o zorganizowaniu wyżej wymienionych parafij podaję poniżej.

1. Parafia w Piorunce.

Po odprawieniu uroczystego nabożeństwa, w niedzielę 14 lipca, przez ks. Stefana Bieguna i ks. Antoniego Tatiewskiego odbyło się zebranie ludności prawosławnej, na którym to zaznajomiło się ją z teraźniejszym położeniem parafij, ich organizowaniem i utrzymaniem. Uważnie wysłuchawszy wszystko, zebranie jednogłośnie postanowiło utworzyć u siebie parafię, prosić Konsystorz Duchowny o księdza i dać mu całkowite utrzymanie. Omówienie warunków utrzymania zebranie prosiło odłożyć do następnego nabożeństwa.

Powtórne nabożeństwo w tej wsi było odprawione w niedzielę 28 lipca, po którym odbyło się zebranie, celem wyjaśnienia warunków utrzymania księdza. Pertraktując, zebranie jednogłośnie postanowiło

zabezpieczyć księdza we wszystkie niezbędne produ. , jak to chleb warzywa, mleko i. t. p. całoroczny opał t. j. drzewo i oprócz tego każdego miesiąca kwotę pieniężną w sumie 1500 zł. Księdza proszą z małą rodziną mniej więcej trzy osoby, interesującego się gospodarką , ponieważ parafia posiada ponad hektar własnej ziemi, zasianej w tym roku owsem i jęczmieniem. Oprócz własnej ziemi parafianie zgodzili się na wydzierżawienie gruntu pozostałego po repatriantach w dowolnej ilości i uprawy go kosztem parafian.

Dom mieszkalny i zabudowania gospodarskie w dobrym stanie, zaraz że przy cerkwi.

2. Parafia Banica.

Pod wieczór 14 lipca t. j. w niedzielę odprawiona w cerkwi "wieczernia", po ukończeniu której odbyło się zebranie. Ludność tak samo jak i w Piorunce była powiadomiona o położeniu, organizacji i utrzymaniu parafii. Uważnie wysłuchawszy, zebranie jednogłośnie postanowiło zorganizować u siebie parafię i dać całkowite utrzymanie księdza. Konkretnie omówienie warunków utrzymania księdza było omówione dnia 21 lipca, w niedzielę po odprawionem nabożeństwie. Po krótkiej pertraktacji, parafianie wynieśli postanowienie dotyczące się całkowitego utrzymania księdza, a mianowicie:

Zabezpieczyć księdza we wszystkie niezbędne produkta jak to chleb, warzywa, mleko i. t. p. całoroczny opał t. j. drzewo i oprócz tego 1500 zł. każdego miesiąca. Wieś Banica ziemi nie posiada. Dom mieszkalny nowo wybudowany jest w dobrym stanie, oświetły o 100 m. od cerkwi. Księdza potrzebuje się z małą rodziną, mniej więcej trzy - cztery osoby.

Przy tem załączam protokoły postanowień parafialnych zebrań.

Dane o parafiach pozostałych, jak to Królowa Ruska (zapewne pomyłka - K. U.), Ujście Ruskie i Skwirtne, można podać dopiero aż z końcem września, ponieważ takowe są związane z ogromnymi trudnościami komunikacyjnymi. Wiadomości w wschodniej Łemkowszczyźnie spowodu utrudnionej komunikacji i ogromnych wydatków pieniężnych trudno będzie dostarczyć.

Dla kontynuowania zaczętej pracy na zachodniej Łemkowszczyźnie i rozpoczęcia jej na wschodniej, potrzebna jest pomoc pieniężna. Koniecznym jest utworzenie jakiegokolwiek funduszu na poparcie tej sprawy i rozszerzania słowa bożego i usług duszpasterskich dla pozostałej ludności wyznania prawosławnego.

Ks.A. Tatiowski

Florynka
29/VII 46 r.

**Wykaz
niektórych parafii prawosławnych
na
Łemkowszczyźnie**

L. p.	Nazwa parafii	Nazwa wioski	Ile num. gospod.	Ile dusz	Czy jest cerkiew	W jakim stanie
1.	Św. Archystr. Michała	Florynka	103	620	Jest	Dobry
		Wafka	18	106	Jest	zniszczony
		Bilcarowa	28	146	"	"
		Jazkowa	9	40	"	"
		Kamiana	5	23	"	"
2.	Narodzenia M. B.	Królowa				
		Ruska	40	205	"	Dobry
		Bogusza	61	318	"	"
3.	Świętej Trójcy	Piorunka	46	225	"	"
		Czirna	15	82		"
4.	św. Kosmy i Damiana	Banica	44	267	"	Dobry
		Śnitnia	20	109	"	zniszcz.
		Izby	75	456	"	Dobry
5.	św. Łukasza	Biliczna	40	201	"	"
		Razem	504	2828.		

Ks. A. Tatiewski.

+ + +

**Протокол
общего приходского собрания
с. Баница с дня 21 июля 1946 г.**

Повестка дня.

- 1. Организация прихода.**
- 2. Содержание священника.**

На сделанный доклад об организации приходов и содержания их священников о Антонием Татевским, прихожане свято Косьмо-Дамьянского прихода в с. Баница единогласно постановили.

1. Соорганизовать приход в с. Банице с присоединением к ней с. Снитницы.

2. Просить Духовную Консисторию прислать для исполнения пастырских обязанностей и удовлетворения духовных потребностей прихожан, священника которого обязуются содержать всецело на свой счет, а именно - предоставлять необходимые к жизни продукты т. е. зерновая ссыпка, картофель кашу молоко и т. и. и кроме этого ежемесячно денежную поддержку в сумме 1500 зл. (одна тысяча пятьсот). Реализовать содержание священника церковный комитет принимает на себя.

**Церковный староста
Рыдзаньч Илько**

Члены церковного комитета

**Гарбера Стефан
Балицан Петро
Бодневич Иван**

свящ. А. Татевский.

+ + +

**Протокол
общего приходского собрания
с. Перунка с дня 28 июля 1946 г.**

Повестка дня

- 1. Соорганнзованне прихода.**
- 2. Содержанне священника.**

На сделанный доклад об организации приходов и их содержании, священн о. Антоном Татьевским. Прихожане Свято-Троицкой церкви в селе Перунка постановили

1. Организовать приход в с. Перунка с присоединением к ней с. Чирной.

2. Просить Духовную Консисторию прислать для исполнения пастырских обязанностей и удовлетворения духовных потреб прихожан, священника, которого мы обязуемся всецело содержать на свой счет как в продуктивном, так и в денежном отношении

Реализацию содержания священнику, церковный комитет принимает на себя всецело и есть за нее ответственным.

Церковный староста /-/ подпись неразборчива.

Члены церковного комитета /-/ , /-/ , /-/ - подписи неразборчивы.

свящ. А.Татьевский.

+ + +

**Do
Prawosławnego Konsystorza
Duchownego
w**

Warszawie

**Ks. Tatiewskiego Antoniego,
pełniącego obowiązki duszpasterkie
i opiekuńcze w byłej parafii
Królowa Ruska pow. Nowy Sącz**

Raport

Z kolei przybyłem do najbardziej zagrożonego miejsca, a to byłej parafii, Królowa Ruska, dnia 18/VIII, rozpoczynając tu swoją działalność. Pracę duszpasterską i organizowanie tu parafii utrudnia antyprawosławna agitacja rzymsko-katolicka, z którą przychodzi się toczyć nieustanne walki. We wsi Królowa Ruska najbardziej zagrożonej, albowiem tu przeważa element rzymsko-katolicki, znajduje się 146 dusz twardych prawosławnych i 59 dusz podagitowanych, wahaających się. Rzymsko-katolicy starają się różnymi sposobami, a nawet siłą, obalić i zniszczyć ślady prawosławia.

Działalność akcji rzymsko-katolickiej jaskrawo uwydatnia się w następujących wypadkach, a mianowicie:

1. Zagarnięcie cerkwi pod dom gromadzki.
2. Zajęcie plebanii prawosławnej przez osadnika podczas repatriacji ludności i duchowieństwa do ZSRR.
3. Odstraszanie pozostałej ludności prawosławnej tym, że jeżeli nie przejdą na rzymsko-katolickie wyznanie to i ich wysiedlą jak i tamtych co wyjechali.

Terorystyczna akcja rzymsko-katolicka dochodzi do tego stopnia, że odszczepieńców od prawosławia powtórnie chrzci i powtórnie daje śluby małżeńskie, udowadniając im to, że prawosławny chrzest i ślub nie jest prawidłowy.

Repatriacja i niezaopatrzenie duchowieństwa w należyte dokumenty podkopały w parafianach ufność, którą z wielką trudnością trzeba naprawiać.

Na konto bezprawnego zajęcia plebanii, na skótek rozporządzenia komisarza ziemskiego, podjąłem następujące starania. Zabezpieczyłem plebanię i cerkiew sporządzając w obecności przedstawicieli od gromady akt nalepiając kartki zabezpieczeniowe nadesłane przez Konsystorz Duchowny. Następnie wystosowałem do Starostwa jako pełnomocnik djececzjalny odpowiednie pismo. Odpowiedzi jeszcze nie otrzymałem.

Co się tyczy wsi Bogusza, to tu sytuacja nieco lepsza, ponieważ

ogromna przewaga jest ludności prawosławnej. Rzymsko-katolicy jest tylko 10 rodzin, zaś prawosławnych 61 dom i 318 dusz.

Wszystkiego w parafii znajduje się:

Prawosławnych	Bogusza	domów	61	dusz	318
	Królowa Ruska	"	28	"	146
	Razem:		89		464
Wahających się	Bogusza				
	Królowa Ruska		12		59
Unitów	Bogusza		5		30
	Królowa Ruska		8		40
	Razem		13		70
Rzymsko-katolików	Bogusza		10		50
	Królowa Ruska		30		150
	razem		40		200

Nabożeństwa odprawiają się każdej niedzieli i każdego święta jak w Boguszy tak i w Królowej Ruskiej z wygłoszeniem odpowiedniego kazania. Najbardziej zwraca się uwagę na wieś Królowa Ruska jako najbardziej zagrożoną.

Mam nadzieję, że z Bożą pomocą i poparciem wyżej wymienionych prac ze strony Wielcebłogosławionego Księdza Metropolity Dionizego i Duchownego Konsystorza, uda mi się uratować okret prawosławnych różbitków, rozszarpywany silnymi falami buźliwego oceanu, od zatonięcia.

Ratując sytuację byłem zmuszony podać się za pełnomocnika djeceżalnego, więc powodu uniknięcia różnych nieprzyjemności, proszę mi bezwzględnie wystać jako takie pełnomocnictwo.

Pomimo wszystkiego wyżej upomnionego podaję do wiadomości że w parafii jest dwie szkoły, a mianowicie:

w Boguszy czteroklasowa z 72 ucz. praw.

w Królowej-Ruskiej pięciokl. z 41 ucz. praw.

i są w odległości jedna od drugiej w 5 klm.

Miejsce dla mojej duszpasterskiej pracy wybrałem parafię Bogusza Królowa Ruska i proszę o przyznanie mi nakazem z równoczesnym powiadomieniem o mojem przyznaczeniu do wyżej upomnianej

parafii Starostwa pow. Nowosądeckiego i to jak w „szybszym czasie, albowiem zarząd gminy Grybów nie chcą ninie zameldować na pobyt w tej parafii żądając specjalnego zezwolenia od Starostwa powiatowego.

Ks. Antoni Tatiewski

Bogusza
22/IX 1946 r.

+ + +

Do
Warszawskiego Duchownego Konsystorza Prawosławnego.
Ks. Michała Popiela we wsi i gminy
Uście Ruskie pow. Gorlice, Woj. Rzeszowskie. Poczta Uście Ruskie

Raport

Zgodnie z propozycją Ks. Jana Lewiarza Prochocza wsi Bartne jako też Pana Starosty Gorlickiego objąłem prawosławną parafię we wsi Uście Ruskie i wsi Kwiaton. Oraz za zgodą ludności prawosławnej sąsiednią parafię we wsi Skwirtno i wsi Regetów powiatu Gorlickiego.

Stan ludności prawosławnej tych wiosek następujący:

I. Wieś	Uście Ruskie	obecnie	19 domów	89 dusz
II. "	Kwiaton	"	22 "	122 "
III. "	Skwirtno	"	10 "	35 "
IV. "	Regetów	"	6 "	34 "

Razem obecnie 57 domów 276 dusz.

Stan Świątyń i budynków parafjalnych następujący:

- I. Wieś Uście Ruskie: Cerkiew drewniana w porządku, brakuje Św. Antyminsu, Daronosicy, Myrnicy, Trebnika, Czasostowa, Mszelów, Oktojicha oraz dzwonów.
Dom mieszkalny drewniany oraz dREWÓtnia w całości.
- II. Wieś Kwiaton: Budynków mieszkalnych niema. - Czasownia zniszczona, pozostały tylko ściany bez drzwi, bez okien. Ikonostas i inne rzeczy wywiezione przez uchodźców do Rosji. Pozostałej ludności udało się zatrzymać i przenieść do unickiej cerkwi kilka obrazów, Kielich, Łyżeczkę, kopie, Mineję, Obszczą, Oktoich, Książeczkę Liturgję Św. Jana Złotoustego, dwie pary ornatów i dwie chorągwie. I jakimś códern Św. Antimins.

III. Wieś Skwirtne Dom parafialny drewniany bez drzwi i okien i bez pieców. - Świątynia formalnie zdemolowana bez drzwi i okien i bez podłogi. Tak jak była budowana ze starego drzewa, teraz niemal nie da się odbudować. Żadnych innych rzeczy niema.

IV. Wieś Regetów jest tylko kaplica murowana z przybudową drewnianą Ołtarza i Przytworu, pokryta gontami. Jest Ołtarz, Św. Antymins, prowizoryczny Ikonostas, jedna para Ornatów, dwie choro-gwie, Mirnycia i stary Kielich. Pozatym nic więcej. Jest cmentarz prawosławny.

No 1 Uscie Ruskie 23/IX 1946 r.

Ks. Michał Popiel

+ + +

Do
Warszawskiego Duchownego Kościoła Prawosławnego
Zawiadomienie.

W dniu 27/14. X. 1946 r. w Cerkwiach parafjalnych wsi Uscie Ruskie i Kwiatów pow. Gorlice na Łemkowszczyźnie święto parafjalne w cześć Przepodobnej Paraskiewy.

Miejscowa ludność prawosławna bardzo czcí swoją Św. Patronkę. Tłumnie przychodzi do Jej Świątyni dla oddania Jej hołdu i zanosi swe gorące modły przed Jej św. Obrazem o wstawienictwo przed tronem Wszchemogącego o błogostawienstwo dla siebie swych rodzin i całej Łemkowszczyzny.

Według tutejszego starego zwyczaju miejscowa ludność zaprasza swych krewnych i znajomych na tak zwany "kermesz" (Кермесъ) nawet z oddalonych miejscowości, którzy wraz ze swymi gośćmi udają się do cerkwi na nabożeństwo, po którym przyjmują ich według miejscowego zwyczaju w domu sutą gościna.

Tego roku kermesz był aż nadto skromny, z powodu silnego mroźnego wiatru, niespokojnego czasu w górach Karpatskich jako też z powodu wyjazdu niemal 9/10 części ludności do Z. S. R. Rad. Bardzo wiele Łemków pozostałych w swych gospodarstwach zmuszeni nieodstępnie pilnować swego dobytku, co w wielkiej mierze utrudnia w uczęszczaniu świątyni, tym więcej, że w niektórych miejscowościach pozostało zaledwie po kilka rodzin.

A jednak mimo wszystko parafia Uscie Ruskie i Kwiatów starannie

przygotowali się do kiermaszu. Świątynie przybrane oświetlone. Ikonostasy przybrane w sztuczne kwiaty, ręczniki wyszywane i wstążki zdobiły inne obrazy przed którymi płonęło mnóstwo świec, wszędzie widać poważny świąteczny nastrój wśród modlących się.

Mimo silnego i mroźnego wiatru ludność zbiera się w cerkwiach.. W Usciu Ruskiem Ks. Michał Popiel rozpoczyna Wsenoczną a wkrótce przybywa Ks. Antoni Tatijewski ze wsi Bogusza pow. Nowy Sącz. Po ukończeniu Utreni Ks. A. Tatijewski pozostał w Usciu Ruskim dla odprawienia św. Liturgii i Mołebnia w około Cerkwi, wygłoszenia kazania które odprawił z położonym (? - K. U.) Mnoholeciem Najbłogostawienijszemu Metropolicie Dionizemu, Rządowi Rzeczypospolitej i wszystkim prawosławnym Chrześcijanom, poczem udał się do wsi Kwiaton gdzie Ks. Jan Lewiaż odprawił Utrenię. Poczem Ks. Jan Lewiaż i Ks. M. Popiel odprawili soborem św. Liturgię, w czasie po św. Ewangeliji Ks. Jan Lewiarz wygłosił piękne kazanie w którym wskazał ludności jak powinno się żyć po chrześcijaństwie aby osiągnąć wiecznego zbawienia. Podawał przykłady z życia Patronki parafjalnej Prepodobnej Paraskiewy, Św. męczenników: Nazarija, Gerwazija, Protazija Kielsija jako też trzech braci pierwszych sławiańskich Męczenników Inna, Ryma i Pinna pierwszych sławiańskich uczniów Św. Apostoła Andrzeja perwozwannego i nawoływał śmiało wyznawać świętą wiarę prawosławną którą nam głosili pierwszy z Apostołów Chrystusowych.

Nauka Ks. Jana Lewiaża wielce podniosła na duchu modlących się i pozostanie na długi czas w pamięci tych, kto pilnie wysłuchał kazanie.

Kazanie w cerkwi wsi Uscie Ruskie wygłosił Ks. Antoni Tatijewski. Opisując życie i cierpienia Prepodobnej Paraskiewy pouczył ludność jak trzeba żyć ażeby dostąpić wiecznego zbawienia. Dawał przykłady z życia św. Męczenników z czasów prześladowań chrześcijaństwa porównał z życiem terażniejszych prawdziwych chrześcijan prawosławnych i ich cierpienia i nawoływał do jedności i miłości nie tylko dla bliźnich a i po ukazaniu Chrystusa Pana "Miłójcie i wrogów waszych".

Po ukończeniu Liturgiji we wsi Kwiaton Ks. M. Popiel w serdecznych słowach podziękował Przewielebnym Księżom za łaskawą przybycie i za wygłoszenie tak pięknych nauk, za Jich trud i poświęcenie się dla Św. Cerkwi Prawosławnej. Jako też podziękował i parafjanom za Jich trud i wytrwałość przy św. wierze prawosławnej jako też za ofiarną pracę przy urządzeniu nowego cmentarza. Po czem z procesją udano się na cmentarz na poświęcenie.

Miły widok przedstawiał nowy cmentarz rozpołożony obok sta-

rego cme. za. Ogradzony nowym parkanem a w pośrodku postawiony nowo zrobiony brzożowy trzyramienny Krzyż ubrany w zielęń. Aktu poświęcenia cmentarza dokonał Ks. Michał Popiel a. po przybyciu do Cerkwi odśpiewano Jego Eminencji Wielcebłogostawionemu Metropolicie Dionizemu, Przeświałej Republice Polskiej, Wysokiemu Rządowi, Wojsku i Wszystkim prawosławnym Chrześcijanom Mnoholecie.

Uroczystości parafialne odbyły się w spokoju i skupieniu i na długo zostaną w pamięci parafjan jako też i gości.

Po ukończeniu Nabożeństw dla Duchowieństwa skromny positek urządził Starosta cerkiewny wsi Kwiatów Konstantyna Prycz.

Nadmienić należy że brat Konstantyna Prycza Semeon Prycz dużo przyczynił się w pracy około nowego cmentarza. Zaco składam obom braciom szczere uznanie i serdeczne podziękowanie.

W imieniu swoim i parafjan składam serdeczne podziękowanie Ks. Lewiażowi i Ks. Tatijewskiemu za udział w Nabożeństwie.

Uscie Ruskie 30/X. 1946 r.

Ks. Michał Popiel:

cdn.

ЦЕРКОВНЫЙ ВЕСТНИК

9

1991

Kazimierz Urban.

**Z dziejów Kościoła Prawosławnego na Łemkowszczyźnie
w latach 1945 - 47
(Raporty ks. Stefana Bieguna z 1946 roku).**

Próby otoczenia opieką duszpasterską pozostałej po wojnie ludności łemkowskiej, podejmowane przez władze Kościelne, napotykały na przeszkody ze strony przede wszystkim administracji lokalnej - powiatowej i gminnej. 1/. Już u schyłku 1945 roku było wiadomym, że władze państwowe zmierzają do całkowitego i przymusowego wysiedlenia ludności ukraińskiej i łemkowskiej z granic Rzeczypospolitej - w tym wypadku z Podkarpacia. Stanowisko władz - zwłaszcza wobec prawosławnych - było bezwzględne, jakkolwiek różnie w różnych powiatach przedstawiała się sytuacja. Szczególnie bezwzględne stanowisko zajmowały tu władze nowosądeckie, zwłaszcza starosta powiatowy Józef Łabuz. On to 25 września wydał zarządzenie o opuszczeniu terenu powiatu przez ludność "ukraińską i rusińską" ze względu na rzekome bezpieczeństwo w strefie nadgranicznej. On też podpisał w październiku 1945 r. imienne "nakazy" dla nielicznych już pozostałych duchownych prawosławnych, by ci opuścili Nowosądeckie w ciągu 24 godzin. udało się jedynie w tym okresie przetrwać ks. Jerzemu Buczyńskiemu, proboszczowi parafii Florynka, odgrywającej z racji położenia i liczebności rolę ośrodka koordynującego życie religijne okolicznych parafii. Przypomnijmy, że Florynka była przez pewien czas (od września 1944 roku) siedzibą Administratora Prawosławnych Parafii Łemkowszczyzny - ks. P. Taranowskiego - pełniącego na tym terenie obowiązki władzy Kościelnej pod nieobecność abpa Paladiusza (Widybidy-Rudenki). 2/.

Jednak wyjazdy do ZSRR, "wypowiedzenia" i "nakazy" doprowadziły do tego, że resztki prawosławnej ludności zostały prawie całkowicie pozbawione opieki duszpasterskiej, a życie religijne znajdowało się w stanie dezorganizacji. Sytuację pogarszał fakt tymczasowości położenia pozostałej ludności, jeszcze nie przesiedlonej, jednak w każdej chwili mogącej być dotkniętą "wypowiedzeniem" czy "nakazem" - uzależnionych od samowoli aparatu lokalnego. Sytuację pogarszało również nieprzychylnie wobec prawosławia otoczenie, rzymskokatolickie - a nawet grekokatolickie. Owe niestety uprzedzenia były wówczas żywe i dalekie od ekumenizmu.

Władze Kościelne starały się przyjść z pomocą nielicznemu duchowieństwu i pozostałej ludności prawosławnej, lecz ich wysiłki nie zawsze przynosiły - z różnych zresztą przyczyn - efekty. Niektó-

rzy deleg. Inni duchowni obawiali się trudności, a nawet niebezpieczeństwa wysiedlenia do ZSRR, inni trudności materialnych, jeszcze inni ze względu na stanowisko władz lokalnych nie mogli podjąć obowiązków duszpasterskich. Rzecz charakterystyczna, że tych ostatnich nie zawsze ochraniały urzędowe zaświadczenia wydane przez Departament Wyznaniowy Ministerstwa Administracji Publicznej. 3/ Władze lokalne zmierzały do przerwania wszelkich kontaktów pomiędzy prawosławną ludnością łemkowską a władzami Kościelnymi w Warszawie, licząc na to, że w ten sposób, poprzez wysiedlenia, zostanie "rozwiązany" stosunkowo szybko problem ludności "ukraińskiej i rusińskiej". Zjawisko to miało szerszy zasięg i można go było wówczas odnieść i do rozległych terenów Lubelszczyzny. 4/.

Jednym z duchownych, którzy podjęli się trudnej misji duszpasterskiej w Nowosądeckim był ks. Stefan Biegun. Został on w marcu 1946 roku delegowany przez władze Kościelne na ten teren i od razu mimo wrogiego stanowiska władz lokalnych, podjął ożywioną działalność religijną. Sytuacja w niektórych parafiach była złożona i trudna. Wskutek szeptanej propagandy, że ci z prawosławnych, którzy przejdą do Kościoła Grekokatolickiego lub Rzymskokatolickiego unikną "wypowiedzenia" i tym samym wysiedlenia do ZSRR. Wielu Łemków zaczęło się skłaniać do konwersji. Teren ten był również niebezpieczny ze względu na nasilenie się napadów i rozbojów. Duchowni i wierni prawosławni nie mogli tu liczyć na pomoc czy ochronę władz lokalnych. Klimat dla Prawosławia był wrogi.

Ks. Stefan Biegun przebywał na tym terenie jako "etatowy" duchowny zaledwie nieco ponad dwa miesiące. Jego aktywność duszpasterska - jak wspomniano - spowodowała, że już wkrótce, w połowie maja, otrzymał on od starosty nowosądeckiego "wypowiedzenie" i został odprowadzony pod konwojem milicji i wojska na punkt wysiedleńczy w Grybowie. Szczęśliwy zbieg okoliczności sprawił, że uniknął wysiedlenia, jednak musiał na prawie dwa miesiące opuścić ten teren, chroniąc się m. in. w Cieszynie. Okoliczności opuszczenia Florynki przez ks. Bieguna oraz stanowisko władz grybowskich i nowosądeckich wobec tego duchownego przybliżył w swoim raporcie m. in. ks. W. Wieżański. 5/. Sam zresztą ks. Biegun pozostawił relację, niestety bardzo skąpą, o tym tragicznym epizodzie w swoim życiu (por. raport z 27 maja 1946 r. do Konsystorza).

W ciągu tego dwumiesięcznego pobytu ks. S. Biegun przesłał do Konsystorza dwie obszernie informacje o życiu religijnym niektórych parafii. Stanowią one ciekawe źródło informacji i materiał historyczny do dziejów Kościoła na Łemkowszczyźnie, a konkretnie w Nowosądeckim. Zostaną one przytoczone w dalszym ciągu opraco-

wania. Ks. Biegun był również jedynym duchownym, który mimo "wypowiedzenia" władz powiatowych, powrócił na Łemkowszczyznę do swoich parafian. Było to możliwe dzięki nie tylko staraniom władz Kościelnych, ale - co jest bardziej prawdopodobne - z powodu zakończenia akcji repatriacyjnej do ZSRR w połowie czerwca 1946 roku. Już 31 maja tegoż roku, w cztery dni po sporządzeniu w (Cieszynie) wymienionego raportu z 27 maja, Warszawski Duchowny Konsystorz Prawosławny podjął decyzję o dalszej misji ks. Bieguna. Otóż wyciąg z posiedzenia Konsystorza stanowił:

Warszawski Duchowny Konsystorz Prawosławny

WYSLUCHAŁ: raportów Ks. prot. Wł. Wieżańskiego i ks. Stefana Bieguna w sprawie wypowiedzenia ostatniemu przez władze administracyjne prawa zamieszkiwania w strefie przygranicznej, wobec czego Ks. Biegun zmuszony został pozostawić teren Łemkowszczyzny i udać się do Cieszyna.

Ks. Biegun prosi o wyjednanie dla niego z Ministerstwa Administracji Publicznej zaświadczenia o delegowanie go na teren Łemkowszczyzny (Nowosądecki powiat) dla opiekowania się mieniem cerkiewnym opuszczonych parafij i obsługiwania potrzeb religijnych pozostałej ludności prawosławnej.

POSTANOWIŁ: zwrócić się do Ministerstwa A. P. z prośbą o wystawienie dla Ks. Stefana Bieguna zaświadczenia wyżej podanej treści na teren wojew. Krakowskiego i Rzeszowskiego...". 6/.

O pobycie i działalności ks. S. Bieguna na Łemkowszczyźnie, począwszy od lipca 1946 r. wspomina m. in. w swoich sprawozdaniach ks. Antoni Tatiewski. W ciągu tych kilkunastu miesięcy pozostawał wierny dewizie, którą zawarł w jednym z raportów (z 26 kwietnia 1946 r.) do Konsystorza, mówiącą, że jeśli już na tym terenie nie ostanie się ani jeden prawosławny, to należy dążyć do tego, aby jako ostatni opuścili Łemkowszczyznę duchowni prawosławni. Ta pesymistyczna dewiza sformułowana została pod wpływem obserwacji - rzymskokatolickiego otoczenia i administracji lokalnej, a także i samych prawosławnych. Ks. S. Biegun podzielił los wysiedlonej w ramach akcji "Wisła" ludności, był pierwszym, który podjął się organizacji życia religijnego na ziemiach zachodnich dla tej ludności, utworzył m. in. parafię w Jeleniej Górze, gdzie pełnił obowiązki proboszcza aż do śmierci. Nic więc dziwnego, że na jego nagrobku na wolskim cmentarzu prawosławnym w Warszawie widnieje napis: "Kontynuator obrządku cyrylo-metodiańskiego na Ziemiach Odzyskanych".

Wysiedlenia ludności w ramach akcji "Wisła" nie przerwały troski ks. S. Bieguna o zabezpieczenie potrzeb religijnych prawosławnych Łemków. Podejmował starania o uchronienie pozostałego majątku

kościelnego. ■zględnie o przeniesienie go do nowych świątyń, otwieranych na miejscu osiedlenia. Starania te przynosiły częściowe efekty.

Poniżej zostaną przytoczone trzy raporty ks. Bieguna (z 20 marca, 26 kwietnia i 27 maja 1946 r.), skierowane do Konsysorza Warszawskiego oraz raport ks. W. Wieżańskiego z 21 maja 1946 r. do Kosystorza w sprawie ks. Bieguna. Przytoczone również zostaną raporty z 13 sierpnia 1949 r. i z 23 lipca 1951 r. dotyczące mienia kościelnego. W jednym z raportów ks. Biegun wyraził krytyczną opinię pod adresem jednego z duchownych, delegowanego wówczas na Łemkowszczyznę - ks. J. Wołoszczuka. Trudno powiedzieć, z braku dokumentów, jak zakończyła się ta sprawa. Delegacje czy powroty księży na te tereny napotykały, jak wielokrotnie wspomniano, na nieprzewidywalne niekiedy przeszkody. Jedno można powiedzieć - z perspektywy - że niezależnie od tego, jak zakończyła się sprawa wówczas, ks. J. Wołoszczuk swój "dług" wielokrotnie spłacił. Bowiem należał do pierwszych duchownych, delegowanych przez władze Kościelne, na Ziemię Zachodnie, którzy podjęli się trudu organizowania życia religijnego właśnie dla tej ludności. Z drugiej strony ten fragment sprawozdania świadczy o tym, jaką wagę przywiązywał ks. S. Biegun i do tej strony działalności duszpasterskiej. Z tych powodów zdecydowano się ten fragment raportu zachować i zgodnie z regułami nie ingerować w integralny tekst. Tak czy inaczej są to dokumenty historyczne.

W poniższych dokumentach, pisanych czy to w języku rosyjskim czy polskim, zachowano oryginalną pisownię, nie dokonywano żadnych poprawek redakcyjnych. Zachowały się one szczęśliwie w Prawosławnym Archiwum Metropolitalnym w teczkach pod sygnaturami RII-6D 1379 oraz RII-5D 1177.

Przypisy:

1/ Artykuł niniejszy stanowi niejako kontynuację poprzednich. K. Urban, Z dziejów Kościoła Prawosławnego na Łemkowszczyźnie w latach 1945 - 47 (Raport ks. W. Wieżańskiego z pobytu na Łemkowszczyźnie w 1946 roku), Cerkiewny Wiestnik 1991, nr 7 s. 29-33; Tenże, Z dziejów Kościoła Prawosławnego na Łemkowszczyźnia w latach 1945-47 (Raporty ks.ks. A. Tatiewskiego i M. Popiela o życiu religijnym parafii), "Cerkiewny Wiestnik" 1991, nr 8, s. 39 - 52.

2/ Por. pismo ks. P. Taranowskiego z 21 czerwca 1945 do Warszawskiego Duchownego Konsysorza Prawosławnego, Prawosławne Archiwum Metropolitalne (dalej: PAM) sygn. RII-6D 1379.

3/ Np. ks. W. Łopuchowicz został w początkach czerwca 1946 r.

zawrócony z drogi na Łemkowszczyznę przez władze nowosądeckie.
Por. m. in. jego raport z 11 czerwca 1946 r. do Konsystorza, tamże.
4/ Wiele materiałów m.in. w Archiwum Akt Nowych, zespół akt
Ministerstwa Administracji Publicznej, t.1042 i 1051.
5/ Raport ks. W. Wieżańskiego z 12 czerwca 1946 r. do Konsystorza.
PAM, sygn. RII-6D 1379.
6/ Tekst uchwały Konsystorza, tamże.

+ + +

В Варшавскую Духовную Консисторию.

Священника Стефана Бегуна

Всепочтительнейше доношу, что 11 марта с. г. я прибыл в с. Флоринку к священнику о. Георгию Бучинскому, с которым на следующий день отбыл к месту своего назначения в селе Королева Руська - Богуша.

В с. Королева Руська - местопребывание священника - церковный староста доложил нам, что православное население этого села, как приписного Богуши, около месяца тому назад подали куда-то заявление о своем возвращении в греко-католицизм. Причиной этому послужили распуценные среди православных лемковцев слухи, что те из них, кто переменит веру, откажется от православия, будет по национальности считаться поляками, останутся на своих местах и не будут подлежать репатриации на восток.

Желая проверить правдивость заявления церковного старосты мы спросили еще несколько крестьян, которые все это подтвердили. Одновременно выяснилось, что храм в Королеве Руськой постановлено властями (но какими не указали) предназначить на народный дом, а дом священника под молочную.

При посещении приписного села Богуша тоже выяснилось, что и там была проведена анти православная акция, а храм предназначено на католический костел.

Получив такие сведения я поехал в гмину, чтобы узнать обо всем более подробно, а во вторых - приписаться на местожительство.

В Гмине приняли меня весьма сухо, если даже не враждебно, однако приписали на врем. местожительство в Королеве, указав на то, что, на сколько им известно, в Королеве Руськой народ добровольно переходит в греко-католицизм,

а храм предназначен на народный дом, а священнический дом на молочную. На мой вопрос имеет ли Гмина обо всем этом уже официальные данные, ответили, что все это не их дело и они с этим ничего не имеют общего.

Приписавшись в Гмине, я в тот же день выслал в уездное староство и Безпеченство официальное уведомление о своей командировке в Королеву-Богуша, и что к исполнению своих обязанностей приступаю с воскресения 17 марта.

В пятницу 15 марта я пошел в Королеву, чтобы организовать там в воскресенье богослужение и воочно убедиться в создавшемся на приходе положении.

Узнав о моем прибытии в село, местный солтыс, из бывших православных, в сопровождении ц. старосты и еще одного односельчанина явился ко мне и в грубой форме сказал мне, что мое присутствие здесь совершенно не нужно, что здесь православного прихода не будет, что все постановили объединиться около б. греко-като. храма и что несколько церквей, вероисповеданий и священников в селе им не надо. Если же я стану упорствовать, пользуясь тем, что Гмина меня приписала, и решился бы, не смотря на его заявление, остаться здесь, то должен принять во внимание, что места в церковном доме я не буду иметь, т. к. он дал распоряжение вр. проживающему в церк. доме репатрианту не предоставлять мне места в нем, а к тому же уверен что я получу, как и другие священники, распоряжение в 24 часа покинуть пределы этой местности.

Изгнанный из прихода я возвратился обратно во Флоринку, где в воскресенье 17 марта совершил литургию вместо о. Георгия Бучинского, который выехал для совершения церковной службы в соседний приход Перунку, где нет священника но где пока держатся православные благодаря опеке над этим приходом о. Георгия.

И вот, перед началом богослужения, из Богуши явилась ко мне делегация в составе 2-х человек, которая просила от имени православных односельчан своего села возвратиться к ним, т. к. они в большинстве своем остались верны православной вере, несмотря на антиправославную пропаганду, и хотят иметь своего священника, ожидая немедленно моего прибытия в село для совершения богослужения. Выслушав их я обещал прибыть к ним в тот же день в 4 часа вечера для совершения вечерни.

Прибывши в назначенное время в село я увидел, что народ

действительно ждал моего прибытия и вслед за мной, оповещенный своими посланиями о вечернем богослужении, пошел толпами к церкви. Церковь я нашел закрытой, т. к. церковный сторож сбежал от страха куда-то на село вместе с ключами от церкви; высланные ц. старостой, псаломщиком и церк. активом посланцы нашли его, забрали ключи, открыли церковь и в ней была совершена вечерня. Народу было довольно много, который после вечерни просил меня оставаться у них, что я им, конечно, и обещал.

В каких условиях будет протекать моя пастырская работа в этом селе, трудно теперь сказать. Одно лишь ясно, что в приходе, благодаря отсутствию священника, прошла и теперь идет скрытая работа по ликвидации православия. Народ же напуган принудительной репатриацией всеми средствами, вплоть до перехода в греко и даже римо - католицизм, хочет удержаться на месте. Кто этой работой занимается трудно сказать, хотя переход в греко или римо католицизм вряд ли спасет их от репатриации, т. к. ходят упорные слухи, что в ближайшее время начнется в Ново - Сончевском уезде репатрирование лемков. В мелах соседнего Горлицкого уезда уже расклеены объявления уездного старосты об этом с указанием срока добровольного выезда каждому селу до 10 апр. с. г. с предупреждением, что если подлежащие репатриации добровольно не уедут, то к ним будут применены административные меры.

До окончательного выяснения судьбы оставшихся пока на месте лемков, приход Королева Руська - Богуша нельзя оставить без священника, т. к. это привело бы к расширению антиправославной акции в оставшихся верных православия селах, как Флоринка, Перунка, Баница и т. д. тем более, что в целом Н. Сончевском уезде остался лишь один священник в Флоринке, благодаря которому удержалась правосл. вера, а так наверное прошла бы та же самая работа врагов православия, что в Королеве.

В виду всего вышеизложенного всепочтительнейше смею доложить, что для укрепления положения православия в Новосончевском уезде необходимо немедленно командировать двух священников к селам Баница и Перунка; во вторых - назначить на Лемковщину благочинного, облеч его особыми полномочиями доверенного Епархиальной Власти с тем, что он официально от имени Высшей Церковной Власти мог бы выступать пред гражданскими властями на месте в защиту интересов правос. церкви и оставшегося духовенства,

которое этой поддержке в настоящем положении весьма нуждается здесь, а кроме того следил бы за покинутым на произвол судьбы храмами после отъезда прихожан на восток или возможного перехода в другое исповедание, инициатор которых, как собственность православной Церкви не был бы расхищен или присвоен греко- или римо-католиками, а передан был бы в распоряжение и собственность православной Церкви.

Для себя просил бы как можно скорее выслать удостоверение о том, что Епархиальная Власть поручает и вменяет в обязанность обслуживание тех православных приходов и приписных к ним сел в Ново-Сонченском и Горлицком уездах, где священников, до времени назначения туда таковых.

Прошу это для того, что в случае если должен буду по независящим от меня причинам покинуть село Богуша, чтобы немедленно перейти в другой приход и иметь основания пр. поселиться там до получения от Епархиальной Власти формального назначения, а во вторых иметь возможность выехать на такие оставленные священниками приходы с миссионерской целью и иметь право организовать церк. службы.

О дальнейшем положении в с. Богуше, где остаюсь, а также других приходах донесу в самое ближайшее время.

Священник Стефан Бегун.

с. Флоринка 20. Ш. 1946 г.

P. S. Корреспонденцию для меня покорнейше прошу высылать через о. Георгия Бучинского.

+ + +

В варшавскую Православную
Духовную Консисторию

Священника Стефана Бегуна
с. Флоринка, п. Грибов.

Настоящим всепочтительнейше доношу о положении православных приходов как в районе моей пастырской работы с. Богуши, так и в других соседних приходах Новосондецкого и Горлицкого уездов.

В с. Богуша осталось 57 прав. семейств. Ни одна семья не перешла в римокатол. ни в греко-католицизм.

Ходят упорные слухи, что из этих 57 семейств на днях

достанут т. н. "wypowiedzenie" 30 семейств и должны будут уехать ближайшим транспортом на восток.

Богослужение в этом селе до сего времени проходили без всяких препятствий со стороны настроенных против православия.

Село Королева Руська формально отпала от православия в гр. католицизм. Было два случая перевенчивания в костеле б. православных лемков, повенчанных в Церкви, но на этом и кончилось, т. к. подобных лиц желающих длыть себе этим самим лояльность и "польскость", - стали на все лады высмеивать. А к тому те и ксендзы стали уклонятся от подобных действий, т. к. увидели что вводят в заблуждение новопробретенные души, которые этим думают спасти свое положение, а на деле перевенчивание ничего практического не дает и ни какой помощи оказать не может. В глазах гражд. властей лемек остается лемком с немецкой б. кенкартой "У", хоть будет и сто раз перевенчан ксендзами.

На богослужения Страстной Седмицы и Пасхи в с. Богуше были также некоторые из Королевы Руськой, но больше всего женщины. Были также и у исповеди.

На третий день Пасхи в Королеве Руськой было погребение умершей православной женщины. Погребение совершилось в Церкви, которую, по требованию родных умершей, солтыс "разрешил" открыть. (Ключ от церкви находится у него). На погребение пришло много односельчан покойной. Пользуясь случаем я кроме погребения совершил и вечерню. К целованию креста все подходили и целовали руку священника. После погребения многие и мужчины и женщины заявляли мне, что несколько человек взбунтовали все село, и что их тянет в свою Церковь. Впечатление вынесенное мною таково, что Королевляне остались в духе православные и как только выяснится окончательно положение с перенесением, если они останутся на месте и не будет религиозного гнета - возвратятся обратно в православие.

Из с. Флоринки вместе с с. Г. Бучанским выехало теперь 11 семейств православных, а также 4 грекокатолич. монаха и один гр. католический священник из ближайшего к Флоринке села, не считая гр. катол. семейств.

В с. Флоринке и приписных селах осталось около 100 семейств православных.

В с. Перунка православных осталось около 50 дворов.

В с. Баница по сведениям полученным от о. Димитрия Хиляка, настоятеля с. Избы, 80 летнего старика, осталось 40 православных семейств.

В с. Избах осталось около 90 семейств. В с. Устье Русском войско польское силой вывезло как священника, так и почти всех православных жителей.

По слухам в двух церквях этого прихода остались св. св. Антиминсы, которые священник не имел возможности взять с собою будучи под стражею, и они остались на произвол судьбы, в каком положении теперь находятся церкви - не известно.

Ни я, ни о. Г. Бучинский не имеем гражданского мужества пойти туда, чтобы забрать антиминсы и Св. Дары, не имея из Консистерии доверенности на это, а без доверенности нас могли бы арестовать за присвоение покинутого имущества, а в лучшем случае не выдать ключи от церквей, каковые наверное находятся у "всесильных здесь солтысов - катликов".

Положение здесь вобщем такое, как я выяснил в г. Грибове, в личной беседе с советскими делегатами по переселению лемков. Принудительной репатриации со стороны их нет - Бюро уполномоченного принимает лишь на транспорт желающих добровольно переселиться в СССР.

В отношении польских властей к лемкам они не вмешиваются. Польская власть может оставить, или "wypowiedzenie", т. к. район лемковщины, является районом приграничным. Получивши "wypowiedzenie" уйти с приграничной полосы лемкам остается одно, записаться на переселение в СССР.

Не известно, как в дальнейшем будет с лемками. Останутся ли на своих местах, или получают "wypowiedzenie". Добровольно никто из них не хочет записываться на выезд и все находятся в нервном ожидании.

Несмотря на эту неопределенность положения правосл. лемков, надо чтобы до конца здесь были православные священники, чтобы удержать православие, т. к. отсутствие правосл. священников используют греко-католики и римо-католики, тем более что народ в такие тяжелые минуты своей жизни без молитвы не может обойтись, все упование возлагает на Бога и стремится в храм, где ищет утешения и помощи Всевышнего. Если не будет православного священника, то он со спокойной совестью, по своей простоте душевной, пойдет молиться в инославный храм.

Такую религиозную обстановку надо учесть и обязательно надо, где еще есть православные, чтобы был на месте или вблизи православный священник.

Мне одному священнику, оставшемуся теперь после отъезда о. Г. Бучинского, не в силах будет обслужить все села в Носовондецком уезде, а посему считаю пастырским долгом просить Епархиальную Власть командировать сюда хотя бы еще одного священника в с. Перунку, который обслуживал бы и Перунку и Баницу, а я обслуживал бы с. Флоринку и Богуша. По окончании же срока репатриации, который оканчивается 15 июня с. г. было бы ясно видно, где останутся православные и какое количество и тогда можно будет сделать распределение и установление приходов, а если же никого не останется здесь из православных, то чтобы православные священники ушли бы отсюда последними.

Моральная обстановка тяжолая пока. На православного священника и на православных вообще смотрят здесь враждебно, а также и ночью не исключена возможность нежелательных визитов, как это было у о. Г. Бучинского, греко-католических монахов и населения, чего я еще на себе не испытал до сих пор, но еще не было случая чтобы трагически все это оканчивалось, кроме лиш материальной потери. Поэтому напрасно боятся сюда идти священники, как этого убоился также и о. Ю. Волощук, который не доехал даже до места своего назначения в Баницу, где с нетерпением ожидали прибытия священника, а ограничился лиш Флоринкой, отсюда возвратился к себе домой в Лодзь.

В отношении свящ. о. Ю. Волощука православные Флориняне, а в особенности Перунка и Баница чувствуют большую обиду. О. Ювеналий Волощук обещал при отъезде из Флоринки к себе домой возвратиться обратно с одним еще священником, чтобы совершать церковные службы в страстную седмицу и Пасху. на что получил из Флоринской Церкви 600 зл. на обратные дорожные издержки. Оказалось же, что ни, он сам не приехал ни другого священника не прислал. В том, что будут священники в Банице и Перунке на праздники был оповещен народ и с нетерпением ожидал их прибытия - однако напрасно. Правда религиозные нужды мы с о. Г. Бучинским по мере возможности постарались удовлетворить, разезжая по селам приходов начиная с Вел. Четверга, совершая по два раза в день Страсти, по два раза вынос плащаницы, по две светлые заутрени и пасхальные вечера, чтобы противодействовать греко-католицизму для наших которых гр. катол. священник совершал все эти службы и удерживая тем самым православных от гр. катол. богослужений, однако поступок

о. Ю. Б. Лошук не достоин пастырского звания. Не имея желания возвращаться обратно, не должен был вводить шко-го в заблуждение и давать пустые обещания другого священника а тем более брать деньги на проезд. О том что он взял деньги все знают, о чем и идут разговоры, а поему считаю своей обязанностью просить Консисторию предписать о. Ювеналию Волощуку немедленно возвратить выше - указанную сумму денег Флоринской Церкви, чтобы прекратить не нужные разговоры среди прихожан о присвоении церковных денег

В заключение еще раз смею просить как можно скорее командировать в села Перунка - Баница священника.

Чтобы не путался в пути священник указываю как легче доехать.

По железной дороге из Кракова в Грибов через Новый Сонч. Из Катовиц на Бельско, из Бельска на Кальварию, в Кальварии пересадка на Краковский поезд по направлению Нового Сонча Грибов 4 станция после Нового Сонча. Из Кальварии поезд отходит два раза в день в 10 часов утра и 10 часов вечера. Из Кракова на Новый Сонч тоже два раза идет поезд, утром около 7 часов и в тоже время вечером.

Из Грибова до Флоринки можно доехать грузовым автомобилем, который несколько раз в день курсирует Грибов - Криница через Флоринку. Перунка от Флоринки 9 км.

Священник С. Бегун

26. 1У. 1946.

№ 67

+ + +

Флоринка, гмина Грибов,
уезд Новый Сонч, почта
Грибов, 21. У. 1946 г.

В Варшавскую Духовную Консисторию
рапорт

Свящ. о. Стеф. Бегун получил от администр. власти "wypowiedzenie" в исполнение которого принужден оставить пределы приграничн. полосы, как настоятель прихода Флоринка. Он просит Консисторию прислать ему (по адресу Ciaszyn, ul. Wyższa Brama 12 m. 4) zaświadczenie Min. Adm. Publ. что он о. С. Бегун командирован на teren województwa Krakowskiego i

Rzeszowskiego celem zabezpieczenia się majątkiem "zpuszczonym" parafii prawosławnych jak również obsługiwania potrzeb religijnych ludności prawosławnej pozostałej na tych terenach do końca odbywającej się obecnie repatriacji ludności do Z.S.R.R.

I że władze cywilne i wojskowe mają udzielać wyżej wymienionemu pomocy i opieki oraz o umożliwienie mu dowolnego poruszania się w terenie.

Протоиерей Влад. Вежанский.

+ + +

В Варшавскую Православную Духовную Консисторию

Священника Стефана Бегуна,
п. о. настоятеля Флоринской Иеркви
Рапорт

Всепочтительнейше доношу, что 19. V. с. г. я получил "wypowiedzenie" от административных властей, а 21. V. в числе других своих прихожан меня милиция вывезла в м. Грибов, где я двое суток просидел на постерунку милиции, а потом был отрезан на сборный переселенческий пункт на жел. дорожной с. Грибов для записи и отправки на восток вместе с другими "wypowiedzianymi" лемками, где был освобожден, т. к. советские украинские делегаты запись "wypowiedzianych" и доставленных войском и милицией на сборный пункт производили по добровольному желанию каждого.

Не имея разрешения в дальнейшем проживать в приграничной полосе я принужден оставить свое место передать приход о. Митр. протоиерею Владимиру Вежанскому, так во время приехавшему во Флоринку.

Получивши "wypowiedzenie" , 20. V. я вместе с о. прот. Вл. Вежанским ездил к Новосондецкому Старосте просить отменить распоряжение о моем выселении и разрешить в дальнейшем проживать в Флоринке, на что, конечно, староста не согласился.

Считаю необходимым доложить, что православие на Лемковщине всеми средствами стараются ликвидировать. Думаю, что это переходный момент, который надо пережить и всеми возможными средствами надо удержать на месте священников поручая им пока не настоятельские функции в том или ином приходе, а просто надзор за приходами цер. имуществом оставленных на произвол судьбы церквей с поручением совершать церк. службы и требы в тех селах где еще остались православные.

Бесудачным оказались полномочия о. прот. вл. веланского с его удостоверением из Министерства, которое произвело некоторое впечатление на местную административную власть. Я считаю, что весьма полезным было бы командировать в помощь о. прот. Вл. Вежанскому по одному священнику с подобными полномочиями на каждый уезд Лемковщины снабжая обязательно министерским удостоверением, которое может быть дано бы возможность избежать "wypowiedzenia"

Для себя просил бы подобную командировку на Новосондецкий уезд, чтобы иметь возможность возвратиться в Флоринку с новыми полномочиями, которую, как центр, во что бы то ни стало надо удержать. Полезным было бы что Министерство копию своего удостоверения переслало бы в староство для сведения.

Смею доложить что положение на Лемковщине, таково, что требует немедленных и решительных действий со стороны Высшей Церковной Власти, иначе станем пред фактом ликвидированного здесь православия, т. к. наши враги действуют умело, решительно и коварно пользуя момент.

г. Тешин, 27 У 1946 г.

Священник Стефан Бегун

ul. Wyższa Brama 12/4
Górny Śląsk.

+ + +

Do

Jego Eminencji, Wielce Błogosławionego Makarego
Metropolity Warszawskiego i Polski

Ks. Protojereja Stefana Bieguna
Proboszcza w Jeleniej Górze

Raport.

W niektórych świątyniach prawosławnych na Łemkowszczyźnie pozostały wewnętrzne urządzenia cerkwi jak to ikonostasy, obrazy św., untensylia, książki do nabożeństw, dzwony i t. d.

Opuszczone cerkwie wraz ze znajdującymi się w nich rzeczami kościelnymi były zabezpieczone przez miejscowe Władze Państwowe

Te rzeczy z bezwzględną koniecznością, jako własność Kościoła prawosławnego, muszą być zabrane i przetransportowane do Metropolii, a po zatym podzielone pomiędzy tymi nowopowstałymi parafiami prawosławnymi na Z. O., które odczuwają brak i urządzeń wewnętrznych i rzeczy użytku kościelnego.

W niektórych miejscowościach opuszczone mienie cerkiewne znajduje się pod opieką księży katolickich, które te rzeczy zabrali do swych kościołów zaś z niektórych - jak dzwony - korzystają.

Mówię o dzwonach z cerkwi w Boguszy, które w czasie przesiedlenia Łemków były przywiezione do parafii prawosławnej we Florynce, gdzie miały być zmagazynowane wszystkie dzwony z innych parafii prawosławnych, a następnie odtransportowane do Warszawy, - zaś zawdzięczając nieuczciwej ingerencji kleru katolickiego z Ptaszkowej i Królowej Ruskiej odebrane przez Milicję Obywatelską na polecenie Starosty Powiatowego w Nowym Sączu i odtransportowane prawdopodobnie do parafii rzym.-katolickiej w Ptaszkowej, która z nich korzysta.

Dzwony te ofiarowane przez kilku parafian z Boguszy imiona i nazwiska których umieszczono na dzwonach. Niektórzy z ofiarodawców do dziś dnia jeszcze żyją, zamieszkując na Z. O. i chcą żeby kupione przez nich dzwony zwrócone były przez kler katolicki i oddane do użytku tej cerkwi która nie ma dzwonów.

Wykaz dzwonów pozostałych przy opuszczonych parafiach załączam przy niniejszym raporcie.

Jednocześnie proszę do niniejszego raportu dołączyć sprawozdanie Ks. Dziekana Krakowskiego Aleksandra Czubuk-Podolskiego oraz mój raport z dnia 13. VIII. 1949 roku wraz z załącznikiem do raportu z wyjazdu na b. teren Łemkowszczyzny na polecenie Konsystorza z dnia 4. VIII. 1949 roku w sprawie opuszczonego mienia cerkiewnego.

Dla zabrania wszystkich rzeczy z opuszczonych cerkwi na Łemkowszczyźnie proponuję:

- I. Zwrócić się do Urzędu Spraw Wyznań z prośbą:
 - a) powiadomić Władze Wojewódzkie i powiatowe żeby nie stawiano przeszkód na zabranie rzeczy cerkiewnych;
 - b) dopomóc zwrócić wszystkie rzeczy cerkiewne zabrane przez kler katolicki w tym i dzwony Boguszske zabrane przez Milicję Obywatelską na polecenie Starosty Powiatowego w Nowym Sączu.
- II. Wyasygnować kwotę pieniężną do 3000 zł. na wydatki związane z przetransportowaniem tych rzeczy do Warszawy;
- III. Delegować za tymi rzeczami osobę która zna teren i mogła by pomyślnie wywiązać się z poruczonego zadania;
- IV. Polecieć Ks. Dziekanowi Krakowskiemu okazać jak najszerzą pomoc delegowanej osobie jak na miejscu przy załatwianiu formalności u Władz wraz z wyjazdem w razie potrzeby w teren.

Załącznik: 3.

Jelenia Góra, dn. 23. VII. 1951 r.

Waszej Ekscelencji pokorny syn
Protojerej Stefan Biegun

Załącznik 1. Wykaz Cerkwi na Łemkowszczyźnie gdzie pozostały dzwony.

1) Florynka	- jeden	- wagi około	100 kg.
2) Piorunka	- dwa:		
	I	" "	500 -
	II	" "	80 -
3) Bogusza	- dwa:	" "	
	I	" "	500 -
	II	" "	300 -
4) Królowa Ruska	- jeden	" "	100 -
5) Izby	- jeden	" "	100 -
6) Bieliczna	- jeden	" "	50 -
7) Banica	- jeden	" "	100 -

Załącznik 2.

Odpis

Potwierdzam odebranie dwóch dzwonów z plebanii praw. w Florynce (od Ks. Stefana Bieguna) należących do cerkwi prawosławnej we wsi Bogusza a przywiezionych z tamtąd do Florynki w celu odtransportowania ich do Królowej Ruskiej.

Komendant Posterunku M. O.
w Grybowie
/—/ Plut. % podpis nieczytelny

Załącznik 3.

Odpis z odpisu

Starosta Powiatowy Nowosandeccki Nowy Sącz, dn. 21 czerwca 1947 r.
L. A 8 31/47

Upoważnienie.

Upoważniam Ks. Władysława Berberę, rzym-katol. proboszcza w Królowej Ruskiej do natychmiastowego zabezpieczenie majątku ruchomego cerkwi prawosławnej i gr. katolickiej w Boguszy i Królowej Ruskiej.

Upoważniam wyżej wymienionego proboszcza do użycia wszelkich środków zabezpieczających oraz do interwencji zainteresowanych posterunkach M. O. i żądania od nich pomocy.

Specjalnie zalecam upętnomocnionemu proboszczowi wydobyć zabranych bezprawnie dzwonów z prawosławnej cerkwi w Boguszy i odebranie przy pomocy posterunku M. O. kluczy od wymienionych wyżej cerkwi.

Posterunki M. O. wzywam do udzielania pomocy wyżej wymienionemu proboszczowi jak najdalej idącej pomocy w staraniach jego o zabezpieczenie majątku powyższych cerkwi.

Starosta Powiatowy
w/z
Mgr. T. Celewicz.

/m. p./

+ + +

Do
Warszawskiego Konsystorza Prawosławnego
Ks. Stefana Bieguna
Proboszcza Jeleniogórskiej
Parafii Prawosławnej

Raport.

W wykonaniu pilnego polecenia Konsystorza z dnia 4 VIII. rb. No. 1078 w dniu 7. VIII. r. b. wyjechałem do m. Krakowa, a następnie z Ks. Protopresb. Aleksandrem Czubuk-Podolskim, po załatwieniu formalności i zaciągnięciu informacji w Urzędach Wojewódzkich w Krakowie i Rzeszowie i w Starostwach Sanoku i Nowym Sączu, oglądaliśmy rzeczy pocerkiwne zdeponowane w Muzeum m. Sanoka i w tymczasowej składnicy w m. Muszynie.

Szczegółowe sprawozdanie z powyższego złoży do Konsystorza Ks. Protopresb. Al. Czubuk-Podolski. Jeśli by potrzebnym było uzupełnienie sprawozdania jeszcze przeze mnie uprzejmie proszę o tym powiadomić, jak również co mam uzupełnić.

Jednocześnie przedkładam wykaz i rzeczowe dowody na kwotę 9.018 zł. wydatkowanych w czasie delegacji służbowej, która trwała od dnia 7. VIII - 12. VIII. wyłącznie z prośbą o zwrot takowych.
Ks. Stefan Biegun

m. Jelenia Góra,
dn. 13. VIII. 1949.

Załącznik
do raportu z dnia 13. VIII. 1949 roku
Województwo Rzeszowskie
Izby

1 dzwon - 100 klg., 10 ornatów, 5 wielonów, 2 komży, 4 świeczniki wiszące, 6 krzyży stojących, 5 obrazów dużych, trybularz, 29 lichtarzy, kadzielnica, 22 obrazów małych, 2 obrazy do noszenia, 15 chorałki, dzwonek liturgiczny, 18 ksiąg liturgicznych, 15 ksiąg metrykalnych..

Bieliczna

1 dzwon - 25 klg., 1 kielich żelazny, 1 kielich pozłocony, patena, 1 ornat, 1 komża, 2 wiszące świeczniki, 17 lichtarzy, 6 krzyży procesyjnych, 7 dużych obrazów, 17 małych, 10 chorągwi, trybularz, obraz do nośzenia, 13 ksiązek, 4 obrazy i t. d.

Stawisza

Dzwon - 100 klg., monstrancja, kielich z pateną, 8 ornatów, 2 kadzielnicy, 11 chorągwie, 2 krzyże procesyjne, 15 ksiązek liturgicznych i t. d.

Bartne

5 chorągwi, dzwon - 30 klg. zabrany przez ks. Suchego i umieszczony w cerkwi w Ropicy Ruskiej, 2 krzyże drzewniane, 2 obrazy ścienne.

Bodaki

Trybularz, 4 ornaty, 2 chorągwie, 8 obrazów, 1 obraz w ramie rzeźbionej, 14 lichtarzy. Klucze od cerkwi znajdują się u ks. Suchego w Sękowej.

Uscie Ruskie

8 małych obrazów, 1 wieczna lampa posrebrzana, 1 pajak, 4 duże obrazy, 3 krzyże, ikonostas z serją obrazów, 2 krzyże procesyjne itd.

Uwaga: Wykaz sporządzony na podstawie danych otrzymanych w Urzędzie Wojewódzkim w Rzeszowie.

cdn.

PRAWOSŁAWNY METROPOLITA
WARSZAWSKI I CAŁEJ POLSKI

dn. 2 października 1947 r.

Z A Ś W I A D C Z E N I E

Nr. 1223

Udzielam niniejszym księdze Michałowi Bopielowi misji
katechetycznej na nauczanie religii prawosławnej w szkołach
powiatowych na terenie powiatu Gorlickiego.
Niniejsze zaświadczenie wydaje się celem przedłożenia
odnośnym władzom szkolnym.

Grigory

Metropolita Warszawski i całej Polski.

RZĄD GMINNY w UŚCIU RUSKIM

pow. Gorlicki, woj. Rzeszów

Nr. 92/47

Z a ś w i a d c z e n i e.

Rząd gminy w Uściu Ruskim zaświadcza, że ks. Michał Bopiel, pro-
boscus prawosławnej parafii w gromadzie Uście Ruskie, gminy tutaj
szej udaje się do gromady Włocławka, gmina Grybów w celach religij-
nych.-
Prosi się o nie czynienie żadnej trudności wymienionemu w drodze
tam i spowrotem.-
Niniejsze zaświadczenie ważne jest na przebieg dwóch dni od daty
wystawienia.-

Uście Ruskie, dnia 5 maja 1947 r.

Wójt:
J. Pał...

WARSZAWSKI DUCHOWY
KONSYSTORZ PRAGOSŁAWY

dn. 21 maja 1947

Nr. 228

Warszawa-Praga, Zygmuntowska 12

Do

W.ks. Michała Poppeia
Proboszcza parafii prawosławnej

w Uściu-Kaskin.

47 No 11
120
13 19

Wobec tego, iż dnia 23 maja br. Warszawski Konsystorz
Pragosławny nadał swoje świadectwo, iż, z braku informacji
o sytuacji w miejscu, konsystorz jest postanowiony możliwością
udzielenia pomocy w zakresie...

Jeżeli przesłany... charakter i jeżeli można
będzie przypisać... przesłany... emblematy rasem, nie
będą zaś rozrzucał na rozległym terenie, w takim wypadku należy
całe mienie cerkiewne zabrać ze sobą; w tym wypadku chyba władze
administracyjne dostarczą środki lokacyjne.

Gdyby zaś nie było żadnej możliwości zabrania ze sobą mienia cer-
kiewnego, to należałoby przekazać takowe któremukolwiek z pozos-
tających na terenie Łukowszczyzny księży prawosławnych, w osta-
teczności zaś zdać takowe pod dozгляд miejscowej władzy administ-
racyjnej, sporządzając dokładny opis rzeczy w 3 egz., z których
jeden egzemplarz zachować u siebie, drugi a władzy, która przyjaie
mienie, trzeci zaś przesłać do konsystorza.

Członek konsystorza

sekretarz

referent

M. W. Łowicki
Plapun
M. Kucharski

Zarząd Gminy Bobrowko
pow. Strzelce

Nr. 2/p-21/47

Dot.

Bobrowko, dnia 10.9.1947r.

Świadectwo

Zarząd Gminy niniejszym świadectwo, że ob. Popiel Michał
nie posiada... przesłanie...
w pow. gorlickiego... gminy nie posiada
żadnego inwentarza...
Świadectwo niniejszym...
Wzajemnie przeliczonym, przy staraniu się o pozwolenie przesłania
nie do woj. Wrocławskiego.

Sekretarz:

J. Zemsta
(-) J. Zemsta

pobrano opłaty
kancel. sz. 40
kwit Nr. 1432

Popiel

data 1947.

Karta przesiedleńcza Nr. 30986

Ob. [imię i nazwisko, imię ojca] urodz. w roku [rok]

mieszkaniec miasta [miasto] wsi [wsi] Nr. d. [nr. d.]

gmina [gmina] powiat [powiat] przesiedla się na

inne miejsce zamieszkania. Wraz z nim przesiedlają się następujący członkowie jego rodziny.

Lp.	Imię i nazwisko	Rok ur.	Stosunek pobr. do głowy rodziny	Uwaga
1.	<u>[imię i nazwisko]</u>	<u>[rok]</u>	<u>[stosunek]</u>	
2.	<u>[imię i nazwisko]</u>	<u>[rok]</u>	<u>[stosunek]</u>	
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				

Przesiedlający się:

a) zabiera ze sobą: koni [liczba], krow [liczba], trzody chlewnej [liczba],
kóz [liczba], owiec [liczba], oraz następujący inwentarz narzuty

b) pozostawił: ziemi ogółem [liczba] ha.

w tym użytków rolnych [liczba] ha.

dom mieszkalny (jaki) [liczba]

stodoła [liczba] obora [liczba]

szopa [liczba] chlew [liczba]

Z A B E Z P I E C Z O N E

przez WARSZAWSKI KONSYSTORZ DIECEZJALNY SW. POLSKIEGO AUTOKEFALICZNEGO
KOSCIOLA PRAWOSLAWNEGO.

Z upoważnienia Konary...

Michał Topieł
/podpis zabezpieczający/

PROBOSZCZ
PARAFII PRAWOSLAWNEJ
Uście Ruskie
pow. Gorlice, woj. Rzeszowskie

.....
/Data zabezpieczenia/

Uzyskany Opis

Panstwowy Urząd Repatriacyjny Poznań, dnia 6.VII.1947
Karta przesiedleńcza Nr. 30986 Ob. ks. Topieł Michał u. Salikon ur. w r. 1896
1896 miejsce zam. Uście Ruskie Nr. 6191 gm. Uście Ruskie pow. Gorlice prze-
siedla się na inne miejsce zamieszkania. Razem z nim z rodziną: żona -
pamięć o sobie, Jarosław ur. 1929 r. syn, Aleksandra ur. 1937 córka, przysięga
ze sobą i krewnymi. Pozostawia: ziemi ogółem 3 ha, w tym użytków rolnych 3 ha
Pięćset okrągła z czołem Janstronem z napisem Panstwowy Urząd Repatriacyjny,
Krajowy Oddział w Poznaniu. Pełnia ks. Topieł Michał. Drugi pieczęć okrągła
z napisem Panstwowy Urząd Repatriacyjny. Główny napis nieczytelny, podpis również
nie czytelny, data: w Poznaniu dnia 11.VI.47. Pieczęć
krajowa z napisem Panstwowy Urząd Repatriacyjny. Data: w Poznaniu dnia 11.VI.47.

za zgodności odpisu z okazanym mi oryginałem. Nr. Rep. III. r. 2490/51.

Kuracja, dnia 28.VI.47r.

za: ks. Topieł. Pow. Oddziału
Gorlice, woj. Rzeszowskie

Swidnica, dnia 30. VI. 1947.-

Rzeczpospolita Polska
Państwowy Urząd Repatriacyjny
Powiatowy Oddział w Swidnicy

L. dz. 1779/46

Z a s w i a d o s e n i e.

Powiatowy Oddział PUR w Swidnicy zaświadcza niniejszym, że ob. Popiel Jan był osiedlony w tut. powiecie gr. igm. Skotwina pod Nr. 5 b, - ze względu na to, że w/m był niepełnoletni, obiekt ten został przepisany i przydzielony siostrze wymienionej POPIEL Helenie, która do dotychczas zajmuje wraz z bratem. -
Zaświadczenie wydaje się na prośbę petenta. -

Za kierownika Oddziału
[Signature]
Inspektor Osadnictwa

Zarząd Miejski-Gminny *Lanckoro* stwierdza tożsamość niżej wymienionej osoby:

Nazwisko *Popiel*

Nazwisko panieńskie dla mężatek *[blank]*

Imiona *Helena*

Data urodzenia *21 sierpnia 1922r.*

Miejsce urodzenia *Parcele koł. Nowe*

Zawód *bez zawodu*

Zameldowany dn. *20.8.46* w *Lanckoro pow. Swidnica*

ulica _____ Nr domu *56* Nr m. _____

RYSOPIS:

Wzrost *średni*

Oczy *szare*

Włosy *blond*

Znaki szczególne *żadnych*

[Portrait photo of Helena Popiel]

Popiel Helena
(własnoręczny podpis)

Data wystawienia zaświadczenia: *15 stycznia 1947r.*

[Stamp: POWIATOWY URZĄD OSADNICTWA Swidnica]

[Signature]
(podpis kierownika gminy)

Місто Свидниця Вроцлавського воєвідства, осінь 1946 року.

На знімці Славко, Галя та Іван Попелі. У той час батько як православний священник дістав парафію в селі Устя-Руське Горлицького повіту; разом з ним тоді перебувала і сестра Леся.

Квятонь

Село Квятонь, гміна Уетя-Руське, Горлицького повіту на Лемківщині. Село постало, правдоподібно, у 1504 році, воно розташоване між горами вздовж річки Ждиня, яка в Усті-Руськім впадає до річки Ропа. Церква Преподобної Матері Параскевії побудована в другій половині VII століття, вежа-дзвіниця добудована в 1743 році. Церква побудована у вигляді хреста, тризрубна, триярусна, дерев'яна, стіни і дахи покриті гонтом, три бані завершені залізними хрестами, кожен із серпоподібним місяцем на підніжжі. Церкву з архітектурного погляду можна зарахувати до лемківського бароко. Подвір'я церкви огорожено дерев'яним тином. Думаю, що до згаданої дати мусила бути ще старша церковна споруда, про яку немає писаних матеріалів – просто не віриться, щоб існувало село вже понад 200 літ і в нім не було церкви, тим більше, що село не було бідне на будівельний матеріал, адже тут є повно лісів та дикого каменю.

У 1925-1931рр. в селі було побудовано нову церкву, так звану часовню (каплицю), бо частина селян повернулася до православ'я. Сама споруда часовні досить скромна, побудована у вигляді хреста, тризрубна, одноярусна, середня частина церкви завершена банею з залізним ажуровим трираменним хрестом, дах о двох платах. Зовнішні стіни оббиті дошками, дах покритий гонтом, а баня – бляхою.

Село Квятонь налічувало 1935 року близько 50 номерів, тут проживало 400 душ. На православ'я повернулося приблизно 42 номери, десть близько 350 душ, решта залишилася при унії. Парафія провадила метрики від 1786 року. У селі була школа, так звана однокласна, учителями були: Адамцьо Стефан зі Смереківця, Віслоцька Олександра, яка була розстріляна німцями у 1943 або 1944 році, Славишевська Гелена – полька, а до 1939 року – пан Гірчиць. Була також і кооператива, провадили її Віслоцький, Мілько і Лучак Ілько (їх розстріляли німці під час війни). Від німців під час війни загинули (були розстріляні) також Костик Костянтин, Мучка Мілько, Мучка Еміль та інші. Найбільш активні парафіяни – це Пирч, Цимбал, Стефанівський, Парагус, Галь, Хутко, Прусак, Присак, Кардаш, Медвідь, Криницький, Бігуняк, Штекля, Костик, Гамбаль, Салей, Гончар, Танчак, Писанчак, Дедла, Чайковський, Адамцьо, Мучка, Дзямба, Мисливець, Гурба, Пейко, Самоцько.

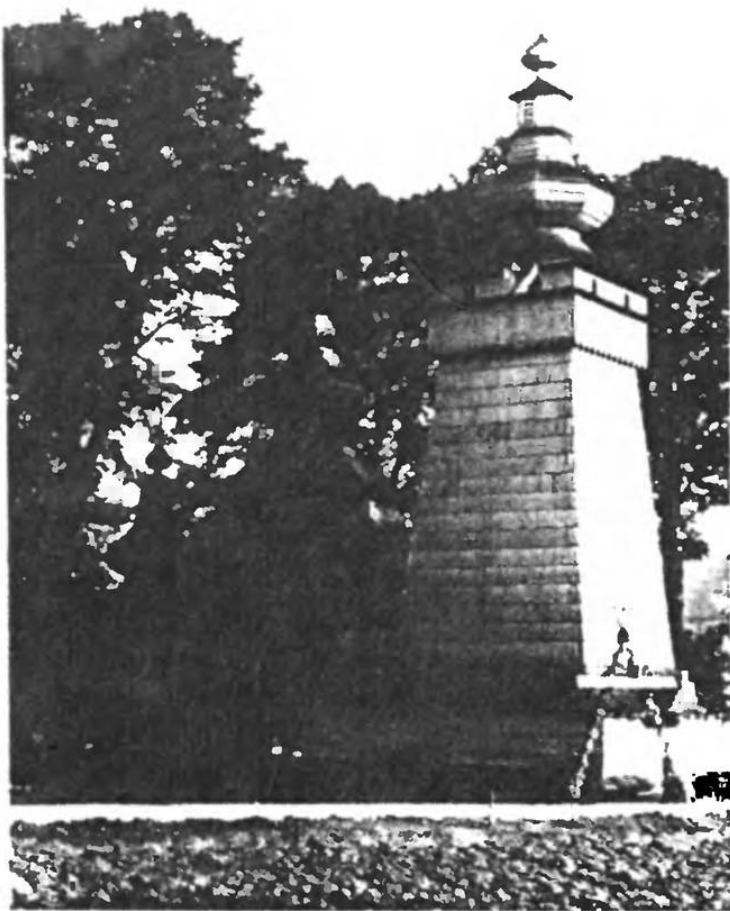
1945 року виїхали на Україну православний священник отець Ляшук і греко-католицький священник отець Соболевський. А від 1946 до 1947 року до виселення акцією «Вісла» православним священником був отець Михайло Попель, а старостою церковним і дяком був пан Костянтин Пирч, а також Іван Прусак.

У червні 1947 року вивезено село на західні землі Польщі.

Літом 1947р. отець Михайло Попель, як і цілий український народ, зазнав нової трагедії. Комуністична Польща задумала знищити народ, який від правіків жив на своїх етнічних землях: організованою акцією переселила на західні і північні терени Польщі. Перше переселення відбулося в 1945р. на Радянську Україну.

Православна церква св.Параскевії в селі Квятонь.

Вид на колишню греко-католицьку церкву в селі Квятонь, гміна Устя-Руське, Горлицького повіту Ряшівського воєвідства.

Обидві знімки церков зроблені автором у вересні 1991р.

Літом 1947р. отець Михайло Попель, як і цілий український народ, зазнав нової трагедії. Комуністична Польща задумала знищити народ, який від правіків жив на своїх етнічних землях: організованою акцією переселила на західні і північні терени Польщі. Перше переселення відбулося в 1945р. на Радянську Україну. Переселенню передували нечувані терор, шантаж, грабунки та вбивства. Різного роду націоналістичні банди та міліція переслідували етнічне населення. Українців під конвоєм завозили на збірні станції, де часом під відкритим небом люди перебували тиждень або й більше, чекаючи на транспорт. Не було жодного забезпечення харчами та медикаментами ні для людей, ані для худоби – худоба гинула без води і корму, не кажучи вже про хворих, немічних дітей.

Для Горлицького повіту було визначено завантажувальну базу в місті Гривів. Тут У.В. і військо робили труси, арешти, допити (не раз і по кілька днів). Арештованих відправляли до Кракова в тюрму або до Явожно (колишній німецький концтабір).

Друга світова війна вже давно закінчилася, але не для українців. Акцією «Вісла» було охоплене все населення Лемківщини, Сяніччини, Перемиської землі, Сокальщини, Грубешівщини, Холмщини та Підляшшя. Було видно добре обдуману роботу! Разом з усім населенням Лемківщини пережив ту трагедію і отець Михайло Попель зі своєю родиною. Отця Михайла не минув і табір Явожно, де не допитах він перебув багато годин.

„Dziennik Polski”, 11.VI.1947, nr 156.

1. Artykuł ten był hasłem do przeprowadzenia masowych aresztowań wśród ludności ukraińskiej na terenie powiatu gorlickiego. Ponad 100 osób uwieczono w obywatel w Jaworznie, m.in. znanego lekarza gorlickiego Stefana Śmigielskiego oraz jego żonę Irenę, nauczycielkę. Aresztowania prowadzono m.in. w oparciu o „Spisy osób podejrzanych o współpracę z bandami UJWA, pow. gorlicki” opracowane przez I sekcję 39 Komendy WOP w Gorlicach oraz szefa Powiatowego UBP w Gorlicach Tadeusza Mastaja w październiku 1946 r. i uzupełnione wiadomą 1947 r. Spisy te, częściowo już zdezaktualizowane, przekazano 2 V 1947 r. do Sztabu Gł. „Wisła”. Oprócz nazwisk i adresów zamieszkania, zawierały lapidarną charakterystykę stwierdzonych zarzutów oraz źródła informacji (z reguły było to „doniesienie prywatne”). Przykładowo: „Jest wrogim obcego ustroju oraz siebie wrogą propagandę” (ks. Józef Chyłak, wieś Łosie); „Nikcz potłoni są nacjonalistami ukraińskimi i są niebezpieczni dla Polaków, zapisywali się po dwa razy na wyjazd do Rosji i nie wyjechali” (7 gospodarzy ze wsi Gładyszów); „Kierownik szkoły ukraińskiej w Gorlicach” (Irena Śmigielka); „Nacjonalista ukraiński” (ks. Jarosław Hrebieniak, Banica); „Nauczycielka, córka księdza z Ryplawna jako nacjonalistka ukraińskiego” (Ryniawiec, Kuorkowa); „Ksiądz prawosławny, uczy dzieci w szkole nauki religii w jez. ukraińskim, siebie wrogą propagandę przeciwko państwu polskiemu” (ks. Michał Papiel, Uście Gorlickie). Zachowała się również część list proskrypcyjnych opracowanych przez UBP innych powiatów objętych akcją „Wisła”, w tym usiłany wykaz 38 osób narodowości ukraińskiej i 8 niyjskiej zamieszkałych w 8 miejscowościach powiatu tarnobrzestkiego. Znb. AUOP. 171X/140, k. 167-232.

Сторінка 309 в книжці Акція «Вісла» – Архів. Укр., Warszawa 1993,
автор – Eugeniusz Misiło.

Мартирологія Українських Церков, том II. Українська Католицька Церква «Документи, матеріали християнських самвидав України. Українське Видавництво «Смолоскип» ім.В.Симоненка. – Торонто, 1985, Балтимор. Стор.337, стаття «Українці-католики і духовенство в Польщі, 1944-1948». Архів УКУ, Рим, о.Василь Гриник. Церква у рідному краї і в Польщі, Польща 8 березня 1948р. Машинопис, копія оригіналу, стор.29-30, 41-51, 54-59, 64-74, 76-79, 154-157.

Акція «Вісла» На польських повернутих (odzyskanych) землях

6 липня 1947 року до православної плебанії в Устю-Руськім під'їхали польські солдати під командою поручника Польського війська. Поручник сказав священникові о.Михайлові Попелю, що він має наказ його з цілою родиною доставити на залізничну станцію Грибів.

Раніше вже було вивезено людей з Устя-Руського і Квятона. Отець Михайло за допомогою сина Ярослава заладував у скрині церковне майно, а солдати швидко запакували мізерне майно цілої родини. Усіх повантажили на фіру і під наглядом війська повезли на залізничну станцію в Грибові.

Отець Михайло з розпорядження Варшавської Православної Консисторії забрав із собою деякі церковні речі, як-от: ризи-облачення, богослужбові літургійні книги та деякі інші речі священницького вжитку. Але все інше, що залишилося, знаходилося в церкві (ікони, іконостас, хоругви, престол та хрести). Все те залишилося в розпорядженні місцевих влад. У Грибові отця Михайла забрали на допит. Не було його цілий день, аж пізно вночі повернувся до родини на станцію, де терпеливо чекали на нього діти, сидячи на клунках. Після довгих допитів та перевірок-трусів солдати почали заганяти людей до товарних вагонів. До тих самих вагонів разом з людьми заганяли також і домашню худобу: коні, корови, вівці, свині, кури, качки і гуси.

Деякі люди перший раз у житті бачили залізницю, паротяг та вагони. Всі були перелякані, знесилені та прибиті горем, шантажовані тощо. Були вони несподівано-раптово відірвані від своїх домівок-господарств, своєї прадідівської землі, своїх церков, від лісів, ярів, потоків, від усього рідного. Ніхто не знав, куди їх везуть, що з ними буде і за яку провину наслано на них таку несамовиту, злу кару. Тяжко навіть тепер згадувати про ті гіркі часи. Людей на тих допитах страшно катували, примушували признаватися в нескоеених провинах, дехто так і не повернувся до своєї родини з тих «пшеслухань». А найбільша провина тих людей полягала тільки в тому, що вони були українцями-лемками. У нічому іншому ці люди не були винні, а може, в тому, що жили вони тут від самої сивої давнини.

Справжньою метою поляків було сполонізувати і златинізувати жителів тих країв та відібрати в них землю, яка від віків їм належала. Усе то робилося в ім'я Бога та католицизму. З усього було видно, що поляки добре і задалегідь підготували цю операцію. Сьогодні ми знаємо, що ще в часи німецької окупації було організовано підготовку до знищення греко-католицької церкви. У Тарнаві греко-католицькі священники під наглядом римо-католицького єпископа Степи проходили вишкіл у латинському, римо-католицькому обряді та мусили присягати, що ніколи не повернуться до православної віри. І хоч перед вірними укривався той ганебний факт, що священники вже були фактично римськими католиками, в дійсності церква вже перетворилася на вірного слугу Риму.

Коли прийшли радянські війська і ті юнаки, які були покликані в армію, ішли до сповіді, то священники-ксьондзи вимагали, щоб юнаки присягали на вірність папі римському, бо в іншому разі не отримують розгрішення. Багато нещасних

юнаків піддавалися на той терор, бо, ідучи в Радянську армію і на фронт, кожний хотів очиститися від своїх гріхів. Заплакані молоді хлопці, а також чоловіки та жінки, були змушені приймати ту негідну присягу. Завершенням того задуму була угода деяких кардиналів з комуністом Гомулкою, який в той час уже був міністром «Ziemi Odzyskanych» (повернутих від німців західних земель).

Справа в тому, що ті землі треба було швидко заселити, але де взяти на то людей? Тут і знайшли українців. Ось так чудовий задум: одночасне заселення тих земель, полонізація, латинізація та винародовлення – вже набрав нової сили. На етнічні українські землі було направлено польський елемент з центральної Польщі, який мав сприяти полонізації тих земель, що етнічно ніколи не були польськими. Насильно переселяли цілі села. Розлучали земляків, сусідів і навіть родини – добрий план для скорішого завершення полонізаційних задумів; і частково це їм вдалося, а шантаж місцевого населення та римо-католицький костел завершили ту ганебну справу. Звичайно було так, що одну-дві родини завозили в село, де вже були поселені поляки, яких напускали на переселенців-українців. Поляки були, як правило, вороже наставлені до українського народу, а до того ж поширювалась брехлива пропаганда проти того народу, заляканого, надламаного, скаліченого фізично і духовно. Як правило, українцям завжди виділялося найгірші господарства, розвалені хати, зруйновані стайні та хліви, знищені знаряддя для обробки землі, попередньо пограбовані та вивезені в центральну Польщу. Земля була незорана і незасіяна, запущена, а то вже було літо – червень, липень 1947р. А вдома залишили оброблену, засіяну господарку, із сіном, обробленими городами та з приготованим опалом на зиму.

Бобрівко

В одному вагоні на станції в Грибові опинилися три родини. Сім'я греко-католицького священника отця Богдана Полівки – 3 особи, сім'я вчителя Юрія Полошиновича – 3 особи, сім'я православного священника отця Михайла Попеля – також 3 особи (я тоді перебував із сестрою Галею у Свідниці). Наша родина щойно 1946р. повернулася до Польщі з Казахстану.

Кожна родина переживала по-своєму горе, але родини отця Полівки та вчителя Полошиновича ще не знали нужди, голоду, холоду поневірянь, плачу та приниження – з собою везли все, що мали в хаті: ковдри, муку, збіжжя, хліб, сало, м'ясо й інші продукти, одяг і взуття. А родина отця Попеля, крім того, що на собі не мала нічого: ні запасів харчів, ні одягу – іще не прийшла до рівноваги після перебутого Сибіру.

Сформований у Грибові поїзд затримався в Явожні-Освенцімі, і там ще раз декого було піддано ревізії; не минула та «присмність» і отця Михайла. Знову декого забрали нібито за належність до УПА або за співпрацю з ними. Після Явожна поїзд уже більше не зупинявся, а прямував до місця свого призначення.

Нарешті доїхали ми до Стшельця-Краєнського Познаньського воевідства. У вагоні в Грибові отець Михайло зустрів свого друга із Сяніцької гімназії пана Юрка Полошиновича, котрий, як згадував отець Михайло, був запеклим москвофілом. Під час їзди ані отець Богдан, ані вчитель Юрко не допомагали харчами бідній родині отця Михайла (про це згадувала дочка отця Михайла – Леся). Вони удавали, що їх не бачать або що їх немає у вагоні – три родини такі близькі і такі чужі.

Село Бобрівко, до якого потрапили ті три родини, було віддалене від повітового міста Стшельце-Краєнське близько 15 кілометрів, і вела до нього асфальтована дорога. Саме село Бобрівко вже було заселене переселенцями-поляками з України та Білорусії.

Усі господарства і хати вже були зайняті новими власниками. А чому привезли сюди ті три родини? Хіба то вже є і тайна «РУВ»? Але фактом є те, що ще один будинок у селі стояв порожній – плебанія. Завезли нас машинами і скинули всі ті три родини біля того порожнього будинку. Виявилось, що він замкнений, і наказали поки що розміститися в порожнім хліві, який належав до плебанії цього приходу. У тім хліві всі три родини прожили більш ніж тиждень. Через кілька днів греко-католицький священник отець Богдан Полівка повернувся з Гожова-Великопольського і таємно признався отцю Михайлові, що він уже одержав парохію (парафію) цього села як римо-католицький ксьондз, і був на це місце призначений римо-католицьким Гожівським єпископом. Український греко-католицький священник вже став римо-католицьким ксьондзом і почав служити в латинському обряді для поляків (оце і є абдульство в практиці). Не журився ксьондз Полівка тим, що діється і як проживають його колишні віруючі-парафіяни, яка доля їх спіткала, де живуть, що роблять, чи здорові і забезпечені прожитком, чи мають, де помолитися Всевишньому Богові! Де вони, що вони роблять та що з ними діється, його зовсім не обходило, бо він тепер став «добрим наймитом папи», а що довелося пасти чужі вівці, то це його не турбувало. Мабуть, і була така мета, щоб за священниками до римо-католицького костелу йшли люди.

Дорогою отця Полівки пішло багато греко-католицьких священників. Одні так вчинили ще під час німецької окупації Польщі, а інші негайно після закінчення війни. Найшвидше вони поспішали дістати парафію в центральній Польщі або на західних понімецьких землях. Серце їх не боліло і сумління не мучило, що залишили своє «стадо» в той найгірший час у житті своїх вірних. Так зробили вони під час першого (1945 року) і так само під час другого (1947 року) насильного вивезення українців зі своїх етнічних земель.

Звичайно, не всі зрадили свій народ і свою греко-католицьку віру. Ті греко-католицькі священники, котрі не піддалися шантажеві і не підписали того так званого абдульства, залишилися вірними синами свого народу, несли разом з ним важкий тягар, що упав на них. Приблизно 47 вірних синів греко-католицької церкви було розстріляно поляками в Перемишлі, в Ряшеві чи деінде, багато було замучено у своїх приходах. Відомі випадки, коли священника з родиною було вкинуто в криницю, а іншого цвяхами прибили до огорожі або ще в облачення повісили на огорожі – брамі церкви. Ішли на смерть, але не пішли служити

чужинцям. Багато з них потрапило до концтабору Явожно та інших тюрем. Ті, що залишилися живими, пройшли дорогу в'язниць та концентраційних таборів. Як взірець вірності своєму народові можна подати приклад священника отця В.Гриника, а було іще декілька, які довгі роки мучилися в тюрмі, а після звільнення стали організаторами греко-католицьких парафій на Перемищині та в самому Перемишлі і навіть на західних землях Польщі.

Ксьондз Полівка навіть вислав свою жінку до монастиря в Кракові, щоб не перешкоджала його кар'єрі, – залишився зі служницею. Щойно через тиждень ксьондз Полівка, котрий вже тепер мешкав у великій хаті-плебанії, дозволив отцю Михайлові з родиною поміститися в коридорі тієї хати. З того добродійства скористалася також родина учителя пана Полошиновича і також тільки з коридора. Пан Юрко Полошинович за кілька днів вибрався з села Бобрівко і дістав роботу вчителя в селі Свідниця біля Зеленої Гори.

А отець Михайло й надалі мучився з родиною в коридорі плебанії. Але й тим разом Господь Бог не залишив стражденну родину в біді. Незабаром одна польська родина – прізвища, на жаль, не пам'ятаю, – помітивши «гостинність до ближнього» українського греко-католицького священника – вже ксьондза, взяла отця Михайла з родиною до своєї хати. Вони тоді жили майже на краю села по лівому боці дороги (як іти зі Стшельц-Краєнських). Польська родина відступила нам дві кімнати і кухню. Ті добрі люди сказали отцеві Михайлові, що може в них мешкати так довго, поки не знайде власного кутка. Крім того, вони допомагали харчами: мукою, картоплею, молоком та хлібом. У таких обставинах родина священника прожила близько трьох місяців.

Ксьондз Полівка запросив отця Михайла з родиною на свою першу «мшу» (тобто богослужіння по-латині) в польському селі Бобрівко. Під час тієї першої «мши» ксьондз Полівка виявляв велику нервовість: було присутнє ціле село, бо то була перша відправа в їхньому селі, а його дружина, стоячи в костелі, заливалася ревними сльозами – мабуть, з приводу його відступництва від українського релігійного обряду.

Планом акції «Вісла» було передбачено скеровувати священників в інші місця, ніж їхніх парафіян. Так само польська влада чинила і з православними священниками, тільки з тією різницею, що для православних не було і не могло бути жодних парафій.

На знімці отець Михайло Попель зі своїм шкільним колегою – учителем
Юрком Полошиновичем.
Їх перша зустріч була 6.07.1947 року в товарному вагоні на станції Грибів
під час насильного виселення українців.

Знимку зроблено 1954 року в місті Кожухів, повіт Нова Сіль,
воєвідство Зелена Гора.

Rzeczpospolita Polska
**MINISTERSTWO
ZIEM ODZYSKANYCH**
DEPARTAMENT LIKWIDACYJNY
L. dz. 13661 V/R/47.

Warszawa, dn. 18 października 1947 r.

ZEZWOLENIE NA WYWÓZ Nr 4872

Na podstawie art. 2, lit. d) dekretu z dnia 13.XI.1945 o zarządzie
Ziem Odzyskanych serwała się ob. ks. Popiel Michałowi

na wywóz z pow. Strzelce Krajeńskie
do pow. Zary
nistej wyszczególnionych ruchomości: Własna - jedna kosa, osiemieć paczek
sawierajających odzież, obuwie, bielizna, szaszynia kuchenna, podziel,
dwa rowery oras uszagiła (przysrądy liturgiczne) obrządku prawo-
szlawnego, ornaty, alby, Kielichy, cyborium, świeczniki, obrazy, księgi,
liturgiczne, ozdoby, -

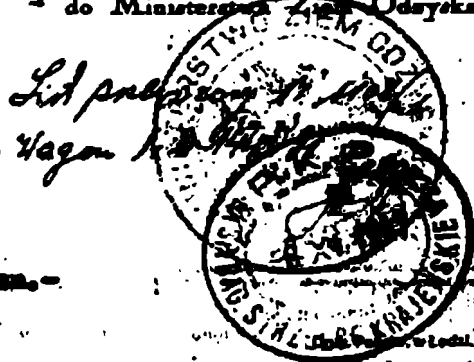
Przewożący winien poddać przewożone ruchomości kontroli Milicji
Obywatelskiej, wgl. Straty Ochrony Kolei w

Zezwolenie ważne jest do dnia 16 listopada 1947 r.

Przewożący, w miejscu załadowania, pod rygorem nieważności zezwo-
lenia, winien uzyskać na zezwoleniu adnotację miejscowego urzędu likwida-
cyjnego (Tymca. Zarządu Państw.) lub organów Milicji Obywatelskiej,
stwierdzającą datę wywozu i załadowania. Adnotacja taka jest dowodem
wykorzystania zezwolenia.

Na niniejszym zezwoleniu winna być dokonana adnotacja przez organy
kontrolujące, stwierdzająca przeprowadzenie kontroli.

Po wykorzystaniu zezwolenia niniejsze winno być niezwłocznie zwrócone
do Ministerstwa Ziem Odzyskanych, Departament Likwidacyjny.

ZA DYREKTOR A
NACZELNIK WYDZIAŁU RUCHOMOSCI

(DR. J. BERNHAUT)

Ob. Piapich Michal - prawni z
 ob. g. 2. Piapicha Michala ob. 2. 1927
 Potwierdz. ob. 6. Michala z g. 2. 1927
 wymian
 27. 10. 27.

OK
 B:U
 na 20. 10. 1927
 M. [Signature]

Potwierdz. ob.
 Rubicko

Potwierdz. dnia 25/10/27

Potwierdz. ob. Potwierdz. ob. wymian
 wymian wymienionych powyższych
 ob. 2. Piapicha Michala ob. 2. 1927
 wymian wymienionych powyższych
 10. paź. 2. 1927. Wobec tego
 na powyższej podstawie ob. 2. 1927
 za zgodności z wymian
 Kom. pow. ob.
 Kapt. Habert

POLSKI AUTOKEFALICZNY
KOŚCIÓŁ PRAWOSŁAWNY

KANCELARIA METROPOLITALNA

L. dz. I/V. 326

Warszawa, dnia 1 sierpnia 1980 r.
Znamenskiego 13, Tel. 0-5804

do
księdza... Michała Popiele.....
proboszcza parafii w... Zarach.....

Z zarządzenia J. S. Najprzewielebniejszego księdza
Arcebisłupa JERZYBUŁOJA, Zastępcy Metropolity Polskiego
Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, Kancelaria
Metropolitalna poleca księdzu wypełnić załączone do
niniejszego pisma kwestionariusze i nadesłać do Kan-
celarii wraz z 2 fotografiami / jedna do akt, druga do
legitymacji służbowej / w nieprzekraczalnym terminie
do dnia 15.VI.rb.-
Zał.: 2

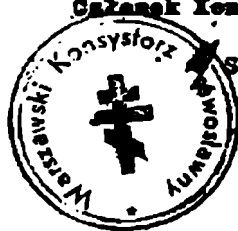
n.o. Dyrektora Kancelarii Metropolitalnej

W. P. Czyszczon

*Destytucyjnie
15. VI. 80.
2 foto i
2 kopie formularze
O.M.T.*

Z A S W I A D C Z E N I E .

Naradzanski Konsystorz Prawoslawny z siedziba w Warszawie, na prostej: Michal Papiel, amicus curiae z Warszawy, przedstawia nastepnie przed Wladza Biskupia na obywateli w krajach religijnych ludzosci prawoslawnej na terenie pow. Warszawy, wojen. Wroclawskiego.

Członek Konsystorza *Archidyacon J. Komarow*

Sekretarz *[Signature]*
Referent *[Signature]*

Biuro Głównie Towarzystwa Dobroczynności
w Polsce
ZARZĄD GŁÓWNY
Warszawa, ul. Targowa 63

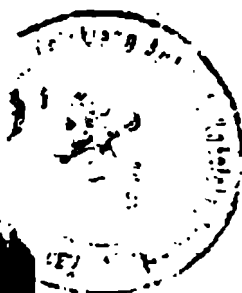
Варшава, 29 июня 1949 г.

О.Михаилу Делегу

г.Одобретав

Собщию Вам, что согласно решению Правления от 21.VI.49. Вы зачислены в число членов РГО. Одновременно сообщаем Вам, что членский взнос следует пересылать переводом ПКО Y-63-45 либо попросту почтовыми марками.

П р а в л е н и е
[Signature]
Biuro Głównie Towarzystwa Dobroczynności
w Polsce
ZARZĄD GŁÓWNY
Warszawa, ul. Targowa 63

KANCELARIA METROPOLITALNA
POLSKIEGO AUTOKEFALICZNEGO
KOŚCIOŁA PRAWOSŁAWNEGO

САНКЦІОНОВАНА ПРАВОСЛАВНА ПАРХІАЛЬНА КАНЦЕЛЯРИЯ ПОЛСЬКОГО АВТОКЕФАЛЬНОГО ПРАВОСЛАВНОГО ЦЕРКОВИ

LEGITYMACJA Nr 126.

Ksiądz Prot. Popiel Michał.

nazwisko i imię

21 II 1886r.

data urodzenia

Przasnysz zar. w Żarach

stowowisko (tytuł służbowy)

Michał Popiel
Podpis własnoręczny

Legitymacja ważna na rok wystawienia

Ważność legitymacji przedłuża się na rok:

--	--

Warszawa, dn. 9 września 1949r.

Dyrektor
Kancelarii Metropolitalnej

Warszawa, dn. 16 września 1948

Ministerstwo Ziem Odzyskanych
Departament Administracji Publicznej
L.dz. II/W/8f/7/48

DO
Warszawskiego Duchownego
Konsystorza Prawosławnego

w miejscu
ul. Zygmuntowska, 13

W związku z pismem Warszawskiego Duchownego Konsystorza Prawosławnego z dnia 28.II.1948 r. Nr.230 w sprawie zezwolenie na utworzenie parafii prawosławnej w Żarach, Ministerstwo Ziem Odzyskanych zawiadomiam, że zgadza się na utworzenia parafii w wyżej wymienionej miejscowości.

Dyrektor Departamentu
/-/w/z mgr. Cz. Dyja
Wicedyrektor

Za zgodność:

Michał Popiel
Ksiądz Duchowny

Wrocław, 5.10.1948.

Starostwo Powiatowe
KOZUCHOWSKIE
Województwo Wrocławskie

Starostwo Powiatowe przeszkadza w wykonywaniu praktyk religijnych
ks. prbtojęrej Michalowi Popielowi na terenie powiatu kozuchowskiego
nie stawia i poleca Oh. Os. Wojtom i Sołtysom nie czynienia żadnych
trudności w wykonywanych przez w/w praktyk religijnych-prawosławny

Kozuchow, dnia X. 1948.

Za Starostę

Wojciech Barysz
Wojciech Barysz

Dekanalny Dziekan Prawosławny

ca. 15. 10 1948 r.

Nr 162

Wrocław, H. Dąbrowskiego 14/16 m. 1

Do
W-bnego Księdza
Michała POPIELA

wia Olbrech tów,
pow. Zary.

- Tut. Urząd Dekanalny przesyła w załączeniu odpis piśmie Ministerstwa
Ziem Odzyskanych z dn. 16 ub. m. z wyrażeniem zgody na utworzenie
parafii prawosławnej w Zarach i prosi W. Księdza o doniesienie, ja k
stoi sprawa z organizacją parafii we wspomnianej miejscowości:
- 1/ czy W. Ks. otrzymał już nominację oficjalną od Biskupa?
 - 2/ czy dotychczas W. Ks. odprawił nabożeństwa /od kiedy i gdzie/?
 - 3/ czy W. Ks. otrzymuje pomoc od Konaszytorza /za jakie m-ce otrzymano
i po ile/?
 - 4/ zepodać w przybliżeniu ilość prawosławnych na terenie diecezji
W. Ks.,
 - 5/ czy jest na oku jakiś budynek pod koplicę oraz plebanię?
 - 6/ jakie są braki w przedmiotach liturgicznych?
 - 7/ proszę podać adres miejsca zamieszkania W. Ks. oraz miejsce odby-
wania się nabożeństw,
 - 8/ nadmienić kwadraturę pomieszczenia, w którym odbywają się nabo-
żeństwa.

Powyższe wiadomości, niezbędne dla Urzędu Wojewódzkiego oraz dla
Władz Diecezjalnych, proszę nadesłać w terminie najbliższym.

Dekanalny Dziekan Prawosławny

1-/Ks. A. Zp...

*7.10.48
6.10.48
1.10.48
10.10.48*

Жари

Довідавшись про трагедію родини, яка проживала в Усті-Руському і була переселена до Бобрівки, я негайно поїхав їх відвідати і дізнатися про конкретні обставини їхнього теперішнього становища. Вони вже жили у тих добрих людей, ситуація була безнадійно-сумна; я порадився з татом, і вирішили ми, що вони поїдуть до мене в село Ольбрахтів, повіт Жари, воевідство Зелена Гора. Батько поїхав до Гожова, щоб дістати дозвіл на переїзд до Жар. Тим часом я знайшов порожню хату, яка була дуже знищена – це все була осінь 1947 року; хата стояла без дверей, вікон, всі печі порозбивані, тільки не була знищена підлога, у хліві також не було дверей та воріт – хата бідненька. Але зате був великий город із садом, десь близько 75-80 молодих дерев, переважно слив (так званих венгерок), і дуже пізні яблука та груші. Той сад і був запорукою життя родини отця Михайла. Коли в саду дозріли фрукти, ми їх обмінювали на картоплю, зерно, борошно, молоко та хліб. Таким способом ми забезпечували собі харчі на зиму.

Використовуючи свої документи, згідно з якими родина Попелів повернулася з Казахстану, батько зміг тепер з родиною переїхати на нове місце поселення до села Ольбрахтів. На підставі документів, які свідчили, що родина повернулася з Сибіру, отримали з ПУР (Паньствова Уряд Репатріаційни) вагон для перевезення свого майна. Славко знову мусив разом з батьком потрудитися над доставкою того майна, серед якого були скрині з церковними речами з Устя-Руського. Подорож була не надто приємна, бо до Стшельц-Красенських треба було їхати підводою, знову все перевантажувати до товарного вагона, а дні минали, насувалася зима і надворі вже ставало щораз холодніше. З великими зусиллями нарешті вночі доїхали до Жар, а від станції до села ми вже з допомогою пана Тадеуша Петра та сусіда пана Альфонса Ямонта фірманкою (підводою) перевезли все до хати в Ольбрахтові. Та хата знаходилася від села на віддалі близько 2 кілометрів, і там стояло лише чотири хати. Сусіди були з Білорусі.

Після ремонту хати – кошти покрити повітовий архітектор у Жарах – ми поселилися і хоч трохи умеблювали своє помешкання з допомогою сусідів. Сусід Ямонт зорав трохи землі біля хати і засіяв зимову пшеницю (у позику). Як ми вже трохи прийшли до рівноваги, то Славко й Леся пішли до школи, а школа була аж у Жарах, десь аж за 3-4 кілометри. Іван та Галя пішли працювати і, крім того, займалися нашою невеличкою господаркою. У ті важкі часи нам допомагала родина Ямонтів: привозили муку з млина, завозили перше зерно, возили до Жар наші садові фрукти на продаж на ринок чи до крамниць, час від часу приносили молоко, масло, сир, а як забили свиню – то і м'яса; ми у свою чергу відплачували їм фруктами – сливами та яблуками. Така сусідська взаємодопомога тривала аж до часу нашого виїзду до Кожухова.

Почало сяк-так нормуватися життя після чергового переселення, і ми загосподарювали в селі Ольбрахтові. Славко і Леся почали ходити до школи в Жарах, Іван працював, а вечорами теж ходив до гімназії в Жарах, Галя працювала та вела домашнє господарство.

На той час уже батькова сестра Марія Турська з Америки посилала пачки з одягом, взуттям, білизною, вже ми і вбралися краще. Батько вже трохи психічно відпочив. В одній передній кімнаті нашої хати зробив каплицю і вирішив піти в рейд у пошуках переселенців з акції «Вісла» (то вже була весна 1948 року). Він хотів побачити, як вони живуть, і вирішив, якщо буде змога, відновити релігійно-церковне життя, щоб духовно і національно підтримати і підняти людей.

Вирушив отець Михайло майже насліпо, навмання. Нав'язав контакт із Православною Консисторією у Варшаві та з православним деканом у Вроцлаві – отцем Зноском. Від них отримав і певну інформацію про стан православ'я та про православних загалом. Поїхав зі станції Жари. Повернувся через тиждень, радісний і з задоволенням розповідав, що знайшов своїх колишніх парафіян з Устя-Руського і Квятоня в селі Слоціна біля Кожухова. В околицях Кожухова по селах є багато переселенців з Лемківщини. Вже навіть у приватній хаті родини Костянтина Пирча відслужив першу Святу літургію. Тут знайшли своє життєве пристановище родини: Пирча Ілька, Віслоцьких, Салеїв, Галів, у сусідніх селах – родини Адамців, Прусаків, Парагузів, Кардашів, Хутків та інші.

По інших селах довкола Кожухова опинилися лемки зі Ждині, Смереківця, Флоринки, Вавшки, Бінцарової та інших сіл Горлицького повіту і не тільки. Їх отець Михайло зустрів уже в Шпротавському повіті. Біля Новгород-Бобжанського зустрів отець Михайло переселенців із Улюча, з Доброї Шляхетської та інших сіл Лемківщини. Там зустрів він родини Гнатуська, Гусака, Шляхтича, Грициняка, Волянського Василя, Нітевича, Бадира, Яворницького, Юхника, Чубиняка, Харитчака, Середницького, Левковича, Щурка, Холявки, Дороцького, Попеля, Гандзя, Кибала, Сосницького, Костевича, Багона, Добрянського, Полянського, Крайника, Чубиняка, Купчинського, Кечка й інші.

Родина отця Михайла Попеля в саду в селі Ольбрахтів Жарського повіту у 1948 році: Славко, Галя, о.Михайло, Леся й Іван.

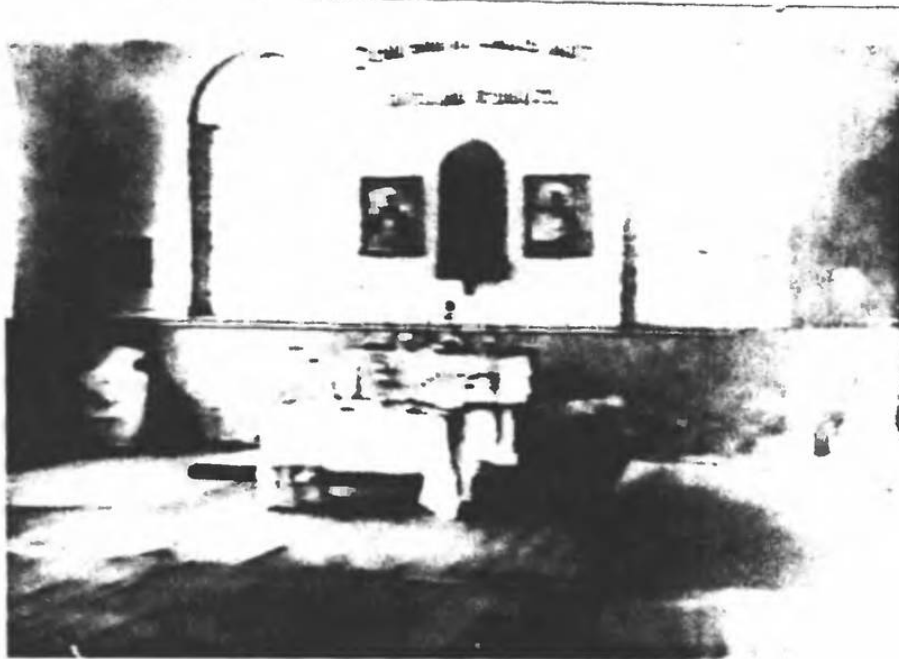
Хата в селі Ольбрахтів, у якій жила родина отця Михайла від осені 1947р. до 1951р. Знімку зроблено у вересні 1991 року.

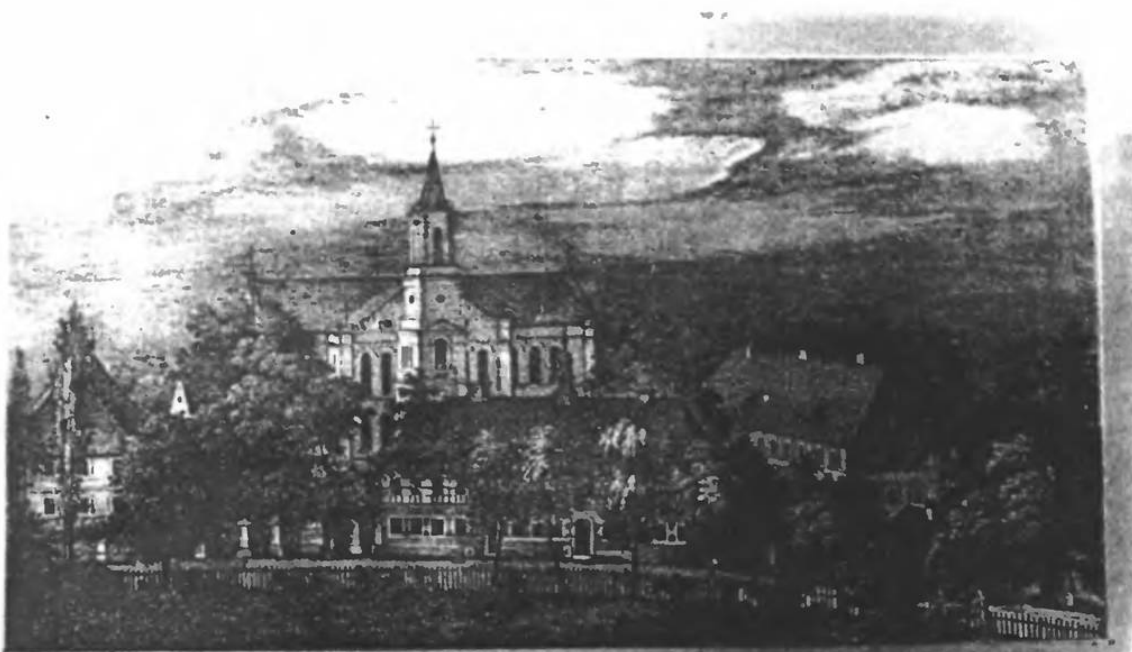
Вуйко Михайло Демко, мамин брат, з Мілвоки США. Повернувся з війни, яку закінчив на Японському фронті. Перебував на технічній обслузі літаків. Знимку прислав на згадку для Галі і Лесі. Мілвоки, 21 серпня 1947 року.

Протестантська церква в Кожухові на Євангелістській площі, де в 1948 році переселенці з акції «Вісла» знайшли місце і змогли організувати свою православну святиню – каплицю.

Православна церква Всіх Святих у Кожухові, 1949р.

*Cerkiew prawosławna oraz zabudowania parafialne
w Kozuchowie.*

Kancelaria
Metropolity Warszawskiego
i całej Polski
Dnia 14 września 1951 r.
Kr. 1.
m. st. Warszawa
Al. Gen. Świerczewskiego 52.

Nr 57/51.

Do
Przewielebnego Ks. Prot. Michała Popiela
w Końskowem

S błogosławieństwa Jego Eminencji, Wielce Błogosławie-
nego Makarego, Metropolity Warszawskiego i całej Polski,
szczerze Przewielebny Ksiądz przybył do Warszawy na konferen-
cję w dniu 15 września r. b. w sprawach należącej organiza-
cji obsługi duszpasterkiej wiernych Wrocławsko-Szesczeń-
skiej diecezji.

Phonichy
Sekretarz Kancelarii Metropolity

1-5-51.

†
METROPOLITA
WARSZAWSKI I CAŁEJ POLSKI

DEKRET Nr. 57
na Warszawską Metropolia Prawosławną
z dnia 16 października 1951 roku.

Odszczepiam protejerę Michała Popiela, pfobowsona
parafii w m. Kosuchowie, dekanatu Wrocławskiego, diecezji
Wrocławsko-Szesczeńskiej, z okazji 55-letnia jego stul-
ty dziesiętności, kolejną nagrodą - p a l i c a .

+ *Makary*
Metropolita Warszawski i całej Polski.

KANCELARIA
METROPOLITY WARSZAWSKIEGO
I CAŁEJ POLSKI

Dn. 1 listopada 1951

Nr 87

Warszawa, Al. Gen. Świerczewskiego 52
Tel. 88-04

Do
W.Ks. Protojereja Michała Popiela
Proboszcza parafii prawosławnej

w Kołuchowie.

Kancelaria Metropolity niniejszym zawiadamia, iż w dniu dzisiejszym wysłała się pod adresem W.Ks. Protojereja przekazem pocztowym dwa tysiące 72.000/ złotych, otrzymane przez Jego Eminencję Wielce Błogosławionego Ks. Metropolitę Wskarskiego, tytułem zapomogi dla W.Ks. Protojereja, z Funduszu Kościelnego.

Prorok
Sekretarz Kancelarii Metropolity.

*Odstawiono
13.11.1951
Odfiszono
14.11.1951*

METROPOLITA
WARSZAWSKI I CAŁEJ POLSKI

26 - Warszawa 1952 r.
Nr *20*

Warszawa-Praga,
al. Gen. K. Świerczewskiego 52
Tel. 78-14

U P O W A Ż N I E N I E

Niniejszym upoważniam ks. protojereja Michała Popiela, proboszcza parafii prawosławnej w Kołuchowie, wojew. Zielonogórskiego, do obsługiwaną religijnych potrzeb w parafii, nie posiadającą swoich świątyń i duszpasterzy, na terenie powiatów Kołuchów, Szprotawa, Żagań i Żary, wojew. Zielonogórskiego, do zorganizowania życia cerkiewno-religijnego na tym terenie, do poczynienia wstępnych kroków do zorganizowania parafii w poszczególnych miejscowościach i załatwiania związanych z tym formalności w odpowiednich urzędach.

+ Makary

Metropolita Warszawski i całej Polski.

KANCELARIA
METROPOLITY WARSZAWSKIEGO
i CAŁEJ POLSKI

Dn. 20 декабря 1952

Nr. 1232

Warszawa, Al. Coen. Światowidzkiego 53
Tel. 5546.

Nr. 46/52.

Opublikował 23/12-1952

Его Высокопреподобию,
о. Протоиерею Михаилу П о п е л ю,
Настоятелю прихода

в Кокухове.

Канцелярия Митрополита настоящим сообщает Вашему Высокопреподобию, что на просьбу Вашу от 3 сего декабря за № 72, последовала резолюция Его Блаженства, Блаженнейшего Макария, Митрополита Варшавского и всея Польши, от 18 сего декабря, следующего содержания: Протоиерей Михаилу Попелю как исключение из общего правила, разрешая в праздники Рождества Христова, Нового Года и Богоявления совершать по две св. Литургии в разных храмах, через промежуток 6-8 часов. В подобных случаях необходимо каждый раз испрашивать разрешения. /- Митрополит Макарий/

Прот. Н. Александровский
Директор Канцелярии Митрополита

Секретарь *Мораревский*

Pre yajenie
Pewnych wady...
Wzrost...
Zakres: 99.7.1/1/52.

Kawa 361, dnia 20 września 1952 r.

Obywatelka Popiel Halina
sam H. Żmigielicki Nr. 6
w Koruchowie

W sprawie uzyskania zasobów rodzinnych
trzeba skłócić podanie do Górnika Wojewódzki.
Zbiórki Zielonej Góry, tymczasowe wszelkie
zaswiadczenia oraz akt opiekuńczy na Annę Stalową
przy nadzianem oświadczeniu brak podpisu, jak
i również przy oświadczeniu ob. Misiewiczna brak
podpisu, wrazem celem uspołnienia podpisu
i znaku sąbkiego.

Księgowa

O d p i s

Mrzygłód, dnia 20.VIII.1952r. Oświadczenie. Nizej podpisana Ob. Julia Stalona zamieszkała w gr. Dobra Szlachecka gm. Mrzygłód pow. Sanok. oddaje swoją córkę Annę Staloną ur. 10.VII.1939r. na wyłączne utrzymanie i wychowanie dla Ob. Popiel Haliny zamieszkałej w Kozuchowie pow. Kozuchów woj. Wielka Góra, podpisy. Stalona Julia, Popiel Halina. Pieczęć: Prezydium Gminnej Rady Narodowej w Mrzygłódzie pow. Sanok. Prezydium Gminnej Rady Narodowej w Mrzygłódzie pow. Sanok stwierdza autentyczność podpisów Ob. Haliny Popiel oraz Julii Staloney. Mrzygłód dnia 20.VIII.1952r. Za Prezydium Gminnej Rady Narodowej/Biega Michał/Z-ca Przew. Prezydium.

KANCELARIA
BISKUPA WROCŁAWSKIEGO
I SZCZECIŃSKIEGO

Dni 31 marca 1955

Nr 93/55.
Wrocław

Do
wiel.ks. Protokojeraja Popiela Michała,
Proboszcza parafii prawosławnej

w K o z u c h o w i e.

Kancelaria Biskupa, z polecenia Jego Eksceleencji, Najprzewielebniejszego STEFANA, Biskupa Wrocławskiego i Szczecińskiego, niniejszym zawiadamia, iż wiel.ks. Protokojeraj, ku dniu Św. Paschi został nagrodzony, przez JEHO - MIŁO - CIĘ, WIELKIE BŁOGOSŁAWIENNEGO M A K A R K A, METROPOLITĘ WARSZAWSKIEGO i całej Polski - złotym krzyżem z ozdobami.
Opłata kancelaryjna za nagrodę - 500 zł. winna być nadesłana do Kancelarii Biskupiej.

P.o. Sekretarza Kancelarii Biskupiej,

M. Stawicki
/-/ks. A. Stawicki

Командировочное удостоверение

Выдано Прот. Полю Михайлу ер.
(фамилия, имя, отчество, должность)

Львівська-Тернопільська Єпархіяльна Управління
(наименование органа ведомого удостоверения)

командируется в с. Надірані, Миколаїв. р.

Срок командировки 10 дней по 15 2 195 6 г.

№ дд от Н. Т. 195 6 г.

Действительно по предъявлении паспорта. Серия

№ Саргетар Камил ер. Пшун
Подпись руководителя организации

М. П.

Московська Патріархія

Командировочное удостоверение

Выдано Прот. Полю Михайлу Филіповичу
(фамилия, имя, отчество, должность)

КАНЦЕЛЯРІЯ
Архієпископа Львівського
і Тернопільського

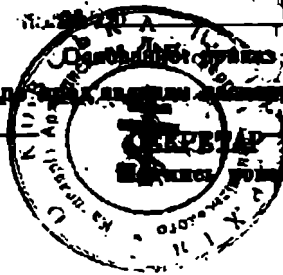
Львівська-Тернопільська Єпархіяльна Управління
(наименование органа ведомого удостоверения)

командируется в с. с. Непарів і Н. Піхлівка, Архієпископського р.

Срок командировки 15 дней по 31 11 195 6 г.

Основание: приказ № 50 от 17 січня 195 6 г.

М. П.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ
УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО ТОВАРИСТВА

О. Попель Михайл

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ЗІЇЗД
Українського Суспільно-Культурного Товариства,
який відбудеться 16 і 17 червня 1934 р.
в Палаці Культури і Науки в Варшаві

- Варшавський комітет:
- 1. Відкриття З'їзду — год. 14.
- 2. Реферат.
- 3. Обговорення та ухвалення Статуту.
- 4. Вибір Головного Прем'єра та Редовної Рядової Комісії.
- 5. Кінцівка.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

KOMITEK ORGANIZACYJNY
UKRAJINSKIEGO TOWARZYSTWA SPOLECZNO-KULTURALNEGO

М. Попель Михайл

KJAZED ORGANIZACYJNY
Ukrainkiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego,
który odbędzie się 16 i 17 czerwca 1934 r.
w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie

- Warszawski komitet:
- 1. Otwarcie Zjazdu — godz. 14.
- 2. Referat.
- 3. Omówienie i przyjęcie statutu.
- 4. Wybór Zarządu Głównego i Komisji Rewizyjnej.
- 5. Końcówka.

KOMITEK ORGANIZACYJNY

Кожухів

Ходив отець Михайл шляхами від села до села, зайшов до Лешна Гурного і знов до Студоловиць, а там застав священика – 80-літнього отця протоєрея Дмитра Хиляка із села Ізби з Новосандеччини. У своїх мандрах відвідав майже всі поселення лемків, дійшов до Лігниці, Мальчиць, Зимної Води, Зеленої Гори, Пшемків, Шпротави. На північ від Зеленої Гори не ходив: видно, що тією частиною опікувалися вже інші православні священики.

Повернувся тато з тих своїх мандрів змучений, але задоволений, бо нав'язав контакти і зустрів таких, як і він, священиків – були це отець Стефан Бігун, отець Дмитро Хиляк, отець Ярослав Тичина, отець Віктор Масик, отець Миколай Пронінський, отець монах Афанасій Сінкевич, отець Миколай Поліщук, отець Іван Лев'яж.

Пам'ять вже не та, і не можу всіх пригадати, але думаю, що всі переселені православні священики пішли на пошуки своїх вірних, які були порозкидані по цілій Західній Польщі. Вони не дивилися, хто якої конфесії, – православний чи греко-католик, а всім вірним підносили дух і старалися витягнути людей з глибокого морального, психічного і духовного занепаду. Усі вони не пошкодували своїх сил, хоч самі були бідні, без гроша при душі, і самі теж перенесли те горе, але Божа сила вела їх. Вже потрохи почали поставати парафії, бідні і без храмів Божих. Богослужіння відправляли по хатах, хрестили дітей, вінчали молодят, хоронили померлих, як православних, так і греко-католиків. Люди, і греко-католики, і православні, лучилися в церковні громади, і таким способом відновлювалося багато православних парафій.

Тато вернувся додому до Ольбрахтова, відпочив, побачився з дітьми і знову вирушив у мандри, бо знав, що люди потребують духовної допомоги. Село Слоціна біля Кожухова, де опинилися колишні квятоняни, було невелике, земля піскова; тут у колишньому німецькому фільварку, знищеному і розкраденому, загніздилося кілька родин: Костянтин Пирч, його брат Мілько Пирч, Галь, Салеї, в окремому будинку жив Віслоцький і дехто ще.

Усі ті родини були прибиті, пригноблені не тільки примусовим вигнанням з рідних місць, але і тими обставинами, в яких опинилися в тому фільварку: житлові помешкання та господарські забудови були дуже знищені, зруйновані, майже без дверей, вікон, печей, не було де поставити худобу, яку привезли зі собою. А до того ж їх шантажувало вороже настроєне польське населення, тому люди втратили будь-яку надію на краще життя, а то був уже 1948 рік.

Ось у такому стані і застав їх отець Михайло. Він їх потішав, розраджував і організовував до нової діяльності, казав, що не можна піддаватися тим труднощам, а слід сміливо й відважно боротися за своє родинне, релігійне та національне життя. Отець Михайло закликав розпочати організаційну роботу для відродження релігійно-церковного життя тут на місці з центром у місті Кожухові. Отець вже сам ходив до повітового уряду в Кожухові, щоб дістати дозвіл на заснування православної церкви. Тут мушу підкреслити, що віце-староста пан Басіяж прихильно поставився до цього: дав дозвіл на відкриття православної церкви і зазначив, що в місті є великий євангелістський костел

(лишився після німців), який тимчасово можна буде використати як православний храм, а при тім костелі є плебанія, де може поселитися родина священика.

Коли повітовий уряд перенесли з Кожухова до Нової Солі, то викинули з роботи і пана Басіяжа, запідозривши, що він був членом АК у Кракові. Пан Басіяж став учителювати в торговельній школі у Новій Солі, але відтепер був переслідуваний. Його часто заарештовували та по кілька тижнів майже щороку тримали в арешті. Він заприятелював з нами і часто гостював у нас. Одного разу остеріг батька, що йому наказали стежити за нами і щоби при нім нічого не говорили про політичні події, які відбуваються у Польщі. Під час відсутності його вдома через арешт моя сестра Галя опікувалася його старенькою мамою: вони жили самі удвох. Галя в той час працювала в осередку здоров'я медсестрою.

Долю Басіяжа пережив і повітовий архітектор Василь Єфимов: видно, владам не сподобалось те, що архітектор був православний і прилучився до організації православної церкви у Кожухові. Його місце посів нібито архітектор, який студіював 10 років у Варшавській політехніці, – але був дуже «бідний»: по батькові мав щось близько 2 тисяч гектарів поля, а по матері – щось понад 3 тисячі десь на Любельщині. Їм не перешкоджало і те, що він походив з поміщицької родини (їх тоді називали кровопивцями), але зате він був гордовитим поляком і до того ж вірним римо-католиком.

Колишні квятоняни були люди свідомо побожні та глибоко релігійні. Костянтин Пирч був активний ще у своєму селі Квятоні і тепер включився в допомогу отцю Михайлові. Вони разом почали ходити по навколишніх селах і вже навесні добилися дозволу на використання колишньої євангелістської церкви, бо до того часу Службу Божу відправляли у хаті Костянтина Пирча на першому поверсі в кімнаті, яка служила за спальню. Отримавши під церкву цей храм, люди пристосували захристя до потреб церкви, і там вже відправлялися всі Служби Божі, сюди з'їжджалися люди зі всіх довколишніх сіл, як православні, так і греко-католики.

Уже в Кожухові долучилися до церковного життя пан Дмитро Пальчинський, білорус, повітовий архітектор Єфимов та ще одна родина холмщаків з Нової Солі. Згодом отець Михайло організував православну парафію в Ліпінах, де жили поселенці з села Флоринка, дуже велику парафію – в повітовому містечку Шпротаві, де жили переселенці з Богуші, Баниці, Бліхнярки, Флоринки, Вавушки, Ждині та інших сіл, у яких переважали греко-католики.

Пізніше у співпраці з іншими православними священиками батько організував парафії в селах Рудня, Гвізданів, Зимна Вода, Лешно-Гурне та інших.

У вересні 1950 року отець Михайло Попель вже остаточно переїхав до міста Кожухова у вільне помешкання на першому поверсі у плебанії на Євангелістській площі, № 6. Тут хочу згадати, що Дмитро Пальчинський допомагав нам переїздити із села Ольбрахтів Жарського повіту до міста Кожухова. Він сам домовився про трактор з причепом, допомагав пакувати вже набуте майно і також зносити все до помешкання в Кожухові. Пан Пальчинський

став одним із активних парафіян, співав у хорі, допомагав своєю працею при церкві до недавнього часу – 1995 року. Крім нього, є ще один дуже активний парафіянин, колишній греко-католик, з Кульчиць з-під Самбора, – Стефан Кульчицький. Також активними є і надалі Стефан Пирч зі своєю дружиною Ганною з дому Галь, Марія Новак, Парагуз, Салей, Кофлі, Лозиняки і багато інших.

Після 1956 року багато родин з околиць Кожухова повернулися назад в гори, зокрема родини Пирчів і Адамців.

Його Преосвященство Михаїл (Кедров), єпископ Вроцлавсько-Щецінський.

Храмове свято-відпуст у православній парафії в місті Кожухові 4 червня 1950 року з участю священників о.Стефана Бігуна, о.Ярослава Тичини, о.Віктора Масика, о.диякона Михайла Руджанича, архітектора Єфімова та настоятеля о.Михайла Попеля.

Група православних прихожан міста Кожухова, з отцем Михайлом Попелем та отцем дияконом М.Руджаничем.

Собор Православного Вроцлавського деканату, який відбувся в Кожухові в 1951 році. Присутні: Його Преосвященство Михаїл (Кедров), єпископ Вроцлавський і Щецінський, та священники деканату: отець прот. Михаїл Калін – декан, отець Ярослав Тичина, отець Микола Пронінський, отець Микола Поліщук, отець Стефан Бігун, отець прот. Іван Лев'яж, отець Віктор Масик, отець прот. Михаїл Попель – настоятель.

Одна з перших груп православних священників, які провадили місійну роботу після виселення в 1947 році у Вроцлавському, Зеленогірському і Щецінському воєвідствах. Священники: отець Михайло Попель, отець Миколай Пронінський, Його Преосвященство Михаїл (Кедров), єпископ Вроцлавський і Щецінський, отець Стефан Бігун.

Знімку зроблено 5 червня 1949 року в Зеленій Горі.

Празник церкви Всіх Святих у Кожухові в 1951 році з участю Його Преосвященства Михаїла (Кедрова), єпископа Вроцлавського і Щецінського, та священників: отця Ярослава Тичини, отця Миколая Пронінського, отця Миколая Поліщука, отця Стефана Бігуна та настоятеля отця Михайла Попеля.

Вроцлав 24 лютого 1950 р. Зліва отець Стефан Бігун, пані Раїса Бігун, отець Віжанський, сторож пан Янко, отець Ярослав Тичина, псаломниця пані Євгенія Пронич, отець Михайло Попель, отець Михайло Калін та отець Миколай Пронінський.

Православна церква Св.Рождства Пресвятої Богородиці на вулиці Генрика Домбровського, № 14/16 у Вроцлаві. На знімці: отець прот. Володимир Вежанський, отець прот. Михайло Калін, отець прот. Стефан Бігун, отець прот. Михайло Попель, отець Миколай Пронінський, отець Ярослав Тичина, отець Віктор Масик, збоку стоїть церковний староста пан Янік. Знимку зроблено в день Великодньої сповіді і Святого причастя 24 лютого 1950 року.

Духовна православна семінарія у Варшаві на Празі. Викладачі тієї семінарії: професор Воскресенський, професор Лапінський, отець прот. Неслуховський, отець прот. ректор Серафим Железнякович, отець прот. Алексій, професор Голубовський.

У першому ряді знизу сидять хлопці з Лемківщини, скеровані до семінарії отцем Михайлом Попелем: зліва Данило Салей, Володимир Кохан, Ярослав Пирч; тільки один з них, Володимир Кохан, був висвячений в сан священника.

Знимку зроблено 1952/53 року у Варшаві на Празі.

Єленя Гора – місійна відправа в церкві свсв.Петра і Павла 12 липня 1951 року.
Зліва – псаломник Нестор Кузьмінський, отець Микола Пронінський, отець Ярослав Тичина, пані добродійка Ольга Бігун, отець Степан Бігун, отець Михайл Попель, пані Раїса Бігун та парафіяни.

Єленя Гора, 1957 рік.

Зліва сидять пані Раїса Бігун, пані Наталя Тревого зі Львова, стоїть пані Леся Попель.

Престѣла Бѣца, спаси насъ.

Церковь въ Еленей Горѣ открыта
въ 1947 году.

Организаторомъ прихода бывъ
Прот. Стефанъ Бочуинъ.

Оборудованіе храма приведено
въ гудеишова и дано принадлежнотѣ
бывшимъ Церквей „Породица“ и „Чер-
нишка“.

Стѣны алтарной гисти свѣтлѣ-
ни рабукрашены дореескими
Проф. Афанасіемъ Добжанскимъ
и художникомъ Георгіемъ Новосил-
скимъ.

На оборотной сторонѣ помещены
фотоснимки (въ половинѣ) иконой
Богородицы Матери, иконой Васи-
лиевской иконы, иконостаса
Еленегурской Церкви.

Блаженніший єпископ Стефан

Духовенство Вроцлавського деканату 1952-1953 років. Його Преосвященство Стефан, єпископ Вроцлавський і Щецинський та священники: отець Михайло Попель, отець Ярослав Тичина, церковний діяч пан Косцюшко, отець Миколай Промінський, отець Іван Лев'яж, отець Микола Поліщук, отець диякон Йоан Збирівський, сторож церкви пан Янко, отець Віктор Масик, отець Стефан Бігун, отець Славінський (декан) і отець Федір Кучинський.

Знімка родини Костянтина та Магдалени Пирч – активної церковної родини ще в рідному селі Квятонь і перших співорганізаторів православної церкви в Кожухові від 1948 року. Діти: Марія, Параска, Меланія та Ярослав на руках у батька. Присутні: отець Михайло Попель, отець Ярослав Тичина, отець диякон Михайло Руджанич, отець Стефан Бігун (робить знімку) та Іван Попель. Знімку зроблено 1954 року в селі Кожухів.

Група дівчат з Кожухова:
Параска Пирч, Галя Попель,
Меланія Пирч, Антося Пирч,
Ганна Сталена – перед плебанією
в Кожухові в 1955 році.

Шлюб у православній церкві в
Кожухові:
Молода пара: Семен Пирч, син
Ілька, та Марія Адамцьо.
Дружби: Семен Прус та Люба
Пирч, Стефан Пирч та Меланія
Пирч (усі вони родом із села
Квятонь).

Кожухів, біля православної
церкви три родини Пирчів з
Квятоні: Марія, Анастазія,
Семен, Параска, Меланія,
Стефан, сидять Іван, Іван та
малий Ярослав.

Кожухів 1956 року, пан Співак – представник села Гломча Сяніцького повіту, приїхав у Кожухів до отця Михайла Попеля у справі організації православної церкви в селі Гломча. Отець Михайло поінформував його та дав усю інформацію стосовно організації парафії, порадивши, щоби громада звернулася з проханням до Варшавської Православної Консистоїї. Успіхом було те, що митрополит Варшавський поблагословив ту ідею і на першого душпастиря призначив отця прот. Івана Лев'яжа. Село Гломча розташоване між селами Мриголодом і Доброю Шляхетською над річкою Сян.

Перша неділя Великопосна 25 березня 1956р. Десятилітній ювілей повернення уніятської – греко-католицької церкви до Святого Православ'я,
Львівський собор св.Юрія,
у другому ряді перший зліва – отць Михайло Попель.

**Внутрішній вигляд церкви після встановлення іконостасу.
Перед іконостасом стоїть отець прот. Михайло Попель.**

Знимку зроблено 1957 року.

Кожухів, 1957-1958рр. Параска Пирч, Ярослав Попель, Олена Пирч з дитиною, Бронислава Кічоровська, Леся Попель, Любко Хабура та Галя Попель.

Кожухів, 1958р. Ганя Сталена, Леся Попель, Ярослав Попель, Стефа Кофля, Галя Попель, Данько Салей, Стефан Адамцьо, Олена Пирч, Ізидор Новак та Василь Тесля.

Кожухів, 1960р. Степан Хутко, Стефан Адамцьо, Дорота Косар, Іван Попель та Меланія Косар.

Нова Сіль 1952 року, група молоді: Стефанія Кофля, Марійка Костельник, Ружа Хабура, Марійка Мерена.

Група парафіян, односельчан отця Попеля із села Добра Шляхетська Сяніцького повіту, переселених акцією «Вісла» у 1947 р.: Василь Волянський і його жінка, Гнатусько, Гусак. Знімку зроблено 1950 року в Кожухові перед церквою.

Отець прот. Михайло Попель стоїть перед Святим Престолом у церкві Всіх Святих в Кожухові (1960р.).

Родина священника отця прот. Михайла Попеля у 1959 році в місті Кожухів: Леся, Наталя, Оксана, дочка Наталі, Ярослав, Мірка у батька на руках, Стефанія з дому Кофля.

Отець Михайло Попель після виходу зі шпиталю в Зеленій Горі 1959 року – операція нирок, діти: Іван, Ярослав, Мирослава та Стефанія з дому Кофля.

**Родина священника отца прот. Михайла Попеля в Кожухові 11 вересня 1960 року:
Наталя, Мирослава, дочка Ярослава, Оксана, дочка Северина, Северин Тревого,
Ярослав, Стефанія з дому Кофля, Меланія з дому Косар, Іван.**

Після зруйнування православної церкви на Євангелістській площі міська влада міста Кожухова змушена була надати приміщення під церкву для православної громади. Дістали дім законниць на вулиці Шпротавській у Кожухові. Перебудовано його на каплицю. Вид іззовні і вниз на іконостас.

Знимку зроблено автором у вересні 1991 року.

Студоловиці

Православну парафію в селі Студоловиці (гміна Хобінь, повіт Волів, Вроцлавське воєвідство) було організовано 1947 року. Перше богослужіння в новоосвяченій каплиці свсв.Косми і Дам'яна відбулося 14 листопада 1947 року.

Службу Божу відслужили отець митрофорний протоєрей Дмитро Хиляк, настоятель цієї парафії, та отець протоєрей Стефан Бігун. Православну парафію в селі Студоловиці створили переселенці з акції «Вісла» 1947 року з Лемківщини, які тепер проживають у Волівському повіті Вроцлавського воєвідства.

Після виселення з Лемківщини акцією «Вісла» отець митрофорний протоєрей Дмитро Хиляк жив у селі Рокитки (пошта Хойнув, повіт Злоторія, воєвідство Вроцлав). Дяком у парафії Студоловиці був пан Василь Хомик.

На знімці: о.М.Попель, о.С.Бігун, о. диякон Риджанич

Отець митрофорний протоєрей Дмитро Хиляк, колишній парох села Ізби на Новосандеччині Краківського воєвідства, був одним з перших діячів відродження православ'я на лемківських землях в 30-х роках двадцятого століття.

Як вірний син української землі Лемківщини, отець Дмитро Хиляк все своє життя присвятив своєму лемківському народові. Як глибоко віруюча людина, він

віддався повністю служінню Богові. Проживши до 1947 року 91 рік свого працелюбного життя, прослужив на ниві Господній 63 роки, з них 50 літ як греко-католицький священик у своїм ріднім селі Ізби. Прийнявши православ'я з цілою своєю паствою села Ізби, прослужив у Святій Православній Церкві ще 13 літ аж до часу насильного вивезення останніх жителів корінної української землі Лемківщини акцією «Вісла» у 1947р.

Отець Дмитро Хиляк свої пастирські студії завершив в Інсбруці (Австрія) у Греко-католицькому університеті, був знавцем грецької, латинської, німецької, польської, української й церковнослов'янської мов, а також перфектно володів своєю рідною лемківською говіркою. Отець Дмитро після насильного, жорстокого переселення у 1945 році українського населення Лемківщини лишився одним із діючих православних священиків краю. Останніми залишили свої парафії на Лемківщині отець Марехва, отець Цехан, отець Барщевський, отець Космій, отець Тарановський та інші. Не ліпша доля була і в греко-католицьких священиків. Частина лемківського населення, яка зуміла лишитися на рідній землі, опинилася без пастирів та релігійного обслуговування.

Столітній отець Дмитро Хиляк, знедолений хворобами, принижений, переслідуваний комуністичним польським урядом та різними бандами, щораз більше підупадав у здоров'ї і не витримував знущань над своїм народом. Уже після виселення, десь у 1948-1949рр. він виїхав на Радянську Україну, де в 1945р. опинилася була його ближня і дальня родина й односельчани. Така доля спіткала 100-літнього старця отця Дмитра, який ціле своє життя присвятив Богові і своєму народові. Доходили різні чутки про життя отця Дмитра із Львівщини. Одна з них говорить, що на залізничній станції у Львові отець Дмитро мав серцевий удар і помер у львівському шпиталі, а інша чутка голосила, що отець Дмитро помер у львівському шпиталі після операції на апендицит.

На знімці: отець митрофорний протоєрей Дмитро Хиляк, о. прот. Стефан Бігун, о. дякон Михайло Риджанич та отець прот. Михайло Попель. Знімку зроблено, мабуть, у 1948-49рр. напередодні виїзду на Україну.

Отець Дмитро Хиляк.

KROTKI ZARYS HISTORII PARAFII PRAWOSŁAWNEJ W JELENIEJ GÓRZE

Na Ziemiach Dolnego Śląska, w woj. Wrocławskim, Opolskim i innych, działali oświeciciele polskich Słowian św. bracia Cyryl i Metodej /wiek IX/. Oni to właśnie wprowadzili pierwszą naukę Chrystusową i obrządek wschodni do kraju Wislan. Wschodnie wyznanie w Polsce istniało około 120 lat, zanim zmuszone było odstąpić panowanie nad Polską, wyznaniu zachodniemu. Po zakończeniu II wojny światowej na Ziemi Odzyskane zaczęli napływać przesiedleńcy z za Buga, a wśród nich duchowni prawosławni, którzy nie ośmieszali zatroszczyć się o powołanie do życia szeregu parafii ze swym centrum we Wrocławiu.

Pierwszymi misjonarzami, z dziekanem Wrocławskim - ks. Aleksym Znosko naczele byli: ks. Stefan Biegun, ks. Jan Lewierz, ks. Michał Popiel, ks. Mikołaj Proniński oraz ks. Jarosław Tyczyno. Biskupem Wrocławskim był wówczas J. E. Michał /Kiedrow/.

W roku 1947, staraniem nieustrudzonego pasterza - ks. Mitrata Stefana Bieguna /zmarłego na wieńcowstąpienie - 16.06.1983 /, obok innych zorganizowanych przez parafii, powstała także Parafia w Jeleniej Górze. Pierwsze nabożeństwo zostało odprawione 27 listopada 1947 roku w czasowo przydzielonej sali przy Kościele Ewangelickim ul. Panieńska 36. Po kilku miesiącach, w budynku przy ul. Panieńskiej 41 urządzono Kaplicę, w której regularne nabożeństwa odbywały się do 1952 roku.

Od 30 marca 1952 r. nabożeństwa odbywają się w Prawosławnym Kościele Parafialnym św. Piotra i Pawła przy ul. 1 kaja - róg Kłownicza. Objekt ten został przydzielony przez Ministerstwo Ziemi Odzyskanych w 1943 roku. Od tego czasu nieużytkowany kościółek przechodzi kapitalny remont. Zabytkowy kościółek XIX w., okres schyłkowego baroku, z wzurowanymi w zewnątrz ścianę północną krzyżami pokutnymi kamiennymi, stoi w centrum miasta na skrzyżowaniu szlaków turystycznych.

Krzyże pokutne pochodzą z okresu średniowiecza i wiążą się z prawem zwyczajowym, spotykanym tylko na Dolnym Śląsku. Cóż w myśl ówczesnego śląskiego kodeksu karnego, morderca za popełnione przestępstwo nie odsiadywał kary w więzieniu. Obowiązany był natomiast do utrzymywania rodziny zamordowanego i postawienia krzyża pokutniczego na miejscu popełnionej zbrodni, by pielgrzymi czy przechodnie mogli za duszę zmarłego zmówić "wieczny odpoczynek". Na wielu krzyżach ryto wizerunek przedmiotu, którym nieszczęśnik został zamordowany. Wizerunki narzędzi zbrodni widoczne są i na obu opisywanych krzyżach: na jednym za rys żuku, na drugim miecza.

I tak, w tym oto prastarym grodzie Piastów, założonym w XIX wieku przez króla Bolesława Chrobrego, my - prawosławni, obywatele polscy mamy swoją Świątynię - piękny barokowy zabytkowy obiekt sakralny.

Absydę wg. obrządku wschodnio-prawosławnego ozdobiło freskami - Pentkrotora, św. Apostołów Piotra i Pawła, św. Cyryla i Metodego św. Trójcy /kublowa/ i t. d. To artystyczne i kosztowne dzieło sztuki cerkiewnej wykonali ofiarnie i bezinteresownie prof. Krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych Adam Stalony-Dobrzański i Jerzy Nowosielski.

Kunштowny ikonostas, św. Obrazy i wystroj wewnętrzny przywiezione zostały przez ks. Stefana Bieguna z terenów ziemi Lubelskiej ze zniszczonych prawosławnych Cerkwi, /m. innymi z byłych Cerkwi Borodzicy, Czerniczyny oraz z Łemkowszczyzny, skąd ks. Stefan Biegun został wysiedlony wraz ze swoimi parafianami, na Ziemi Zachodnie.

W ikonostasie są kopie obrazów malarza Wiktora Wasniecowa - Chrystusa Pana i Matki Boskiej z Dzieciątkiem, /oryginały znajdują się w Kijowie w Soborze św. Włodzimierza./

Świątynia nasza spełnia swą misję: zespala i ukierunkuje działanie rozsianych w okolicy wiernych-prawosławnych przybyszy, nierzedko bywa oparciem duchowym dla uchodźców Greków.

Umiejscowiony na głównej magistrali turystycznej, na południu naszego kraju, Kościół nasz i Parafia Prawosławna w Jeleniej Górze są świadectwem historycznym żywotności naszej Wiary i na Ziemiach Odzyskanych.

Nieliczna jest nasza Parafia, wierni są rozrzuconi po całej kotlinie Jeleniogórskiej i okolicach, ale z pomocą Boską, a także dzięki staraniom miłujących Boga parafian i naszych przyjaciół, realizujemy postawione przed sobą zadanie - utrzymać naszą Świątynię. Pomni jesteśmy starań naszych dziadów i pradziadów, pomni nakazów zachowania największej swojej wartości duchowej - NASZEJ WIARY.

Nie ma takiego zakątka w Polsce, gdzie nie słyszano o Jeleniej Górze i jej przepięknych okolicach: Cieplicach, Karpaczu, Szklarskiej Porębie, Bierutowicach, Swieradowie Źródłu i innych, dokąd ze wszystkich stron, nie tylko naszego Kraju, ale i zza granicy, przyjeżdżają wycieczki turystów, dzieci na kolonie, czasowicze na urlopy, kuracjusze na leczenie i sportowcy w góry. Toteż nasza Świątynia zachwyca każdego zwiedzającego.

Oddając hołd założycielowi Parafii Jeleniogórskiej, zmarłemu Ks. Mitratowi Stefanowi Biegunowi, należy wspomnieć o Jego najbliższych współpracownikach z wdzięcznością za ich trudy. Są to, nieżyjący już psalmiści: Józef Bobrowicz, Mikołaj Kulikowski, Nestor Kuźmiński, a także nieżyjący opiekunowie cerkiewni: Paweł Talaronek, J. Skorobogatow, Ksenia Miroszniczenko, Katarzyna Iskra, Mikołaj Sinkiewicz i Maria Smogorzewska.

W listopadzie 1983 r. proboszczem Parafii został mianowany przez J.E. Bp. Wrocławsko-Szczecińskiego Jeremiasza - ks. Sławomir Chwojko. Naśladowując założyciela Parafii i ofiarnych parafian, którzy w tak trudnych czasach potrafili zorganizować i utrzymać Parafię na wysokości zadania, obecny ks. proboszcz kontynuuje powierzone mu czynności sumiennie.

Adres

Parafia Prawosławna
58-500 Jelenia Góra
ul. Panieńska 41
/przystanek autobus. "Szpital Miejski"/
tel. 236-25

Na terenie Jeleniogórskiej Parafii, dzięki J.E. Bp. Jeremiaszowi, obecnie znajduje się w budowie Prawosławny Dom Opieki w Cieplicach. Część Domu będzie przeznaczona w przyszłości dla duchownych - rencistów i ich samotnych rodzin.

Część Domu jest przeznaczona na konferencje, szkolenie, rekolekcje oraz do wypoczynku dzieci i młodzieży.

W sierpniu 1990 roku odbyło się poświęcenie Kaplicy pod wezwaniem św. Pierwomucz. Archidiacona Stefana.

Należy dodać, iż Dom Opieki w Cieplicach jest położony wśród zieleni, z widokiem na góry, w pobliżu sanatorium i wody lecznicze. Niestety, termin całkowitego zakończenia budowy Domu, ze względów finansowych, wciąż przesuwana się. Mimo trudności Parafia Jeleniogórska może się poszczycić się jeszcze jednym darem DOBHA na swym terenie dzięki Bożej pomocy i opiece Przenajświętszej Bogurodzicy.

Adres

Dom Opieki św. Stefana w Cieplicach
ul. Cieplicka 70 A /przystanek autobus. "Orle"/
tel. 511-38

**Вид на іконостас православної церкви свсв.Петра і Павла в Єленій Горі
Вроцлавського воєвідства, яка була посвячена 27 листопада 1947 року.
Настоятелем став отець прот.Стефан Бігун.**

**Під час архієрейської літургії в Єленій Горі – правдоподібно, що у 1952 році.
Його Преосвященство Стефан (Рудик), єпископ Вроцлавсько-Щецінський,
видно зі святыми дарами отця Михайла Попеля та отця Віктора Масика.**

Перед хатою отця прот.Стефана Бігуна в Єленій Горі: Його Преосвященство Стефан, єпископ Вроцлавський і Щецинський, отець Михайло Попель, отець прот.Стефан Бігун, отець Микола Пронінський, Отець Віктор Масик, отець Ярослав Тичина, отець Миколай Поліщук, з дитиною на руках псаломщик Нестор Кузьминський, пані добродійка Ольга Бігун, пані Галя Попель, пані Раїса Бігун та парафіяни – прізвищ не пам'ятаю. Знімку, правдоподібно, зроблено 29 червня 1951 року.

Зелена гора

Православну парафію в місті Зелена Гора було організовано з колишніх переселенців з Білорусі, а частково – і з переселенців акції «Вісла» 1947 року з Лемківщини. Організував парафіян отець Миколай Пронінський (сам родом з Лунінця – Білорусь), думаю, ще у 1948-1949рр.

16 липня 1950 року тут відбувався храмовий празник, взяли в нім участь священики з цілої округи Зеленої Гори: отець прот. Стефан Бігун, отець диякон Михайло Риджанич, отець Михайло Попель, отець Іван Лев'яж, отець Ярослав Тичина, настоятель отець Миколай Пронінський та вірні, з них декого я запам'ятав: лікар-дантист Рудницький, архітектор з Нової Солі Василь Єфимов, Юлія Кардаш, Хутко, Адамцьо та інші з Лемківщини, а також Раїса Бігун, добродійка Оля Бігун та добродійки Пронінська, Тичина.

Візитація православної церкви в Зеленій Горі 1953р. Його Преосвященство Стефан (Рудик), єпископ Вроцлавський і Щецінський, з участю священників з округу Зелена Гора. На знімці: Стефан Бігун, отець Михайло Попель, отець Віктор Мисик, отець диякон Іван Лев'яж, отець Євген Ляхоцький та настоятель отець Миколай Пронінський.

Хресний хід навколо церкви у Зеленій Горі.

Ліпини

Перше богослужіння в селі Ліпини (повіт Нова Сіль, воєвідство Зелена Гора) відбулося на Різдво Христове 1949 року в приватній хаті у пані Ольги Воргач (її муж загинув під час вирубу лісу вже тут, на Одзисканих Землях). Першу Святу Літургію відправив отець прот. Михайло Попель, приїхавши з Жар (воєвід. Зелена Гора).

Першим організатором церковного хору в селі Ліпини була Стефанія Майчак та її батько Петро Майчак. Парафіяни в селі Ліпини і Стани були переселенцями акції «Вісла» 1947 року з села Флоринка Грибівського повіту Краківського воєвідства.

Теперішню православну церкву в селі Ліпини побудовано в 1979-1981 роках і добудовано 1991р. на землі, яку подарував під церкву пан Марко Дубець. Тут треба відзначити найбільш активних парафіян, серед них: Іван Габура, Євген Жук, Ярослав Дубець, Данило Дубець, Михайло Смалець, Дмитро Каюк, Василь Кміта, Григорій Лучкович, Бодак, Василь Канюк, Олександр Козяр, Григорій Дубець, Іван Віслоцький, Олександр Майчак і багато інших, які допомагали фінансово та фізично. Православну церкву в Ліпинах було посвячено в пам'ять св. Михаїла.

Будову розпочато 1979 року за священника отця Марчука, а закінчив будову священник отець Іван Романчук. Від 1987 року настоятелем православної церкви св. Михаїла в селі Ліпини (повіт Нова Сіль) є отець Дарій Цьолка, якого предки походять із села Флоринка з Лемкіщини. Церковним хором диригує пані Анна Дубець, а хористами серед інших є Марійка Смалець, Марія Жук, Василь Кміта.

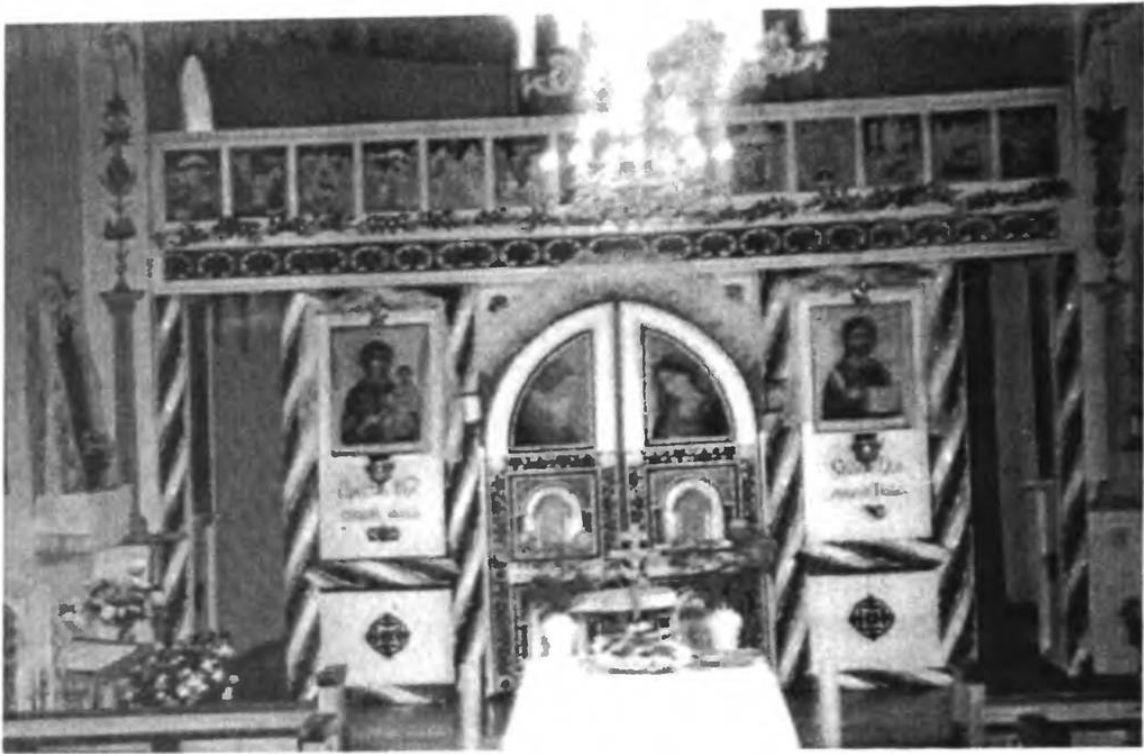
Храмовий празник православної церкви в Ліпинах (повіт Нова Сіль).
У центрі – отець Михайло Попель. 1950рік.

Отець Іван Лев'яж

Після служби Божої, яка відбулася в кімнаті мешканки ПГРу (Паньство́ве Господарство Рільниче) в селі Ліпини пані Ольги Варгач, яка походила із села Флоринка, і прихожани із сіл Флоринка та Вавушка – Лемківщина. Священик отець Михайло Попель, парафіяни та хористи.

Вид на іконостас та православну церкву в селі Ліпини (повіт Нова Сіль, воєвідство Зелена Гора). Побудована в 1979 - 1981 рр., закінчено будову 1991 року вигнанцями акції «Вісла» з села Флоринка (повіт Грибів, воєвідство Краків).

Знимку зроблено автором у вересні 1991 року.

Шпротава

Українська православна церква в місті Шпротаві (воєвідство Зелена Гора) була організована 1950 року священником отцем Михайлом Попелем. Сама церква, в якій відбувалися богослужіння, була будівлею готичного стилю колишньої німецької євангелістської церкви. Під час Другої світової війни, десь 1945 року, її було сильно знищено, як і ціле місто Шпротаву, бомбами та гарматними снарядами. Дах святині був майже розбитий і без шиб у вікнах. Але все ж лемківська громада зі Шпротави й околичних сіл із запалом та посвятою зорганізувала церковне життя. До цієї церковної громади увійшли майже всі переселенці – як православні, так і греко-католики. Усі жили мирно між собою, й усі тішилися, що є церква, в якій вони знайшли духовну потіху та розраду, а найважливіше, що богослужіння відправляється своєю рідною мовою. Там хрестили дітей і вінчали молодят, відправляли чин похорону, ходили вірні до сповіді та причастя, не кажучи вже про всі свята та празники.

Святиня була дуже велика, але було стільки віруючих, що ледь могла всіх помістити. По виході вірних з церкви місто Шпротава було заповнене людьми і чути було тільки свою мову – українську, лемківську; фіри заставляли майже всі вулиці міста, було багато роверів – місто в неділі і свята було заповнене вірними з Лемківщини.

Правда, саме місто Шпротава під час війни було сильно знищене, майже на 70%. У місті був також і римо-католицький костел, і також був чинний, але не такий людний, бо по околичних селах теж були костели і мало хто з сіл їхав до міста на службу Богу.

Тому-то не ласкавим оком дивилися ксьондзи, що діло їхнє виривається їм з рук, бо акція «Вісла» була задумана, щоб якнайскоріше златинізувати та сполонізувати українців-лемків, а тут під самим боком схизмати організують свою церкву. А до того ж плекають рідну культуру і дотримуються традицій. Крім того, і грошей менше потрапляє до їх кишені. От і почали думати ксьондзи, як зупинити цей релігійно-національний рух, хоч би перетягнути на свій бік колишніх греко-католиків. Робили різні перепони, натискали на місцеву владу та партію, робили різного роду провокації, включно з побиттям людей, які виходили з церкви після богослужіння. Проганяли людей з фірманками з вулиць, мовляв тут не можна паркувати, брали за це штраф, забороняли в'їзд на ті вулиці, які йшли до церкви, вибивали шиби у вікнах під час богослужіння, викрикували: «Бандерівці! Котяча віра! Різуни! Прокляті українці!» і т.п. Людей, які виходили з церкви по богослужінні, штовхали, кричали до них, провокували бійку. Всі ті перепони не змогли розбити православну церкву – громадську єдність.

Але шпротавські власті все-таки досягли свого і наказали замкнути церкву, бо ніби вона загрожує людям небезпекою і може кожної хвилини завалитися. Але люди не звертали на це уваги і далі ходили до церкви. Того ксьондзи не могли стерпіти і дійшли ідеальної думки: розбити громаду за допомогою яничара – такого свого українця. От і знайшли колишнього греко-католицького

священника, а тепер вже католицького ксьондза, власне римо-католицького, Гайдукевича із села Крива Горлицького повіту. Ксьондз Гайдукевич не одразу взявся за діло, яке йому було доручено проводом римо-католицького костелу. Він приїхав до Шпротави з родиною – жінкою та двома дочками. У костелі оголосив своїм вірним парафіянам – полякам, що він колишній греко-католик і що тепер буде обслуговувати цю парафію. Рознеслася по околиці чутка, що греко-католицький ксьондз відправлятиме службу Божу для греко-католиків у їхньому обряді. Вдалася римо-католицька провокація. Ксьондз Гайдукевич служив у римо-католицькому костелі раз на місяць за греко-католицьким обрядом. І знову накидали людям думку, що православні є схизматиками, не вірують у папу римського і не вірують в Божу Матір, бо в них «котяча віра» і т.п. Отже, поляки – римо-католики, що задумали, те й зробили: за допомогою яничара, ксьондза Гайдукевича, розбили українську православну громаду. І треба визнати, що ксьондз Гайдукевич виконав своє диявольське діло на 100%. Людей завів до римо-католицизму і великий відсоток з них сполонізував, бо люди є тільки людьми – не думають, а йдуть за провідником. Як ксьондз служить по-латині і по-польськи, то значить, що він знає добре, чи то є гріх, чи ні (тоді ще в римо-католицьких костелах літургію служили по-латині).

Так помалу почали наші люди звикати до латинського обряду, стали святкувати римо-католицькі свята, хрестили дітей в костелі, ксьондзи готували дітей до першого причастя і то дуже врочисто, з великою помпою. Вінчали в римо-католицькому обряді, хоронили в тім обряді померлих, сповідали і причащали також в тім обряді. Отак через якийсь час не лишилося й сліду по греко-католиках, може, із 70%, а то й більше відсотків з них є вже римо-католиками – поляками. Навіть вже не говорять по-своєму, а діти їхні не знають, що вони виводяться з українців-лемків. І навіть ті, котрі здобули вищу освіту, кажуть, що вони не хочуть бути українцями. Так, краще бути поляком, бо то більш західна культура, культура римська, а не якась візантійська, схизматицька, і головне те, що поляк – то пан, а русин – то хам!?

Та й наклепи на православну церкву продовжувалися, і нові вигадки, бо православні – то москалі, вони служать Московському патріархові, а ми, католики, є правдива віра, бо ми, мовляв, з папою та Римом. Отже, комуністичний уряд досяг свого: розібрав храм, у якому молилися православні. Частина вірних, яка не пішла в римо-католицизм та православні почали шукати якогось приміщення під храм Божий. Знайшли каплицю на краю цвинтаря по дорозі зі Шпротави до сіл Віхліц та Лешна Гурного. Сам будинок був теж ушкоджений під час війни, але люди вирішили його відремонтувати, і, зробити церкву. З цією метою звернулися до шпротавської повітової влади і поки чекали відповіді на це прохання, міська влада звеліла розібрати цю каплицю, бо вона нібито загрожує заваленням. У відповідь на прохання православної громади було сказано, що цей об'єкт не надається до вжитку через велику знищеність і загрожує користувачам. Каплицю було розібрано майже до фундаменту: так, так, сам не гам, а тобі не дам, як говорить українська приповідка.

Отож українська православна громада у Шпротаві перестала існувати. Вірні перейшли до Пшемкова, до Лешна Гурного, до Кожухова, до Ліпин та до

інших православних церков, а деякі греко-католики перейшли до польського католицького костелу. Такі самі акції римо-католики провели за допомогою яничарів і там, де вже існували православні церкви. А де не було православної церкви, туди й надалі посилали колишніх греко-католицьких ксьондзів, бо там не виникало потреби: вже «овечки» самі ходять до них! Таке сталося в Зеленій Горі, Лігниці, Валчу, Щеціні, Гожові Великопольському і в деяких інших місцевостях.

Усі богослужіння греко-католицькі священники відправляли в римо-католицьких костелах по-латині для поляків, а час від часу служили по-греко-католицьки. Не хочу нагадувати, що вони підлягали польському парохіві, єпископам і кардиналам. Таким чином златинізували та сполонізували більшість колишніх греко-католиків, які почали святкувати тільки римо-католицькі свята, визнавати католицьке хрещення, сповідь і причастя, шлюб та похорони. Видно, польська культура ліпша, бо тільки через папу і Рим можна увійти в Царство Небеснеє і бути «спасеним».

Цвинтарна каплиця. Вид зовнішній від дороги.

Вид із фронту

Вид усередині

Православна громада міста Шпротава та околичних сіл хотіла відбудувати цю цвинтарну каплицю, але поляки римо-католики, щоб не користувалися нею православні і загалом українці, взагалі розібрали ту невеличку святиню 1953 року. Тоді ж розібрали колишню німецьку євангелістську церкву, в якій уже довгий час відправлялися богослужіння вірних православних. На ці богослужіння приходили і греко-католики.

Мальчиці

Православна парафія села Мальчиці Вроцлавського воєводства організувала свою церкву в колишньому євангелістському костелі, і перші вже православні богослужіння відбулися десь 1948 року. Якщо не помиляюся, то першим священиком тут був отець Стефан Бігун, згодом сюди приїздили священики з Вроцлава: отець Калин, отець Віжанський, а передусім то отець Зноско, котрий і був першим православним деканом Вроцлавського воєводства.

**Місійна відправа у православній церкві села Мальчиці Вроцлавського воєвідства
24 травня 1951 року.**

**Зліва отець диякон Цибульський, отець Віктор Масик, отець Стефан Бігун,
отець Михайло Калин, отець Михайло Попель, отець Миколай Пронінський.**

**Група парафіян православної громади села Мальчиці Вроцлавського воєвідства.
Углибині видно отця Михайла Попеля, перший справа отець Віктор Масик. Цю
знімку робив отець Стефан Бігун.**

Лігниця

Православну парафію в Лігниці Вроцлавського воєвідства організував 1948 року священник отець Ярослав Тичина. Членами парафії переважно були переселенці з Лемківщини як православні, так і греко-католики. Перша свята літургія відбулася 1 серпня 1948 року в захристі євангелістського костелу, що на вулиці Панеській у Лігниці. Іконостас та церковне обладнання було привезене в березні 1949 року з православної церкви з Влодави (Холмщина). Посвячення православної каплиці у євангелістському костелі відбулося 8 травня 1949 року.

Посвячення здійснив Його Преосвященство Михайл (Кедров), єпископ Вроцлавсько-Щецинський, за співучасті священників: отця прот. В.Коциловського, отця прот. Стефана Бігуна, отця Миколая Пронінського, отця Ярослава Тичини – засновника парафії. Він також був диригентом церковного хору. З нагоди посвячення каплиці Його Преосвященство Михайл нагородив найбільш активних парафіян Благословенними грамотами: панство Анатолія і Ольгу Івановичів, паню Марію Федюшину, паню Ольгу Корень та пана Стефана Фрицького.

Храмовий празник у церкві в Лігниці. На знімці священники: отець Миколай Пронінський, отець Стефан Бігун, отець Ярослав Тичина – настоятель.

Знімку зроблено 23 квітня 1950 року.

Тожим

Православну парафію в селі Тожим (воєвідство Зелена Гора) організували колишні парафіяни села Флоринка та інших сіл Краківського воєвідства. Вони були примусово вивезені з прадідівської землі під час акції «Вісла» у 1947р., і доля кинула їх, а властиво значну частину односельчан села Флоринки, майже під самий кордон з Німеччиною в дуже бідне село Тожим, де бідна сама земля: переважають піщані ґрунти.

Переселенці негайно взялися до створення церковного життя, а тим самим піднесення душевного та морального. Треба тут особливо підкреслити, що останній парох Флоринки отець Стефан Бігун не залишив у біді своїх вірних. Уже в перші місяці 1948 року в Тожимі отець Стефан Бігун відслужив у приватній хаті першу православну службу Божу, що й зміцнило та об'єднало переселенців. Тожимська громада домоглася й приміщення для молитви. На колишньому німецькому цвинтарі стояла каплиця німецьких протестантів, яку місцева влада надала флоринчанам за церкву, бо до того часу служби Божі відправляли в хаті родини Габурів. Перепон було чимало: православні не могли хоронити своїх померлих на загальному цвинтарі, бо римо-католицький ксьондз не дозволяв, адже схизматики не є християнами і не можуть бути поховані біля чисто «вірних».

Після ремонту і встановлення іконостасу православну каплицю-церкву було освячено на честь Св.Архистратига Михаїла. До малої парафії час від часу приїздив отець Стефан Бігун, з часом – отець Т.Жук та інші священники з Познаня, Вроцлава, Зеленої Гори. Багато праці та зусиль вклав дяк Андрій Зволінський та інші парафіяни.

о. Тріска

Отець митрофорний протоєрей Осип Тріска, охрещує внука отця Михайла Попеля – Андрія, сина дочки Лесі та Миколи Зінчука. Хресні Ганя Сталена і Ярослав Грицай.

Знімка 1958 року з Канади дедикована з нагоди ювілею дорогому другові отцю Михайлові Попелю в день 30-ліття священства.

**Підписано: о.Йосип Тріска.
Отець Йосип Тріска – місійний діяч на Лемківщині в 30-х роках.**

На знімці: отець Осип Тріска і пані добродійка Катерина Тріска з дому Білик. Родом вони зі Сокальщини.

Валч і Гожів Великопольський

У тих двох місцевостях православні парафії організував отець монах Афанасій Сінкевич. Парафії творили українці, переселені під час акції «Вісла» 1947 року з Лемківщини і не тільки. Сам отець монах Афанасій низького зросту, тонкої будови тіла. Під час Другої світової війни він був у польському війську і брав участь у боях у вересні 1939 року. В одному з боїв він був важко поранений, втратив одне око, а ціле обличчя було так покалічене, що сліди залишилися на все життя. Будучи пораненим і перебуваючи у військовому шпиталі, він собі присягнув, що як Господь Бог залишить йому життя, то він вступить у монашество і тим чином служитиме Богові і народу. Так отець Афанасій і зробив: вступив до православного монастиря, а згодом закінчив духовну семінарію і був висвячений у єреї. Сам отець монах Афанасій тихий, спокійний, працьовитий, а над усе дуже побожний і глибоко віруючий.

Не раз ми гостили отця монаха Афанасія у своїй хаті і з приємністю його згадуємо. Тут хочу скласти щиру подяку отцеві монаху Афанасію за те, що готував тіло отця Михайла Попеля на вічний спочинок. Незважаючи, що 1961 року в січні зима була особливо люта і сніжна, він приїхав з Валча до Зеленої Гори, де у воєвідському шпиталі спочивало тіло отця Михайла. Перед кончиною отець Михайло Пронінський висповідав, запричастив Божими Дарами та завершив миропомазанням отця Михайла. Два дні і дві ночі отець Афанасій молився в церкві при тілі покійного отця Михайла.

Обряд похорону здійснив Його Преосвященство Стефан (Рудик). Йому також допомагали отець Стефан Бігун, отець монах Афанасій Сінкевич, отець Миколай Пронінський, отець Славинський, отець диякон Йоанн Збировський. Наша родина подарувала отцю Афанасію Святу Євангелію о.Михайла на згадку про дружні стосунки між ними.

Дякуємо всім священнослужителям за урочистий чин похорону.

Чин похорону отця Михайла Попеля 18 січня 1961 року на комунальному цвинтарі в Зеленій Горі по вулиці Вроцлавській. Посередині в скофії стоїть отець монах Афанасій Сінкевич, біля нього стоїть з одного боку отець диякон Йоанн Збировський, а з іншого пан Дмитро Пальчинський та отець Стефан Бігун, хрест тримає Стефан Салей.

Під час своїх мандрів о.Михайло довідався, що інші православні священники також шукають переселенців з акції «Вісла». З часом він нав'язав ближчі відносини з тими самаритянами, які розшукують розсіяних і потребуючих моральної та духовної допомоги, всі вони без винятку подавали людям розраду. Таким чином батько зустрів багатьох священників: отця Стефана Бігуна, отця Дмитра Хиляка, отця Віктора Масика, отця Івана Лев'яжа, отця Ярослава Тичину, отця Миколу Пронінського, отця монаха Афанасія Сінкевича, отця Михайла Кедрина, отця Славинського, отця Калина та інших. Усі вони несли духовну поміч знедоленим переселенцям із Сяніччини, Перемищини, Томашівщини, Холмщини, Лемківщини та Підляшшя. Як сказано: «Добрий пастир шукає своїх овець».

Тут слід підкреслити, що всі православні священники переносили горе переселенців разом зі своїми парафіянами і не залишили їх у нещасті в тяжку хвилину життя. Нелегко було в ті бурхливі часи служити Богові та потерпілому народові. Польські різного роду шовіністи, нацьковані Службою безпеки та римо-католицьким кліром, продовжувати чинити великі перепони: вдавалися до терору, залякування, побиття, грабунків, організовували акти зневаги та завдавали матеріальної шкоди, зчиняли бешкети під час богослужінь, камінням вибивали вікна в приватних хатах, у каплицях чи в наданих православним колишніх німецьких костелах. Під час богослужінь вкидали котів, камені, гілляки та робили інші неподобства. Залякували вірних, які приходили до церков. Як мені здається, на ті ворожі акції була свідомо реакція, що зміцнило та скріпило як православних священників, так і самих вірних.

Греко-католицьким священникам, які не хотіли приєднатися до православної церкви, було значно легше. Вони в значній більшості пішли служити в римо-католицькі костели для поляків і користувалися всіма можливими на той час привілеями! Слід визнати, що з середовища греко-католиків свідомі, справжні українські патріоти не пішли до польських костелів. Вони поставили понад усе свою надію і тому приєдналися до Української православної церкви.

Провід римо-католицького костелу побачив, що багато колишніх мирян греко-католиків повернулося до православ'я, а не до них, і тоді почав шукати виходу з цієї ситуації. Тишком, помаленьку почали дозволяти греко-католицькі відправи, але тільки в римо-католицьких костелах і лише в тих місцях, де вже діяли православні парафії.

Політика їхня була зрозуміла й очевидна: розбити і зменшити вплив православних серед українців у Польщі і таким чином розколоти єдність народу за принципом «розділяй і пануй». Римо-католицькі ксьондзи, тобто колишні греко-католицькі священники, почали правити службу Божу в тих місцевостях, де вже були православні, як-от: у Зеленій Горі, Шпротаві, Пшемкові, Лігниці, Вроцлаві, Кошаліні, Валчі, Щеціні, Гожові Великопольському та в інших містах і селах. Головним чином там, де вже були і діяли православні парафії.

Десь під кінець 1956 року отець Михайло Попель нав'язав контакти зі Сяноком. І з допомогою Сяницького адвоката, вже старшого віком (на жаль, не пам'ятаю прізвища), виклопотав у місцевих влад Сянока колишню греко-католицьку церкву (ще давніше – православну) на користування православним.

Після вивезення українців 1947 року її використовували як музей. Так постала перша православна парафія на Східній Лемківщині. Коли люди з околиць довідалися, що в Сяноку вже є і діє православна церква, то почали звертатися до отця Михайла Попеля, щоб допоміг їм організувати церковне життя. Так що за короткий час встала православна церква в селах Гломча, Загір'я та Мокре, згодом постала церква в селі Кальників.

Отець Михайло вже довгий час хворів і не міг, як старша людина виконувати активно тієї місійної праці. Керівництво Варшавської Православної Консисторії на пароха призначило багато молодшого віком отця Миколу Поліщука.

Тут слід згадати, як римо-католицьке духовенство zareагувало на чутку про відродження українських православних церков на Східній Лемківщині. Ксьондзи відразу розпочали велику шовіністичну пропаганду, не перебираючи ні в словах, ні в наклепах, ні в методах: казали, наприклад, що знову повернулися бандерівці, і навіть доходили до таких огидних наклепів, що попи ходять по полях і гвалтують жінок і т.п. – випадок у Гломчі. Ксьондз з містечка Мриголод, з яким сусідує Гломча, зібрав свій гурт шовіністів і підбурених парафіян і в неділю блокував дорогу і не пропускав людей, що йшли до православної церкви на богослужіння. Хоч та банда не робила насильства, але різними вигуками та грубими епітетами чинила розмаїті провокації. Натомість ксьондз із Загір'я був хитріший. Він ходив від хати до хати і залякуванням примушував людей українського походження присягати, що ніколи не підуть до православних, казав між іншим, що православні не є навіть християнами, вони не визнають намісника Ісуса, папу римського та Матір Божу і т.п. Частково вдалося йому намовити страхом та шантажем невідомих людей.

Але все-таки свідомі більшість українців, колишніх греко-католиків, знала свою дорогу. І там, в околиці Сянока, виникло багато нових православних парафій, а свідомі молоді хлопці вступали до Варшавської православної семінарії. Завершивши навчання, вони стали відданими пастирями православної церкви та свого народу. Той рух навіть поширився на нові повіти: Устрики Горішні, Устрики Долішні, Кросно, Перемишль, Ярослав, Пшеворськ, Ясло, Горлиці, Криницю, Новий Санч. Римо-католики вже не могли того руху стримати і тяжко переживали й досі переживають, що не вдалося їм латинізувати і сполонізувати ні людей, ні тих земель, про які мріяли віками.

Дійшло до підпалювання церков, викрадання ікон та нищення церковних, літургічних книжок. Крім того, нищили ризи, хоругви, іконостаси, хрести на цвинтарях, придорожні каплички та хрести. Вони хотіли, щоб якнайшвидше знищити навіть найменші сліди українства на тих землях, а тут ще існують церкви, хрести, цвинтарі та живуть люди. Ця боротьба триває надалі, а вже маємо 1995 рік, вже стоїмо на порозі третього тисячоліття. Сьогодні папа римський Іван Павло II, який є за національністю поляк і походить з Вадовіц з-під Кракова, докладно знає або повинен знати, що в межах Польщі проживають українці як православні, так і греко-католики, але нічого не робить, щоби зупинити ті переслідування. Сам проголошує на цілий світ, яка спасенна і толерантна католицька віра. При цьому спокійно закриває очі на руйнування

колишніх греко-католицьких церков на Лемківщині, Перемищині, Томашівщині та в інших місцевостях (бо хто не з нами – той ворог, а ворога треба нищити).

На Лемківщину, Перемищину, Ярославщину прибули такі відомі православні священники, як отець Іван Лев'яж, отець Михайло Руджанич, отець Микола Поліщук, що його через півроку уряд Жешівського воєвідства викинув як небажаного на терені воєвідства з села Кальників, отець Володимир Кохан, отець Жук, отець прот.Олександр Дубець. Отець Олександр Дубець у січні 1983 року був висвячений в сан єпископа, прийняв чернече ім'я Адам і був наставлений на Перемисько-Новосанчівську єпархію. Боротьба за православ'я в тих околицях, хоч не є легкою, триває і досі, незважаючи на вороже ставлення польського католицького населення, підсичене перемиським єпископом Токарчуком. Він вклав багато зусиль, щоб знищити якнайбільше греко-католицьких і православних церков. Він нацьковує фанатиків, що нападають на людей та священників, котрі залишилися вірними православ'ю.

Церковні римо-католицькі ієрархи на тих землях тиснули на місцеву адміністрацію, щоб та не дозволяла українцям повертатися на свою власну прадідівську землю, щоб українці не мали права відкупити свою власну землю у жодного поляка, який тепер нею володіє. А якщо хтось з українців і повернеться, то не давали позик на загосподарювання, не продавали йому будівельних матеріалів, унеможлилювали купівлю сільськогосподарських машин тощо. Особливо пильнували ксьондзи, щоб, бува, українці не будували або не відновлювали своїх церков. Доходило до того, що навіть підбурювали робітників, аби ті не робили ремонту православних та греко-католицьких церков, а якщо такий ремонт уже йшов, то щоб робили його якнайдовше і якнайгірше.

Римо-католицькі чиновники розгорнули агітацію майже на цілий світ, що вони не забороняють українським католикам ходити до костелів і там служити римо-католицьку літургію, що ті є повноправними віруючими, бо, як і поляки, вірять в римського папу. Але не казали тільки того, що не дозволяють греко-католикам служити свою літургію у своїй греко-католицькій церкві: «маєте дозвіл служити в костелі і чого вам більше треба?!» Правда, час від часу якомусь відступникові дозволяли відслужити і лише в костелі греко-католицьку літургію. Це їм давало матеріал до пропаганди: дивіться, мовляв, у нас в Польщі українці мають свободу віровизнання, і ми їм навіть дозволяємо відправляти службу Божу в наших костелах. Але дійсна правда була інша: панував справжній моральний терор. Українських священників змушували святкувати свята за латинським обрядом, давати шлюб, хрестити дітей, справляти панахиду, чин похорону – все те за латинськими звичаями.

Найголовнішим було вибити людям з голови національну свідомість та нав'язати думку, що польська і взагалі західна культура привабливіша і більш європейська. Треба визнати, що поляки здійснюють свій намір дуже хитро і підступно. То вже сьогодні видно з життя українців (і не тільки в Польщі). Полонізація українців, білорусів, литовців, німців та чехів і словаків іде повним ходом.

Сянік

Отець Михайло Попель вже віддавна мріяв, як би то організувати православні парафії на своїй рідній землі – Сяніччині! Виконуючи ще в 1927-1932рр. місійну працю в селах Гирова, Тилява, Липовець, Поляна та інших селах Лемківщини, вів боротьбу за відновлення прадідівської віри.

Великий князь Русі-України Володимир охрестив свій великий народ в тій же вірі 988 року. На руських землях на сьогоднішній Лемківщині у ті ж часи була вже Христова віра – наука, яку принесли учні свсв.Кирила та Мефодія. Український народ глибоко вірував і надалі вірує в науку Христа і передає ту науку з покоління в покоління.

Прийшла унія 1596 року, коли жменька православного гнобленого поляками єпископату задля своїх матеріальних вигод ганебно зрадила свою святу православну віру і піддалася польським католикам, королям та Римові. Але все-таки руський народ не покинув своєї церкви та свого обряду, молився та й душею був у злуці зі своєю православною церквою. Обстоював її права, дотримувався її святих канонів. Не приймав латинських новин, які вносили ксьондзи.

У 1948-50рр. було створено ряд православних парафій у Вроцлавському, Зеленогірському, Гожавському, Щецінському, Кошалінському та Ольштинському воєводствах. Отець Михайло Попель після утворення православних парафій у Кожухові, Шпротаві, Ліпінах та інших околицях Західної Польщі працював багато для того, щоб вони зміцнилися і нормалізували свою діяльність. Так і виникла думка організувати православну парафію в околиці Сянока. Отець Михайло часто їздив до Сянока, бо там, у Добрій Шляхетській, ще залишилася наймолодша сестра Юлія Сталена – вдова. Вона втекла з четвіркою маленьких дітей від насильного виселення у 1947 році. Довший час поневірялась по сусідніх селах, горах та довколишніх лісах, аж десь 1950 року зупинилась у своїм селі Добрій в колишній жидівській хаті, яка стояла майже над самим берегом річки Сян.

Ідучи до Доброї, отець Михайло зупинився в Сяноку, там нав'язав контакти з українцями, котрі залишилися після вивезення. Із Сянока ідучи до Доброї пішки, минув Трепчу, Межибід, Мриголод, там знову нав'язав контакти, але вже тут українців майже не було: всі без винятку вивезені були на схід, на Україну, ще в 1945 році. Мішані родини були так перелякані римо-католицьким ксьондзом і місцевою шовіністичною людністю, що всі поробилися ревними поляками і римо-католиками. Ще під час війни зі старенької церкви зняли бляху і покрили нею школу; церкву обікрали, і так вона стояла якийсь час, аж мури почали розсипатися. У 50-х роках в руїнах цієї церкви у Мриголоді зробили магазин «Гмінної Спудзельні», а у вівтарній частині публічний виходок (туалет).

Тут у Мриголоді діяла під час війни й опісля велика розбійницька банда, яка під прапором патріотизму грабувала і палила довколишні українські села, між іншими і Добру Шляхетську.

Наступне по дорозі було село Гломча, воно якимось чудом залишилося під час виселення у 1945 році, а також під час другого у 1947 році. У Гломчі в церкві

вже господарювали римо-католики на чолі з мриголодським ксьондзом, який намагався повернути на «правдиву віру» колишніх греко-католиків і сполонізувати їх. Та все ж русини Гломчі тужили за своєю вірою, за своїм обрядом та своїми народними звичаями. Отець Михайло радо тут затримувався на відпочинок і при нагоді розповідав, що діється на Відзисканих Польських Землях, що вже є і діють православні церкви, що люди охоче до них ходять, як православні, так і греко-католики, бо церква об'єднує всіх потерпілих.

Недалеко від Гломчі лежить рідне і дороге йому село Добра Шляхетська. Тут минули його дитячі та юнацькі роки – згадував церкву, в якій був охрещений, школу, в якій пізнав ключ до знання. Пригадав собі свою молодість, товаришів, рідних, сусідів, учителів, батьків. Побачив рідні гори, яри, ліси, потічки та ріку Сян. Побував у сестри Юлії, якій приніс трохи одягу і взуття, а дітям залишив трохи грошей. Заглянув у своє рідне Ратно, яке зовсім змінилося: було зруйноване, спалене, пограбоване. З церкви новий хазяїн зняв бані, правда вівтаря та іконостасу не порушив, як мриголодський ксьондз.

У сестри Юльки мриголодська банда забрала корову, коня, не кажучи вже про збіжжя та нужденне хатне устаткування. Забрали керат, молотилку, віялку, культиватор, борони, плуги, упряж для коней. Пограбували все, що було в хаті; сестра залишилася гола, боса, без перин, подушок, одяжі, взуття, хліба. Залишилася в тім, що мала на собі, та з четвіркою маленьких дітей – найменший мав 2 роки. З часом отець Михайло взяв на виховання одну дитину сестри, доньку Анну, до себе до Кожухова, де вона закінчила початкову школу, а згодом послав її до городничо-садівничого технікуму в Ілаві коло Жаганя, який вона успішно закінчила.

Повертаючись додому до Кожухова, отець Михайло знову затримався в селі Гломча, Мриголоді, Межиброді, Трепчі та в місті Сянік. Вернувшись додому, батько оповідав нам про свої спостереження та натякав, що є змога відновити православні парафії в селі Гломча та в місті Сянік. Розвиваючи свою думку, міркував, що як організує православну церкву в Гломчі та Сяноку, то буде змога відвоювати і нашу колишню греко-католицьку катедру в Перемишлі та створити Перемиський єпископат. Розпочав отець Михайло писати в цій справі до Православної Консисторії у Варшаві, до Гломчі і Сянока. Внаслідок листування приїздив до Кожухова представник села Гломча пан Співак. Почалась кореспонденція поміж паном Співаком, представником села Гломча, отцем Михайлом та Православною Консисторією і Варшаві.

Водночас розпочалась кореспонденція з представником сяніцької громади паном меценасом (адвокатом) Осипом Переломом. Отець Михайло посилав мене з листами до Сянока, щоб їх особисто вручити пану меценасові, відносно організації православної парафії. Згадував отець Михайло, що декілька разів зустрічався і пропонував колишньому греко-католицькому священикові отцю Сікіжинському (ks.Siekieżyński) перейти на православ'я: тоді зможе далі служити у своїй церкві. Отець Сікіжинський не був проти створення православної парафії в Сяноці, але сам переходити не погоджувався через те, що він уже був старший віком, а до того ж присягав на вірність папі римському і не хотів ламати присяги. Отець Сікіжинський скаржився, що йому забороняють

служити у своєму обряді, римо-католицькі ксьондзи роблять різні прикрощі. Немає також помешкання, ні матеріальних засобів до прожиття. Крадькома допомагала йому сяніцька українська громада. Чи отець Михайло давніше знав отця Сікіжинського, чи були вони знайомі і чи навіть дружили між собою, не знаю, але є фактом, що вони в 50-х роках зустрічалися і то не один раз. Отець Сікіжинський говорив: "Я до православ'я не піду, але ви організуйте православну церкву – люди підуть, бо то наше рідне, українське. Отець Михайло, підбадьорений отцем Сікіжинським, з охотою взявся до діла.

Тут треба підкреслити, що навколо пана меценаса згуртувалися свідомі українці і всі вони підтримали думку створення православної церкви, бо тільки вона зможе зупинити рух полонізації і католизації.

Деякі вболівали за свою націю, свій народ та свою віру, а саме: родина Гайчовичів, Кікта Володимир, Хутко Нестор, Роман Іван і родина отця Дудкевича та декілька інших свідомих українців із Сянока. Але в Сяноці лихо не спало. Римо-католицькі ксьондзи і місцева комуністична влада почали шантажувати всіх, котрі були за відновлення православ'я. Найбільше накинулись на меценаса пана Осипа Перелома. Дійшло до того, що він перестав цікавитись розпочатим ділом: не відповідав на листи, написані отцем Михайлом, та уникав зустрічі. Справа погіршилася й тим, що хтось пустив чутку, що отець Михайло є москвофілом та русофілом і він не творитиме української православної парафії. Брехню скоро збагнули свідомі українці і розпочате діло продовжували два українські адвокати – пан Лінчак та д-р Кузьмяк. При них скупчилися молоді патріоти: Хлопик, Голощак, Кокоць, Гумницькі, Крокавські, Войтунь, Пецук, Попик, Федак, Опар, Марчак, Мацько та багато інших (близько 200 родин).

У той час отець Михайло серйозно захворів: дав про себе знати Сибір та ураган у північному Казахстані, та вже й не молоді літа. Мусив витримати кілька операцій (нирки, сечовий міхур та простата). Недуга змусила отця Михайла просити, аби Православна Консисторія у Варшаві призначила когось, хто зміг би продовжувати розпочате діло. Консисторія у Варшаві доручила завершувати розпочате діло священникові отцю митрофорному пртоєрею Іванові Лев'яжові. Таким чином отець Лев'яж став першим православним настоятелем в Святотроїцької церкви в княжому городі Сяноці. Отець митрофорний пртоєрей Іван Лев'яж завершив розпочате діло також у селі Гломча і став тут парохом. З часом було організовано православну парафію і в Загір'ї Сяніцького повіту. Збулася мрія отця Михайла Попеля про виникнення на рідній землі трьох православних церков. Батько після останньої операції упокоївся 16 січня 1961р. в Зеленій Горі. Свій життєвий шлях він пройшов гідно і чесно.

Римо-католицький ксьондз з Мриголода ніяк не міг погодитися, що під його носом у колишній греко-католицькій церкві в Гломчі відродилася схизматичська православна церква. Почав сіяти між людьми роздор, вдався навіть до шантажу. Він змушував своїх вірних виступати проти тих, які йшли до православної церкви у Гломчі, проклинав їх, кричав, що це схизматичська віра, що вони не визнають Матері Божої, ані навіть папи римського. Ще видумав таку брехню, що їхній «поп» ходить по полю та гвалтує жінок. Того було вже забагато, і

воєвідська влада в Жешові змусила його покинути римо-католицьку парафію в Мриголоді. На його місце прийшов новий ксьондз, але той, видно, мав наказ, щоби православну громаду в Гломчі не зачіпляти. Настав спокій, церква почала нормальну працю, яка триває по сьогоднішній день, за що дякувати Богові.

Тоді ж постала православна парафія в Загір'ї, де також не обійшлося без провокацій і шантажу. Римо-католицький ксьондз Юзеф Вінницький пішов ще далі. Крім поширення всіляких епітетів та наклепів на православних, він почав ходити від хати до хати і змушувати людей присягати на вірність папі й римо-католицькій вірі. Кожний особисто мусив підписатися під такою клятвою, бо інакше не дістане відпущення гріхів. Підписи збирав у селах Загір'я, Заслав та інших навколишніх селах. На жаль, менш свідомі присягали і підписували, боячись, щоб їх не вивезли на Україну або на західні землі Польщі.

Через такий шантаж майже ціле село Заслав пішло до римо-католицького костела в Загір'ї. Мешканці Загір'я так сполонізувались, що не хочуть навіть чути, що вони є руського роду.

Постала також православна церква в селі Морохів та в селі Мокре. Варшавська Православна Консисторія призначила на сяніцьку парафію молодого, енергійного, свідомого священика отця магістра Олександра Дубця родом з Лемківщини зі свідомої православної родини із села Флоринка. Отець Олександр згуртував православну парафію в Сяноці, Гломчі та Загір'ї, влив нову віру та зміцнив дух українців.

Отець протоєрей Олександр Дубець 1983 року був піднесений Святою Православною Церквою у Польщі в чин єпископа. З Божої волі відродилася православна Перемиська єпархія, а очолив її син лемківської землі преосвященніший владика Адам. Гідно продовжує свою місію на Перемисько-Новосанчівській єпархії на лемківській землі.

Поможи йому, Боже! Многая і блага літа Його Преосвященству владичі Адамові.

Засіяне Боже зерно дає насолоду всім людям, хто тільки вірить і сповідує науку Сина Божого Ісуса Христа.

- Księżę kanoniku - zwróciłem się do niego - ksiądz do kościoła nie pójdzie, do cerkwi wejdą prawosławni, co więc my wierni mamy robić w takim wypadku?

Ksiądz zamyślił się i po dłuższym okresie odpowiedział:

- Od samego początku pogromu spokojnej i zawsze lojalnej Polsce ludności ruskiej, kościół rzym.-kat. w Sanoku i Przemyślu zajął nieuczciwe stanowisko w tej sprawie. Przyłączył się do komunistów, żeby pozostałe resztki naszej ludności wynarodowić poprzez wchłonięcie ich do kościoła rzym.-kat. Nasza ludność i cerkiew jest katolicka i nawracać ich nie ma potrzeby. Teraz komuniści obiecali wam wolność, ale znowu na szkodę naszej cerkwi, bo pchają nam prawosławnych. Jeżeli nie pójdziecie do cerkwi, to za niedługi czas po Rusinach nie będzie tutaj śladu. Tylko w cerkwi jest ostoja waszej narodowości.

- To dlaczego ma tu przychodzić jakiś prawosławny ksiądz? Niech ksiądz kanonik przejdzie razem z nami na prawosławie i na pewno wtenczas nic się u nas nie zmieni - powiedziałem trochę podniecony.

- Z taką propozycją był u mnie prawosławny ksiądz Popiel. Ja już postanowiłem. Jestem stary nad grobem. Przysięgałem wierność grecko-katolickiemu biskupowi i wiem co to jest złamanie przysięgi. Wy nikomu nie przysięgaliście i nic was nie zobowiązuje. Jak otworzą cerkiew - idźcie do cerkwi.

Powiedziałem, że pójde do prałata zawiadomić go o tej odmowie. Idąc, po drodze wstąpiłem do mec. Leńczyka, który był mi w wielu sprawach przyjacielem. Dowiedziałem się od niego, że została otwarta prawosławna parafia w Sanoku i na "Krzyża" będzie odprawione w cerkwi pierwsze nabożeństwo. Spytałem mecenasa czy w tej sytuacji warto iść do prałata? Doradził mi, ażebym dokończył tę rozmowę, jaką zacząłem, ponieważ mogę zostać uznany za człowieka niepoważnego, fałszywego i na przyszłość podejrzanego - "a tego bym panu nie radził, gdyż w przyszłości, z taką opinią było by panu ciężko pracować" - zakończył mecenas Leńczyk. Poszedłem więc do prałata i powtórzyłem, że ksiądz Siekieżyński zgodzi się odprawiać tylko w cerkwi. Nadmieniłem też, że po drodze dowiedziałem się od znajomego, że w najbliższym czasie w

sanockiej cerkwi zostanie odprawione prawosławne nabożeństwo. Prałat zareagował bardzo ostro. Oświadczył, że chyba po jego trupie. On ma klucze do cerkwi i nikomu ich nie odda. Zaczął mnie bardzo prosić, ażebym jeszcze raz poszedł do księdza Siekieżyńskiego i powiedział mu, że ze względu na jego starość, za każdym razem będzie się go przywozić i odwozić na nabożeństwa. Niech tylko ksiądz Siekieżyński przychodzi, do którego niebądź kościoła w Sanoku, niech sobie wybierze ołtarz i godzinę na nabożeństwa jaka mu odpowiada, a kościół mu we wszystkim pomoże. Zgodziłem się, że pójdę i jeżeli ksiądz Siekieżyński zgodzi się, to powrócę o tym powiedzieć, a jeżeli nie zgodzi się to nie powrócę, ponieważ jestem bardzo zmęczony. Przy pożegnaniu prałat zapytał czy pójdę do prawosławnej cerkwi?

- Nie wiem księżo prałacie. W tej chwili nie myślę iść do tej cerkwi, ale na przyszłość może się stworzyć taka sytuacja, że z wielu poważnych przyczyn mogę zmienić swoje zdanie - odpowiedziałem szczerze, ponieważ w owym czasie propaganda tak niekorzystnie przedstawiała cerkiew prawosławną, że miałem o niej jak najgorsze wiadomości.

Wróciłem do księdza Siekieżyńskiego, powtórzyłem mu to co mi mówił ksiądz prałat, dodając od siebie jeszcze więcej tych obietnic, które obiecał prałat. Starłem się koniecznie, ażeby ksiądz szedł odprawiać do kościoła. On wysłuchał mnie cierpliwie i powiedział:

- Synu mój, oni teraz mnie dopiero zauważyli, gdy zagraża im prawosławie? Prałat sam wstydzi się mnie odwiedzić, tylko się tobą posługuje, bo wie, że to co obiecuje nie spełni. Przez cały czas biskup przemyski nie wspomógł mnie groszem. Prałat też nie zauważył, że bieduję w Sanoku, a inni cały czas mi tylko dokuczali. Zakonnica potraciła mnie koło kaplicy tak, że złamałem rękę. Nikt nie współczuł ani też nie przeprosił. Nie pójdę do nich! Nie chcę ich łaski! Po tych słowach staruszek rozplakał się i jeszcze raz powtórzył: "jak otworzą cerkiew - idźcie do cerkwi!"

Wyszedłem od niego bardzo przygnębiony. Wieczorem poszedłem do pana Ch. i długo w nocy rozmawialiśmy. Doszliśmy do wniosku, że jak nie przyjmiemy prawosławia, to nie otrzymamy nic i nasz zryw będzie daremny. Postanowiliśmy wejść do cerkwi i nadać jej kierunek ukraiński.

Стр. 142, 143. Українець в Польщі. частина II, Санок 1994,
автор Влодзимієр Марчак.

Смерть отця протоєрея Михайла Попеля

Кончина отця Михайла Попеля настала 16 січня 1961 року між 12-ю і 13-ю годинами дня. О 6-й годині ранку того ж дня отець прот. Миколай Пронінський завершив чин сповіді і Святого Причастя та намастив Святим Миром. Отець Михайло останніми роками хворів і був кілька разів оперований на нирки, міхур, простату, а за кілька днів перед смертю знову мав операцію нирок, яку провів лікар-уролог пан Орловський у воєвідському шпиталі в Зеленій Горі. Остання операція пройшла навіть успішно, але до того долучилася хвороба легенів. Організм вже був слабкий, виснажений попередніми операціями і не витримав.

Причиною тих хворіб були нелюдські умови табірної життя, поневіряння в Сибіру та Казахстані. Як я вже згадував, зимою 1942р. батько був засипаний снігом, під яким пролежав цілий день. Довгі місяці по тому лікувався і відходив. Пізніше, після повернення до Польщі у 1946р., умови життя теж не були сприятливі. 1947 року знову вивезення і поневіряння на західних землях, несприятливі умови, матеріальні нестачі – все разом виснажило організм, який був не в силі боротися з хворобами і старістю. Але все ж не залишав церкви і, як тільки краще почувався, відправляв богослужіння до кінця своїх днів. Останнє богослужіння, яке провів отець Михайло, відбулося на свято Різдва Христового 7 січня 1961р.

Тут хочу скласти найщирішу подяку Його Преосвященству Стефанові, єпископу Вроцлавсько-Щецинському, який негайно приїхав до Зеленої Гори і здійснив чин єрейського похорону слуги Божого Михаїла.

Дякую також усім священникам за участь у похороні, а особливо отцеві монахові Анастазію Сінкевичу за підготовлення тіла отця Михайла, вбирання у священні ризи та опікування тілом як у шпиталі, так і в церкві, молячись за душу покійного.

Не менше дякую отцеві Миколаю Пронінському за одвідини у шпиталі та чин сповіді і Святого Причастя, а також за участь у чині похорону. Також за участь у похороні не менша подяка отцеві Стефанові Бігуну, отцеві Славінському, отцеві дияконові Йоанну Збировському.

Щира і глибока подяка добродійці отця Миколая Пронінського за приготування тризни, всім священнослужителям та мирянам, які були на похороні. Домовину з тілом отця Михайла несли Гаврило Кофля, Дмитро Пальчинський, Стефан Салей, Дмитро Хутко й інші, яким також щиро дякую за труд і співчуття.

Тут також мушу наголосити, що син отця Михайла постійно турбувався хворобою батька, а останню ніч з 15 на 16 січня 1961 року при отцеві Михайлові була невістка Меланія, а ми всі були при батькові від ранніх годин до його кончини.

Нехай Всевишній їм усім воздасть за їхні турботи і винагородить їх своїми ласками. Нехай душа Батька спокійно спочиває, а пам'ять про нього переходить з роду в рід!

"Blessed are they that mourn, for they shall be comforted". — St. Matt. v. 5.

In Loving Memory of
ANNA DOLOSKI

Born November 26, 1897
At Rest January 23, 1963

Buried from St. Peter and Paul
Ukrainian Orthodox Church
Interment at Mount Hope Cemetery

LET US PRAY

ABSOLVE, we beseech Thee, O Lord, the soul of Thy departed servant, that being dead to this world, she may live to Thee, and whatever sins she may have committed in this life through human frailty, do Thou, of Thy most merciful goodness forgive, through Jesus Christ, our Lord. Amen.

Our Father — Hail Mary
Eternal rest grant unto her, O Lord,
and let perpetual light shine
upon her.

FORMED BY 4417

In Loving Memory of
Mary Thorsky

Born, October 28, 1889
At Rest, June 3, 1973

Services Tuesday, June 5, 1973
St. Peter and Paul Ukrainian
Orthodox Church

Mass at 11:00 a.m.

Interment
Mount Hope Cemetery

PRAYER

With the souls of the righteous dead, give rest, O Saviour, to the soul of thy servant Mary, preserving her unto the life of blessedness which is with Thee, O Thou, Who lovest mankind.

ROSEMOOR FUNERAL HOME
1743 S. Torrence Ave. — Lansing, Ill.

Некрологи померлих сестер отця Михайла — Марії та Анни, які померли в Америці у Чикаго.

ПЕРЕВОД С ПОЛЬСКОГО ЯЗЫКА НА РУССКИЙ

Государственный Герб НРП: Польская Народная Республика;
Военноецтво Зехема Гура, Совет Зехема Гура.

Бюро записи актов гражданского состояния в Зехемской Гузе.
№ 15/61.

ВЫНЕСКА ИЗ АКТОВОЙ ЗАПИСИ О СМЕРТИ

Свидетельствуем, что Поняк Михал 21.02.1886 года рождения умер 16.01.
1961 г. / неомладшого лядаря-тмелча девятьеот нестудеелет первого год:
в Зехемской Гузе. Гражданское состояние умершего вдовец.

Зехем Гура, 16.01.1961 года!

Заведующий бюро записи актов гражданского состояния подписав.

Круглая гербовая печать.

Верность настоящего перевода с предъявленным подлинником подтверждает
визитатный переводчик Первой Львовской государственной канцелярской
конторы Т.К. Когут
Львов, 02.04.1991 г.

Когут

р.д. Львов, 03, апреля 1991

г. Львов, Чоус Л. М., удостоверение в консульстве
в Львовской консульской канцелярии канцелярской конторы
своим деловую подлинником Чоус Л. М. специально удостоверен
ниже переданным Чоус Л. М.

Зарегистрировано в реестре № 7-3573
сделано государственной печатью Чоус Л. М.
ответственный и нотариус Чоус Л. М.

Його Преосвященство Стефан (Рудик) єпископ Вроцлавсько-Щецїнський, завершує чин похорону отця прот. Михайла Попеля 18 січня 1961 року в місті Зелена Гора.

Чин похорону отця Михайла Попеля 18 січня 1961 року. Зима була винятково холодна, мороз доходив до 30°С, та й у тім часі були великі опади снігу. Сам чин єрейського похорону здійснив Його Преосвященство Стефан, єпископ Вроцлавсько-Щецінський, з участю друзів-священиків.

Тіло покійного отця Михайла Попеля спочило на Комунальному цвинтарі в Зеленій Горі по вулиці Вроцлавській.

Прибиті горем діти: Наталя, Галя, Іван, Славко, Леся.

Вічна Йому Пам'ять!

НЕКРОЛОГ

ПРОТОИЕРЕЙ МИХАИЛ ФИЛИПОВИЧ ПОПЕЛЬ.

В январе с.г. почил в Бозе один из старейших пастырей Вроцлавской Епархии Протоиерей Михаил Филиппович ПОПЕЛЬ. Родился почивший пастырь в 1886 году в селе Добра, Санецкого уезда на Жешовщине. В родных сторонах, а именно в Саноке, окончил он в 1907 году классическую гимназию. По окончании гимназии не было ему суждено жить в родных сторонах. Разразившаяся страшная первая война забросила его в Америку, где в Чикаго он окончил в 1916 году Старокатолическую Духовную Семинарию, женился и был посвящен во пресвитера. В 1919 году с любовью его принял на лоно Православной Церкви в Кременце Епископ Дионисий. И с этого времени покойный Отец Михаил стал ревностным служителем родной ему по душе и раньше Православной Церкви. Первоначально служение его проходило под Архиепископским водительством Митрополита Дионисия на Вольни, а с 1928 года по 1932 год на родной ему и близкой Лемковщине, где он был одним из ревностных деятелей по воссоединению Лемков к Православной Церкви. В 1932 году он вернулся на Вольнь, где священствовал до 1940 года. В 1946 году он вернулся в Польшу, священствовал первоначально на Жешовщине, а потом во Вроцлавской епархии. Покойного о. Михаила любили и пастыри и паства; он был ревностным пастырем до конца своих дней. Переживания, выпавшие на его жизненном пути надломали его силы и сей добрый пастырь отошел ко Господу, оставив среди всех знавших его искреннее сожаление.

Преосвященный Епископ Стефан совершил чин отпевания в сослужении ближайших пастырей. Наша Церковь в лице о. Михаила лишилась одного из наиболее ревностных и заслуженных пастырей.

Да упокоит Господь его душу в селениях небесных.

Н. Л.

Генеральний Штаб
 Рівненський і Новоградський
 18-500 Сучок, ul. Zamkova 16
 tel. 306-81

Сучок, dnia грудень 19, 93 г.

Дорогий Пана Іван!

№ _____

ХРИСТОС РАДІАЄТЬСЯ!

"Ваш Предвічний народився..."
 (мовида)

З нагоди Свят Різдва Христового та Нового 1994 Року бажаю Вам:
 щасливих, здорових Свят, а Новий Рік, дай Боже, щоби був Роком: миру,
 любові і благодаті Божої.
 З любов'ю у Христі

+ 498-9

П.С. Пересилаю Вам ваш Церковний Календар на 1994 р., в котрому ми по-
 містили статію про Вашого Батька та вашого духовного Отця. Я будучи раз-
 ом з другими виселений на Західну Землі Польщі знав Вашого Отця, котрий
 кіс послуги Любкам на чужині.
 З любов'ю у Христі.

+ 498-9

ЗАМІСТЬ ВІНКА НА МОГИЛУ

Отця прот. Михайла Попеля

Отец, прот. Михайло Попель народився 21 лютого 1886 р. в селі Добра над Сяном, на Бойківщині у численній (дев'ять дітей) селянській родині Пилипа та Юстини. Народну освіту здобув у рідному селі. Вістак ходив до гімназії у Сяноці, подолавши кожного дня вісімнадцять кілометрів у віддаль пішки. Вже тоді виявив своє зацікавлення православною церковною службою. У полеміці з приятелями, його головною темою була наша релігія. Ставши молодим патріотом, хотів бачити православну релігію чистою й незалежною, якою б він служив Богові її своєму народові. Невдоволеній тогочасним церковним проводом, гостро дискутував з гімназійним катехетом, о. Йосафатом Коциловським - незабаром Перемишльким греко-католицьким єпископом. *"Скоріше на мій долоні волосся виросте, ніж ти Михасю станеш священником"* - казав катехета.

У 1906 р. М. Попель завершив гімназійне навчання матурою. Але дорогу до університету загородили йому економічні обставини. За порадою старшого брата, Йосипа, який тоді служив в австрійському війську в Перемишлі, вступив Михайло охочим до військової школи і після одного року науки набув підстаршинське звання. Але це його не задовольнило. Його мрією був університет. Енергія молодого Михайла керувала його йти кудись і шукати чогось. Одного дня зродився план поїхати до Америки. В 1909 р., подолавши різні перепони, він опинився в Чикаго, де після важких робіт пощастило йому стати на працю дшотипістом в українській друкарні.

Перечитуючи багато різних статтей і при цьому вивчаючи англійську мову, по якомусь часі і сам почав писати на релігійні теми. Незабаром вступив у Чикагський Університет і нарешті на Старо-католицькій теологічній факультет, котрий закінчив з успіхом. У той же час стягнув до Америки дві рідні сестри - Марію та Анну.

У 1916 р. Михайло Попель закінчив студії і у тому ж самому році одружився з Магдаліною, донькою дяка Івана Демко, яка прибула з батьками з Лемківщини ще малою дитиною. Невдовзі був висвячений на дякона а потім священника Старо-католицьким єпископом Карфорн. Обступуючи різні парафії, перед усім у Трентоні, богослужіння відправляв українською мовою, чим притягав все більше і більше Русинів - Лемків до церкви. Коли трентонська українська громада вирішила вернути в доно Св. Православ'я, звернулась до о. Михайла, щоб сам її очолив. Він радо погодився, відчувши, що знайшов те, чого він від гімназійних

часів шукав - відповідну духові Православну Церкву, котра уже була заснована на материку Америки.

Поселившись у Трентоні, всі свої сили спрямував на розбудову церковного життя громади.

Велику увагу о. Михайло звертав на організування православних громад в інших місцях Америки. В Мишкові згуртував лемків та волянців у православну громаду, де побудовано церкву Різдва Пресвятої Богородиці, яку посвячено 10 жовтня 1917 р. У цій церкві на почесному місці висить портрет о. Михайла Попеля, як першого священика парафії.

Коли з Європи прилинула вістка, що повстають нові самостійні держави, молодий о. Михайло, без найменшої застанови, вирішив поїхати на рідну землю, та прислатись до активних творців організованого суспільного життя. При кінці 1919 р. він зі своєю родиною, тещою і дітьми - Михайлом і Катериною, (тесть помер у 1917 р.) через Францію, Австрію й Чехословаччину прибув одначе тільки на Волинь. Затримався в м. Рівному, де і обняв першу парафію на цій землі. Наступ ворожих армій посилювався і затруднював дальшу поїздку на Схід. Версальський договір замкнув доступ до золотоверхого Києва.

В 1921 р. переходить на парафію в містечку Поридьк на Володимирщині. Згодом перевели о. Попеля на нову парафію до с. Карасін, Ковельського повіту, де родина з трьома дочками побільшилась двома синами, Володимиром та Іваном. Коли 1927 р. померла теща, о. Михайло взяв під опіку й її дітей - Михайла і Катерину. В кінці двадцятих років відродився православний рух на Лемківщині, де церковний провід вислав його для місійної праці. З родиною о. Попель переїхав на Лемківщину до с. Липовець, де уже існувала православна церква. Тут zorganizував православні громади в селах: Тилява, Гирова, Борне, Кв'ятонь, Устя Руське та інші. Не сподобалась польському урядові організаційна діяльність проповідника близької лемківському серцю православної віри, тому наказав йому в 1931 р. покинути Лемківщину.

Отримавши парафію в с. Воютинь на Ковельщині, де прийшла на світ донька Леся, і розійшовшись своїми поглядами з активістами села, скоро мусів його лишати. Під час короткого перебування в с. Котів, о. Попель з родиною пережив родинне горе: в самий Великодній День померла на 17-му році життя найстарша донька Ольга. У містечку Мельниця на Ковельщині, де незабаром переїхав, взявся енергійно до праці, щоб у першу чергу піднести віру і свідомість національну серед парафіян. Тут організує самодіяльний гурток молодого церковного братства, бібліотеку, великий церковний хор, "Просвіту", молочарню тощо. Чимало молоді спонукав піти до гімназії до Ковеля і Луцька, а декого (в тому свої дві

дочки) і на інші студії у Львів. Коли релігійно-національна свідомість між населенням Волині піднялась до високого рівня, о. Михайло відправляє Богослужіння на рідній мові. З цього powodu він мав неприємності, яким не піддавався. У 1939-му році на Волинь прийшла совєтська влада. Населення поділила на куркулів, середняків і бідняків. З церкви забрали дзвони і приватну бібліотеку. Почалися арешти і іслання. Доторкнули і сім'ю о. Михайла. Деякі рази викликали його до району в Ковель. Одного разу перед всією родиною він розкрив тасмично: *"У районі мене намовляють перейти на сторону атеїстів. Пропонують і таке дикунство, щоб я від час Богослужіння кинув чашу з Дарами на підлогу і сказав - "Бога нема!"*. Виразно отцеві сказали: *"Або атеїзм з вигідним життям цілої родини, або Сибір. Подумай! У тебе велика родина, багато дітей. Для них можуть відкритись двері до школи, університету!"* - намовляли його. Але він приготувався до виїзду на далекій Схід. Одної ночі постукав хтось у двері. До хати ввійшли солдати в уніформах. Наказали збиратись. Перед хатою вантажне авто, яке незабаром наповнене дітьми і деякими речами, рушило вперед. Лише донька Наталя, яка в тому часі гостувала у тітки, залишилась у Львові.

Вирушивши з залізничної станції в Толобах, через м. Ковель, в товарних вагонах поїхали всіх на Схід. Минали стачі: Мелітівка, Куйбишів, Омск, Новосибірск, Томск і на кінець доїхали до лагерь Соснівка. Отець М. Попель в товаристві росіянина інженера-електрика зголосився добровільно на роботу, тому отримав легшу працю біля водної помпи. Коли начальство дізналось, що він священик, відразу перевело його на гіршу працю - викидати гній з клівів, а згодом на тяжку працю в тартаку. Від тяжкої праці на тому ж тартаку захворіла його добродійка. Виснажена постійною працею 16-го лютого 1941 р. вона померла. Старші діти працювали, а молодші ходили до школи.

Після смерті матушки О. Михайла почали викликати на допити: - *"Ти поляк?"* - питали, - *"Я лемко, православний священик"* - відповідав. Але це питання і далі повторювались. Аж одного вечера воно довело його до того, що він сказав: *"Якщо вам вигідніше, щоб я був поляк, то нехай для вас так буде!"*.

- *"От і добре. А тепер дедушка, іди додому"* - якимсь промовистим і слідчим - (значить колись поїдеш в Польщу - приміт.) - *і нікому не розповідай про нашу розмову"*.

Відтоді перестали викликати о. Михайла на дальші допити і відповіді до нього у лагері змінилось на краще. Незабаром тасмичня розкрилась. Одного дня каторжникам наказали з роботи зайти до театральної салі, де на сцені, що була вдекорована польським прапором і білим орлом, прибувшій представник лагерь, заявив, що Польки і Жиди підлягають під амнецією. Відтепер вони

свільними громадянами та можуть виїхати куди бажають, крім прифронтової зони і великих міст. Стало відомо, що між російським Урядом і польським екзилним у Лондоні був підписаний договір. Одержавши документи, о. Попель з родиною переїхав на короткий час до Асіно, потім до Петропавловська, звідси до Таньчи, де о. Михайло знайшов роботу. Саме тут його спіткало нещасття. Сильна буря снігова завалила його з ніг, коли обезсилений ішов до праці і присипала снігом. Аж за кілька годин робітники знайшли його замерзлого і поспішили до лікарні. При Божій допомозі він видужав і прийшов до своїх дітей.

Настав час, коли дозволили молитися. Отець Михайло вітрату почав душпастирську службу, відправляючи Богослужіння, хрестив дітей, вінчав молодих, за що одержував додаткову паїтку хліба. Весною покликали його до Петропавловська, де обіцяли висвячення на єпископа, якщо залишиться в Ташкенті. Але він відмовився: *"Волю бути священником, щоб тільки на Лемківщині"* - заявив у тамтешньому церковному проводі.

Осінно 1946 р. з Казахстану він з родиною переїхав до Польщі. Отець Михайло зголосився до Консисторії у Варшаві і одержав дозвіл обслуговувати православні парафії в селах Лемківщини - Устя Руське і Кв'ятонь. І знов недовго проживав о. Попель з Лемками. Настала акція "Wisła". Знов треба було покидати рідні землі, тим разом повезли їх всіх на "Захід". Три родини, греко-католицького священника о. Поливку, учителя Юрія Полгтиновича і о. М. Попеля привезли до села Борувка, поблизу міста Strzelce Krajeńskie. Тому, що хати вже були зайняті переселенцями - Поляками з України й Білорусії, всіх помістили в порожній хлів. По кількох днях о. Поливка виявив отцеві Михайлові, що він вже отримав парафію цього села, погодившись служити як римокатолицький ксьондз. Він вже мешкав у великій хаті і дозволив родині о. Попеля приміститися на коридорі. Та незабаром польська родина забрала їх до своєї хати і відпустила їм дві кімнати, поки здобули свого кутка. По трьох місяцях старань о. Михайло переїхав до села Жари, воєводство Зелена Гора, де отримав хату з городом і садом. Загосподарившись, він вирішив в терен організувати православні парафії. В скорому часі в декотрих місцевостях, де поселилися Лемки, оформилися православні церкви: Кожухові, Липинах, Зеленій Горі, Тольні. Православні виселенці вдячні сп. о. Михайлу за це, що в найтяжчих хвилинах поміг їм зберегти віру батьків. Та нелегко приходалося у тому часі служити Богові православною вірою. Фанатики і шовіністи чинили різні перешкоди. Підчас Богослужіння вибивали вікна камін'ями, впускали котів, верещали, а вірних, що виходили з церкви турбували. Але священники і вірні міцно трималися своєї православної віри. Греко-

католицькі священики, які не прислали до Православної Церкви, щоб служити народові в рідному обряді, переорієнтувалися, міняючи обряд на латинський, служивши римокатоликам і користувалися ліпшим та спокійнішим життям. Правдою є те, що з поміж греко-католицьких вірних свідоміші і справжні патріоти не пішли до римокатолицьких костелів і не дали спольонізувати. Сьогодні служать в своїм обряді, але приписано їх в структуру Римо-католицького Костела. Багато із них вернуло до віри своїх дідів - Церкви Православної.

Сибірське - лагерне пережиття почало чим далі, тим більше виявляти я у о. Попеля. Перейшов декілька операцій, які підірвали його здоров'я. Незадовго після операції 16-го січня 1961 р. на 75-му році свого трудолюбивого душпастирського життя в шпиталі в Зеленій Горі він відійшов у Вічність. Чин погорону довершили приятель - священник з часів місіїної праці на Лемківщині в 1926 - 1931 рр. - Єпископ Степан Рудик, Вроцлавський і Щецинський. І в співслужінні священників - о. прот. С. Бігуна, о. А. Сінкевича, о. М. Пронінського, о. Славінського та інших. І так о. прот. Михайло Попель, перейшовши стільки трагічних подій у боротьбі за рідну Православну Церкву, на віки послужив з возлюбленим Творцем й Господом, якому посвятив життя. Царство Йому Небесне!

За місіїну працю на ниві Христовій о. прот. М. Попель був нагороджений Його Блаженством, Блаженнішим Діонісієм, Митрополитом Варшавським і всієї Польщі - скуфією, набедреником, камітанкою, золотим наперсним хрестом і гідністю протоієрея. А Його Блаженством, Блаженнішим Макарієм, Митрополитом Варшавським і всієї Польщі 1951 р. - палицею, а в день Сягої Пасхи 1955 р. золотим наперсним хрестом з прикрасами.

Вдячні парафіяни

"Упокой, Спасе наш, з Праведними раба Свого, і осели його в Оселях Своїх, як написано, пробачаючи, як Добрий, прогріхи його вільні і невільні, і всі свідомі й несвідомі, Чоловіколюбний!"

Похоронний Сідален

Залучені документи

1. Метрика шлюбу Михайла і Магдалени Демко англійською мовою.
2. Українське Православне Слово, липень 1958р.
3. Польський паспорт, 6 жовтня 1919р., № 434.
4. «Божією Милістю», метрика від дня 5/18 грудня 1919р. прийняття до Православної Церкви, Кременець.
5. Poświadczenie jako legitymacja 18/11 1919г.
6. Poświadczenie – Канцелярія Єпископа Кременецького 22 грудня 1919р.
7. Письмо, Канцелярія Єпископа Кременецького з 17/30 січня 1920р.
8. Karta przynależności № 86 z 2.II.1922г.
9. Informacja; № 7449 z 16.VI.1922г.
10. Наказ; Волинська Духовна Консисторія ч.9496 від 31 серпня 1922р.
11. Uchwała; Sąd Powiatowy w Sanoku 20.V.1926г.
12. Dowód osobisty, № 936/II ks. Michał Popiel, 12.27.1925г.
13. Świadcstwo przynależności Tekla Demko L.57 z, Besko, 5 luty 1920г.
14. Письмо; Волинська Духовна Консисторія ч.5000, 30 травня 1928р.
15. Pismo; Dziekan Okręgu Małopolskiego № 56, Tylawa 29.VI.1928г.
16. Nakaz od Warszawsko-Chełmskiego Konsystorza № 3176, Warszawa, 25.IX.1928г.
17. Nakaz od Warszawsko-Chełmskiego Konsystorza № 1921, Warszawa, 25 maja 1929г.
18. Картка ч.90, 3 жовтня 1921р.
19. Nakaz od Warszawsko-Chełmskiego Konsystorza № 2325, Warszawa, 5 lipca 1929г.
20. Pismo – Starostwo Sanoku, 25 września 1929г.
21. Zaświadczenie Wojskowe; Michał Popiel L.123 z 25.IX.1929г.
22. Pismo; Rada Szkolna Powiatowa w Sanoku № 923/31 z dnia 25 marca 1931г.
23. Upowarznienie; Warszawsko-Chełmski Prawosławny Konsystorz, № 3439 z dnia 7 lipca 1931г.
24. Nakaz; Wołyński Konsystorz Duchowny; L.5974, 15 marca 1934г.
25. Pismo; Wołyński Konsystorz Duchowny; L.12902, 22 czerwca 1934г.
26. Nakaz; Wołyński Konsystorz Duchowny; L.13722, 5 lipca 1934г.
27. Nakaz; Wołyński Konsystorz Duchowny; L.15140, 8 sierpnia 1934г.
28. Pismo; Wołyński Konsystorz Duchowny; L.17125, 7 września 1934г.
29. Nakaz; Wołyński Konsystorz Duchowny; L.20334, 20 października 1934г.
30. Pismo; Wołyński Konsystorz Duchowny; L.21611, 5 listopada 1934г.
31. Pismo; Poleński Konsystorz Prawosławny; № 1436 dnia 27 grudnia 1934г.
32. Письмо; «Соединение Греко-Кат.Русскихъ Братствъ»; Іан 11.1935р.
33. Nakaz; Wołyński Konsystorz Duchowny; L.13518, 17 sierpnia 1935г.
34. Nakaz; Wołyński Konsystorz Duchowny; L.14847, 7 września 1935г.
35. Uchwała; Sąd Grodzki w Sanoku; Sygnat. akt. A.481/35, z dnia 4 listopada 1936г.
36. Uchwała; Sąd Grodzki w Sanoku; Sygnat. akt. A.481/35, z dnia 29.XII.1936г.

37. Карточка святочна від 30.XII.1940р. адресована; Лагеря ГУЛАГ НКВД СССР обл.Новосибирская; Попель Галина М.
38. Пропуск №3586 от 12 августа 1940г. Лагеря ГУЛАГ НКВД СССР Попель Магдалены Ивановны.
39. Справка: что умерла 15.III.1941г. Попель Магдалена Ивановна, зарегистрирована 18 марта 1941г.; кругла печатка з нечитальним (нерозбірливим) підписом: Зав.Народный Комиссар Внутренних Дел СССР – Управление НКВД Новосибирской области.
40. Пропуск № затертий, знищений ГУЛАГ Союза ССР, 1940г.; дві трикутні печатки.
41. Заборная книжка № 678, Попель Галина М. Народный Комиссариат Торговли Союза ССР, III квартал 1941г.; кругла печатка з нерозбірливим підписом.
42. Заборная книжка № 1634, январь 1941г. Асино НКВД СССР Попель Галина М., место работы больница; кругла печатка – нерозбірлива, знищена, і нерозбірливий підпис.
43. Справка дана Попелю Мих.Ф. от 15 апреля 1942г. № 17; написна печатка у лівому куті з написом: Северо-Казахстанская обласная контора Тайнчинский элеватор Красноармейского района; нерозбірлива кругла печатка, а також нерозбірливий підпис директора.
44. Свидетельство о смерти № 46 з дня 27.V.1942г. Попель Богдан Михайлович, фірмовий друк з написом: Народный Комиссариат Внутренних Дел СССР. Отдел актов гражданского состояния; кругла печатка і підпис – нерозбірливо.
45. Справка з дня 2 мая 1943г. Попелю Михаилу; у лівому куті надписна і кругла печаткі – нерозбірливо.
46. Пропуск выдан. Попель В.М. Асино-Чулымский леспродторг 1941г.; підпис – Бастрыкин, нерозбірлива кругла печатка.
47. Wojsko Polskie – Pieniężna książeczka Rozrachunkowa dla oficerów na 1945г. Ser.C.007253 2-gi Pułk Piechotny 1.D.P. im.T.Kościuszki. Popiel Władysław s. Michała – chorąży.
48. Відкритка, писана 5.XI.1943р. з війська до батька Михайла Попеля від сина Володимира.
49. Справка дана Попель Галине М. от 18.XI.1943г.; фірмова печатка в лівому куті, кругла печатка і підпис – нерозбірливо.
50. Лист з дня 1.12.1943р. до о.Попеля Михайловича Ф. Від священника з Петропавловська відносно організації православної церкви в радгоспі Кіяли, прізвище священника не прочитується.
51. Лист від 31.X.1944р. від Володимира Попеля до батька Михайла з фронту.
52. Лист від 28.XI.1944р. від Володимира Попеля до батька Михайла з фронту.
53. Лист від 23.I.1945р. від Володимира Попеля до батька Михайла з фронту.
54. Извещение о смерти зам.ком.роты хорунжего Попеля Владимира Михайловича 16.02.1945г. Полевая почта – 64014, № 0236; кругла печатка, Герб Радянського Союзу з написом: Воинская часть Полевая почта 64014– підпис нерозбірливий.

55. Pismo; Polski Czerwony Krzyż Zarząd Główny Biuro Informacji i Poszukiwań № B. Inł. 0/10846/p. z dnia 5 października 1966r. Jednocześnie odnalezienia grobu brata Włodzimierza Popiel, który zginął na froncie na Wale Pomorskim 16.02.1945r.
56. Książeczka Wojskowa № Popiel Jan s. Michała – plutonowy 7 p.p. 3 D.P. im. Trauguta, pieczętka okrągła z Godłem Państwowym – podpis nieczytelny.
57. Poczтівка z dnia 16.IV.1945r. do ojca Michała od syna Jana Popiela z frontu.
58. Удостоверение выдано Попель Галине М. – Киялинская межсовхозная школа механизации 3 августа 1945г. № 017; внизу не дуже розбірлива кругла печатка і підпис.
59. Справка дана Попель Александре Михайловне № 148 б от 18 мая 1946г.; кругла печатка з написом, у середині знак хреста і напис: зав.мед.участ.Др., підпис нерозбірливий.
60. Справка дана Попель Михаилу Ф. № 162, 16 б от 8 марта 1946г.; кругла печатка з написом, усередині – знак хреста і напис: зав.мед.участ.Др., підпис нерозбірливий.
61. Справка дана Попель Михаилу Ф. № 150, 16 б от 8 марта 1946г.; кругла печатка з написом, у середині знак хреста і напис: зав.мед.участ.Др., підпис нерозбірливий.
62. Удостоверение выдано Попелю Ивану Михайловичу № 08205/ч.; кругла печатка з польським гербом і написом: Jednostka Wojskowa 18264, підпис нерозбірливий.
63. Удостоверение выдано мл. лейтенанту Попелю Яну Михайловичу № 0820510 з дня 31 декабря 1945г.; кругла печатка з польським гербом і напис: Jednostka Wojskowa 18264.
64. Zaświadczenie № ГЭ 18666 z dnia 3 lipca 1946r. Polsko-Radziecka Komisja Mieszana do Spraw Ewakuacji ob.Popiel Michał s.Filipa; pieczętka okrągła z Godłem Państwowym, Zary 11.VIII.1950r., podpis nieczytelny.
65. Odpis pisma № 18666, ob.Popiel Michał s.Filipa Notariusz w Zarach Wiktor Winnicki; pieczętka okrągła z Godłem Państwowym, Zary 11.VIII.1950r. podpis nieczytelny.
66. Приложение; архивная справка № К.657-90/252 выдана Попель Ярославу Мих. и Попель Александре Мих. На территории РСФСР в 1940-1941гг. Москва 11 апреля 1991 года; кругла печатка з Гербом Советського Союзу.
67. Архивная справка пос.Асино за 1940-1941гг. Попель Ярослав М. и Попель Александра М. № П2, 07.02.91г.; кругла печатка з Гербом Советського Союзу з написом: Государственный архив Томской области А.В.Большакова, підпис нерозбірливий.
68. Письмо; Министерство иностранных дел Российской Федерации № К-1803-93/1808 Москва 29 июня 1994г.; кругла печатка з гербом Советського Союзу.
69. Министерство иностранных дел Республики Казахстан № 757-2/К.У. Алма-Аты 10.05.1994г. о пребывании, работе, реабилитации на имя семьи Попель; печатка відбита невіразно.

70. Pismo Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Moskwie, Wydział Konsularny № 31-D-197-93 dn.05.09.1994r. Pan Jarosław Popiel, pieczętka podłużna z napisem. Za kierownika Wydziału Konsularnego Łukasik Stanisław, III-ci Sekretarz Ambasady, – podpis nieczytelny.
71. Zaświadczenie № 678 stwierdza że chor.Popiel Jan s.Michała brał udział w walkach z niemcami od 10.X.1943 do 22.III.1946r. Wojsko Polskie Rejonowa Komenda Uzupelnień Zagań, w dole okragła pirczątka z Godłem Państwowym, podpis nieczytelny.
72. Zaświadczenie № V/I/304/2337/ew.Warszawa 27 grudnia 1949r. że Popiel Jan s.M. wchodził w skład O.W.P. w okresie przed dniem 9 maja 1945r. Szef Departamentu Personalnego /-/ Turski, pułkownik; podpis nieczytelny, pieczętka okragła z napisem i Godłem Państwowym.
73. Pismo; Warszawski Duchowny Konsystorz Prawosławny № 869, dn.16 lipca 1946r.; podpis nieczytelny członek Konsystorza.
74. Zaświadczenie № 863, dn.16 lipca 1946r. ks.Michał Popiel, pieczętka okragła z napisem Warszawsko-Chołmski Prawosławny Konsystorz z godłem państwa Polskiego, podpis nieczytelny.
75. Pismo; Warszawski Duchowny Konsystorz Prawosławny № 1300, dn.25 września 1946r. ks.Michał Popiel w Uściu Ruskim, podpis nieczytelny.
76. Zaświadczenie; Prawosławny Metropolita Warszawski i całej Polski, № 1323, dn.2 października 1946r. ks.Michałowi Popielowi, pieczętka okragła z napisem: Kościoła Prawosławnego w Polsce, ze znakiem Krzyża-trzyramiennego, podpis /-/ Dionizy.
77. Zaświadczenie; Zarząd Gminy w Uściu Ruskim pow.Gorlice, woj.Rzeszów № ZP/47, dnia 5 maja 1947r. ks.Michał Popiel, wójt – podpis nieczytelny, pieczętka owalna z Godłem Państwowym i napisem Zarząd Gminny w Uściu Ruskim pow.Gorlice.
78. Pismo; Warszawski Duchowny Konsystorz Prawosławny № 778, dnia 31 maja 1947r. ks.Michał w Uściu Ruskim, podpis nieczytelny.
79. Karta pszesiedleńcza № 30986 z dnia 6.VII.1947r. Państwowy Urząd Repatracyjny, Pow.Oddział w Nowym Sączu-Grybów dnia 6.VII.1947r. ks.Michał Popiel s.Filipa, pieczętka okragła – napis i Godło Państwowe nieczytelne, jak również i podpis.
80. Zaświadczenie; Zarząd Gminny Bobrówko pow.Strzelce № Z/p-21/47, Bobrówko dnia 10.09.1947r. Ob.Popiel Michał. Wójt (J.Gajek) podpis nieczytelny, pieczętka owalna z godłem Państwowym i napisem: Zarząd Gminny Bobrówko pow.Strzelce.
81. Zazwolenie na wywóz № 4872. Warszawa dn. 18 października 1947r. Ministerstwo Ziem Odsyskanych, Departament likwidacyjny L.dz.13661/r/R/47, ks.Popiel Michał, za Dyrektora Naczelnik Wydziału Ruchomości (Dr. J.Bernhaut) podpis nieczytelny oraz dwie okragłe pieczętki, jedna z Godłem Państwowym i napisem: Ministerstwo Ziem Odsyskanych.
82. Zaświadczenie; ks.Michał Popiel Proboszcz Parafii Prawosławny Uście Ruskie pow.Gorlice woj.Rzeszowskie; pieczętka okragła z Godłem Państwowym i napisem: Warszawsko-Chełmski Prawosławny Konsystorz.

83. Uwierzytelniony odpis. ks. Michał Popiel Kurowo dn. 28.08.47r.: pieczęć okrągła z Godłem Państwowym i napisem, nieczytelna, za Naczelnika Pow. Oddziału Kierownik Ref. Prawnego, podpis nieczytelny.
84. Zaświadczenie; Rzeczpospolita Polska Państwowy Urząd Repatacyjny L.dz.1776/46, Świdnica dnia 30.VI.1947r. Ob. Jan Popiel, podpis nieczytelny /-/ za Naczelnika Oddziału Inspektor Osadnictwa.
85. Zaświadczenie z dnia 25 stycznia 1947r. ze zdjęciem Popiel Halina; pieczęć owalna Godłem Państwowym. Zarząd Gminny Zamkowo pow. Świdnica, podpis nieczytelny.
86. Zaświadczenie; ks. protojerej Michał Popiel, Warszawski Duchowny Konsystorz Prawosławny № 889, dn. 15 czerwca 1948r.; pieczęć okrągła z napisem Warszawski Konsystorz Prawosławny z trzyramiennym Krzyżem, podpis nieczytelny.
87. Pismo – Starostwo Powiatowe Kozuchowskie Województwo Wrocławskie, ks. protojerej Michałowi Popielowi, Kozuchów dnia...X.1948r.; podpis nieczytelny – za starostę Wojciech Basiarz, wicestarosta; pieczęć okrągła z Godłem Państwowym i napisem: Starostwo Powiatowe Kozuchów.
88. Pismo; Ministerstwo Ziem Odsyskanych l.dz.II/w/8f/7/48 Warszawa, dnia 16 września 1948r. za zgodność Dolnośląski Dziekan Prawosławny; podpis nieczytelny. Wrocław 5.10.1948r.
89. Pismo; Dolnośląski Dziekan Prawosławny № 162 dn.15.10.1948r. ks. Michał Popiel wieś Olbrachtów pow. Żary. /-/ ks. Michał Popiel; podpis nieczytelny.
90. Pismo; Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny – Kancelaria Metropolita L.dz.I/II 326, Warszawa 1 czerwca 1949r. ks. Michał Popiel w Żarach; podpis nieczytelny, mgr. Czyrko.
91. Pismo; Rosyjskie Towarzystwo Dobroczynności w Polsce, Zarząd Główny Warszawa ul. Targowa 63. Warszawa 29 czerwca 1949r. ks. Michała Popielu; podpis nieczytelny z firmową pieczęcią, jak wyżej.
92. Legitymacja № 126 ze zdjęciem Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, ks. Prot. Popiel Michał; podpis nieczytelny z okrągłą pieczęcią z napisem: «Kancelaria Metropolita Polskiego Autok. Kościoła w Polsce, Warszawa 9 września 1949r.
93. Pismo; Kancelaria Metropolity Warszawskiego i całej Polski № 4, dn. 11 września 1951r. ks. Prot. Michał Popiel w Kozuchowie; podpis nieczytelny, Sekretarz Kancelarii Metropolity.
94. Pismo; Kancelaria Metropolity Warszawskiego i całej Polski № 87, dn. 5 listopada 1951r. ks. Prot. Michała Popiela w Kozuchowie; podpis nieczytelny, Sekretarz Kancelarii Metropolity.
95. Dekret № 57 Metropolita Warszawski i całej Polski, dn. 16 października 1951 roku, Prot. Michał Popiel; podpis + Makary. Metropolita Warszawski i całej Polski; pieczęć okrągła z napisem: Metropolita Warszawski i całej Polski, w środku znak trzyramiennego Krzyża i złożone ręce do błogosławienia i napis «Makary».

96. Upoważnienie; Metropolita Warszawski i całej Polski № 19, dn. 21 maja ks.Prot.Michała Popiela; podpis + Makary Metropolita Warszawski i całej Polski. Pieczętką okrągłą z napisem w obwódce «Metropolita Warszawski i całej Polski» ze znakiem trzymiennego Krzyża i złożone ręce do błagostwienia i napis «Makary».
97. Pismo; Kancelaria Metropolity Warszawskiego i całej Polski № 1238, dn. 20 декабря 1952 г. о.прот.Михайлу Попелю; підпис нерозбірливий, Директор канцелярии митрополита, секретар, підпис нерозбірливий.
98. Pismo; Presydium Powiatowej Rady Narodowej Wydział Zdrowia w Nowej Soli, Z dz.B.F, 9a-41/52. Ob. Popiel Halina; podpis nieczytelny-księgowy.
99. Odpis; Mrzygłód, dnia 20.VIII.1952r. Ob.Julia Stałona, za Presydium Gminnej Rady Narodowej, Biega Michał, z-ca Przew. Presydium.
100. Pismo; Kancelaria Biskupa Wrocławskiego i Szczecińskiego № 93/55 dn. 31 marca 1955г. ks.prot.Popiel Michał; podpis nieczytelny /-/ ks.A.Sławiński P.O. Sekretarza Kan.Biskupiej.
101. Командировочное удостоверение, Московська Патріархія-Канцелярія Архиепископа Львівського і Тернопільського № 22, 4.I.1956р. прот.Попель Михайл; підпис нерозбірливий, кругла печатка з написом на обвідці; Московська Патріархія, посередині знамено, трираменний хрест.
102. Командировочное удостоверение, Московська Патріархія-Канцелярія, Архиепископа Львівського і Тернопільського, № 50, 17.I.1956р. прот.Попелю Михайлу Ф.; підпис нерозбірливий – секретар канц.Арх., Кругла печатка з написом в обвідці, в середині знамено трираменний хрест.
103. Запрошення; Організаційний комітет УСКТ о.ПопельМихайл, на організаційний з'їзд 16 і 17 червня 1956р.; кругла печатка з написом: Українське Суспільно Культуральне Товариство.
104. Выписка из актовой записи о смерти Попеля Михайла 21.02.1886 года рождения, умер 16.01.1961г.; підпис нерозбірливий, Львів 02.04.1961г.
105. Церковний Календар на 1994 рік. Видання Перемисько-Новосанчівської Єпархії.

Іван Попель

Том II

Збірка віршів отця прот. Михайла Попеля

Всі права за автором

Кожухів, 1950-1961, Польща

1. Окляновці.

Окляна вчулка мола
Як раченко з ліжка встала
Зарненко перехристілася
І до Бога помолілася:
Миліи Боже! дай маму сї
А так-само і татусї
Щоб в здоров'ї завжди жили
І Окляновку любили.

Нині є день вихідний
І ранок велики погідний
Неба не вкриває хмара
Тіло підемо всі до Юри
В Юри єртно хор співає
Тіа світло єртно палає
Люблю до Юри хужити
І там богу са молити.

В вересня 1953р.

Дідусь.
М. П.

2. Ізда до церквици

*Ідьте скорше, поганяйте,
Коні вороненькі;
Хай не бачу материнські
Сльозоньки дрібненькі,*

*Хай не чую мами плачу
зітхань батенька,
Хай весілля це скінчиться –
Розлука гіркенька.*

*Заїхали до церковки,
Під дзвінищев стали,
Пан-отець їх у метрики
Скоро записали;*

*Увели їх до церковки,
Рушники зв'язали,
І вложили і віночки
На знак, що звінчали.*

*Виходили із церковки,
Музика заграла –
Молодая княгиненька
Ревно заплакала.*

*Князь, княгиня і бояри –
Всі гості весільні
Поставали всі до пари,
Танцюють веселі.*

*Натанцювавшись доволі,
Сіли вечеряти,
Розділили корова
Та й пішли до хати.*

М.П.

3. Біда

*Біда, лихо над бідами –
Маю любку за водами,
За водами, за бистрими,
За водами широкими.*

*Якби човен був у мене,
Не тужив би я без Тебе;
Пливав бим до Тебе вночі,
Цілував бим карі очі.*

4. Пані

*Наша Пані рано встає,
Кого стріне, того лає,
А ми з цього кпини строїм,
Навіть Пана ся не боїм!*

М.П.

5. Віра

*Віра з Ласиць, Вір з Білої (Підляської)
Случайно стрілися.
Та й одно одному вельми
Та й сподобалися.*

*Віра ходить по садочку,
Вір в сад заглядає,
Та й на свою наречену
Довго озирає.*

*Вір попросив Віри руку,
Віра згодилася,
І залюблена паронька
В церкві звінчалася.*

М.П.

6. Ковалиха

*Пані Ковалиха
Любить хлопців стиха;
І все покрійому,
Впускає до дому.*

*Коваль, Ковалиха
Наробили лиха –
Цілий день сварились,
Ввечір розлучились.*

*Люди рано встають,
Коваля шукають,
Вдома Ковалиха
Плаче собі стиха.*

М.П.

7. Дуєт

*Я вільний мужчина,
Ти вільна жєнщина –
Ми вільні обое,
Заграєм удвое
На скрипці.*

*На це скрипку маєм,
Як хочеш, заграєм;
Лиш смичок зламався,
Може б, твій придався,
Хоч старий.*

*Чи старий, чи новий,
Аби лиш здоровий;
Бач, волос сребристий,
Буде голос чистий
В дуєті.
М.П.*

8. Вінці

*В садочку ліля,
В городі – Мальва;
Там дівки сідали,
Віночки сплітали
З барвінку.*

*Прийшов панич з Гути,
Просив вінків з рути
За ті гарні вінці –
П'ять тисяч червінців
Заплачу.*

*Поважний паночку,
Вінці з барвіночку.
Захочай червінці:
Не продаємо вінців
Нікому.
М.П.*

9. Дорота

*Десь була, Дорото,
Десь була, нещотто?!
Видам вінки з материнки,
Моя любя тето!*

*Десь діла, Дорото,
Віночок, нещотто?
Прийшов німець – украв вінець,
Моя любя тето.*

**Дорофея, 6 лютого за ст.ст. М.П.*

10. Дві пригорщі й одна жменя

*Буйний вітер повіває,
Мій старенький, бач, гуляє;
Ой, коби я міру знала,
Я би кашу засипала.*

*Гіф, гіф, гі фа-фа,
Дві таких, ще й така.
Гіф, гіф, гі фа-фа,
Дві таких, ще й така.*

М.П.

11. Калина

*Ой червоная калино,
Юність моя марно гине,
Гине юність і краса,
Гинуть, як тая роса.*

*Роса впаде, появиться,
Юність моя не вернеться;
Сонце росу випарує,
А мене хто пожалує.*

*Мій старенький лежить в гробі,
Я тепер сама по собі
Кортаю дні за днями,
Заливаючись сльозами.*

М.П.

12. Казала

*Казала мені мати
Дитинку колисати;
Не буду колисати,
Лиш з хлопцями гуляти.*

М.П.

13. Мати

*Казала мені мати
Брудне білля прати,
Білля прать не буду,
А танцювати буду.*

М.П.

14. Русини

*Щоб відрізнитись поміж народами,
Предки почали зватись русинами,
І як з першого почину
Землю своєю, Україну,
Назвали.*

*Довгії віки руси мирно жили,
Всю Україну загосподарили,
Бога-Творця величали,
Вільні землі занимали
Для себе.*

*Опісля стали сильно ся множити
І в добробуті Господа гнівити,
За це Господь їх карає,
Різних ворогів насилає
За кару.*

*Вороги номади, лихі азіяти,
На Україну стали нападати,
Русини ся згуртували
І номадів відігнали
В Азію.*

*А в час бронзи семіти прибули і т.д.
Як це почули: люті кімерійці і т.д.
Після кімерів скити і сармати
Стали з предками страшно воювати;
Разом з ними роксоляни,
Амадоки і аляни,
І зиги.*

Так було в нас до нової ери і т.д.

*Русь на заході венетами звали,
Що від Балтики до Карпат сягали.
На них готи нападали,
Та венети їх прогнали
За гори.*

*Звідусіль орда гунівська вдарила
І предкам нашим шкоди наробила.
Предки наші ся розбігли
І де могли, там побігли
Скритися.*

*Поляни над Дніпром, на південь – уличі,
По Дністрі на північ знову радимичі,
За Прип'яттю – дреговичі,
Над Двиною кривичі
Розсілися.*

*Між Дністром та Прутом тиверці осіли,
А понад Десною сіверяни сіли,
Над Двиною – кривичі,
Над Окою – в'ятичі
Осілися.*

*Над рікою Стоходом дуліби осіли,
Всіх українців знов злучить хотіли;
Лемки у Карпатах,
Бойки та гуцули
Крилися.*

*З півночі прийшли нормани-варяги –
Ці були для нас найстрашніші вороги:
Між нами ся розселили,
Віру свою нам вчетили
Поганську.*

Після каяття побожність вертає і т.д.

15. Гроші

*Хто грошей багато має,
Той біди ніде не знає,
Той усюди може жити,
За гроші хліба купити.*

*За гроші поїдеш усюди,
За гроші люблять люди.
Хто не завівся в грошах,
Той бідує, що аж страх.*

*Гроші люблять капіталісти,
Гроші люблять і комуністи;
Гроші любите й ви,
Гроші любимо й ми.*

*І за гроші всі працюють,
Без грошей усі бідують,
Без грошей квартир нема,
Без грошей усім біда.*

*За гроші товар купуєш,
А без грошей голодуєш.
Гроші не падають з неба,
На гроші робити треба.*

*Гроші в хаті не тримають —
Всі до банку їх складають.
Банки є в Москві-столиці,
Банки є і в Америці.*

*Хто не вірить, хай читає.
Котрий-край банків не має:
Банки мають капіталісти,
Банки мають і комуністи.*

*Люди в банках ся кохають,
Всюди банки закладають:
І у Львові, і в Варшаві,
І в Пекіні, і в Оттаві.*

*Чи край малий, чи великий,
Має банки і фабрики.
В банках держать капітали,
У фабриках роблять товари.*

*Без товарів годі жити,
Чим за товар маєш платити?
Адже грошей маєш дістати,
Треба гроші заробляти.*

*Чи в фабриці, чи в конторі,
Чи в уряді, чи у школі –
Всюди треба працювати,
Як хто хоче гроші мати.*

*Хто грошей багато має,
Той ніде біди не знає.
Той усюди може жити,
Що хоче може купити.*

М.П.

16. Праця

*Рільник працює в полі,
Учитель навчає в школі,
Коваль у кузні кує,
А урядник урядує.*

*Всі працюють без упинку
Цілу нічку або динку.
Сто процентів виробляють,
За це премію получаять.*

*Неробам, сказати треба,
Не падають голубці з неба.
Ану, браття, за роботу
З понеділка до суботи!*

*А в неділю відпочинем
І з голоду не загинем;
Будем мати в банку гроші –
Всі нам скажуть, що хороші.*

М.П.

17. Бюрократія

*Пан Отець Декан писав цидулку.
Можє, ненароком зробив помилку:
Написав квітень, замість май.
А ти, як хочеш, так і гадай.*

*Мала заввага – дурна амбіція.
«А яка Ваша контрпропозиція?»
І що ж на цеє мали відповідати?
Хіба, що на все треба пристати.*

*Я добре знаю свою позицію,
Та й не ставав я в контрпропозицію.
А тепер знаю: не квітень, а май,
Хоч в уллі пекла кажуть, що рай!*

Май 1955р. М.П.

18. Прости

*Возвеселімся всі разом нині,
Бога вітаймо в нашій святині (хатині).
Бог Господь з неба до нас вітає,
За добрі діла благословляє.*

*Вже херувими славу співають,
Ангельські хори Бога вітають.
А нам, убогим, що нам ділати?
Якую пісню будем співати?*

*Ми не учені, простії люди,
Невміння наше Бог не осудить,
Бо ми в неволі віки прожили,
В школу учитись нас не пустили.*

*Прости нам, Боже, не нашу вину,
Глянь щирим оком на Україну,
Зійшли їй з неба дар православний,
Щоб Тя славили во вічні віки.*

М.П.

19. Пісні весільні і любовні

1.

*В середу вечором косоньку чесала,
А в четвер раненько сватів виглядала.
Ой батьку рідненький! Ідуть свати в гості,
В мого Петруся – хата на помості.*

2.

*Добрий день же, пане-брате.
Впустіте до хати;
Ми маємо щось веселе
Вам всім розказати.*

3.

*Добрий день, добрий день.
А що ви за люди?
Розкажіть – почуємо,
Що з того буде.*

4.

*Ми люди бувалі,
Звемося бояри.
Нас знають, шанують
Малії та старі.*

5.

*Мої милі бояроньки,
Входіте до хати,
Що маємо, тим і раді
Усіх вас приймати, пригощати.*

6.

*Входять свати та й до хати
Низенько вклоняють;
Від Петруся, свого князя,
Подарки складають.*

7.

*Чи ви раді, чи не раді,
Подарки прийміте
І князеві молодому
Та й не відкажіте.*

8.

*Ой сідайте, бояроньки,
За тисові столи,
За Петруся Катрусеньку
Видати готові.*

9.

*На здоров'я, любий свате,
Й ти, люба сватонько.
Ми щасливі, що ви раді,
Як і ваша донька.*

10.

*У неділю ранесенько
Князя приймайте
І рідненьких своїх діток
Та й благословляйте.*

11.

*Згода, свати, згода,
Вино попивайте,
Молодую пару
У церкві звінчайте.*

12.

*Весілля справляли,
Вино попивали;
Як ішла до шлюбу,
Вельми заплакала.*

13.

*Над Сяном стояла,
Косоньку чесала.
Подайте волоси
З моєї довгої коси.
Падіть, не тоніте,
До батька пливіте,
Нехай батько знає,
За кого ня дає.*

М.П.

20. Калина

*Стоїть калина в лузі,
Княгиня наша в тузі.
Калина розцвілася –
Катруся видалася.*

*У церкві звінчали,
Рушником зв'язали,
Напоїли вином
Катрусеньку з Петром.*

*Глянь, Пречиста Мати,
Вже їдем до хати
В хату на помості,
Веселімся, гості.*

М.П.

21. Маруся

*Пливе човен по ріці,
Плаче мати по дочці.
Не плач, мати, не журишь,
На Марусю подивись.*

*Марусеньку треба вчить
Вишивати і варить,
Серпом жати і співать
Всього треба научать.*

М.П.

22. Жаль

*Ой вже їду від вас в даль,
Однак мені мамі жаль.
Я за вами тужить буду,
Вас ніколи не забуду.*

*Приїхали в новий двір,
Серце вмерло, мені вір;
Свекор глянув іскося,
А свекруха – як сова.*

*Посадили ня за стіл,
Нічо не миле, мені вір:
Ні печеня, ні колач,
З цього всього тільки плач.*

М.П.

23. Катруся

*Ой ніяк не хотіла
У віночку ходити.
Казала подругам
Косу розпустити.*

*Косу розпустила,
Чіпок насадила,
Бо свого Петруся
Вельми полюбила.*

*Не плач, Катрусю,
Та й не журися,
Глянь на Петруся
Та й усміхнися.*

*На посаді сіла,
Рученьки зложила,
На Петра глянула
Та й ся усміхнула.*

М.П.

24. Батенько

*Ой кому ся, Марусенько,
Кому ся кланяєш?
Коли свого рідненького
Батенька не маєш.*

*Єсть у мене рідні много
У селі рідному,
Замість батька уклонюся
Дядькові своєму.*

М.П.

25. Ой дивну я маму маю

*Ой дивну-предивну я маму маю,
Вона не вгадає, чого я бажаяю.
– Донечко, донечко, що хочеш від мене,
Що тільки я зможу, все зроблю для тебе.*

*Ой дивну-предивну я маму маю,
Вона не вгадає, чого я бажаяю.
– Донечко, донечко, є наряд у скрині.
– Як хочеш гуляти, збирайся нині.*

*Ой дивну-предивну я маму маю,
Вона не вгадає, чого я бажаяю.
– Донечко, донечко, я уже знаю,
Твойого Степана до хати приймаю.*

*Ой добру-предобру я маму маю,
Вона відгадала, чого я бажаяю.
– Приймає до хати, як свою дитину,
Мойого Степана, всю його родину.*

М.П.

26. Перед чіпчинами

1.

*Молодая десь поділась,
Повісилась чи втотилась,
Чи вхопили її біси
Та й занесли в панські ліси.*

*Пішли свашки дорогою
Шукати за молодюю.
Молодая сховалася:
Вінка доти боялася.*

*Ой княгине, не ховайся –
Вінок віддати рішайся.
Лучший чіпок, як цей вінок,
Лучший Степан, як барвінок.*

*Барвінок за тиждень зв'яне,
Степан назавжди остане;
Барвінок викинеш гнити,
А з Степаном будеш жити.*

*Ой барвінку, барвіночку,
Мій найлітший віночку,
Днесь тебе я попрощаю,
За тебе чіпок дістану.*

2.

*Молодая, як маківка,
Ще не баба і не дівка,
Має косу на плечі
І не ходить у чепці.*

*Ой ви свахи, щось чіпїте,
Молодую очіпчіте.
Хай же буде, як годиться,
Кожна інша молодиця.*

*Як чіпчити, то чіпчити,
А хто буде нам платити?
За чіпчини я жадаю
Половини короваю.*

*Короваю ми не даєм,
А червінці свої маєм.
І на своїм я настаю:
Дайте нам півкороваю.*

*Короваю ми не даєм,
За чіпчини князя даєм.
Що ще більше ви хочете,
Вельми просимо, скажіте.*

*Українським обичаєм
Хай князь прийде з короваєм.
Ми княгиню очіпчимо
І віночки віддадімо.*

*Що ви свашки наробили,
Нащо дівку очіпчили?
Щоби більше не гуляла,
Свого мужа доглядала.*

*Короваю, короваю!
Я за тебе жінку маю.
Дякую вам, гості мої,
Зачиню я дні медові.*

3.

*Чінець! Чінець! Весіллю кінець!
Нам роздайте короваю,
Молодих пішліть до раю,
Бо в нас є вінець! Весіллю кінець!*

*Ще не кінець, постривайте!
Гей музики! Ану грайте!
Хай молодіж потанцює,
Одно з другим пожартує.*

4.

*Я щасливий, як танцюю,
Як ще любку поцілую;
Як пригорну, усміхнуся,
В карі очі подивлюся.*

*Любка до мене горнеться,
Любка до мене всміхнеться.
Я танцюю і танцюю
І втоми навіть не чую.*

5.

*Гей, дружка коровай крає,
Гей, дружко коровай крає,
В руках остренький ніж має,
В руках остренький ніж має.*

*Як вкroїть кусок короваю,
Як вкroїть кусок короваю,
Кладе на тарілку скраю,
Кладе на тарілку скраю.*

*За тую часть короваю,
За тую часть короваю
Молодій сто тисяч даю,
Молодій сто тисяч даю.*

*За тую часть короваю,
За тую часть короваю
Молодому коня даю,
Молодому коня даю.*

*За тую часть короваю,
За тую часть короваю
Молодій корову даю,
Молодій корову даю.*

*За тую часть короваю,
За тую часть короваю
Молодому вівцю даю,
Молодому вівцю даю.*

*За тую часть короваю,
За тую часть короваю
Молодій барана даю,
Молодій барана даю.*

*За тую часть короваю,
За тую часть короваю
Молодому ліжско даю,
Молодому ліжско даю.*

*За тую часть короваю,
За тую часть короваю
Молодій я фігу даю,
Молодій я фігу даю.*

М.П.

27. Papież

1. *Umarł Papież, umarł, już leży na desce.
Gdyby nie kostucha, to pożyłby jeszcze.
U Piusa taka dusza,
Komunistów często ruszał?
Dana, dana, dana tam u Watykana!*
2. *Umarł Papież, umarł, już Go pochowali,
Jego gospodynie z pałacu wygnali,
Niemka płacze, krewnie szłocha,
Bo ją Pius bardzo kochał,
Dana, dana, dana tam u Watykana!*
3. *Siostra Paskalia na Alpy spoziera,
I klasztorne życie na starość wybiera,
Już wybrała sobie celi,
To zrobiła dla Paceli
Dana, dana, dana tam u Watykana!*
4. *Kardynałowie coś długo radzili
Nareszcie nowego Papierza wybrali
Po radio już głos leci
Drugi Jan dwódziesiąt trzeci!
Dana, dana, dana tam u Watykana!*
5. *Grube miliony bratanki zrobili
Kiedy przy Piusie w Watykanie żyli.
Drugi Jan dwódziesiąt trzeci
Może swym krewnym zaleci:
Zbierać miliony dla ich dzieci, żony*
6. *W Piotrowej katedrze jest obraz Sykstyński
Przed Nim się już modli kapral Abisyński.
Asystójką kardynali,
Co Go Papieżem wybrali.
Dana, dana, dana tam u Watykana!*
7. *Na nic się papieżom Piotra klucze zdały
Bo już trzy łunniki Sowiety wysłali
Nie zadługo znów wypuszczą
Watykańczyków nie wpuszczą.
Do nieba, do nieba, bo ich tam nie trzeba.*
8. *Wierni katolicy tym się nie turbujcie
Nowego Papierza patynki całujcie
I składajcie mu ofiary,
Aby miał dla krewnych dary.
Dana, dana, dana tam u Watykana!*

Były katolik, 1959 r.

